

10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29

RMK. I.

573

SAMARJAI JÁNOS.
MAGYAR
HARMONIA

PÁPA. 1628.

MAGYAR-HAR-
MONIA.

Az Az,

AUGUSTANA
ES AZ HELVETICA

CONFESSIO ARTICVLVS.

SINAC EGGYEZŐ

ERTELME.

Mellyet

SAMARÆUS JANOS SUPER-
ATTENDENS

Illyen ockal rendőlt őszve: hogy az *Articulusok*
ban Fundamentomos ellenkőzés nem lévén:
az két *Confessiot* követő Atyafiakis az szere-
tet által eggyesec legyenec.

Ez mellé *PAREVS DAVID D.* Irenicumjából
XVIII. ragalmat *Articulusokra* valo feleletek
és az eggyesegre kétféle indito okok adattanac.

Pfal. 120. 7.

En az békeiséget szeretem: De mikor én szolok,
ők az viadalhoz készűlneec.

Nyomtattatott PAPAN, Szepes-Varallyai
Bernard Máthé által, 1628. Eszt.

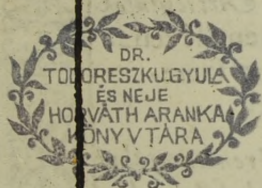

Psal. 85. v. 12.

Az Igaság és az békeiség egy mást czokollyák.

Esa. 52. v. 7.

Oh mely szépek ez hegyeken az Evangelium hirdetőnek labai az ki békeiséget hirdet.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

G. TELEKIEK
ALAPÍTVÁNYA

EPISTOLA DEDICATORIA.

AZ NEMES ES NEMZETES SZEGEDI

GASPAR URAMNAC KEDVES HAZAS-TÁRSÁNAC, *ez az Nemes és Nemzetes ECZI ORSOLYA ASZSZONNYNAC*, nekem tisztelendő *Aszszonyomnak*, kívánoc az Ur Istenről, valóságos és örök-kén valo meg maradando boldogságot.

Boldog emlékezettel fénlő, jo hirrel névelő ündöklő, régi *Nemes Eczi Nemzetes* nec még elő és ékelesen virágzó agazattya, *Eczi Orsolya Aszony*, nekem bőczületes *Aszonyom*, hála legyen az Ur Istennek ő sz. földségének, hog' egyéb jo réteményi felő, két kiválképpen valo ajándékát méltoztatta adni te *Kegyelmednek*. Először, hogy az minden-napi Isteni szolgálásban foglalatos lévén, nag' ahitatos szívvel léleckel kívánod hallani amaz mennyei bölcseséget az tanítóknac szájokból. Mel' dologért nám meg amaz pogán' *Sába Királyne Aszony* Mat. 1. a dícséretet érdemlet szintén Idvőzítőnk dítis, ki *Salamonnak* bölcseséget kívánta hallani, és mese földről is hozzája menvén bölcseséget hallotta s azokatis boldogoknac ítélte, kie minden napon halgathattak az *Királynak* bölcs beszédit. Kertsegnélkül int ezen kegyességre az *Mariának* cselekedetiské az *Marthának* világi forgalma tolságát hátra hagyván, az job rést válastotta volt magának, és Urunknac labaihoz le ül vén, halgatta tanetasát. De ennek fölőtte másodszor anny tudományális ajándokozta meg az Ur Isten te *Kegyelmedet*, hogy magad-is ol-

Mat. 1.

Reg. 10.

Luc. 10.

E P I S T O L A

naton az *Isráfokot*: mely dolog az *Aszonyállat* nac bizo-
nyára sókkal nag'ob ékecségére vagyon, mint sem homlo-
kán tündöklő *koronája*, avag' ujjáiban *csillámlo gyemán-*
ty. *Annacokaért*, halgassa te *Kegyelmed*, előbbi jo szo-
káfa szerint az *Dávidfiánal* nagyobb *Salamonnac* mennyei tu-
dományát: semléllye f;orgalmatosán az *Isráfokot*, és az ő
közben elmélkedgyec az mi közönséges körös;tyéni Hi-
tünknek vallásáról is: melynek vayha ellenfeji sokan
nem volnának!

Ugy vagyon pedig hogy a minket haborgato ellenkö-
zönc kivól más tülunc nem annyira *idegen Atyafiak* s vad-
nak kic miért hog' a prolekos dolgokba különböznek azon
igyekdözunc hogy meg edgyesedgyunc vélec. Mert
eleg dolog, ha szintén úgy nem jártunc mi czeckel az *Aug-*
ustana Confessio levő *Atyafiainal*, mint regenté *Josuenac*
idejében amaz harmad fél nemzetfeg a több *Izraelitákkal*
kic *Atyafiak* levén mindnyájan, egy más erejével, és egy
más segítségével vőttéc meg az *pogányektul* az *Chanaán*
földet. Anac után na hogy az *Ruben*, *Gad* és *Manasses* nec
fél nemzetfeg hazájokban tértenc, és az *Izraelitáktul*
el váltanac, egy *Oltárt* építtetenc az *Jordan vize* pártján
jo végre, ug' mint azon egy közönséges Isteni tíf;telet nec
boldog emlekezetire, és öröcke valo meg tartására, az ő
maradékioc közöt is. De ez ő jo cselekedeteket, nemel-
lyec gonof;ra magyarázván, mintha ők különb Isteni tíf;
teletet gödöltác volna magoktul, be vádolák őket az *Iz-*
raelitáknál, kiket nagy haragra, és ellenec valo bof;ju ál-
lása annyira föl göries;ténec, hog' kéf;ek valának az har-
mad fél nemzetfeg ellen fegyvert voni. Mint bekélheté-
nec meg azért? követc által meg érték az *Izraeliták* hog'

semmi

D E D I C A T O R I A

semmi pártolás és szakadás nem volna az *Oltár* építésben,
s' annacokaért meg s;ünénec a bof;ju állástul. Így az mi
előttunc valo Tanéttokis az *Augustana Confession* levő *At-*
tyafiakkal együt vitézkedtenec az *Euangelit* által az *Chri-*
stus birodalmánac terieztetésében, de mi helyen magán valo
Oltárt építtetenc, az az, *Hitekről* magán őkü *Articulufokot*
irtanac, azonal g'ülölségben estenc, mint ha különb hű-
töt találtanac volna. Annacokaért mi az *Helvetiai Confe-*
sion levő *Euangelicufoc* nem gyözüc várni, hogy az *Aug-*
ustana Confession levő *Atyafiain* meg tudakozám tülunc, mi
leg'en a mi vallásunc, hanem im mind a magokét s' mind
a mienket, *Deákbul Magyarra fordítottam*, és az *Augustana*
Confessioval f;orgalmatosán egyben vetetté, és az egye-
sége megmutattam, ez végre, hogy méltatlan reánk ne

semmi oka nincsen.
Átskámát pedig, *Kegyelmed* nec, *Nemes* és *Nem-*
Gáspár Uram nac kedves házastársa, nekem tíf;tele-
om, *kegyelmed* nec mondom, *szentöltem*, *ajánlottam*,
am, *hoztam*: mely könyverske amaz szánto föld, kiben kén-
és drága gyöngy vagyon el rőytetvén: Igyekezzéc azért rayta ke-
gyelmed hogy fajattyáva és tulaýdonáva tegye, és mállackalis an-
nac utánna közölhesse: *Kegyelmed* maga szüntelen olvassa, hog'
hűtit vallását erősíthesse, az káromloc ellenis oltalmazhassa.

Az *Sz. békeség* nec Istené, adgya mindnyájunknac az eg-
gyeség nec és békeség nec telkét, és az *Atyafiui* *seretet* nec kö-
telével foglallyon őf;ve minket *Amen*. *Halászin* 1628. *Jan. 25.*

Kegyelmed nec, és az *kegyelmed* előtte
járojánac *Szegedi Gáspár Uram* nac, hof;szu
életéért, Isten imádo *Samariai János* mostan
Halászi Pradicátor.

AZ KEORESZTYÉN OL-
VASONAC IROT LEVEL.

*Kincc kívánom az Ur Istentől az eggyeséghnec,
és köröstyéni szent békeséghnec lelkét.*

HAjvalmely köröstyéni igaságh szerető, és vallá-
sínknac eggyeségén örvendő ember, nem u-
yágnac kívánásából (mert it uyságot nem talál, mivel
hogy az köröstyéni hűt, és annac vallása, nem mostani
hanem földtőte régi) sem nem idő mulatásnac kedvéjért
(mert az szentírásokat nem mulatágnac, hanem tanu-
ságnac okáért köl olvasni) hanem ugyan az köröstyéni
Hűhöz, és annac igaz vallásához való buzgo szerelme-
ből, és ajetatos-kivánságából fordítva szemeit, ez két
egy mással eggyező *Confessionac* olvasására, minemelőre
az *Articulufokat* szorgalmatoosan szemleli
betűckel meg mutogattatott eggyező értelmé-
des, gyűlösegtől üres lelki ísmérettel ítélte-
nac előtte mondom két féle dologra fordecza
mellyekről ez levélben emlekezem.

I. Melly hasznos, sőt ugyan szükséges legyen ez két
eggyező vallást szorgalmatoosan, és czöndes elmével
meg olvasni. II. Miczoda modot és rendet tartottam
ez két *Confessionac* eggyeségénec megh mutatásában.
Az mi illeti az elsőt, bizonyára szükséges meg olvasni ez
két vallást. 1. Azért hogy az kic *Lutheránusoknec* ne-
vezic magokat, és az *Augustana Confessio*val dicsekednec,
valóságosá *Articulufok*ként tudgác és értséc meg a magoc
vallását, és attol idegen avagy különbözö rudományt
ne tarczanac: az egymástisfetségét, hívfagos diczóséget
irégylő egy más ellen haragból, bosszúból *disputáló Do-*
ktoroknec

Doktoroknec magoc fejektől koholt értelme-
ket ne oltalmaz-
zác vagy *Luther Maribon* nevével, avagy az *Augustana*
Confessionac méltóságával, holot ezeknec sem hirc, sem
tanácok nem volt benne. Es mivel efféle *disputatio*
miat, meg hevölt agyagnac találmanyi az *Augustana Con-*
*fessio*ban nem találhatnac, méltán meg veretnec mindaz
két féltől. Találtattannac ugyan együgyűvec, kic az *Au-*
*gustana Confessio*t nem tudtác, nem csak azért hogy kevés
Exemplároc vanna közöttűne, hanem azért is, hog' nem
minden *Magyar* írás olvasó ember érthette meg az *Dea-*
kol irattatott *Augustana Confessio*t: De immár *Magyar nyel-*
ven látván ez meg nevezet vallást, minden írás olvasó
Lutheranus ember bizonyos lehet maga vallása feől. U-
gyan ezen haszna vagy on az Mieinkre nézve is minden
rendekben, mind Tanétokan, s' mind halgatokban, hog'
tudnia illik valóságosfen érczűc meg, és tanullyuc meg,
mi legyen az *Augustana Confessio* ez végre, hogy ha kü-
lőmbet hallunc valamelly *Lutherus* nevével, avagy *Au-*
*gustana Confessio*val daczeködő emberül nyilván legyen
minálunc, hogy az el ment az közönséges vallás mellől,
és vagy a maga elmélet követi, vagy valamelly még *Sa-*
xoniában még hatagut *Dortornac* mérges *disputatio*jához
ragaszkodic az *Augustana Confessio* ellen.

Mafodszor, Az *Lutheranus köröstyén Anyáncsaira* néz-
ve, ilyen hasznais leszen ez kis könyveczkénec meg olva-
sásnac, hogy az *Augustana Confessio* uán érczék meg az
mi vallásunkatis, melly az *Helvetiai Confessio*. Földtőte
szükséges penig ő nektek is meg érteny az mi vallásunkat
hogy abból itellyenec meg bennűket, a mint *Nicodemus*
intivata az *Phariseusokat*, hogy addig ne kárhoztat-
nác Chri

Ez köny-
veczké-
nec hasz-
nos vol-
tárol.

AD LECTOREM.

Ioh 7 sc.

Ad Lectores.

nác *Christus Urunkat*, míg nem meg hallanác az ő tudományát, ecképpen szólván: nem de az mi *Törvényünk* kárhoztaté valakit, hanem ha először annac szavát meghallja, és meg érti mit czelekedőt? De mit hozoc en ez dologra szent írást elő, holot nám csak ez világi *Törvényekben* sem tesznec igazat fél pörölnec: és az a *Augustana Confessiot* szörző emberekis arra kéri az olvasókat, hogy csak az Ellétközdöknec írásokból, kiáltásokból, ne tegyenc ítéletet ő felőlőc, kic czuda mesterfegőckel, és ragalmazásokkal igyeközi az igazságot elburéttani, hanem a melly fölőtte méltó dolog, hatlyac meg őketis, és egész igyeket érczék meg, melly mivelhogy istennec diczsőségére, az kördösztyénségre, és az lelköknec idvőségére tartozic, mindennec köl azt tudny.

Ezen szöckal, mellyeckel, *Ti Lutheranus Atyankfiak* intetec mindeneket, intűnc és kérűnc mijs *Ti Cset* az igazsághoz, és az hűtbéli eggyeslőghöz valo jo indulatököért, keresztyéni szerelmekért, hogy olvasásot meg először *Magyar nyelven*, s' az ki érti *Déac nyelven*, az mi vallásunkat, az *Helvetiai Confessiot* mondom, és ugy tegyetec felőlűnc igaz ítéletet: hogy ha eddiglen, némelly *hitokban*, *átokban* gyönyörködő, méreggel főlfordult gyomru, *disputatio* miat meg higult fejó *Doctoroc* méltán *lidalma* sztanaké bennűket? méltán eretnekeszteneké? és csak nemelevenen taszítottanac az pokolnac tűzére? magatoc mondom igaz lölködőc ismereti szeriat iél'etec meg, ha méltán szenvedtűké tölőc ez *sok gyalazatot, káromlást gyűlöséget*, avagy inkább őc vétkeztenec abban, hogy ez mi vallásunknac igazságát avag' nem akártac látni, avagy idegen értelemre czigáztac, hogy modöcöc lehetne az

karom.

AD LECTOREM.

kodásban, és annál utálatosbacká tennénec bennűket minden rendec előc. Nem menthetec ugy vagyon nemelyleket az mieinc közzűlis kic, mint az bánrtatot darásoc, fulánkiokat mérges írásokban mag mutatván *szökötöttanac*, s' gyalázatos *szöckal* illettéc az ellenközdöket, *tromfot tromfál* útven. De az illyetén dolognac hog' mag va *szökadgyon*, sőt még az gyökereis meg *szökadgyon*, jo reménségem és bizodalnam vagyon, hogy *Ti* sem *szökadgyon* az *Helvetiai Confessionac* vallásáért, a mint hogy mi sem titeket az *Augustana Confessio*ért.

3. Mind az két valláson lévőc meg ismérie az *Augustana Confessionac* az *Helvetiai vallással*, mely ör vendetes eggyesége legyen minden *Articulusban*, és minden *Articulusnak* jo magyarázattal valo minden *izikeliben*, az mint az *Könyv* nec *szelire* írot berhűc meg mutattyák.

4. Mind az két vallásnac egy mástul el válhatatlan eggyesegét látván, értvén, mind az két *Confessiot*, egyaránt *vallásoc*, *oltalmazuc*, *böczűllyűc*, mi se *szökényenlyűc* az *Augustana Confessiot*, látván abban az mi vallásunkkal eggyező értelmet, s' ti se legyetec idegenec az *Helvetiai Confessiotul*, az *Augustana Confessioval* valo eggyeségéért. Mert azzal nem különböznec egymástul, hogy eggyic *Augusta* nevő *Városban*, az másic *Helvetia*, nevő *Tartományban* *Basilea Városban* irattatoc. Az kördösztyéni idvőző hűc, mellyről vagyon ez két vallás, nem *Augustában*, sem *Helvetiában* kezdetec: hanem az *Christustul*, és az ő *Apostaltul* (hogy az *Öo Testamentomrol* ne szölylac) az melly kördösztyéni hűcről vallás tétetec különb különb időkben, helyekben, és különb különb személyektől, mind az által azzal az *Hűc* különbé nem

(i)

leth.

AD LECTOREM.

A két Cö
fessiók,
derécdol
gokrol
vadász.

Az Eg'há
zi rend-
tartások-
ban valo
külöm-
bözés né-
külöm-
bözötti a
valláso-
kat.

leth: mint példának okáért, az *Symbolum Apostolicum*, *Symbolum Nycanum*, *Symbolum Athanasii* &c. noha kü-
lönb neveckel neveztetnek, mind az által ugyan egyez-
nek: így az *Augustana* és *Helvetiaei Confessiokatis* egymá-
stul különbözöcké nem teszi az nevezetöknec különbsé-
ge. Ha pedig valamely haboruságban gyönyörködö,
és egymás között való békeségünket iréglyö ember azt
mondaná, hogy az két *Confessioban* lévő *Articulusok* kívül
más kérdésekben volna még vizsgálódásunk, iol észében
tarcza ezt, hogy mind az két *Confessio* derécdolgokrol,
és idvöségünkre szükségesekekröl vagyon, az mint az
Titulusok meg mutattyák: *Confessio* & *expositio simplex or-
thodoxae fidei*: az igaz körösfyénihűtnece vallása, és együ-
gyű magyarázattyá: Ismet: *Confessio fidei*: az hűtnece val-
lása: Ismet: *Articuli fidei praecipui*: az hűtnece fő fő Arti-
culusi, Agazati, avagy cikkeli: Ezokáért nem akar-
tam most az *Apologianac* fordításával az könyvet öregbi-
teny, mivel az *directe* és kiváltképpen az *Papistakat concer-
nálnya*, és azok ellenis irattatott. Ha añakokáért az hűt-
nece agazatiban, és az körösfyénii tudománnac fő fő ré-
szeiben egyességh vagyon mind az két *Confessioban*, az
mint az böchük meg mutattyák ez könyvnece szelin, pokol
ra taszítottoké minket, Oh *Augustana Confessioval* neveze-
tös körösfyénii Anyánsiai, imez aprolekos, és idvöségünkre
nem szükséges dolgokért? tudnia illik, hogy az *Kámfat*
réanc nem veszüc? hogy az *Papi körösfyénii*, *sefületes öltöze-
töt hatunkra nem rántyuc?* hogy az *stolat* nyakunkban nem
vettyüc? hogy az *Oltárokat* föl nem tarkázzuc? hogy nap-
pal az *Oltárokra* gyertyát nem gyuitunc? hogy az *Templo-
mokban képeket* nem tartunc? hogy *discantra* és *Orgona*

hegedü

AD LECTOREM.

hegedü[szo után nem éneklünc? hogy *körösfyénii* az halottac
előt nem hordoztatunc? hogy az *Urnac* *szentséges Vaczor-
ráját* nehut arra rendöltetett a sztalokról, avagy ujjonnan
éppettetett *Oltárokról*, az *Urnac* kenyérével, nem az *Papi-
stácoftiajival* osztogattyuc efféle idvöségünkre nem tar-
tozo dolgokért, módanátöcké beñunket ez után Eretne-
köknec? Távol legyen az a körösfyénii szeretettül. Sem-
miképpen bizony nem kárhoztathattoc minket *Magyar
Lutheranusok*, mert czeleködöttöckel meg mutattyátoc
és bizonyíttyátoc, hogy magatoc sem javalljátoc, holot
velünc egyetemben elhattátoc, (az egy *oftiat*, hogy még
megtartyátoc) és ecképpen velünc egyetemben külö-
bözöc az *Német* és *Tot* nemzetből való *Lutheranusok*ktul.
De ez dologról, hallyuc mit mond az *Augustana Confessio*:
Az heredic *Articulus*, masodierészében így szol: Es az
Anyasentezgyháznak valóságos eggyességére, elégh egye-
térieny az *Evangelionnac* tudományában, és az *Sacramen-
tomoknak* ki szolgáltatásában: Nem szükséges minde-
nűt hasomlo emberi rend tartásoknac, avagy emberek-
tül szeresztetett szokásoknac lenny. Ismet az tizen ötó-
dic *Articulus* így tanét: Azokat az *Ceremoniakat* köl meg
tartanunc, mellyeket bűn nélkül meg tarthatunc, és az
melléce hasznosnac az *Ecclesianac* czöndességgére, és az io
rend tartására, mineművec az bizonyos *innep napoc*, bi-
zonyos Istenfelő énekec, és hasomlo dologoc. Effélék-
röl mind az által az emberek meg intetteflenec, hogy az
lelki ismeretec meg ne terheltetteflenec azzal, mintha effé-
le tisztöllet szükséges volna az idvöséggére. Ismet, az
olvasoknak irót levélben ezis vagyon: Noha pedig az
ellenkötöc nem akarnac meg engeszteltetni: reményünc

(i) 2

mind az

AD LECTOREM.

mind az által hogy minden nemzetségekben volo io és okos emberc, ez könyveczkéket meg olvasván, megértic, hogy semmi tudománt nem tanétné, az Szentírásnac, és az közönséges körösztyéni *Anyaszentegyház* nac méltosága ellen, hanem hogy az mieinc földötte igaz okokból czelekedtéc, hogy neminemű *Abusufokat*, gonosz szokásokt meg feddöttec, és hogy az körösztyéni tudománnac fő fő részeit: megh világosi ottac, mellyec egy ideig földötte veszedelmes vélekedéseccel el burétattannac volt: Ismet az *Confessionac* végében ezt írta: csak azokat számláltuc elő az mellyeket elő mondanunc sükségeffeknec láttanac vala: hogy mindence meg érténéc, hogy minálunc az *Tudományban*, és az *Ceremoniákban*, az Szent írás és az közönséges körösztyéni *Anyaszentegyház* ellen, semmi bé nem vétetec: mert nyilván vagy on hogy mi szorgalmatosán meg oltalmaztuc attul magunkat, hogy az mi *Ecclesiainkban* valami uy és Istentelen tudományoc bé ne czusznánac. Mivelhogy azért ez igéc szerint semmit ellenkőzöt az szent írással, nem találunc az *Augustana Confessioban*, (tekinez meg az tizedic *Articulustis*, az ő helyén) azt megennec előtte ennyhany esztendővel bé vöttec az mieinc, ug' mint az *Helvetiai Confession* on lévő Tanitoc. Hasomlatoképpen azért tijs *Augustana Confession* lévő körösztyénec, látván azt hogy az *Helvetiai* vallás egyez az *Augustai* val, miért nem vönnétec azt bé? miéc nem iavallanátoc io lelki ismerettel? és ez után miért gyűlölnénc eg' mást oknékül.

Végezetre az mi illeti rendit és modgyát ez írásnac. I. Tudván legyen az olvasónál, hogy az másodszor ki n'omtatott *Augustana Confessiot* fordítottam *Magyarra*, az melly

AD LECTOREM.

az melly meg jobbétatot, és az elsőnél igazabnac mondati az olvasóknac írot levélben. . Az *Helvetiai Confessio*n, melly ez könyvben *Magyar nyelvre* fordittatot, 1566. esztendőben nyomtattatot. Mert az első 1545. löt. II. Eztis tudására adom az olvasónac, hogy az *Augustana Confessionac Articulusi* meg marattanac az ő rendökben, valamint az *Deac könyben* vannac ki nyomtatván: de az *Helvetica Confessionac* részeit el köllöt egy mástul bontanom, és az *Augustanac* rendi szerént intéznem, hogy az egyességet nem csak minden *Articulusokban*, hanem azoknac czikelybenis meg mutathatnám. 3. Az *Helvetiai Confessionac* nemely részeit két helyen is bé köllöt írnom, de illyen külömségel, hogy az mely részt egy helyen egészlen meg irtam, más helyen annac csak valami darabját hoztam elő, az melyben tudnya illik az *Augustana Confessio* véle egyez. 4. Az két *Confessionac* egyező értelmét az könyvnc szélire irattatot bőthűc mutatya meg. 5. Mivelhogy több részei vannac az *Helvetica Confessionac*, az *Augustana Confessionac Articulusit*ul, meg maradt részeket magán irtam, az két *Confessionac* utánna.

Az körösztyén olvasóknac én kívánoc ez Ur Istentől Szent Lelköt, hogy az gonosz lelektul számazot gyűlöséget le tévén, az igaz körösztyéni vallashoz valo ízerelméből, jól meg olvassac az köv'erkőzendő *Articulusokat*, és azoknac egyező értelmét látván s-ugyan meg tapasztalván magokis, készűllyenec az szent békeiséghez, s. minket is legillyenec ahoz. Az Istennec nevénc diczéreire, és a körösztyéni hitnec s. vállásnac meg maradására, terjedésére. Ugy adgya Isten lelkünk nec idvőségé, az mint kívánnyc az szent békeiséget, és vallásunkban valo egyezesget Amen..

MUTATO TABLA.

T A B L A I A.

Az Hűtnecc Agazatinac, mellyec imillyen rendel vannac az Augustana Confessioban.

Az Istenről. pagina	1 & 2.	Az Egyházi rendről	71.
Az Eredendő bűnről	4.	Az Egyházi rendtartások.	85.
Az Christusról.	8.	Az Fejedelem egről	90.
Az meg igazuláról	16.	Az Utolsó ítéletről	94.
Az Egyházi szolgálatról	20.	Az szabad akaratról	96.
Az Hűtnecc gyümölcseiről	24.	Az Bűnnec okáról	102.
Az Anyasz. egyházról	31.	Az jó Cselekedetekről, és az	
Az gonosz Egyházi szolgak.	42.	meg igazéto hitről	103.
Az Kőröscsegről.	44.	Az Szenteknek tisztelt.	109.
Az Ur Vaczorájáról	47.		
Az Gyonásról	55.	Mind ezekben az Augustana	
Az Penitentiáról	55.	Confessioval, tellyességgel	
Az Sacramentomóknac ház-		egygez az Helvetica Confessio.	
náról pag.	63.		

Az Abusufoknac meg jobbttásokrol valo
Articulufoc imezec.

Az Ur Vaczorájának mind két	Az Gyonásról	124.
személyéről	Az Etkeknecc külömbfégg.	125.
Az Papoknac házasságok.	Az Barátoknac fogadás.	132.
Az Műseről	Az Egyházi hatalomról	140.

T A B L A I A.

Az Helvetiai Confessionac, melyben az kőrösz-
tyéni Tudománnac részei, illyen. rendelyvadnac
meg irattatván az Deac Könyvben.

Az Szent Íráról, mely valóságossan Istennecc igéje. pag.	2.
Az Sz. Írásnac magyarázattyáról, az sz. Atyákról Concil.	153.
Az egy Istenről, és az Szent Háromságról	2.
Az Balványokról, és az Szentek képekről	156.

Az Isten

MUTATO TABLA.

Az Isten imadálarol, és segítiegül valo hiválarol	111.
Az Istennecc gondviseléséről	158.
Az Teremtésről, az Angyalokról, és dögökről és emberről	161.
Az Embernecc esetről, az bűnről, és annak okáról	5.
Az szabad akaratról, és az emberi erőről.	97.
Az Istennecc eleve valo rendeleseiről, és az szenteknek &c.	162.
Az Iesus Christusról, ki igaz Isten, és ember es ez világnac &c.	9.
Az Istennecc Törvényéről	166.
Az Evangéliomról, az ígéretekéről, az Lélekről, és az betű.	169.
Az Penitentiáról és az embernecc meg téréséről	56.
Az Hiveknecc valóságos meg Igazulásokrol	17.
Az Hittől, és jó cselekedetekről, és azoknac jutalmáról	25.
Az Istennecc köszönésges Anyasz. szentegyházáról.	32.
Az Egyházi szolgákrol, és azoknac hivatalyokról	71.
Az Christus Anyasz. szentegyházának Sacramentomirol	63.
Az Szent Kőröscsegről	44.
Az Urnac Szent Vaczorájáról	48.
Az Egyházi, és Szent Gyűlekezetekről	172.
Az Anyasz. szentegyházának imádásiarol, Encklésiről &c.	174.
Az Innep napokról, böytökről, és az étkec valogarásiarol	86.
Az Catechismusrol, és az betegeknecc meg latogatósiarol	177.
Az Hiveknecc Temetésekről, és az hallottakrol valo gondviselés-	
ről, az Purgatoriumrol, és az Lelkeknecc meg jelenősi.	178.
Az Egyházi rendtartásokrol, és Ceremoniákrol	180.
Az Egyházi jövedeleimről, avagy jöszágrol	183.
Az Nőtelenfégről, házasságról, és gazdaságról	184.
Az Fejedelemségről	91.

Eddig vagy on az Helvetica Confessionac Tablájá.

Követköz nec D. Paræus könyvéből vétetett rövid felele-
tec, imez hamissan reánc költött ragalmazásokra.

Hogy Idvőzítőnc nem minden embereknecc váltások. &c.	188.
Hogy az Isten akarta Adamnac esetit	192.
Hogy az Isten teléneknecc bűnöket akaria Isten.	194.
Hogy tagadgyuc az Istennecc mindenharótságát	199.

MUTATO TABLA.

Hogy az Isten csac hatalmában, nem állatyaiban.	201.
Hogy az Isten büntelen sokakat kárhozatra rendelt	202.
Hogy az Isten nem akaria minden embereket időségeket	208.
Hogy az valasztarak nem eshetne ki Isten kegyelméből	211.
Hogy az Kőröstyénekne gyermekel szentül szület.	213.
Hogy az Evangelionnac igéreticac nemellyekre tartoz.	214.
Hogy az ember Christus nem valósággal, hanem csac szóval legyen Isten. és hogy az Isten Christus nem voltaképpen, hanem csac mondás szerént legyen ember.	216.
Hogy az ember Christustul el vonzuc az Isteni tulaydonf.	217.
Hogy mi az két természetet az Christusbau egy mástul.	219.
Hogy az ember Christus nem tulaydon erejevel tört csuda.	221.
Hogy az ember Christust mi nem imádgyc,	223.
Hogy az Christust ki rekesztyuc az ő Vacforájából	226.
Hogy az magán valo meg oldozást az bűnből, mi kárhoz.	227.
Hogy az Augustana Confessiof mi meg vettyuc es kár.	229.

Ezek után következőnek két békeség-re indito okok.

Hog' az Evangelicusoc mindnyájan egyet értne az hűt nec fundamentomában.	232.
Hogy csac egy Articulusban, s' abban sem egészlen különböznec egymástul, az mint Lutherus magais meg vallotta.	237.
Lutherus és Zvinglius közöt, valo egyyességnec formája.	241.
Luther Marton és az Helvetiájac közöt Vitebergában.	
lött egyyességnec formája.	247.
Lutherusnac levele, mellyet itt az Helvetiájaknac	267.

312

AZ HÜT

AZ ISTENREOL.

AZ HÜTNECFŐ FŐ AGAZATI.

AZ ISTENREOL.

I. Artic: August. Confess.

Z Ecclesiác, nagy égyyező értelemmel tanettyac mináluc, az Niceabeli Sinatnac, az Isténsegnec egy állattyárol, és három személyéről valo vegezést igaznac lenni, mellyet minden kételkedés nélkül hinnunc kól: tudnia illic, hogy (a) egy legyen az Isténsegnec állattya, az mely nevezetnek is, és ugyan valóságossannis (b) öröckén valo, (c) test nélkül valo, (d) megoszolhatatlan, (e) véghetetlen hatalmu, (f) bölcseségű, (g) jószágú Isten: (k) mindeneknec láthatoknac és láthatatlanoknac (h) teremője és (i) meg tartoja: és hogy mind az által, ugyan azon (m) Isteni állatnac, és hatalomnac, (l) három (n) öröckén valo személye legyen (o) Atya, Fiu, és Szent Lélec. Es az személynec nevezetit, azon jedzésben vészic, minéműben éltene azzal, ez dologban az Egy-házi dolgokrol íróc, ugy mint, hogy az jegyez, nem másban valo részt, avagy Qualitast, néminéműséget, hanem azt, az mi tulaydonképpen vagyon. Kárhoztatnac minden eretnekeket, kic ez Articulus ellen támadtanac, ugy mint az Manicheusokat, kic két Principiumot, az az elővel valo okot állatnac vala: Joth, és Gonofzt: ismét az Valentinianusokat, Arrianusokat, Eunominianusokat, Mahometistakat, és minden ezekhez hasonlokot. Kárhoztattyac az réghi és uy

a
b c
d e
f g k
h i
m
l n
o

A

Sam. o.

Samofatenusok is, kic midőn azt vitattyá, hogy czac egy személy legyen; az Ige, és az Szent Lélec felől rava szul, és Istentelenül szaporán beszélnec, hogy nem egymástul meg valasztatot személyec, hánem hog' az Ige, szozatnac igéjét jegyezze, és az Lélec, az teremtet állatokban való indulatot.

• Helvet: Confess: Articul: III.

AZ EGY ISTENREOL ES AZ SZENT HAROMSAGROL.

a Egy az Isten.

c b
k
h g
i e
f

Iszűc, és azt tanéttyc, hogy az Isten (a) egy állatlyában, avagy természetiben, ki maga által vagyon, magának mindenekre elégséges, láthatatlan (c) test nélkül való, veghetetlen, (b) örök kén való, (k) minden dolgoknac láthatoknac és láthatatlanoknac (h) Teremtője, (g) fő boldogság, élő, és mindeneknec megelevenítője (i) f-meg tartója, (e) mindenható, és (f) főlötte bölcz, irgalmas, avagy könyörülő, igaz, és igaz mondo. Az Isteneknec penig sokaságát: utállyuc, mivelhogy nyilván vagyon meg írva: *Az te Urad Istened egy Isten.* Deuter: 6. §. 4. *En vagyoc az te Urad Istened ne legyenec tenéked idegen Istenid én előttem.* Ezo: 20. §. 2. 3. *En vagyoc az Ur, és ninczen nalamnál több: én kívülem más Isten ninczen. Avagy nem én vagyoké az Ur, és ninczen én nalamnál több Isten, igaz Isten és meg tartó ninczen több én nálánál.* Esa: 45. *En vagyoc az Jehovah, Jehovah, irgalmas, kegyelmes Isten, kefedelmes az haragra, veghetetlő irgalmaságá-gu és igazsága.* Exo: 34. §. 6.

Három személy az e-
gy Isten és (d) oszolhatatlan egy Isten, elszakaszthatatlan, és ötszegben, o ve egyelithetetlen képpen meg valasztatot (o) Atya, Fiu,

és Szent

és Szent Lélec; ugy hogy az Atya öröktől fogva nemzete legyen az Fiu: az Fiu kimondhatatlan nemzéssel, nemzete legyen: az Szent Lélec penip mind az kettőtől öröktől fogva származzéc, és mind az kettővel imadando legyen, ugy hogy nem három Istenec legyenec, hanem (m) azon egy (Isteni) állatban (n) öröckén való, és egyenlő (l) három személyec, meg valasztattac személly szerént, és rendel egyic az másikat elő vészí, de semminémű méltósággal nem. Mert az Istenség nec természetire avagy állatlyára nézve, ugy eggyesültenc, hogy mind a három személy egy Isten legyen, és az Isteni természet köz légye az Atyával, Fiuval, és Szent Léleckel. Mert az személyeknec nyilván való külömségét az írás adta minékünk előnkben, mikor az Angyal, több beszédi közöt ezt mondta az Szűz Máriának: *Az Szent Lélec száll te réád, és az magaságban lakozo Istennec ereje árnyékoz meg tégedet és az snt a ki tuled sületic, Istenfiának hivatatic.* Luc: 1. De az Christusnac keresztségébennis, hallattatot menyből az Christusra alá származot illetén szo: *Ex. az én szerelmes fiam.* Math. 3. Megjelent vala az Szent Lélekis galamb képében. Ioan: 1. Ackoris hogy Uruc paranczolá az kőröszícséget, azt hagyá hogy Atyának, Fiunac, és Szent Lélek nec nevében kőröszítllyenec. Math: 28. Ismét másut az Evangeliomban azt mondotta: *S. Lelket küld az Atya az én nevemben.* Ismét ug' ő mondotta: *hogy mikor ő el jüvendő vigasztálo, kit én küldök az Atyátul, az igazságnac lelke, ki az Atyátul származic ő téssen bizonságot én felől.* Rövidedé: az Apostali Credot bé vészuc, mel' igaz hitöt ad előnkbe.

Kírhoztattyuctehát az *Sydokat*, és az *Mahumetnec* Eretnek-követőit, és mind azokat, kic ez imadando Szenthárosá-
got ká-

m
n l

got káromlyác. Kárhoztatunc immet minden *Eretnekőket*, és *Eretnekségőket*, kic azt tanéttýác, hogy az *Fiu*, és az *Szent Lélec* csak nével Isten. Ismét, hogy az *Szent háromságban* légyenteremtetet és másnac szolgáló: hogy végezetre, abban vagyon valami egyenetlen, nagyobb, és kisebb, testes, avagy test szerént ki ábrázoltztot, erkölcsöckel, avagy akarattal különbözö, vagy ösve egyelítettet, vagy egyedül való: mint ha az *Fiu* és az *Szent Lélec*, az egy *Arya* Istennek indulati, és tulajdonsági volnának, az mint az *Monarchicusoc*, *Novatianusoc*, *Praxeas*, *Patripassiani*, *Sabellius*, *Samosatenus*, *Aetius*, *Macedonig*, *Antropomorphitic*, *Arius*, és hasonló értetec.

AZ EREDENDEO BŰNREOL.

II. Artic: August: Confell:

Ismét azt tanéttýác, hogy az *Adánac* eseti után, *a* minden emberec az kic természet szerént származtanac *b* bűnnel születtenec, az az, Istennek félelme nélkül, Istéhez való bizodalom nélkül, és az *c* gonosz testi kívánsággal, és hogy ez *d* eredendő betegség, avagy vétec, valóságosan kárhoztato bűn légyen, melly kárhoztattya mostannis és *e* örök halált hoz *f* azoknac, az kic uyonná né születtenec az kőröfztség, és az *Szent Lélec* által. Kárhoztattýác az *Pelagianusokac*, és egyebeketis, kic az eredendő fogatkozást, tagadgyác bűnnec lenni, és hogy az *Christus* érdeménec, és jó tereméninec dicsőségét meg kisebbítsé, azt vitattýác hogy az ember tulajdon természet szerént való erejével, az *Szent Lélec* nélkül, eleget tehet az *Isté* törvényénec, és az okofság szerént való tisztéséges jó czeleködötökért, módatic igaznac lenni Istennek előtte.

Helvet

Hlevert: Confell: Arti: VIII.

AZ EMBERNEC ESETIREOL AZ BŰNREOL ES ANNAC OKAROL.

Kezdetben teremttette vala Isten az embert maga képére, az ártatlanságnac és az igazságnac szentségében, jóvá, és büntelenné, de az kigyonackényszerítéséből, maga vétke miat, az joságtul, és igazágtul el szakadván, az bűnre, halálra, és különbb különbb fele nyomoruságokra kötelefséttette magát. Es az mineművé let az eset-nec utánna, olyanoc *a* mindnyájan, az kic ő tūte származtanac, ugy mint *b* bűn, halál, és fok féle nyomoruságocalá vettettec. Az bűnön penig értýűc, embernecc amaz véle születet romlottságát, melly első szüléinktől mi réanc mindnyájunkra áradot, avagy származot, mellyel *c* az gonosz kívánságokban bé merűtunc, és az jotul elfordultunc, minden gonosz bűnre penig haylandoc vagync, tellyeslec minden gonofsággal, hitetlenséggel, Istennek meg utállásával, és gyűlölésével: semmi iot magunktul nem czeleködhetunc, sőt meg sem gondolhatú. Sőt inkább mikor már meg öregbedünkis, gonosz gondolatincal, mondasincal, és czeleködötincel, mellyec *I-*

Adamnac
eseti.

a
b
Eredendő
bűn.

c

Math. 12.

f
Halál.

e

A 3

lotfa-

lottságunknac földgyai avag jutalmi. Mert az Apostol, meg holtac valanc, ugy mond, vétkeinc és bűneinc mial, és valanc természet szerint haragnac fia, az mint egyebekis: de az Isten, ki gazdag irgalmasággal, midőn megholtunc volna bűneincmial, az Christussal együtt meg elevenitet minket. Eph: 2. Ismét: az mint hogy az bűn egy ember által jut bé ez világra, és az bűn által az halál, és ecképen minden emberekre által ment az halál, kiben mindnyájan vétkeztenec. Rom: 5.

Vallyuc azért, hogy minden emberekben vagy on az d eredet szerint való bűn: vallyuc, hogy minden egyeb d eredet szerint való bűn: vallyuc, hogy minden egyeb Meg cselekedet bűn vétkec, mellyec ebből származnac, valóságosan mondatnac bűnök nec, és ugyan valóságosan bűnőc akár mine-mű nével neveztesse nec, akár halálofoknak, akár boczá-nandoknak, akár még annak is, az melly Szent Lelec ellen valonac mondati, melly soha meg nem boczáttat.

Vallyuc azt is, hogy az bűnőc nem egyenlőc noha ugá azon romlottságnac és hitetlenség nec kú feiebből származnac hanem nem mellyec az többinél nagyobbac, az mint az Ur mondotta, hogy Sodománac könnyebben leszendolga, mint sem az Evangelium igéjét meg vető várasnac. Math: 11. Kárhoztattyuc tehát mind azokat, valakic ezeckel ellenközőket tanétnac, főképpen pedig Pelagius, és mindnyáiokat az Pelagianusokat, az Jovinianusnac követőivel egyetemben, kic az Stoicusokkal az bűnőket egyenlőcke töttéc.

Ez dologban, mindenestül fogva egyet értűnc Szent Agostonnal, ki az ő értelmét, az Szent írásból vette, és abból oltalmazta.

Kárhoztattyukannac fölőtte Florinust, és Blastust, kic ellen Jrenaus Doctoris írt, és mind azokat, valakic azt tanettyac, hogy Isten legyen az bűnnec szörző oka, holot

nylván

nylván vagy on meg írva: nem vagy oly Isten, ki akárnád az hamiságot: gyűlölöd mind azokat, valakic hamiságot czele- kősnec, el veszed mind azokat, az kic hazugságot solnac. Pál: 5. Ismét, midőn az őrdög hamiságot sal, maga tulajdoniból sollya, mert hazug és hazugságnac Atya. Ioh: 8.

De mi magunkban is elég vetec, es romlottság vagy on, ugy annyra, hogy semmire nem szükseg, hogy az Isten tölczön mi belenc uyab, avagy nagyobb gonofságot. Ezokáért, midőn az Isten mondati, az Szent írásban meg keménytetni, meg vakéttanny es el fordult elmere avagy értelemre adni, ugy kől azt ertenny, hogy Isten azt igaz iteletiből czelekedgye, ugy mint igaz biro es boszu álló. Vegezetre, valahányszor mondati, avagy láttatit Isten az írásban, valami gonfzt czelekedni, nem azért mondati, mint ha az ember gonofzt nem czelekedne, hanem azért vakéttani, hogy az Isten meg engedni lenny, es nem áll ellene, az ő igaz iteletiből, a ki meg tilthatta volna, ellene állhatot volna, ha akarta volna: vagy hogy az emberek nec gonofságával jo vegre el, mint az Ioseph baryainac bűnőckel, vagy hogy az bűnőket ugy birja, hogy tovább ne terüljenec, és ne kegyetlenkedgyenec, mint sem illendő volna. Szent Agoston in Enchiridio suo azt mondgya: Csudálatos, és ki mondhatatlan képpen, ninczen ő néki akarattya kívől, az mi akarattya ellen vagy on is: mert nem lenne, hogy ha lenny meg nem engedné: nem is engedni pedig nem akarva, hanem akarva. Nem is szenvedné, jo léven, valamit gonofsul lenny, ha mindenható lévén, még az gonofsból is nem tudna jól tenny. Ezeket ő írta. Egyeb kerdeseket, ha akartae Isten, hogy Adám el eséc, avagy kénserirőteje az el esésre, avagy mi okon nem állot által az esetben, es egyeb hasonlo kerdesöket

Az Isten nem oka az bűnek.

Micsoda értelemmel mondati Isten meg keménytetni meg vakéttani

Hasonlóan kérdések.

az agyaskodoknak heábá való kérdések köze számlállu-
tudván, hogy az Ur meg tiltotta, az ember hog' ne enne
az meg tiltot gyümölcsből, es hogy az paranczolarnac ál-
tal hágasátis meg büntette: es hogy az mely dolgot lefz-
nec, az Istenec gondviselésere, akarattára, es hatalmas-
ságára nevezve, azoc nem gonoszac, hanem az melyec az
Eordögre nevezve, es az Isten akarattával ellenköző ma-
guncakarattára nevezve lefznec.

AZ CHRISTVSROL.

III. Artic: August: Confe:

Ismét azt tanítják, hogy az Ige, az az, az Istenec fia
főlvette, magára az emberi természetet, az boldog
Szűz Máriának méhében, úgy hog' az egy személyben,
két természetet, Isteni és emberi, elválhatatlan képpen,
egyesültet, *d* egy Christus, igaz Isten, és igaz ember.
f Születtetet az Szűz Máriától, valóságosan szenvedet,
g főlvette, meg holt, eltemettet *g* hogy az Atyát ve-
h lőnc meg békéltetné, és lenne *b* áldozat, nem csak az ere-
det szerént való vétékért, hanem az embereknek minden
cselekedőt bűnökértis. Ugyan ő le szállt pokolra, és va-
loságosan *i* főlvette, harmad napon, az után *k* főlvette,
i ment menyegben, hogy *l* álljon az Atyának jobján, és
mind örökkén országoljon, és uralkodgye, minden-
teremtett állatokon, meg szentelje az ő benne hívőket,
bocsátván az ő szívében Szent Lelket, az ki igazgassa,
vigasztallja, és elevenítse őket, őrizze az őrdög ellen, és
az bűnnec ereje ellen. Azon Christus nyilván szemlato-
mást *m* eljűvendő ítélni eleveneket, és holtakat, &c: az
Apostoli Credo szerént.

Helvet

Helveti: Confess: Articuli: XI.

AZ IESVS CHRISTVSROLKI IGAZ
ISTEN ES IGAZ EMBER, ESEZ VI-
lágnac egyetlen, egy meg váltoja.

Iszűc annak felőtte, és azt tanítjuk, hogy az Isten-
nec Fia, az mi Urunc Jesus Christus, öröktől fogva
vásáztatott, avagy rendeltetett az Atyától ez világnac sza-
badéttójává: és hiszűc hogy ő nemzetet, nem csak ac-
kor, mikor az Szűz Máriától főlvette magára az testet,
és nem csak ez világnac fundamentomának főlvette, hanem
előtte, hanem minden időknec előtte, ki mondhatatlan-
képpen nemzetet, s még penig az Atyától. Mert Esaiás
ezt mondotta: *Az ő nemzetiségét ki beszélhetne ki? Esa 53.*
Es Micheas: Es az ő ki jövele örök időktől fogván vagyon,
Mich. 5. Mert Sz. János az Euangeliomban azt mon-
dotta: *Kezdetben vala az Ige, és az az ige Istennél vala,*
és Isten vala az ige, Ioh. 1. Ezokáért, az Fiu, Isten-
ségére nézve, egyenlő, és azon egy Isteni természetű az Atyával,
valóságos Isten, nem nevezet szerint, avagy fogadot fiu-
ság szerint, avagy valami kegyelem szerint, hanem állat-
tya és természeti szerint, az mint Szent Iános Apostol is-
mét mondotta: *ez az igaz Isten, és az örök élet. 1. Ioh. 5.*
Szent Pál is ezt mondgya: *az ő fiát tette mindenneknek örökös-
sévé, ki az általa ez világot is teremtette: ugyan ő az ő Atyának
dicsőségének fenyege, és annak semélynec ki meczet abra-
zattya, ki mindenekeket táplál, amaz ő hatalmas beszédével.*
Heb. 1. Mert az Evangdliomban őnnön magais azt mon-
dotta az Ur: *Atyám dicsőít meg te engemet te magadnál va-
ló dicsőséggel, melyet birtam én te nálad mince előtte ez világ
volna. Ioh. 17.* Mert másutis az Evangeliomban ez vagy

Az Chri-
stusnac ő
röckén,
való Iste
ige.

A fiu Iste
egyenlő
az Atyá-
val.

B

megírva:

Eretnek
segek.aAz Chri-
stusnac
gaz em-
bersege-
ről.Eretnek-
segek.

meg írva: Az Sydoc keresic vala az Jესust halálra, miért hogy Istent Atyának mondotta, egyenlővé tévén magát, az. Istennel. Ioh: 5. Utállyuc azért, Arriusnac, és minden Arrianusoknak Istentelen tudományokat az Isten Fia ellen, leg inkább penig az Hispaniai Servetus Mihálynac, és mindē Servetanusoknak áromláfokat, mellyeket az Isten Fia ellen, az Sātán, azocáltal, mint egy pokolból ki hozot, és ez világon vakmerő képpen és Istentelenül hinteget. Ugyan ezen öröckén való Istennec öröckén való Fiát híszűc és tanettyuc hogy a ember nec fiáva lőt, Abrahamnac és Davidnac magvából nem az férfit ki közösülésből, az mint Hébiōnac mondotta, hanem tisztán fogantatot Szent Lélektől, és születtet az mindenkori Szűz Mariától, az mint szorgalmatosán meg magyarázza nekűnc az Evangeliombéli historia. Matth: 1. Szent Pális azt mondgya, hogy sohul Angyalokat magárafól nem vött, hanem Abrahamnac magvat: Az Szent Iános Apostalis, az ki nem híszűc, ugy mond hogy az Christus Jესus eljűt az testben, az nem Istentől vagyon. Ezokáért az Christusnac teste sem árnyéc nem volt, sem az ég ből nem hozatot alá, az mint Valentinus és Marcion álmodozác vala. Annac fölötte az mi Urunc Iesus Christusnac nem értelem és okoság nekűl való lölke, volt, az mint Apollināris érti vala: sem nem Lélec nekűl való teste, az mint Eunomius tanettya vala: hanem okosággal való Lelke, és érzékenségekel való teste volt, melly érzékensége által, valóságos faldalmokat szenvedet, az ő szenvedésénec idején, az mint őnnön magais bizonyította, és ezt módotta: Szomorú az én Lelkē mind halálíglan. Matth: 26. Es mostan az én telkem meg habborodot. Ioh: 12. El hitűc azért, hogy ugyan azon egy mi Urunc Iesus Christus-

ban, b két

ban, b két természet vagyō, Isteni és emberi, és azt módgyuc, hogy ezec egy másal ugy őszve szerkesztettene és egyesültene, hogy meg nem emésztettene (avagy semmivē nem lettene) sem őszve nem egyelítettene, sem egy másban nem vegyültene, hanem inkább mind az két természet nec tulaydonsági eppen meg maradván c egy személyben egyesültene, avagy őszve szerkesztettene, ugy hogy, d egy Ur Christust nem kettőt tisztelűnc, egy igaz Istent, és igaz embert, mondō, ki Isteni természetire nézve, az Atyával, emberi természetire nézve penig, mi velűnc embereckel, azon egy természetű, és mi hozzānc mindenben hasonlo, az egy bűnűl meg válva. Heb 4. Mert, az mint hogy az Nestoriusnac tudományát utállyuc, melly az egy Christusból kettőt csinál, és az személy nec egyetiséget meghoztya; így tellyeséggel átkozzuc az Eutichefnek is es az Monotelitaknac avagy az Monophysitaknac bolond kabságokat, mely az emberi természet nec tulaydonságait elrőrűli, semmivē teszi. Ezokáért, semmikeppen nem tanettyuc azt hogy az Christusban, való Isteni természet, szenvedet volna, avagy hogy, az Christus embersege szerent meg ez világon volna, sokkal inkább hogy mindenűt volna. Mert sem nem híszűc, sem nem tanettyuc hogy az Christus testene valósága avagy meg szűnt volna, az még diczōitēs nec utanna, avagy hogy Istené tétetet volna, és hogy ugy tétetet volna Istené, és hogy az ő tulaydonságait, az testre, és az lélekre nézve le-tette volna, és hogy tellyeséggel egy Isteni természetté vált volna, és csak egy állattá lőt volna. Es ezokáért Schwenkfeldiusnac, és hozzá hasonló szo szaporitoknac, oktalā okoskodásit, és bé polázot, homályos, f-magával nem eggyezző, alhatat.

b

c

d

Karthoz-
tattyuc a
Eretne-
keket.Az Chri-
stus testē
nec az Sa-
cramen-
tōbā va-
lo jelen-
tetet, nē
tagadgy-
uc: olv.
megh X.
Art. való
eggyesé-
get.

B 2

lan be-

lan beszédeket semmiképpen nem javalljuc, sem bé nem veszüc. Nemis vagyunc *Schwenkfeldianus*oc.

Továbbá, hiszüc, hogy az mi Urunc Iesus Christus valóságosan f szénvedet, és meg holt mi éretünce testben az mint *Szent Péter*sol. Utálljuc az *Jacobi*áknac és minden *Török*óknec Istentelen kabaságokat, kie szidelmazzác az Urnac szénadésit. Azonközben nem tagadgyuc eztis, hogy az diczőségnc Ura meg feszitteret mi éretünce, az *Szent Pálnac* igéi szerént 1. Corinth: 2. Mert amaz szólásnc *forma*át (mellyet *Communicatio Idiomatum*nac hívna) Isteni félemmel, és böczülettel vészüzü, és élünce véle, mely az szent írásból vétet, és az mellyel a Régiek is minnyajan éltenec, az Írásoknac homalyos, és egy mással teczés képpen ellenközö bizonságinc magyarázattyábá,

és öszve békeltetésében. Hiszüc és azt tanettyuc, hogy azon mi Urunc Iesus Christus, az önnön valóságos testével, mellyben meg feszittertöt és meg holt, i föl támadot halottaiból, és az el temettetöt helyében nem mást tamaztot föl, sem nem lelket vör fölmagára, az test helyet, hanem az ő testénec valóságot meg tartotta. Ezokáért, midőn az ő Tanítváni azt aléltanac, hogy az Urnac Lelkét látnac, meg muratta nékiec kezeit, és lábait, mellyec meg jegyeztettenéc volt, az szégeknc és a sebeknc billegivel. Luc: 24. Esezis mondotta: Nézzetec az én kezeimet és lábaimat, mert ennen magam vagyoc. Illesztetec meg engemet és lassatoc, mért az Léleknc teste és czontya ninczen, a mint láttjátoc hogy ennékem vagyon. Ugyá azon ő testében

hiszüc, hogy k fölmentáz mi Urunc Iesus Christus, minden látható egeknc fölötte, és szintén az leg fölső eghben, mely az Istennec és az boldogoknac helyec: / az A-

tya Istennec

tya Istennec jobbjára, melly noha az diczőségnc és Isteni folségnc hatalomnac közösülésétis jedzi, vétetie mind az által, bizonyos helyértis, melyről az Evangeliomban szolván az Ur. mondotta: *hogy ő el mégyen, és az öveinc helyet késsit*. Ioh: 14. De *Szent Peteris*, sükség ugy mond, az *Christus*nac, az égiül bé fogattatni, mind az ideig, mig len min denec meg épéttetnec. Act: 3. Mellybül penig, ugyan ő m eljövendő az itéletre akkor, mikor ez világon leg nagyobb egyesülés se lésszen az Istenteleneknc, és az *Anti Christus* meg vesztetvén az igaz Isteni tisteletet, babonassággal, avagy Idegen Istenhivéssel, és Istentelenséggel mindeneket bé töltend: Tűzzel, és fegyverrel, kegyet lenül pusztit angya az Istennec *Ecclésiáját*. Dan: 11. Ez végre jün penig el az *Christus*, hogy az öveit meg szabadicza, és az ő eljövételivel eltorúllye az *Anti Christust*, és meg itéllye az eleveneket és holtakat. Act: 17.

Mert föl támadnac az halottac, és az kie azon az napon, (mellyet semminémű teremtet állatoc nem tudnac) elevenec léendöc, egy sempilantásban el változtatnac, és minnyajan az hivec, egy szer mind eleiben ragatnac az *Christus*nac az levegőégben, hogy onnan vele együt bé mennyenec az boldog lakó helyekben, hogy ott vég nélkül éllyenec. 1. Thess: 4. Mar: 13. Az hitetlenec penig avagy az Istentelenec, az ördögöckel edgyüt ala mennecek pokolban, hogy mind ördöckégyenec, és soha az kinokból meg ne szabaduljanac. Math: 25. 1. Corin: 15. Kárhoztattyuc tehát mind azokat, kie tagadgyác az Testnec valóságos föl támadását, avagy kie az *Iohannes Hierosolymitanus*sal ki ellen irt *Hieronymus*, nem igazán értne az meg diczült testec felől. Kárhoztattyuc azokatis, kie azt hitte, hogy az Eördögök is az Istentelenek is minnyajan valaha meg tartatnac, és idvözülne; és hog az büntet-

B 3

teseknc

m Itélet-re való eljövetele

Az halottaknak fel támadások.

Eretnek segek.

g h
Rom 4.
1 Cor 15.
Ioh. 6.
Az V R
Christus
halalan-
ac hasz-
nai.

Azo Te-
stamen-
tombeli-
ek-is az
Christus
által id-
vözülte-
nek.

téseknek vége létzen: Mert egy atallýában mondotta az Ur: az ő tűz őc soha még nem aluszt, és az ő fergec meg né hal. Marc: 9. Kárhoztattyuc annac fölőtte az Sydoknakis ál-mokat; hog' az itéletnek élőtte ő földön arany idő leszen és az hivecz világi orszagokat fognac birni, el nyom-vasztván az ő ellenségőket, az Istenteleneket. Mert az E-vangeliumi igazság. Math: 24. 25. Luc. 18. és az Apostali tudománny 2. Thess: 2. & 2. Tim. 4. sockal külömbet láltatik mondany. Továbba szénvedésével, avagy ha-lalaval, az mi Urunc minden hiveckel g meg békéltette az ő mennyei szent Atyát, az b bűnökért eleget tőtt, az ha-lált fegyverétől meg fosztotta, az kárhozatot, és az po-klot el rontotta, és halottaiból való föl támadásával, az é-letet, és az halhatatlanságot meg szőrdőtte, és helyére al-latta. Mett ő az mi igazságunc, életűnc, és föl támadásűc, végezetre minden hiveknek tellyes voltoc, és meg szaba-dulásoc, idvősfégec és elegendő bévelkődésec: Mert az Apostol azt mondgya: Igy te czet ex Atyánac, hogy minden tellyeségű ő benne lakozzéc. Es ő általa vattoc tökéletösséc. Coloss: 1. 2. Mert azt tanéttyc, és hiszűc, hogy az mi U-runc Iesus Christus, az egész emberi nemzetnek s még az egész világnak is egyetlen egy, és ő rőckén való meg tarto-ja, kiben hűt által idvezűlűnc, valakic az Törvény előt, az Törvény, és az Evangeliom alatt idvezűltenec, és valame-nyn még ez utannis mind ez világnac végéig fognac idvözűlni. Mert őnnőn maga Urunc mondgya az Evan-geliomban: Valaki nem az aytan megýen bé, az Juhoknac ak-lában hanem masunnan hág bé, az lopo és tol vaj. En vagyoc az Juhoknac aítaja, Ioh: 10. Himét masut ugyanazon Evange-liomban: az Abraham, ugy mond, láttá az én napom az, és ő-

rűlt rayta.

rűlt rayta. Ioh: 8. De Szent Péter Apostalis: ninczen ugy mond, másban senkiben, az idvősfég, hanem csak az Christus-ban: nem is adattatot az emberec közzé más név az égh alatt, a melly által kellene idvözűlűnc. Hiszűc azért, hog' az Chri-stusnac kegyelme által idvezűlűnc mi miképpen az mi A-tyáinkis. At: 4. 10. 15. Mert Szent Palis azt mondgya, az mi Atyánc minnyájan azon egy lelki eledeli éttec, és minnyájá azon egy lelki italt ittac: ittanac peniglen az őket követő lelki kőssiklából, az kőssikla penig az Christus vala. 1. Corin: 10. E-zokáért olvaűc hogy Szent Janosis azt mődotta, hogy az Christus volna az a báranýki meg őlettet ez világnac kez de-titűl fog va. Apo: 13. Es kő rőszűlő Szent Janosis bizonsá-got tőtt, hogy az Christus volna amaz Istenneac barannya ki el veszűz ez világnac bűneit: Ioh: 1.

Ezokáért tellyes szajal vallyuc, és hirdettyűc az Iesus Christust lenni, ez világnac egyetlen egy meg tartójának, Királyának, és fő Papiának, amaz igaz, szent és áldot Mes-siásnac, kit regenten vártanac, kit az Törvénnec példáza-ti példáztanac, és az Prophétáknac jóvendő mondási eleve meg ígertenec: az Isten, penigh meg adta, és őtet miné-kűnc küldőtte, hogy senkit mást minékűnc ne kőllessék még is várnunc. Ninczen-is már egyéb hátra, hanem csak, hogy minnyájan minden diczőseget az Christusnak adgyunc: ő benne hidgyűnc, és egyedűl ő benne megh nyugodgyunc, ez életnek minden egyéb segedelmit meg utálván, és el vetvén. Merr az Istennec kegyelmé-ből ki es nec, és az Christust haszontalanna teszic magok-nac, valakic az ő idvősfégeket az egy Christuson kívül va-lami más dologban keresik. Es hogy keves beszéddel ez dologrol sokat mondgyunc, valamellyec az mi Urunk

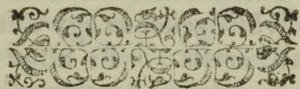
Az 4. el-
ső Cócili-
ónac vé-
gezéfit ja-
vallyuk.

Jesus Christushac titkos meg testesüléséről az ízent írá-
bol végeztetene, és bé foglaltattanac Symbolumiban.
és sententiaiban, az első, és leg fővő négy *Conciliomok-*
nac, mellyek *Niccában, Constantinopolyban, Ephesumban,*
Chalcedonban lettenec, az Szent *Athanasiushac Symbolum*
jában és minden egyéb ezekhez hasonló Keresztényi
vallásokkal egyetemben, mind azokat tizta szível hiszük
és szabad szájval valóság, tette és nélkül vallyuc, kárhoz-
tatván minden egyéb ezekkel ellenköző dolgokat: és
ecképpen tisztán és egészen megtartuc az közönséges
Keresztényi hitöt, tudván, hogy az elő szamlált *Symbolu-*
mokban semmi nincsen, az mi nem eggyezne az Istenek
igejével, és nem szolgálja az hitnec tisztán való magya-
razattyára.

AZ MEGIGAZVLASROL.

Artic: IIII. Auguszt: Confe:

ISMET azt tanéttyc, hogy az emberek meg
nem igazíthatnac Isten előtt tulydon eréjek,
a érdémek, avagy czelekedetec által, hanem hogy *b*
a b ingyen igazéttanac meg, az *c* Christusért *d* Hit által:
c d midőn hiszik, hogy ők Isten kegyelmében be vetetnec,
e és *e* bűnec meg boczáttanac az Christusért, ki maga ha-
f lálával az mi bűneinkért eleget töt. Ez *f* hitöt tuly-
donéttyc nekünk az Isten, maga előtt való igazságunkra.
Rom. 3 & 4.

Helvet

Helvet: Confess: Arti: XV.

AZ HÍVEKNEC VALÓSAGOS
MEGIGAZVLASAROL.

AZ meg igazulárol való disputatióban Sz. Pál Mit tesz-
Apostalnál, meghigazéttani, annit rész- en ez az
mint az bűnöket meg boczáttani, az vétektől, és az bün- ghe meg-
tetéstől meghiszedéttani, kegyelemben venni, és igaz- gazéttani.
nac sentenciázni. Mert ezt mondgya az Apostal; *Isten*
az, a ki meg igazét, kiczoda az, a ki kárhoztat? Rom. 8.
Ellenben vetetnec ez szók: megigazítani, és kárhoztat-
ni. Es másfutis ezt mondgya az Apostal: *Az Christus ál-*
tal hirdettetie tinektec az bűnöknek boczáttatya, és valamel-
lyekből az Moysesnek Törvénye által meg nem igazéttat hat-
tatoc, mind azokból, minden az ki hisen, ez által meg igazul.
Act: 13. Mert az Törvénybennis, az Prophétac írásában is
olvassuc: *ha valakic között visá vonyás támadand, és törvény*
ben mennec, itéllyec meg azokat az, Birac és igazéczac (avagy
szabadéczac) meg az ártatlant, kárhoztassac az Istentelent.
Deuter: 25. Ismét: *Jay azoknac kic az hamissat, meg igazét-*
tyac az ajándékért. Esa: 5.

Felötte bizonyos dolog penig, hogy mi minnyájan ter-
mészet szerint, bűnössek, és hamissak vagyunc, kikre, az
Istennec itélő szeki előtt, reánk bizonyodot az Istentelen-
ség, és halálra mertoknac íteltettünk: megigazéttatunk
peaig az itélő Istentől, az az, meg szabadéttatunc az *e* bű-
a b nőtől, és haláltól, nem magunkra nézve, avag' maguk *a*
érdémével, hanem egyedül tsac az Christusnak *b* kegyel-
me által. Mert mi lehet nyílvabban való annál, az mit
az Apostal mondot: *minnyájan vétkeztenec, és meg fosztat-*

C

nac az

nac az Istennek diczóságát: meg igazéttatnac pedig ingyen, az ő kegyelmé által, az Christ9 Iesusban lőt váltság által Ro: 3. Mert az Christus ez világnac bűneit magára vette, és rölunc el vette, és az Isten igazságának eleget tölt. Az Isten azért, egyedül czac az szenvedet és föl tamarztatot a Christusért kegyelmes az mi bűneinknek, nemis tulaydonitva azokat minékünk, úgy, hogy már nem csak az bűnöktől vagyunc meg tisztéttatván, avagy szentec, hanem még ajandékozataki vagyunc az Christusnac igazságával, és megis szabadéttatunc az bűnöktől, halástul, avag' az kárhoztul, vegezetre igazac vagyunc, és örökös az öröc életnek. Tulaydon értelem szerént szolván azért, egyedül czac az Isten igazét még, és czac az Christusnac érdeméért igazét meg, nem tulaydonitván minékünk az bűnöket, hanem az ő igazságát tulaydonitván minékünk.

Mivélhog' pedig mi ez meg igazulást, ném valami cselekedetinc által, hanem az Isten irgalmaságában, és az Christusban való hűt által veszüc, azokáért azt tanéttyc, és hiszüc az Apostallal, hogy az bűnös ember csak az Christusban való igaz d hűt által igazéttat meg, nem az Törvény vagy az cselekedetec által. Mert azt mondgya az Apostal bizonyosképpen aléttyc, hogy az ember hűt által igazéttat meg az Törvennec cselekedete nélkül. Rom: 3. Ismét, Ha Abraham az cselekedetekből igazéttat meg, vagyon mivel diczökedgyék, de nem Isten előt: mert mit mond az irás: hűn Abraham az Istennec, és tulaydonéttaték neki igazsága na. Rom: 4. Gen: 15. Annac pedig, az ki nem munkálkodik, hanem hiszen abban, az ki meg igazéttya az hitelen embert, tulaydonéttatik az hűt igazság gyanant. Es ismetlen. Kegyelméből tartattat meg hűt által, az

sem ma

sem magatoktul vagyon: mert Istennec ajandéka, nem az cselekedetekből, hogy senki ne diczöködhessen. Eph. 2. Ezokáért, hogy az Christust mi igazságunkat az hűt meg fogja, és mindeneket az Christusban való Isten kegyelménec tulaydonét, azért tulaydonéttat az hűtnek az meg igazulás, legh főképpen az Christusért, és nem azért, hogy mi cselekedetünk, mert Istennec ajandéka. Tovabba, hog' mi hűtrel fogjuk el az Christust, sokkal bizonyitva Idvözitök Sz. Jánosnál 6. a hol az hűtnek nevezetiért testi az meg etelt, és az meg ételnek nevezetiért, az hűtöt. Mert az mint az etelt meg éven, hozzánk vessük, így hiven rescsülunc az Christussal. Ezokáért, az meg igazulásnak jo teteményet nem osztyuk két fele, rész szerent az Isten kegyelménec vagy az Christusnak, rész szerent magunknak, avagy az mi szeretetünknek, érdemünknek, és jo cselekedetünknek tulaydonéttatván azt, hanem tellyeslegel, mindenestül fogván az Christusban levő Isten kegyelmének hűt által tulaydonittyuc. De nemis tetzhetnének Istennek az mi szeretetünk és cselekedetünk, ha az hamis emberektől lennének: ezokáért szükség hogy mi előb legyünk igazak, hogy sem mint szeretsünk, avagy jo dolgozat cselekedgyünk. Valóságosan igazacka tétetünk, a mint mondtuk az Christusban való hűt ákal, az Istennec czupán való kegyelméből, ki az bűnöket nekünk nem tulaydonéttya, hanem az Christusnac igazságát, és így az Christusban való hűt nekünk igazságunkra tulaydonéttya. Az Apostal annac felötte, igen nylyvan az hűtből hozza ki az szeretetet, ezt mondvan: Az paranczolatnac vége, az szeretet, mely tista siből, jo lelki ismeretből, és nem teitetes hűtből vagyon. 1. Tim. 1. Annak

C 2

okaert

Eleven-
Hűt.

Sz Iakab
nem ellá-
kezie ve-
lünk az
hűt által
valomég
igazulás
felől.

okaért ez dologban szolunc, nem az tettetes, üres és meg-
holt, hanem az élő, és meg elevenedő hűtről, mely mon-
datik elevenedő az Christusért (ki élet, és meg elevenyet)
kit meg ragad, és magatis elevenedni lenni, eleven tse-
lekedetekkel meg mutatya. Ez mitanetásunk ellen,
azért nem viaskodik amaz Szent Iakab, ki szol az üres,
és meg holt hűtről, az mellyel nemellyec diesőkettenek:
Az hűt által magokban lakozo Christust peniglen nem birtak:
Ugyan azon mondotta, *hogy az cselekedetek meg igazét-*
nac. Jac: 2. Nem ellene mondván az *Apostalnac* (mert
ugy meg vetendő volna) hanem azt mutatván meg hogy
Abraham, az maga élő, és meg igazéto hűtit, cselekedet-
ei által mutatta meg; az mely dolgot minden Istenfelők-
is cselekeznec, ki mind az által csác az Christusban biz-
nac, nem az magok cselekedetekben. Mert ismetlen
az *Apostal* azt mondotta: *Elek már nem én, hanem él én*
bennem az Christus, az mely életet penig mostan az testben
élek, az Isten fiában valo hűt által élem azt, ki szeretet enge-
met, és adta önön magát én erőtem. Nem vetém meg az
Istennec kegyelmét: mert ha az Törvény által vagyon az igaz-
ság, tehát az Christus hejában holt meg. *Gal: 2.*

AZ EGYHÁZI SZOL- GÁLATROL.

Artic: V. August: Confe:

HOGY ilyen hűtöt találhassunc, az végre
szereztetet az Egyházi szolgálat az Evange-
liomnac tanettásában, és az Sacramentomoknac osztó-
gatásában: Mert az *a* Ige, és az Sacramentomoc által,
ugy mint

ugy mint eszközök által ajandékon adattatik az *b* Sz. Lé-
lec, az ki hűtöt szerez, *c* a hol, és mikor Istennec terzik,
azokban kie az Euangeliumot hallýac, hogy tudnia illik
az Isten, nem az mi érdemünkért, hanem az Christusért
igazétsa meg azokat, az ki hiszik, hogy ők az Christusért
kegyelemben vétetnek. Kárhoztattýac az Uj Keresz-
tyéneket, és egyebeketis kie azt vélik, hogy az Sz. Lélek
az külső igé nekül adattatic az embereknek, az magok
hozza valo kezfűlőte és cselekedeték által.

Helvet: Confess: Articul: XVI.

EZ Hűt penig, tisztán Istennec ajandéka, mivel-
hogy egyedül csác az Isten, maga kegyelméből ajandé-
kozza az ő valasztottinac, mérték szerént, az *c* mikoron,
kinec, és az mennyre ő akaria, még penig az *b* Sz. Lélek
által, az *a* Euangelium, prädikállásánac, és az hű kö-
nyörgésnec ugy mint eszközöknek általa.

Helveti: Confess: Artic: I.

AZ SZENT IRASROL, ISTENNEC I- GAZ IGEIEREOL.

Hiszfűc és égeynlő képpen, vallyuc, hogy
mind az két Testamentombéli szent Prophé-
táknac, és Apostaloknac, hitünket igazgato irási (*Scriptu-
ra Canonica*) az Istennec valóságos igéje, és hogy azon i-
ráfoknac elegendő méltóságoc magoktul vag, ő, nem
az emberektul. Mert az Isten önön maga szollot az sz.
Átyáknac, Prophétáknac, és Apostaloknac, és még maga-

Az Isten
igejének
méltosa-
ga.

Az szent
Írás tö-
kelletes,
magába
elegeden
dó.

is az Sz. írás által ízol minékünk. Es ebben az szent írás-
ban, az Christushoz közönséges Anya szentegyházának,
tellyességeßen mindenec meg vanac magyaráztatván va-
lamellyec tartoznac mind az időzítő hűtne, s' mind az
Istennél kedves életne igazán valo tanéttására.

Mely okon ugyan magán vagyon Istentől meg paran-
tsolva, hog' ahoz valmit hozzá se adgyanac, valamit attul
el se végyenec. Illyen értelemben vagyunc azért, hogy
ez írásokból köl vennűnc az valóságos igaz bölcseséget,
és kegyes életet, az Ecclesiáknakis meg jobbétását, és igaz-
gatását az Isteni tisztéletne minden szolgálattára valo
tanéttást; végezetre, az tudóányoknak javallását, s' meg
vetését, avagy minden tévelgésekne meg hamisítását,
de még minden féle intéseketis, az Apostolnac amaz mon-
dása szerént: minden Istentől ihletet írás hasznos az tanéttás-
ra, és meg feddésre. 2. Tim: 3. Es ísmét, ezeket, ugy mond
azért írom tenéked, hogy tudgyad miképpen köllesséc tenéked
forgolodnod az Istennec hazában. 1. Tim: 3. Es ísmét, holot,
ugy mond, az beszédet vőttétec mi túllunc, nem emberne be-
szédét vettétec, hanem mint Istennec beszédét, az mint hogy
azú. 1. Thess: 2. Mert őnnön magais az Ur, ezt mondotta,
az Evangeliomban: Nemti vadot az kic szultot, hanem
az én mennyei Atyámnac Lelke szol ti általatoc. Math: 10.
Luc: 10. Azért az ki tőket halgat, engemet halgat, az ki
penig tőket utál, engemet utál meg. 10: 13. Holot, ezokáert,
ezen Istennec ígéje hirdettetic ma az Anyaszentegyház-
ban, az törvény szerént hivattatoc, Prædicatoroc által, hi-
szűc, hog' ugyan az Istennec ígéje hirdettetic és vétetic az hi-
vektől, és hog' né köllesséc más Isté ígét költeny, avagy
men'ből várni, és hog' maftanabá, az ígére kel nézni a mel'

hirdet-

hirdettetic nem az hirdető szolgára, ki ha szintén gonolj,
és bűnös is, mindazon által az Istennec ígéje meg marad
az ő joságában, és igazságában. Nemis aléttyc az külső
prædicállást, mint egy héában valonac lenny azért hog' az
igaz hűtre, avagy Isteni tisztéletre valo tanéttás, az Szent
Lélekne belső meg világosításátul fűgjön: mivelhogy
meg vagyon írva: *Senki fele barattyát nem fogia tanéttá-
ni, mert minnyajan meg ísmérne engemet.* Ierem: 31. Ísmét,
*Semmi az a ki plantal, avagy az ki öntöz, hanem Isten az a ki
nevelkődését adgya.* 1. Cor: 3. Mert noha s'énki az Christ-
hoz nem mégyen, hanem ha az ő mennyei Atyátul vo-
nyattatic, és belsőképpen meg világoséttatic az Sz. Lélek
által: tudgyuc mind azon által, hogy Isten ugyan külső
képpennis akarja prædicáltatni az ő szent ígét. Bizon'a
ra Isten az ő szent Lelkénec általa, avagy az Angyaloknak
szolgálatyoc által, *Szent Péternec* szolgálatya nélkülis, ta-
néthatta volna az *Corneliust*: mind az által ötet *Szent Peter-
hez* igazéttotta, ki ő az Angyal szolván, ő, ugy mód, meg
mondgya tenéked, mit köllesséc tenéked czelekedned. Acto: 10.

b Mert az ki belső képpen meg világosít, ádván az em-
bereknec szent Lelket, ugyá azon paranczolta, az Tanit-
ványoknak, mondván: *mennytec el az seles világra, és hir-
desétec az Evangeliomot mindé teterétet állatnac.* Math: 28.
Ezokáert, szent Pál, az Lydiabéli bársony czináló Afzon-
nac, *Philippi* városában, külső képpen prædicállotta, az í-
gét: belső képpen penig, meg nitotta Isten szívét az Afz-
szony állatne. Acto: 16. Es ezen szent Pál, szép rendit (hi-
vatalunk nac) elő számlálván, végre ezt hozza bé: *Tebát
az a hűt hallásbol vagyon: az hallás penig Isten ígétne általa.*
Rom: 10. El hiszűc azonközben hogy az külső egyhá-

Az ígén-
ec külső
hirdet-
se ház-
nos

b b

a a

C 4

zi szol

zi szolgálat nélkülis, meg vilagosithattya Isten az embereket, az kiket és a mikor akarja, mel' dolog az ő hatalmába vagon. Mi pedig szolunc az embererec tanéttásának szokot modgyárol, mellyet az Isten paranczolat, és példác által adot előnkben.

Eretnek
segek.

Apocry-
phus kő-
nyvek.

Utáll yuc azért minden eretnecségőket *Artémonnac, Manicheusnac, Valentinianusoknac, Cerdonac, Marcioniták-
nac*, kic tagadtác, hog' az Írásoc az szét Lélektől származ-
tanac legyen, avgy nemelyleket azoc közzül bé nem vet-
tenec, avagy meg valasztottanac, avagy meg veszteget-
tenec. Azon közben, semmiképpen el nem titkol-
lyuc, hog' az Régiektől, némel' ő Testamentombéli kőn-
vec nevezettetenec Apocryphusoknac; az az, bizótalanok-
nac; némelylektől nevezettetenec Egyházi könyvek nec,
az mellyeket akartác, hogy az *Ecclesiakban* olvásác, de
mind az által nem ugy, hog' az hűt nec erősséttésére azok
nac méltoságoc legyen, az mint szén *Agostonis, lib: Civi:
Dei* 18. c. 38. emlitti, hogy az Királyokrol írot könyvek-
ben nemelly *Prophétáknac* nevec, és könyvec elő hoza-
tatnac, de hozzá teszi, hogy azoc nem *Canonicusoc*, az az,
nem (Hűt igazgatoc) és, hogy az Isteni kegyességre, elég
ségessec azoc az könyvec, mellyec nalunc vadnac.

AZ HITNEC GYŰMÖLCZERÖL, AZ IO CZELEKEODETEOKREOL.

Artic: VI. Auguszt: Confess:

I Smét, azt tanéttyuc, hogy ez (a) Hűt nec iogyű-
mölcszét kől teremteni, és hogy az io czeleköde-

teket

teket, mellyeket, az Isten *b* paranczolt, szükség legyen
czelekedni, *c* az Istennec akarattyáért, nem dillyen bizo-
dalomért, hogy azon io czelekedetéc által, Isten előt va-
lo meg igazulást érdemellyűnc. Mert az bűnnec boczá-
nattya, és az meg igazulás hűttel vétetic: az mint bizoni-
tya az Christushakis mondása: *e* mikor mindezeket meg cze-
lekesítec, azt mondgyátoc: hasonlalan solgác vagyuc. Ugyá *c*
zen dolgot tanéttatác az régi Egyházi dolgokrol irokis.
Mert így szol *Ambrosius*. Ez dolog Istentől rendeltetec hogy
az ki hissen az Christusbá, idvöz álljon czeleködet nélkül, czac
bűt által kegyelméből vevén bűneinec boczánttyát.

b
c d

c
Luc. 17.

Helvet. Confess: Artic: XVI. AZ HŰTRÖLESIO CZELEKE- DETEKRÖL.

AZ kőrösztyéni hűt, nem emberi vélekedes,
s-elhitettetés, hanē igen erős bizodalom, és
az elmē nec nyilván valo tökéletes egyezése, mellyel
mindenkétség nélkül, ugyan meg ragadgyuc az szent Írá-
sokban, és az *Apostali Credoban* előnkben adattatot Istenec
igasságát, s-még önnön magátis az Istent, leg nagyobb bol-
dogságunkat főképpen pedig az ő ígérteit, s-az Christust,
ki minden igeretek nec bé tellyesedése.

Milegy-
en az hűt

Ez hűt pedig mindenestől fogva Istennec ajandéka, *az hűt*
mivel hogy egyedül csak az Isten, maga kegyelméből a-
jandékozza az ő valasztottinac, mértéc szrént, a mikor ki-
nec, és az mennyére ő akarja, s-még pedig az szent Lélek
által az *Evangelium* prædicallásának, és az hű könyörgés-
nec, ugy mint ezközők nec általa. Ennec (az hűt nec) ne-

stennec
ajandéka.

D

velke-

velkedésis vadnac, és ha azokis nem az Istentől adattat-
nánac, nem mondottac volna az Aostaloc: *Uram nevellyed
mi bennűnc az hűtőt.* Luc: 11. Mind ezeket pedig, valamel-
lyeket eddig mondottunc az HŰTRŐL, mielőttűnc ugy-
tanítottac az *Apostaloc.* Mert szent Pál, az hűt, ug' mōd, az
reménység alatt való dolgoknac valósága, és az láthatatlanok-
nac bizonyos erőssége. Heb: 11. Es ísmét, ugyan ő; valahány
ígéretű vānac, ugy mond, az *Istennec, az Christus által,*
mind valóságoc, és *Ammenec.* 2. Cor: 1. Az *Philippi* varasbé-
liek nec ugyan ő mondgya azt, hogy *ajándékon* adattatot ő
nékiec, hogy *hinnénec az Christusban.* Philp: 1. Ísmét: az
Isten ostitta kinec kinec az hit nec mértékét. Rom: 12. Vi-
szontac: *Nem mindeneké az hűt.* 2. Thess: 3. *Nem is enged-*
nec minnyajan az Evangelionnac: Rom: 10. Sőt szent Lu-
kaczis azt bizonyitgya, mondván: *Es hittenc mind a-*
zoc, valakic az örök életre valának rendöltetve. Ađ: 13. Inen
nevezi szent Pál az HŰTRŐT *valasítattaknac HŰTINEC*
Tit: 1. Es ísmét: az hűt hallásból vagyon: az hallás pedig *Istē*
igéje által. Rom: 10. Masut gyakorta paranczollya hogy
az Hűtért imádkozzanac. Ugyā azon *Apostal* nevezi az Hű-
TRŐT *munkálkodonac* melly magát az *šeretet által ki mutat-*
tya. Az a hűt, az lelki ísméretetis meg czendesiti, és az
Istenhez szabad menetelt nitt, hogy bizodalommal járul-
lyunc ő hozzá, és nyerjűnc ő tőle hasznos-fűűkséges dol-
gokat. Ugyan az (a HŰTR) tARTH minket az *szolgálatban,*
mellyel tartozuc *Istennec,* és *felebarátunknac,* és nyomo-
ruságinkbā garapétgya békesség és türesinket, igaz vallás-
tételtis szerez, és hogy egy szoval, mindet ki mondgya:
minden felejo gyűmölcsöt, és jo cselekedetöt terét.
Mert azt tanétgyuc, hogy az valóságossā jo cselekedetec,

az ele-

Az hit jo
cseleke-
deteket
nemz.

az a eleven hűtből származnac, az Sz. Lélec által, és hogy
az hű emberekűl lesz nec, az Isten akarattyanac vagy ige-
iē nec regulája szerént. Mert szent Péter Apostal: *Minden*
igyekezetetöt úgy mond, *igyekezzetec, hogy hűtötőc által*
szolgátsatoc jószágos cselekedetec, az jószágos cselekedet al-
tal pedig tudomānt, az tudomāny által pedig mértékletőséget.
2. Pet: 1. Azt mondānc pedig előb, hogy az b Isten tör-
vénye, (melly az Istennec akarattya) írja előnkben az io-
cselekedetek nec formáját. Az *Apostalis* azt mondgya: Ez
ug' mond, az *Istennec* akarattya, a ti meg *šentöltetéstec* hogy
meg ojját oc magatokat az *tisztatalságtulés* hogy valaki meg
ne nyomorétsa, vagy meg ne czallya *Attyafiat* valamelly dolog-
ban. 1. Thess: 4. Mert nem kedveslēc *Istennél* az maguc
szabad akarattyaiból valogatot cselekedetec, mellyeket S.
Pál *Apostal* babonaságnac nevez. Coloss: 2. Mellyekről
az *Uris* így szollot az Evangelionban; *Héában tisztel nec,*
ugy mond, *engemet az emberek, kic olly tudományokat, tanét-*
nac mellyec *emberec* paranczolatű. Math: 15. Nem javallyuc
téhāt az ollyan cselekedetöt: azokat javallyuc és szor-
galmaztattyuc, mellyec *Istennec* akarattyaiból és paran-
csolattyaiból vānac. Azoknakis (az jo cselekedetek nec)
nem az végre kől lennec, hogy azockal érdemlyűc az ő-
rök életet, mert *Istennec* ajándéka az, az mint az *Apostal*
mondgya: *Šem nem az magunc mutogatásáért, mellyet meg*
vét az Űr. Math: 6. *Šem nem kereskedés nec okáért, mert az tis*
meg veti. Math: 23. c *hanem az Istennec dicsőségre, az mi*
hivatalunknac megékesítésére, az Istenhez való háláado vol-
tunknac meg tellyesítésére és felebarátunknac hasznára.

Mert vizontaksággal azt mōdgya *Idvőzitōnc az Evan-*
gelionban: Ugy vilagoskodgyēc az ti vilagoságtoc, hogy lát-

D 2

vān az

a Az jo
cseleke-
detekről

b

Emberi
főrtől gő-
dolt cze-
lekedet-
tek nem
kedves-
lek.

Mi vég-
re valok
az jo cze-
lekedet-
tek.

c

ván az emberek, az ti io cselekedetteket, diczdicz az Atyát, ki menyben vagyon. Math: 5. De szent Pál Apostalis, járjatoc úgy mond az ti hivataltokhoz illendőképben. Eph: 4. Valamit cselekedendetec, úgy mond, vagy beszéddel, vagy téteménnyel mindeneke az Jესusnac névében cselekedgyéte, halakat, adván az Istennec, és az Atyának ő általa. Coloss: 3. Ismét: Senki az magát ne keressé hanem kiki mind az mi a másé. Phil: 4. Es, Tanulýác az mieinkis meg őrizni az jo cselekedeteket súkséges dolgokra, hogy ne legyenec gyűmölcszele-nec. Tit: 3. Noha azért azt tanéttýuc az Apostallal, hogy az emberek ingyen igazéttatnac meg, az Christusban való hűt által, és d nem valami jo cselekedetec által, mind az által, nem tarttýuc semminec, sem nem kárhoztattýuc az jo cselekedeteket, holot tudgyuc, hogy sem nem teremtet, sem, az hűt által nem az végre szűlettet az ember ugyan, hogy hivolkodgyé, hanem inkább, hogy szűntelen cselekedgye azokat, az mellyec joc és hasznoslac. Mert az Evangeliomban azt mondgya az Ur: Az jósa, jo gyűmölcsöt teremt. Math: 12. Es ismét, Az ki én bennem marad sok gyűmölcsöt teremt. Joh: 15 Végezetre az Apostal: Istē nec úgy mond, teremtet állati uagyunc, az Christus Jესusban teremtette az jo cselekedeteket, az mellyeket elkészítet Isten, hogy azokban járnánc. Eph: 1. Es ismét, Ki adta magát mi érettűnc, hogy meg fábadéttana minket minden hamiságtul, és tisztétana magának magán való népet, az jo cselekedeteknek követőjét. Tit: 1. Kárhoztattýuc azért mind azokat, ki meg utállýác, az jo cselekedeteket, és azt kakogýác, hogy haszontalanoc, és nem olyanoc hog' azokra gondot köllene viselni. Azközben, az mit enec előtteis meg mon-dottunc, nem hiszűc azt, hogy az io cselekedetec által tar-

raffunc

raffunc meg, és hogy az Idvőlségre olly igen szűkségfe-fek legyenec, hogy azoknélkül, soha senki nem idvőzűlt. Mert kegyeléből, és csac az Christusnac jo rétemenyéből tartatunk meg. Az jo cselekedetek, szűkségképpen az hűtből származnac. Es nem tulaydon értelem szerint vagyon ez mondvá: hogy az jo cselekedetek idvő-zitnek: mert az idvősség, bőthű szerint való értelemmel az kegyelemnec tulaydonéttatik: mert igen nyilván vagy-on az Apostalnac amaz sententiája. Ha kegyeléből, már nem az cselekedetekből, mivel hogy az kegyelem immár nem léssen kegyelem, ha penig az cselekedetekből, már nem kegye-lemből: mert így az cselekedet, nem léssen cselekedet. Ro 11. Az Isten penig azokat az cselekedeteket szereti és javal-lyá: az mellyec lesznec mi tűlűnk hűt által, (mivel-hogy azok az emberek kedvessek Istennel, az Christusban való hűt által, az kik jokat cselekesznec) az mellyec an-nac felőtte az Sz. Lélec által Istennec kegyelméből lőt-tenec.

Mert Sz. Péter: Minden nemzetségből, úgy mond, az ki feli őtet, és igazságot cselekesik, az kedves ő nála. Act. 10. Es Sz. Pál: Nem sűnűnc meg, úgy mond imátkozni érette-tek, és kérni hogy járjatoc az Urhoz illendőképben, hogy min-denben kedvesseccetehessetec minden jo cselekedetekkel gyűmöl-czözűvén Coloss: 1. Ezokáért, szűntelen tanéttýuc, az igaz nem az hamis cselekedeteket, vagy az Philosophusoknak jo szagos cselekedeteket, és az Keresztyén emberhöz illen-dő tiszteteket, és az minemű szorgalmatossággal skemény-séggel lehet, mindenekec eleiben adgyuc, szidalmaz-ván mind azoknac resztűsegetis, kép-mutatásokatis, az kik szájal diczérik és vallyác az Euangeliomot, undok éle-

Kegyelé-
ből és ne
az jo cse-
lekedet-
ec által
idvőzű-
lűnk.

Az jo cse-
lekedet-
ec ked-
vessec I-
stennél.

teckel pedig meg éktelenítik azt; ez dologban elő hív-
ván az Istennek rettenetes büntetésit, ismét büszkes ige-
retit, és gazdag jutalmát, intvén, vigasztalván és fedvén.

Az jó cse-
lekedet-
eknek
jutalmá-
ról.

Mert azt tanéttyc, hogy Isten az jókat cselekedők-
nek büszkes jutalmát ad, az *Prophétánac* amaz módáfa sze-
rént: *Az te szodat tartoztasd meg az írástul, mert jutalma lé-*
sen az te cselekedetednek. Ier: 31. Az *Evangeliumban* is azt
mondgy az *Ur*: *Eorúlyetec és vigadgyatoc, mert bevése az*
ti jutalmatoc menyben. Math: 5. *Valaki az én kisedim köz-*
zül egy nec egy pohár hideg vizet adánd, bizonyny mondom ti-
néktec, el nem veszi jutalmát. Math: 10. Mind az által, ez
jutalmat, mellyet az Isten ad, nem az el vévő embernek
érdemére veszüc, hanem az Istennek, ki azt ígérte, és ad-
gya, jóvoltára, adakozására, és igazságára: ki holot senki-
nek semmivel nem adós, ígért mind az által az ötöttiszte-
lő hiveinek jutalmát, ki azon közben aztis adgya néktec,

Az jó cse-
lekedet-
ekben,
fogatko-
zásvá-
nac.

hogy ötöttisztellyéc. Továbba, még az szentec czele-
kedetibenn is találtnac foci dologoc, Istenhez nem illen-
döc, és nem tekéletösséc: mivelhog' pedig az Isten kége-
lémében véfzi, és magához fogadgya az io cselekedetöket
az *Christusért*: az ígért jutalmát meg adgya nékiec. Mert
ugyanis egyébképpen az mi igazságinc hasomlitatnac az
havi betegségben lévő Asszony állatnac rubájához. Esa: 64.
Sőt az *Ur* is azt mondgya az *Evangeliumban*: *e Mikor*
mindeneket meg cselekedendetec az, mellyeket meg paranczol-
tam tinéktec azt mondgyatoc, hogy hasontalan solgác vaditoc,
és az mivel tartoztatoc azt aditoc meg. Luc: 17. Noha a-
zert azt tanéttyc, hogy az mi io cseleketinknek jutalom
adatic Istenül: mind azon által egyszer f-mind aztis ta-
néttyc *sent Agostonnal* hogy Isten az önnön ajándékát ko-

ronazza

ronazza meg mi bennüncc nem az, mi érdemünket, és ezo-
káért, valami jutalmat veszünc, azt módgyuc, hog' az, ke-
gyelemis, és még inkább kegyelem hog' sem mint jutalom,
azért, hogy az melly iokat cselekeddünc, az Isten által cse-
leköszünc inkább, hogy sem magunc által: azért is az mit *st.*
Pál mond: *Mid vagyó az mit nem vétél: ha pedig vétted mit*
diczeködl vele mint ha nem verted volna. I. Cor: 4. és hogy
az boldog *Martyris Cyprianus* innen hozta ki, hogy *Sem-*
miben nem kellene minékünc diczeködnünc, holot semmink
ninczen minékünc. Kárhoztattyuc azért azokat kic-
az embereknek érdemeiket úgy oltalmazák, hogy még h-
űresítik az Istennek kegyelme.

AZ ANYASZENTEGY- HÁZ ROL.

Artic: VII. August: Confess:

Ismet azt tanéttyc, hogy *a* az egy Anyaszent-
egyház *b* mindenkoron meg maradando. Az
Anyaszentegyház pedig *c* szentec gyűlökezeti legyen,
melyben az *d* *Euangelium* igazán tanéttatik, és az *e* *Sa-*
cramentumoc (avagy Szentsegek) igazán ki ösztogattat-
nac. És hogy, az Anyaszentegyháznac eggyeslegé-
elég legyen eggyet f érteni az *Euangeliumnac* tudomány-
ában, és az *Sacramentumoknac* ki szolgáltatásában. Nem-
is szűkség *g* mindenütt ugyan azon *Traditioknac* Egyházi
rendtartásoknac, és *Ceremoniáknac* lenni, melly-
ec emberektől szereztetenec, az mint az *Apo-*
stal szol. *Egyugy mond az hűt, az kőröst*
ség, egy az Isten. Eph. 4.

a b

c

d e

f

g

D 4

Helv.

Helvet: Confess: Articuli: XVII.

AZ ISTENNEK KÖZÖNSEGES
ANYASZENTEGYHAZAROL,

és annac egy fejről.

Minden-
koron
volt és lé-
szén az A-
nyaszent-
egyház.
b
c
Micsoda
az Anya-
szentegy-
ház.

Mivelhogy pedig az Isten, eleitől fogva akar-
ta, hogy az emberek idvözüljenek, és az
igasságnac ismeretire jussanak, tellyeséggel szűkség hog'
mindenkoron lőt legyen, és mostannis legyen, és mind
ez világnac végeig meg maradando legyen az Anyaszent
egyház, az az, ez világbol ki hivattatott és öszve gyűjtet
hűveknek serege, minden c Szenteknek mondom közön-
seges eggyesége, azoknac tudnia illic, kic az igaz Istent,
az Idvözítő Christusban, az Ige, és az Sz. Lélec által, iga-
zán meg ismeric, és Törvény szerint tisztelik, végezetre
az Christusnac kegyelméből adattatott javaival, hűt által
reszesülnek. Ezek minnyajan egy Várasnac lakos pol-
gari kic ugyan azon egy Urnac birtokában. élnek, azon
Törvényec alatt, ugyan azon joknac közösülésében. Mert
igy nevezte ezeket Sz. Pál Apostol, *Szenteknek poglár tár-
sainac, és Istennec haza népének*: Ez földön való hűveket
mondván Szenteknek, az Isten siánac verével meg benteliet-
teknek. Eph. 2. 1 Cor. 6. Kikről egy általán fogva kel ér-
teni az Credonac amaz ágát: *Hísem az közönséges keresz-
tyéni Anyaszentegyházot, Szenteknek eggyeségét*. Es miért
hogy mindenkoron csak egy Isten vagyon, egy közben-
járó az Isten, és az emberek között, az Idvözítő Christus,
ismét az egész nyainac egy pálytora vagyon, ez testnek
egy feje, végezetre, egy Lélec egy Idvőség, egy hűt, egy
Testamentom, avagy frigy: Szűkségképpen következik

hogy

hog' csak a egy legyen az Anyaszentegyház, mellyet azért
nevezünk közönségesnek, mert minden nemzetiségekre,
s' ez világnac minden reszeire el szelleted, és minden
időkre ki terieszti magát, sem helyekre, sem időkre nem
kötelezven magát. Kärhoztattyuc azért az *Donatistá-
kat* kic az Anyaszentegyházát, *Aphrikánac* nem tu-
dom minémű szegéletiben szorétyác vala.

Az *Romai Papi* rendet sem iavallyuc, kic csak nem eg'e
dül az *Romai* Anyaszentegyházhoz mondgyác közönséges-
nek. Elofztatic ugy vagyon, az Anyaszentegyház külömb
külömb részekre avag' rendekre, de né ugy, mint ha ön-
nön magában meg öfzlot, avagy meg szaggattatott volna,
hané inkább az ő Tagainac külömségéért valasztatic meg.
Mert nemellyec neveznek vitézködő Annyaszentegyház-
nac, nemellyec pedig diadalmaskodonac. Amaz vitézke-
dic még itt ez földön, és maskodic az testel, ez világgal,
ez világnac feiédelmével, az ördöggel, az bűnnel és ha-
lállal. Ez pedig már meg koronáztatván, menyben dia-
dalmas mind ezeken az ellenségeken való győzödelmé-
vel, és örvendez az Ur előtt: mind az által is vagyon ezek-
nek egy más között való közösülés, és tarsalkodás. Ez
földön vitézködő Anyaszentegyháznakis, mindenkoron
foc részei voltanac, mellyec, mind az által, mindeneftől
fogva, az közönséges Anyaszentegyháznac eg' eségéhez
tartoznac. Ez másképpen taníttatott az Törvény előtt az
Patriáráhák között: másképpen *Moyse* nec alatta az Törvé-
nec idejében, másképpen az *Christus* tul az *Evangelion* nac
által. Közönségesen többire, két nemzetséget számlá-
lunc, az *Izraelitákat*, tudnia illic, és az *Pogányokat*, avagy
azokat, kic az *Sydac* és az *Poganyoc* között az Anyaszent-

E

egyház.

a
Miert ne-
vezterik
közönsé-
gesnek.

Vitézke-
dő és di-
csekedő
An'aszén-
egyház.

Resz sze-
rint való
An'aszén-
egyház.

Egy az A-
nyaszent-
egyház,
minden-
időden.

Eg' az O
és Uy Te
stamen-
tomi A-
nyazent
egyház.

Az Anya
szentegy-
ház Iste-
nec haza-
Nem te-
velőg.

Az Chri-
stusnak
jegyéle.

Az Chri-
stus feje
az Anya-
szentegy-
ház.

egyházba bé gyűitettenc: Ismet, két Testamentomot szá-
lálunc az *ΟΟΤΗ* és az *ΥΠΑΤ*. Mind az által, mind ezek-
nec az Népek nec, eg' volt, és mostanis eg' tarsasága vag'ő,
egy Idvőtségők az egy *Messiasban* kiben mint testnec tag-
jai, egy fő ala rekesztettec miányán ugyá azon eg' hittel,
és ug'an azon egy lelki étellel és itallal részesülvén. . Itt
mind azon által meg ismérjűc, hogy különbb különbb időc
voltanac, az meg ígértetec és megh adattatot *Messias* nac
külömbb különbb ielei, és az Ceremoniák nac el vétele után,
fényeslő világosság világoskodik minékűnc, és büségef-
sebb ajándékok adattatnac és tellyeslő szabadságűc vag'ő.
Ez Isten nec sent gyűlekőzeti hivattatit ő Isten nec hazánac,
melly eleven, és lelki kővekből építettet, és meg mozdéthatat-
lan kősziklára s-fundamentomra helyeztetet, melly fundamen-
tom kiől más nem vettethetic, ezért is nevezetec az igazság-
nac oslopánac, és fundamentománac. 1. Tim: 3. Nem reve-
leg az, miglen az kőszikla Christuson, és az Prophetác s. A-
postolok nac fundamentomán áll. Nem is csuda, ha reve-
leg, valamenyszer el hadgya azt, á ki maga igazság. Ne-
vezetec az Anyaszentegyház szűz léánnakis, és az Chri-
stus nac eg'etlen s még penig szerelmes ieg' esénec. Mert
az Apostol mondotta ezt: *En keséttetelec titeket hogy mint*
tisztasűz, egy serfűhoz, ugy mint az Christus hoz, serkesztetse
lec. 2. Cor: 11. Nevezetec az Anyaszentegyház egy pástor
Christus alaz való juhok nac nyájánac. Ezechielnél Cap: 34.
és sz. Janosnál cap: 10. Nevezetec ismet Christus testnec,
mivelhogy az hívec az Christus nac eleven tagjaj, az egy
fő alat, mely az Christus. Az á fő, az kinec föllyeb való
méltosága vagyon az testben, és az kitől életet veszen
mágánac az test, és az kinec lelkével igazgattatit minde-
nekben

nekben, az kitől veszi hog' nevelkedgyéc és öregbedgyéc.
Csak egy feje vagyon ismétlen az testnec, mellynec az fő-
vel őszve illendősége vagyon. . Ezokáért nem lehet,
valaki más feje az Anyaszentegyház nac, hanem csak az
Christus. Mert az mint lelki test az Anyaszentegyház, e-
zenképpen, szükség hogy magához illendő lelki feje le-
gyen. Nem is igazgattathatic más Lélektől, hané az Chri-
stustól. Szent Palis, ő, ugy mond feje az Anyaszentegyház nac,
ugy mint testnec, ő az kez dit és az halottac között első sűlőt,
hogy mindenec között ő legyen fő. Coloss: 1. Es ugyan azon is-
mét, Az Christus ugy mond feje az Anyaszentegyház nac,
és ugyan ő ad életet is az testnec. Eph. 5. Es ismét: Ki ugy
mond feje az Anyaszentegyház nac mely teste ő néki, és tel-
lyesége annac á ki mindeneket bé tölt mindeneckel. Eph: 1.
Ismet: Mindenestől fogva nevelkedgyűnc abban, á ki fő, tud-
nia illic az Christusban, kitől az egesz test sűp rendel és mod-
dal egyben serkőztetvén, és kőztetvén, nevelkődést veszen.
Eph: 4. Nem javallyuctehát az Romai Papi rendnec tu-
dományát, kic amaz ő Romai Papajok az teszic az közönsé-
ges vitézkedő Anyaszentegyház nac, közönséges pásztor-
rává, és leg föllyeb való fejévé, és még az Christusnak is
Vicarius sava, avagy helytartója, kinec, az mint szolnac
tellyes hatalma legyen az Anyaszent egyházban, és legh
fővő urasága. Mert azt tanéttyuc, hog' az Christus Ur, és
eg'edül őnnön maga közönséges pásztor, és ismet fő Pap
az Atya Isten előt, és hogy az Anyaszentegyházban, az
Papságnac avagy pástorságnac minden tisztit ő viseli,
mind ez világnac végéig, azért nem szűkölködic *Vicari* g,
avagy képebeli *Heltarto* nélkül, mely távul lévő helet szo-
kot lenni. Az Christus penig jelen vagyon az ő Anyaszent-

ARomai
Papa né
feje á kö-
zönséges
Anyaszent
egyház-
nac.

egyházának, és megélesztő feje. Ez, az ő Apostolitul, és az Apostoloc után következő Tanéoktul, az Anyaszentegyházban való fejedelemséget, és uraságot igen keményen tiltotta. Valakic ennec okáért ez nyilván való igazságnac ellene módván tufakodnac, és az Christus Anyaszentegyházában külömb külömb fele fejedelemségeket hoznac bé, ki né láttya hogy azok közzé köllesek inkább őket szálalni, kikről az Christushnac Apostali jóvendőlnec, sz. Péter 2. Pet: 2. és sz. Pál Act: 20. 2. Cor: 11. 2. Thess: 2. és más helyekbennis. Eltörülvén pedig az Romai Papának Főlségét semmi rendeletlenséget, avagy zuzavart nem hozuc bé az Christ, Anyaszentegyházában, holot azt tanéttuoc, hogy az Anyaszentegyháznac igazgatása, mely az Apostoloktul minékünc adattat, elegendő nekünc az Anyaszentegyháznac jo, és illendő rendbé való tartására, mely eleitül fogva illyen Romai főség vagy fejedelemség nélkül lévén (az mineműt ma mondanac lenni) rendeletlen és öszve zurt zavart nem volt. Az Romai fő meg tarttya úgy vagyon az ő kegyetlenségét, és az minemű meg vesztegetet tudománt bé hozot az Ecclesiában, de az ő közbé meg késleli, öldözi, ronttya, és az meñi erővel lehet, irttya az Anyaszentegyháznac méltó, és illendő Reformatioját, meg jobbitását. Azt vetic előnkben, hogy az mi Ecclesiáinkban, foc fele vizsgálódások és külömbözéséc vānac, minekutánna az Romai Anyaszentegyháztul elszakítottac magokát, ezokáért, nem igaz Ecclesiá azoc. Mint ha az Romai Ecclesiában soha semmi szakadásoc nem voltanac volna, soha semmi vizsgálódásoc, külömbözéséc, viaskodásoc nem lettenec volna, s még pedig az hűt dolgában, nem, annyra, az Scholákban, minth az

Prædiká-

Az Anyaszentegyházban, való vizsgálódásoc.

Prædicalo székében, az népnek közepette.

Megismerjuc ug'an amaz módását az Apostalnac. Az Isten nem az viszávoniásnac, hanem az békeség nec Istene. 1 Co: 14. Es holot, úgy mond, ti közetteiéc irégység és viszá vonás vagyon, nem de nem testiecc vattoké? Mind az által ugyan né tagadhatni hogy az Isten nem volt volna az Apostaloktul plantáltat Ecclesiában, és hogy az Apostoloc Ecclesiája, nem volt volna igaz Ecclesia, noha abban viszá voniasoc és ellenközéséc voltanac. Nám meg feddette szent Pétert sz. Pál Apostal: ettől ismétlen külömbözöt Barnabas. Nagy viszá voniás támadot az Anthiochiabeli Anyaszentegyházban, azoc közöt, kicég Christust prædicalottanac, az mint emliti szent Lukács. Act: 15. Mindenkoron nagy viaskodásoc voltanac az Ecclesiában, és nem kicsin dolgokul külömböztenec eg mástul, az Ecclesiának hires neves fő fő Tanétoi, mindazáltal effele vizsgálódásoc miat, az Ecclesia meg nem szűnt Ecclesiának lenni. Mert az Egyházi vizsgálódásokkal, így teczik Istennek élni, az ő nevénc diczőségére és az igazságnac világosítására, és azoknakis, kic meg próbáltattanac, meg nilatkoztatásokra.

Továbbá, az mint hog' né ismerjuc más fejét az Anyaszentegyháznac, hanem csak az Christust: hasomlo képpen, nem minden Ecclesiát az mely igaznac mutogattya magát, ismerünk igaz Ecclesiának lenni, hanem azt tanéttuoc igaz Ecclesiának lenni, az melyben meg találtatnac az igaz Ecclesiának jelei, avagy bellegi, főképpen pedig, d az Isten igéi nec törvén szerent való tiszta hirdetése, az mint előnkben adattat, az Prophétáknac és Apostaloknac könyveiben, kic minnyájan az Christushoz igazetnac, ki ezt mondotta az Evangéliomban: Az én juhaim az én somat.

E 3

hallyác

Gal. 2.

Az Anyaszentegyházban, való vizsgálódásoc.

d

hallyác, és is ísmérem őket, és követnec engemet, és én őtök életet adoc nékiec: idegent pedig nem halgatnac, hanem futnac attul, mert nem ísméric az idegennec szavat. Ioh: 10.

Es az kic illeténec az Anyaszentegyházban, ezeknec eg' hűtök vagyon, egy Sz. Lelkec, és ezokáért csak az egy Istent imádgýác, egyedül csak őteptisztelic léleken, és igazságban, egyedül őtet tellyes szivekből, és minden erejeből szerezic, egyedül őtet az közben járó és éretűnc esedező Christus által hijác segítségül: az Christusnac, és az ő benne lévő hűtneccivüle, semmi más igazságot, és idvősséget né keresnec, mivelhogy egyedül csak az Christust ísméric az Anyaszentegyháznac fejénec, és fundamentománac lenni, és ezen építettetec lévén minden napon penitencia tartás által, meg jobéttýác magokat, az réjajoc bocsáttatot kőrőszttót békével túric, sőt, ugyan valóságos szeretettel is egyben köteleztetec lévén az Christusnac minden tagaival, azzal meg mutattyác Christusnac tanéváninac lenni, meg maradván az szent egyességnec, és békeségnec kötelében. Es egyszer s mind részesülnek is az Christustul szörőztetet, és az *Apostalok* tul nekűnc adatatot e *Sacramentomockal*: nem külömbé élnek is azockal, hanem az mint vőttéc az *UR TUL*. Mert nyilván vagyó mindeneknél az *Apostalnac* amaz módísa, *EN AZ UR TUL VETTEM, AZ MIT TINEKTERIS ATTAM*. I. Cor: 11. Ezokáért kárhoztattyuc azokat az *Ecclesiakat*, ug' mint az Christus igaz *Ecclesiájátul* külömbözöket, az melyec nem illeténec, az mineműeknec halottuc, hog' köllene lennec, akár mint hánnyác azon közben az *Püspökök* nec *Succeszió* jokat, egy más után let követkőzősöket; az egyességet, és Regiséget. Sőt inkább, azt parancsollyác miné-

minékűnc az *Apostaloc*, hogy El távoztassuc az Bálványimadaft, el fusunc az Babylonbul, és ne részesüllyűnc uéle ha az Istennek is büntetésiben részessec nem akarunc lenni. I. Cor: 10. I. Ioh: 5. Apo: 18. 2. Cor: 6.

Az Isten Anyaszenteg'házával való egyesülést pedig, annyra böcsüllyűc, hogy, valakic az Istennek igaz *Ecclesiájátul* nem egyesülne, hanem attul el szakasztyác magokat, taga ilyuc hogy azoc Isten előtt élhesse, avagy idvőzülhesse. Mert miképen az *Noe Bárájánac* kivülötte nem vala élet, mikor ez világ özön vizzel el vesztöt, azonképpen hiszűc, hogy az Christus kivül, ki magát az Anyaszentegyházban részesíti az választot hiveckel, semmi bizonyos Idvősség nincsen. és ezokáért azt tanéttýuc, hogy valakic akarnac Idvezűlni, nem köll azoknac magokat az Christusnac igaz *Ecclesiájátul* el szakasztani.

Az meg mondot jelekben mind az által, nem oly szorosan rekesztyűcbe az *Ecclesiát*, hogy mind azokat az *Ecclesia* kivül tanétsuc lenni valakic az *Sacramentomockal* nem élne (nem kesz akartva azért, sem nem meg utalásból, hanem el távoztathatlan szűkségtől kenyszerítettén, akarattyoc ellen nem élne azzal, s' kedvec ellen lesznek el azoc nélkül,) avagy az kikben neha az hűt meg fogyatkozic, mind az által mindenestűl fogva el nem fogy, el nem oltatik, avag' azkikben az gyarlosagnac vérkei, és tevelygéssec találatnac. Mert tudgyuc, hogy ez világon voltanac Istennek egynéhány baráti, az *Israel* nec tárfasága kivül is. Tudgyuc mi történt legyen. az *Babyloniai* fogfagban lévő Istennek nepén holot 70. Esztendőig voltanac az áldozatoc nélkül. Tudgyuc mi történt az Christust meg tagado *Sz. Péter* nec, és minden napon mi szokot

Az Anyaszentegyház kivül nincsen idvősség.

történi az Istennek választot hűveim, kic erőtelenecc és tévelegnec. Tudgyuc añac felötte az *Apostaloc* idejében mineműec voltanac az *Galatia*, és *Corinthusbeli Ecclesiák*, mellyekben soc és nagy vétkeket, vádol az *Apostal*, mind az által az Christusnac sz. gyülekezetinac nevezi azokat. Sőt inkább vagy on neha ez: hogy az Isten igaz ítéletiből, és az ő igejénec igazságát, és az közönséges Keresztýeni hűtöt, s az törvény szerint való Istent tiszteltet, annyra meg hadgya homályosodni, és szag'attatni, pusztítatni, hogy láttassék az Ecclesia mindenestül fogva csác nem el oltatratnac lenni, mint ha már egy szál Ecclesia sem volna, az mint látýuc hogy lött *Ilyésnec* idejében, s egyéb időkbennis. Azonközben még effle sötöttségkbennis vannac Istenecc világon, amaz ötet igazán tisztelői, nem kevesen, hanem hét ezren, és többen-is 3. Reg 19 Apoc. 7. Mert az Apostalis azt kiáltýa: *Erőssen áll az Istennec fundamentoma, melynec peczétéi ez: Tudgya az Ur, kic legyenec az ővei.* 2. Tim. 2. Ezértis mondhattýuk az Ecclesiát láthatatlannac, nem hogy az emberek volnának láthatatlanoc, kikből az Anyaszentegyház szedegettetic: hanem hogy az mi szemeink előt el rőytetve levén, kic csác az Isten tud s' ísmér gyakorta az embereknek ítéletekben nem jut. Vízontak, az kic számláltatnac az Anyaszentegyházban, azoc nem minnyájan szentec, élő és igaz tagjai az Anyaszentegyháznac. Mert sokan vannac képmutatoc, kic külső-képpen halgattyác az Istenecc igejét, és szóm látomást veszik az *Sacramentomokat*, és láttatnac az Istent egyedül, az Christus által segítségül hívni, az Christust vallani eggyeden egy igazságoknac lenni: láttatnac ísmét az Istent tisztelni, és az. Atya fiui ízeretnek csele.

Az Anyaszentegyház neha meg homályosodic.

Mimodómondatic láthatatlanac.

Soc képmutatoc vannac.

cselekedetit gyakorolni, és bekecség tűréssel egy ideig az Köresztýnec viselésében, megh maradni: de belső-képpen az Sz. Léleknek meg világosetása nélkül, az hűt, és az elménec tisztasága nélkül, és az végig meg maradás nélkül vannac, kic miclodássalak legyenec, végre osztán többire meg nyilatkoztatnac. Mert Sz. János Apostal, *Ki mentenec* úgy mond, *mi túllúnc, de nem voltanac mi közzúlúnc valoc.* 1. Ioh. 2. *Mert ha mi közzúlúnc valoc voltanac volna, még-is marattanac volna velúnc egyetemben.* Mind az által, migh ezec az Istent felelmet tettetic, noha nem az Ecclesiából valoc, mégis az Ecclesia közze számláltatnac. Mint szintén az polgári társaságban az Arulokis, migh meg nem nyilatkoztatnac, az polgároc közze számláltatnac, és mint szintén az pörýe, avagy az konkoly és polyva az buza között találtatnac, avagy mint az főkelýec és dagadásc az ép testen találtatnac, holot valóságosan betegségek, és az igaz testnec éktelelensegi rutsági inkább hogy sem mint tagai. Math. 13.

Ezokaért, az Istennec Anyaszentegyháza igazán hasonlítottatnac az veresföldhöz, mely mindenféle halakat ki von szon, és az szánto földhöz, melyben találtatnac, mind konkoly s' mind buza. Holot igen meg kól embernek magát oltalmazni, hogy idő nap előtt ne tegyűnc ítéletet, se ne igyeközünc azon, hogy azokat ki rekeszfűz, el ves-

Idő nap előtt fen-sűc, ki irtoc, kiket Isten nem akar el vetni és ki irtani, kic ne ité lyűnc.

Hel Con
27. Art.

g
f Miben
ál az A-
nyaszent
egyház-
nac egy-
esége.

Az Eg'há-
zi rédtar-
tásoknac
külömb-
sége miat
nem kel-
az Eccle-
siának
különbé-
niec.

és az Anyaszentegyháznac egyessége, hogy vakmerő-
képpen, szabadásokat ne indicunk se ne forallyunk.
Helyhezteret az, g nem az Ceremoniákban, s az külső
rend tartásokban, hanem inkább az f közönfészes körösz-
tyéni hűtnec igazságában és egyességében. Az közön-
fészes Körösztyéni hűt, elönkben adattator minékünk,
nem az emberektől szereztetett törvényekben, hanem az
Istennec Igejében az Sz. írásban: melynec rövid sum-
mája az Apostoli Credo. Azért olvasluc, hogy az régi-
eknél az rend tartásoknac soc fele külömbsege volt, de
szabadtságban, volt, mely külömbfégel soha senki nem,
vélte, hogy az Anyaszentegyháznac egyessége meg osz-
latnéc. Az tudományokban, annacokaért az Christus
Euangelionánac igaz, és egyező hirdetésében, és azon
rend tartásokban, mellyec az Urtul nyilván adattattanac
mondgyuc hogy vagyon az Ecclesiánac valóságos egyef-
sége, holot az Apostalnac amaz sententiaját, sürgettyúc
leg inkább: *Valahányan már tökellestec vagyunc, ilyen ér-
telemben legyunc: hogy ha valamit külömben értetec, aztis
az Isten meg jelenti tinektec, mind az által, az mire juttot-
tunc, abban egy Regula szerént járjunc, és egy értelemben
legyunc.* Phil. 3.

AZ ERKÖLCZTELEN EGYHA- ZI SZOLGÁKROL.

Artic: VIII. Augus: Confe:

NOha, tulaydon értelem szerént, az Anya-
szentegyház szenteknec és az igazán hívőknek gyűlöke-
zete, mind az által, mivelhogy ez életben soc Hypocritác,
képmutatoc, és gonoszak egyelítetttenec hozzá, b sza-

bad elni

bad elni az *Sacramentomockal*, mellyec az gonosz (egyhá-
zi szolgák) által osztogattnac, az Christus amaz mon-
dása szerént: *Az Irastudoc és Phariseusoc ülne az Moy-
ses fekeiben: mindeneket azért, valamellyeket mondanac ti-
nektec, meg tarozátoc, és meg czelekedgyetec: az ő czeleke-
detec szerént pedig ne czelekedgyetec: mert mondgyác, de meg
nem czelekecsic.* c Az Igeis, az *Sacramentomokis*, az Chri-
stusnac rendeleseért és parancsolattyaért, hathatoc, ha
szintén gonosznac által szolgáltattak is ki. d Kárhoztat-
tyác az *Donatistákoc*, s az hasomloakatis, kic tagadgyác
vala, hogy szabad volna élni az Anyaszentegyházban le-
vő gonosznacnak szolgálattyával, és azt velic vala, hogy
az gonosznacnak szolgálattyoc haszontalan, erőtelen, és
nem foganatos volna.

Helveti: Confess: Art: XVIII. az vége felé

TOvábbá átkozzác ez jelen valo (írásban) az
Donatistáknac tévelgésőket, kic az (keresz-
tyéni) tudománt, avag Tanétást, és az *Sacramentomoknac*
ki szolgáltatását, vagy foganatosnac, vagy erőtelennec
ítélac az Egyházi szolgáknac, vagy jámbor, vagy gonosz
életekből. b Mert tudgyuc hog' az Christusnac szavát hal-
lanuncból, még az gonosz Egyházi szolgác szájokból is;
miért hogy őnnön maga Idvözítőnc mondotta ezt: *Az
mellyeket mondanac meg czelekedgyetec: az ő czelekedetec szerént
pedig ne czelekedgyetec.* Math: 23. c Tudgyuc, hogy az *Sa-
cramentomoc*, az Christusnac szörzéséből, és az ő igéje ál-
tal szenteltetnec meg, és az hiveknel hathatosác és foga-
natosác, ha szintén méltatlan Egyházi szolgáktul osz-
togattatnak is. Melly dologrul, az szent írásokból sokat

disputált az Donatistác ellő, az Istenec szolgaja iz. *Agostó.*

AZ KÖRÖSZTSEGRŐL.

Arti: IX. August: Confess:

AZ Kereszttség felőlazt tanettyác, hogy *a* szükség legyen az Idvőlségre, és hogy az Kereszt-
ség által *b* adattatic az Istenec kegyelme: és hogy *c* meg-
köl az gyermekőket keresztölni, kic az kereszttség által I-
stenec eleiben vitetnec, és az ő kegyelmében vétetnec.
d Kárhoztattyác az Uly *Keresztényeket*, kic nem iavallyác
az kiseded gyermekeknek kereszttségét, és azt erősitic, hog-
az Körösztség nélkül is idvőzülne az kisedec.

Helvet: Confess: Articul: XX.

AZ SZENT KÖRÖSZTSEGRŐL.

Az Kö-
röztég-
nec ször-
zéle.

AZ Körösztség, Istentől szöröztetőt és szen-
töltetőt meg, fleg először is Iános Körösz-
tölt, ki az Jordánban vízzel megöntözte az Chri-
stust: Ettől származot az *Apostalokra*, és ők is vízzel
kereszteltenec.

Ezeknek nyilván parancsolta UR UNC, hogy *Hirdeśc*
az *Evangeliumot* és *köröstelljenec Anyának, Fiának, és Szent*
Léleknek nevében. Math: 28. Sz. Péteris az *Sydoknac*, kic
azt kérdic vala, hogy mit kellettne cselekedniőc, módot:
Keresztelkedgyc meg ki ki mind közzületec az Jesus Christus
névében, bűneitőknec boczanattyára, és véstec az Szent Lé-
leknek ajándékát. Act: 2. Az honnan nemellyektől nevez-
tetet az Keresztőség, *Isten népének béolto jegyénec, a mel-*
lyel leg először is az Istenben bé oltatnac az ő valasztotti.

Czak

Csak egy Keresztőség vagy az Isten Anyaszentegyházá-
ban, és elég egyszer meg keresztelkedni, avagy Istenben
bé oltatni. Az egyszer valo Keresztőség pedig mind egész
életünkben meg marad: és az mi fiuvá fogattatásunknac
mindenkori meg erőstítése meg pecsetlése. Mert az Chri-
stusnac nevében meg keresztelkedni (annyt teszén) mint
b bé iratani, és bé vétetni az ő frigyében bé szenteltetni
az Isten haza népe közzé, és bé vétetni az ő fiának örökfé-
gekben: sőt immáris Isten neveről neveztetni, és Isten fi-
ának hivatatni, ismét, meg tisztítatni az bűnöknek üdök-
sáigiból *b* és meg ajándékoztatni az Istenec soc fele ajan-
dékival, az Uly és ártatlan életre. Az Keresztőség azért el-
menkben tarttya, és meg uyettya az Istenec emberi nem-
zettel tőt jo teteményit. Mert minnyájan az bűnöknek
tisztátalanságiban születtünk, és haragnacfiak vagyunk.
Az gazdag kegyelmű Isten pedig kegyelmből tisztit meg
minket az ő Fiának vére által, és ez végre fogad minket
fiáiva, s azért foglal mágához erős kötéllel, és azért gaz-
dagét meg minket soc fele ajándékokkal, hogy uy életet
élhészünk, mind ezek az keresztséggel meg pecseteltet-
nec. *b* Mert belől uyonan születtünk, meg tisztittatuc,
és meg uyettattunc Istentől az Szent Lélec által: kívül pe-
nig, az víz által veszőc fölötte nagy ajándékinac meg e-
rőstítését, pecsetlését, az melly vízzel, azoc az nagy jo te-
temenyec peldaztatnak is, és ugyan látásra mint egy sze-
meinc eleiben adattnac. Azert is keresztelkedünk, az az
mofogattatunc meg látható vízzel. Mert az víz el mossá
az szennyet, az el fátattakat meg könnyebíti, és az heve-
tőzőknec testőket meg hívőstti. Az Istenec kegyelme
penig, az lelkeckel cselekeszi ezeket láthatatlánul s lelki

Egy a ke-
restség.

b Mit te-
szék Chri-
stus nevé-
ben meg
körösz-
telkedni.

b Hazna az
körözt-
ségnek.

b

modon. Imeg, az keresztsegnek Czimerevel, meg valaszt isten beunket, minden egyeb idegen vallások-
tul, es nepektul, es magának szentel, ug' mint saját nepet.
Ezokáért mikor mi meg keresztelkedünk, vallást teszünk
az mi hitünkrol, es kötelezzük magunkat az Istennek en-
gedelmességere, az testnek öldöklesere s az életnek uysá-
gara, es így be irattatunk az Christushoz szent vitezi köz-
ze hogy egész életünkben viaskodgyunk ez világ, az Sá-
tán, es az tulaýdon mi magunk teste ellen. Keresztel-
ködünk annac fölötté az Anyaszentegyházna egy testeve
hogy az Anyaszentegyházna minden tagjaival ugyan
azon egy vallásban, es egy másna való szolgálatban sze-
pen eggyezünk.

Az körez-
tőlénec
formája.

Hiszük leg tökéletesbnek lenni azt az keresztsegnek
formáját mellyel, önnön maga az Christus meg keresztel-
kedet, es mellyel az *Apostolok* kereszteltenec. Ezokáért, a
mellyec emberi találmány által adattatanac, hozzá annac
utánna, s' az mellyeckel éltenek-is az *Ecclesiaban*, nem a-
rányozzuc azokat szükségességeknek lenni az keresztsegnek
tökéletességéhez: minémű az ördög üzés, imeg, az égő
gyertyával, olával, sóval, nyallal, es hasomló dolgoc-
kal való élés, ugy mint az keresztsegnek, minden eszén-
dőkben sóc *Ceremoniackal* ketszer való meg szentölteté-
se. Mert mi hiszük hogy az Anyaszentegyházna egy ke-
resztsege, az Istennek első szörzésében meg szentöltetet,
es hogy még mostan is az Ige által meg szentöltetec, es
foganatos az Istennek első áldásáért. Tanétyuc aztis,
hogy az Keresztsegnek, nem Afzon állatoktul, avagy Ba-
báktul kölléséc ki szolgálatni az *Ecclesiaban*: mert szent
Pál el tiltotta az Afzony állatokat az Egyházi Tisztektul:
az ke-

Azfzon
állathoz
nem ilen-
dő az kö-
reztölés,

az Keresztseg peng az Egyházi Tisztekhez való. d Kár-
hoztattyuc az Uy Kereszttyéneket, kic tagadgyac hogy
meg kölléséc keresztelni az hiveknek mostan születeret
kisdéd gyermekit. Mert az *Evangelium* na tanétása sze-
rént, ezeké az Istennek országa, es ok az Istennek frigyé-
ben vannak: miért nem adatnéc tehát nékiec az Isten fri-
gyének jegye, zaloga? Az szent Keresztseg által, miért né
iktattatnánacbé, kic az Istennek saját népei, es az ő Anya-
szentegyházában vannak? Kárhoztattyuc az Uy Kereszttyé-
neket egyéb tudományokban-is, mellyeket az Isten ígéje
ellen magán tanétnac. Nem vagyunc tehát Uy Kereszttyének
sem valami más hozzájoc tartozo dologban, vélóc nem
közösködünk.

d
Az uy kö-
rezttyéne-
ket kár-
hoztat-
tyuc.

AZ UR VACSORAIAROL.

X. Artic: August: Confess:

AZ UR Vacsorájáról azt tanétyuc, hogy az
Christushoz teste, es vére valóságosan, a je-
len vannak b es osztogatarnac az UR Vacsorájával élők-
nek, es nem javallýac azokat, kic különben tanétnac.

a
b

Az Apologiabann-is így vagyő ezen Artic:

AZ tizedic Articulus javallattat, az mellyben vallyuc
az mi értelmünk: hogy az UR Vacsorájában, veré &
substantialiter, valóságosan es állattya szerént a jelen va-
gyon az Christus Teste, es Vére, es valóságosan azonoc-
kal egyűt, az mellyec láttatnac, ugy mint az kenyér
rel es borral b adattatnac azoknac kic az
Sacramentomot, veszic.

a

b

Helvet: Confess: Arti: XXI.

AZ URNAC SZENT VACSORAIAROL.

Miert ne
veztetik
vacsorá-
nac.

AZ Ur Vacsorája, melly UR Asztalanák-is, és Eucharistiának, az az, hala adásnak-is mondati, közönségeslén azért neveztetik VACZORANAC, mert az Christustul amaz ő utolsó Vacsoráján szereztetet, és még maftann-is azt adgya előnkben, és azért is, hogy ebben az hivec ből ki képpen életet nec, és itatnac. Mert az Ur vacsorájának szörzője, nem valamelly *Angyal*, sem *ember*, hanem őnnön maga az Istenec Fia, a mi URVNC IESVS CHRISTVS, az ki legelőször szentelte azt az ő Anyaszentegyházának. Az penig az szentelés, vagy áldás meg marad még ez máy napig-is mind azoknál, az kik nem más *Vacsorával*, hanem ugyan azonnal élnek, mellyet az UR szerzet, mellyre az Ur vacsorájának ígeit mondgyác, és mindenekben igaz hittel az Christus-ra néznek, az kinec, mint egy kezéből vészic, az mit az Egyházi szolgálknac szolgaltatnioc által vesznec. Ez szent seges rendöléssel, akar minket az UR szűnetlen emléketetni az emberi nemzettel őt fölötte nagy jó réteményéről, tudnia illik, hogy halálra adatot testével és ki ontatot vé rével minden mi bűneinket meg engedte minékünk, az örök haláltul is, s az örök nec hatalmátul is meg váltot: mostan immár b éllet minket az maga testével, és itat, az, ő maga vé rével, mellyeket mikoron igaz hittel vesűnc, táplálnac azoc minket az örök életre. Es ez ily igen nagy jó rétemény, mind anniszor meg uytatic, valahányszor az Urnác Vacsorája ki szolgaltatic és vétetic.

Mert

Az Sz. va
cforának
meg szent
telése.Mi végre
szerezte-
tet az Sz.
vacfora.

b

Mert azt mondotta az UR: ezt tégyétec az, én emlékeztetemre. Megpecsételtetec ismét, avagy meg erősítettetec ez szent *Vacsorával* az is, hogy az URNAC TESTE bizonyal mi érettűnc adattatot, és az ő Vére az mi bűneink nec bocsanattyára ontatot ki, hogy az mi hitűnc semmit ne tantorogjon avagy ne kételkedgyéc. Es még ez *Sacramentommal*, az Egyházi szolgál, kívül, látható képpen előnkben adgya, és mint egy szemeinc eleiben látásra veti azt, az mit belől az lelekben, láthatatlan képpen cselekdőszic az Szent Lélec. Kivől az Egyházi szolgátul adattatic az kenyér, és hallattatnac az URNAC imez igéi: *Végýetec, és egyýetec, ez az én TESTEM. Végýetec, és osátoc föl egy más közöt: igyatoc ebből minnyájan, ez az én VEREM.* Azt vészic azért az hivec, az mi adattatic az Urnác szolgátul: cselekdőszic az Urnác kenyérét, és isznac az URNAC pohárából: azonközben belől, az Christustul cselekdőderiből az Szent Lélec által b vészic az Christustul testét-is, vérét-is, és azockal tápláltatnac az örök életre.

Mert az Christus teste és vére, valóságos étel és ital az örök életre: és őnnön maga az Christus, az menyiben mi érettűnc adattatot, és mi ldvözítűnc főképpen valo része az szent *Vacsorának*, nem-is szenvedgyűc, hogy valami más dolog helyheztesse ő helyében. Hogy penig igazban, és világosban meg érthessűc, az Christus TESTE és VERE, mi módon legyen az hivek nec ételec és italoc, és azokat mi modgyával végýec örök életűkre, ez kevés tánttást még hozzá adgyuc. Nem egy fele az étel: Mert vagyontesti étel, mellyben az ember szájával vészic az étet, fogaival meg rágja, és az gyomorban bé nyeli. Ré- gemben az *Capernaitac*, azt értetec, hogy illyeten étellel

b

Főképen
valo ré-
sze az Sz.
vacforá-
nac az ur
Christus.Mitsodás
az test sze-
rűnt va-
lo étel.

G

köllene

köllene nékiec meg enniec az URNAC testét: de meg hamisítatnac ő tőle. Ioh: 6. Mert az mint hogy testi mód szerént, nem ehetni meg az Christus testét, nagy vétec, avagy kegyetlenség nélkül: azonképpen nem gyomornac valo étel az; az melly dolgot mindenec kényszerített nec vallanni. Nem javallyuc téhát, az Papác *Decretomiban* amaz *Canont*, melly neckez deti ez: *En Berengarius, de Consecrat. Distinct. 2.* Mert az régi hivec sem hittecs, mi sem hiszúc, hogy az Christushnac teste, testi modon, avagy állattya szerént meg étetnéc testi szájál.

Az Christy testi modon nem ehettyúc szájál.

b hanem Lelki módó eszük Sz. Lélec által.

Vagyon azért az Christus testénec lelki meg étele, nem az penig, mellyel azt vélnenc, hogy az etel ő maga változnéc lélecké, hanem az mellyel, az UR *TESTE* és *VERE*, meg marádván az ő állattyaiban és tulaydonságában b adattatnac azoc minékűnc lelki modon. bizony nem testi, hanem lelki modon az szent Lélec által, az ki tudnia illic, azokat az jó téteményeket, mellyec, az mi érettűnc halálra adattatot UR Christushnac *TESTEVEL* és *VEREVEL*, meg szeresztettenec, az bűnök nec mondom bocsnattyát, az meg szabadulást: és az öröc életet, hozzanc kapcsollya, és minékűnc adgya, úgy, hogy az Christus mi bennűnc éllyen, és mi ő benne éllyűnc, és aztis cselekefszi, hogy hittal fogjuc meg ötet, hogy minékűnc lelki ételűnc és italűnc, az az öröc életűnc legyen. Mert mint szintén hogy az testi étel és ital, az mi testűnket, nem csac táplállyác és erőstític, hanem ez életben ugyan meg istarttyác: azonképpen, az Christushnac mi érettűnc adattatot *TESTE*, és az ő mi érettűnc ki ontatot *VERE*, az mi lelkűnket nem csac táplállyác, és erőstític, hanem az életben ugyan megis tarttyác: Nem ugyazert, mint ha testi

Az UR Christus Teste Véretaplallac mi

modon

modon ennéc, és innéc, hanem az me nyiben lelki modon közöltetnec mi velűnc az Istenec Lelkétűl, az Urnac mondásá szerént: *Es az kenyér, mellyet én adoc, az én TESTEM, mellyet adoc az világnac életéért.* Is meg, *Az TEST* (tudni illic ha testi modon étetnéc meg) *nem háznál semmit, az Lélec az a ki meg elevenit.* Es, *Az beűdec a mellyeket én mondoc tinéktec lélec és élet.* Es valamint szűkség, meg éven, magunkbá be veűnk az ételt, hog' munkálkodgyéc mi bennűnc, és erejét hathatoságát ki mutassá bennűnc (mivelhogy, ha kivűl őttűnc leszen helyhez tetve, semmit nem használ minekűnc) szinten ugy szűkség minekűnc hittal vennűnc az Christust hogy mienc legyen, es ellyen mi bennűnc, es mi is ő benne: Mert azt mondgya: *En vagyok az élet nec kenyere; az ki én hozám jún, meg nem éhezic, és az ki hiszen én bennem soha meg nem somjuzozic.* Is meg, *Az ki eszen engemet, él ő is én erőttém, és én bennem marad, és én ő benne.* Mindezekből nyilván vagyon, hogymi az lelki etelen, semmikeppen nem ertűnc, nem tudom minemű árnyec etelt, hanem az Urnac mi érettűnc adattatot *TESTET*, mellyet mind az által ves; nec az hivec, nem testi modon, hanem lelki modon hűt által. Melly dogban mindenestűl fogva követtyűc az mi idvezitő Urűc Christushnac tanetésát. Ioh. 6. *Es, Ez étele az Christus testénec, és itala az ő Vérenec, olly igen szűkséges az idvősségre, hogy az nélkül senki nem idvőzűlhet.*

Lelkűnket az öröc életre.

Hűttel veszűk az Ur Testet.

Az Christy testénec és vérenec vetele szűk seges az idvősségre.

Vagyon penig ez lelki étel, es ital az *Urvacsoraja* kivűlis valahán; or s valahol az ember hiend az Christusban. Az hova tartozic netalám, az szent *Agostonnac* amaz mondása: *Mit kéűted az fogadat, és hasadat? hiűgyed és etted.* A feliűl meg nevezet lelki etel kivűl, vag' ő *Sacramentom*

Az lelki etel es ital vagy on az Urvacsorája kivűlis.

Sacramentom szerént való etele is az UR TESTENEC, mellyel az hív ember nem csak lelki módon, es belső keppen részesül az URNAC valóságos TESTEVEL, es VEREVEL, hanem külső keppen is, járulván az Urnac asztalához, v'esi az Ur testének és vérének látható Sacramentomat.

Előbbis vette úgy vagyon az hív embert az meg elevenítő eledelt, mikor hívót, és az utánn is gyönyörűségesen él azzal, de azért mikoron most az Sacramentomat is veszi, minem semmit veszen: mert az Christus testevel és vérevel való közösülésben ő regbedics' eled megyen, és eeképpen az H Ű R iobbangerjedez s' nevelkedie, és az lelki eledellel tápláltatic. Mert míg élünk, az hűtnek szüntelen való nevelkedési vannak: b Es valaki igaz hűtvel, külső keppen hozzá veszi az Sacramentomat, ugyan azon nem csak az ielt veszi: hanem ugyan az valóságos dologgal is, az mint mondottuc gyönyörűséggel él. Ezen kívül, ugyan azon ember, az Ur szörzésének és parancsolattyanac enged, és vidám szível, az egész világnac, s magának is váltságáért, az Urnac hála barát, és annac emlékeztet hívseggel hirdeti, és az Ecclesia előt meg bizonyítja, misoda testnek legyen tagja. Meg pecsételtetie ismétlen, az Sacramentomat vévőknek, hogy az Urnac Teste adattat, és az ő Vére ki ontatott, nem csak közönségesen az emberökért, hanem magán mindenekért, valakic hívseggel részesülnek (az Sacramentommal), kiknek az az élet és ital örök életekre vagyon. Továbbá, az ki minde-

neftül hűt nélkül járul ehez az Urnac sz. Asztalához, csak az sz Sacramentommal részesül, de az Sacramentonnac valóságát, az honnan vagyon az élet, es az Idvőség nem veszi, s efféle méltatlan esz nec az Urnac Asztaláról. Az kiepenig méltatlanul

b.
Az Ur vacz-
orájába
nem puz-
ta ielt ve-
szünk.

Az hit-
lenec né-
vehetik
az Urnac
testét ve-
rét.

tatlanul esz nec az Urnac kenyereből, és méltatlanul isz nec az ő Pohárából, véteknec az Christusnac Teste és Vére ellen, és magoknak kárhozaryokra esz nec és isz nec. Mert holoc igaz hittel nem járulnac hozzá, az Christusnac halálát gyalazattal illetie, és ezért esz nec és isz nec magoknak kárhozatot. Ezokáért az Urnac Testét és Verét, az kenyérrel és borral, nem úgy foglallyuc őszve, hogy ugyan az kenyeret mondgyuc Christus Testének lenni, (hanem csak az Sacramentol való szólásnac modgya szerént) avagy hog' az kenyér alatt lappagjon testi módon, az Christus teste úgy, hogy még az kenyér nec színe allatis imáddo legyen: avagy hogy minden valaki az ielt veszi, ugyan azon ember, az valóságos (iedzet) dolgotis vegye. Az Christus Teste menyegben vagyon az Atyának iobian: föl költéhát emelnűnc az mi szíveinket, es nem az kenyérhöz kölszegeznűnc, sem nem az kenyérben költ imádnűnc Urunkat. a Mind az által az Ur nincsen távol az ő Anya szentegyházától, midőn él az Ur vaczorájával. Az nap mi tülűnc távol lévő az égen, mind az álrál, ereie fhatatosága szerént, ielen vagyon minékűnc: menyivel inkább az igazságnac napia az Christus, Testével távol lévő tülűnc az égen, ielen vagyon minékűnc, nem testi mod szerént úgy vagyon, hanem lelki keppen, meg elevenítő cselekődeti által, és az mint őnnön maga az Vég Vaczorában jelentötte: Hogy jelen leszen minékűnc. Ioh: 14. 15. 16. Az honnan az következő, hogy niesen nekűnc az Christus nélkül való Vaczoránc; mind az által vérontás nélkül való, és titkos vaczoránc vagyon, az mint az régiec mind nyáian neveztéc. Annac fölötte erre is intetűnc az Ur vaczorájának vételével, hogy meg emlékezőn crola mi-

Az Chri-
stus teste
jelen leté-
nec mod-
gyáról.

Mi végre
való a sz-
vaczora.

nemű Testnec lettünk tagaivá, és azokaért egyjessc legyünk minden Atyafiackal, hogy szentül éljünk, és ne undokicizuc meg magunkat, özégéres bűnökkel, és idegen Isteni tiszteleteckel, ha nem az igaz hitben meg maradván, egész életünkben igyekezzünk láttatossáknac lenni, az élet nec szentségével. Illic azért hogy az Urnac Aftalához kétfülvén, annac előtte, az Apo-

magameg
probalá-
la az Sz.
vacfora-
val elő-
ber nec.

Ez Sacra
mentom
ki szolgál
tatásának
formája.

Nem java
lyuc az
eg'izemé
ly alavá
lo véte-
let az Ur
vacfora-
jánac.

stalnac parancsolattya szerént, magunkat, meg proballyuc, főképpen miczodás hitben legyünk, ha hiszük hogy az, Christus azért jött ez világra, hogy az bűnösöket meg tarcsa, és őket az penitentiára hívja, és ha ki ki mind hisie magát azok között valonac lenni, kic az Christus által meg szabadéttatva idvözül nec, és ha eltökelliké magokban, hogy az gonos életet meg változtassák, hogy szentül éljenec, és az Urnac segítségéből meg maradvánac az igaz hitben, és az Atyafiackal való egyjességben, és hogy ha Istennec az szabadításért meg érdemlet háláka adgyánaké? Az Urvaczorájának rendit, modgyát, avagy formáját, azt itéllyűc leg eg'üg'űc nec, és leg főveb nec lenni, az melly leg közellyeb járul az Ur-

Mise

Mise volt valaha az Régiéknél, az tűrhető legyene nemé, mostan ez felől nem vetekődűnc: ezt pedig szabadon mondgyuc, hogy az melly Mise ma szokásban vagyon az egész Romai Ecclesiában, loc és igen méltó okokból törűl-
tetet el az mi Ecclesiánkban, mellyeket eg'enként rövid-
ség nec okáért nem sámlálunc elő. Bizonyára nem ia-
valhatuc, hogy az idvőséges cselekedetből, héában nézés
re valo dolgot szerzettenec hog' ismétlen érdemlővé töt-
téc azt; avagy hogy bérért, sálgáltattác ki: hogy is-
mét azt mondgyac hogy az Pap szerzi az Christus testét, és
valóságossán áldozza azt, az elők nec és holtak nac bűnök
nec bocsanattyára, és az menybéli szentek nec tiszteségek
nec s emléközete nec hirdetésére.

Nem ja-
vallyuc a
Mise.

A Z G Y O N A S R O L.

Arti: XI. August: Confess:

A Z Gyonasról azt tanéttyc, hogy az Ecclesiá-
ban meg kől tartani az a magán valo Absoluti-
ot, az az, az bűntől valo meg oldozást, io lehet az gyonás
ban b nem sűkséges minden bűnök nec elő sámlálása,
miért hogy lehetetlen az; amaz Soltár szerént: *Az vétke-
ket ki értheti?* Pfal: 18.

a

b

A Z P O E N I T E N T I A R O L.

August: Confess: Artic: XII.

A Z Poenitentiáról, avagy bűnből való meg té-
réfről, azt tanéttyc, hogy a az kőröfztég

a

után el este knec bűnök nec bocianattya lehesien., akár mely időben, minek utánna meg térne:

Es hogy az Anyaszentegyháznak, effele *Penitentiára* térőket meg kellestec oldozni. Az *Penitentia*, penig tula ydon értelem szerint, két részből áll: edgye az *b* töredelmesség, avagy az bűn nec ismeretiből származot sibe li rettegés. Másic az *c* Hűh, mely származic az *Euange liomból* avagy az *d* meg oldazásból és hiszi, hogy az Chri stusért meg bocfattetnac az bűn, s' vigasztallja az Lel ki ismeretet, és az rettegésektől meg szabadítja. Ezek nec utánna kől következnec az *e* jó cselekedetek nec, mellyec gyümölsiaz *Penitentiának*. Kárhoztattyác az *Uy keresztényeket*, kik tagadgyác, hogy az egyser meg iga zéttatác, el vesztetic az *S; Lelket*, az kik ismét azt vitat tyác, hogy nemellyek nec anni tőkellestéseg ec lehet ez é letben, hogy nem vétezhene. Kárhoztattyác az *f* *Novatiánusokat*, is kik nem akariác vala meg oldozni azo kat, kik az kőrőtség után bűnben esvén, az *Penitentiára* visja tértenek. Meg vetterne azokis, kik nem tanétyác Hű által lenni az bűn nec bocfattettyát, hanem azt pa rancsollýác, hogy az mi szeretünk el és cselekedetünk el érdemellyác. *g* Meg vetterne azokis, kik az *Barátok* regulái szerint valo elég teteleket tanétyác s'űk fegeslek nec lenni, az őrdöckén valo büntetésektől, avagy az *Purga toriumnac* kinyaitul valo meg szabaduláfra.

Helvet: Confess: Articuli: XXIV.
AZ POENITENTIIAROL, ES AZ EM-
BERNEC MEG TERESEREOL.
AZ Evangeliommal egyben foglaltatot az

Pœni-

Pœnitentiáról valo tudomány. Mert így szolot Urunc az Evangeliomban: Szükség az én nevemben az *Penitentiának*, es az bűn nec bocfattettyának hirdettetni min den nemzetségec között. Luc: 24. Az *Penitentián* penig ért tyűc, az bűnös ember elméjének meg jobbulását, *c* melly az *Evangeliomnac* igéie, és az Szent Lélec által indéttatic, és igaz hittel vétetic, mellyel az bűnös ember minden ké sfelem nélkül, az magával születteret, romlottságot, és minden Isten igéie által vadoltatot bűneit meg ismeri, és azokon Sive szerint *b* bántkodic, és Isten nec előtte nem csak meg sirattyá, s' valoban nag' pirulással meg vallya ha nem ugyan bősönkodással meg utállýa, *e* gondolkodván immár siorgalmatosán az meg iobbulásról, és az ártatlá ságra s'ioságos cselekedetökre szüntelen valo igyekö zetről, mellyben egész életinec napjaiban magát Sientül gyakorolýa. S' ez az igaz *Penitentia*, tudnia illik az I stenhöz, és minden iora valo igaz meg térés, az őrdög tül penig és mindn gonostul serénséggel valo el fordulás el távozás. Nyilván mondgyuc penig, hogy az *Penitentia* tisztán csak Isten nec aiandeka, és nem az mi eröknec mű káia. Mert parancsollýa az *Apostal*, hogy az hű Egyhá zi Sölgá siorgalmatosán tanétsa az igazságnac ellenközöt, ha valaha adna Isten ő nékiec *Penitentiát* az igazságnac ismére tice. 2. Tim: 2. Már penig amaz *Evangeliomban* lévő bű nös Ásszony állat, ki könny hullatásával ástatta meg lábait U runknac. Luc: 7. és Szent Péter, ki az ő Urának meg tagadá sát keserveffen meg siratá, nyilván meg mutattyác, mine mű elméiű nec kől lenni az *Penitentia* tartonac, tudnia il lik Sive szerint kől *b* meg siratni bűneit. De amaz te kozlo fiu is, és az *Evangeliomban* amaz *Phariséussal* egyben

Mi legy-
en az Pœ
tentia.

c

b

e

Az Peni-
tentia I-
sten aian
deka.

Az Peni-
tentiarar
to bántko
dik.

b

H

vetteret

Vallást
ezen bű-
neiről.

Vettetet *Publicanus* modoradnac előnkben, bűneinknec Isten előtt való meg g'ónásában. Amaz tekozio ezt mond-gya vala: *Atyám vétkeztem az ég ellen és te ellened, immár nem vagyok arra méltó, hogy tefiadnac hívataffam, tégy engemet csak ollyaténna, mint eggye az te béréssid között.* Ez *Publicanus* penig nem mervén fiemeit az égre föl emelni, az mellyét veri vala ezt kiáltván. Isten legy ingalmas nékem bűnősnec. Nemis kételkedűnc felőlőc, hogy Istennek kegyelmében benem vétetene volna. Mert *Szent Iános Apostol*, Ha ugy mond, meg vallyuc az mi bűneinket, hív és igaz az Isten, hogy meg boczássa az mi bűneinket, és meg tisztí-czon minket minden hamisságtul: ha azt mondángyunc, hogy nem vétkeztűnc hazuggá te sűc őtet, és az ő be séde nincz e mi bennűnc. *1. Ioh: 1.* Hiszűc peniglen hogy elégseges ez az igazán való vallás tétel, melly egyedül csak az Isten előtt vagyon: vagy magán az Isten, és az bűnűs közöt, vagy nyilván az *Templomban*, holot amaz közönséges gyonás mondati: és hogy a nem sűkfezes az bűnőc bocsanattyá-nac meg nyerésére, hogy valaki magán gyonnya meg bű-neit az *Papnac* fülciben sugalván, hogy viszontac az ő kezeinek réa tetele vel edgyűt, hallya tőle az meg oldozást, mivelhogy ez dolognac sem parancsolattya, sem példája minczen az *Szent Irásban*. *Szent David* bizonyagot te-sien, és ezt mondgya: *Az én bűneimet meg jelentettem te-néked, és az én hamisságimat, el nem rőjöttem, meg vallot-tam az Urnac magam ellen az én hamisságomat, és te meg en-gedtted az én bűneimnec hamisságat.* *Psal: 32.* De az *Uris* tanétván minket imádkozni, és egyser mind meg gyon-nis az bűnőket ezt mondotta: ekeppé imádkozzatoc: *Mi Atyánk ki vagy menyegben &c: boczásd meg az mi vétke-*

inket

inket, miképpen miés meg boczáttunc ellenűc véteteknec. *Matth: 6.* Szűkség azért, hogy az mi Atyánknc Iste-nűknec vallyuc meg az mi bűneinket, és az mi felebará-tinckal meg bekellyűnc, há meg bántottuc őket. Melly *Gyonáfnac* neméről *Solván Szent Jakab Apostol: Vallyátoc* meg, ugy mond, egy másnac vétkeket. *Jaco: 5.*

b Ha peniglen valaki az bűnőknec nagy terhe miat, és nehez kesérteri miat meg nyomaratván, akar tanacsot, tanuságot, és vigasztálást kerni, magán vagy az Egyházi Tanétotul, avagy valamelly Atyaistul az Isten törvénye-ben tudostul, nem kárhoztattyuc, az mint hog' az közön-seges es nyilván való Gyonást-is, melly az *Templomokban*, es az *Szent gyűlekezetekben* szokor lenni (mellyről oda föl is emlekeztűnc) ugy mint az *Szent irással* eggyezőt fö-lőtte igen javallyuc. Az Isten Országának Kulcsairol, mellyeket az Ur adot az *Apostaloknac* sokan csodalatos dol-gokat csacfognac, es azokbol kovácsolnac fegyverőket, dardákat, királi pálczákat, koronákat, vegezetre nagy u-ralkodásokra testőkre es lelkekre való tellyes hatalmat. Mi egyűgyűen itelven az Urnac igeje szerint, azt mond-gyuc, hogy minden törvény szerint hivattatot Egyházi embe-reknél vadnac az menyorságnac kulczai, és akkor élne az oc-kal, mikor az *Evangeliomot* hirdetic, az az, tanéttyac az ő bűségecalá bízattot népet, intic azokat, vigasztalhyac fűd-lic, és fenétékben tarttyac. Mert ekeppen nittyac meg az menyorságot, az engedelmesléknec, es be tesic az enge-detlenőknec. Ez kulczokat, az Ur ígerte az *Apostaloknac*. *Matth: 16.* és meg adta. *Ioh: 20.* *Mar: 16.* *Luc: 24.* midőn el küldi Tanétványt, es parancsollya nekic, hogy hirdesséc az *Evangeliomot* az egész világnac, és hogy az bűnőket meg en-

b
magánva
logyunas

Az Isten,
Országá-
nac kul-
csairol.

Kic bir-
nac az I-
stenorzá-
gánakul-
csaival.

H 2

gedgyéc

gedgyéc. Az Apostol 2. Cor: 5. azt mondgya: hogy Az Egyházi szolgáltnak adta legyen az Ur az meg békéltetésnek szolgálattya, és minemű legyen az; ugyaot meg magyarázza, az meg békéltetésnek befédetavag Tudományát. Es mégis nylvábban magyarázván mondását esztis hozzá adg'a, hogy az Christushnac szolgálkóvetséget viselne, az Christushnac nével, mintha Isten önnön maga az Egyházi szolgálattal intené az népet, hog' meg békellénénec Istene, tudnia illik az hív'séges engedelmség által. Ackor élnec azért az Kulczokkal, mikoron intne az bűtre, és az penitentiára, ecképpen békéltetne meg őket az Istene, így bocsátja meg az bűnőket, így nittya meg az menyorságot, és ecképpen iktattya be az hívőket, sokat különböztvén azoktúl kikről az Evangeliumban azt mondotta az Ur: Iay tinékte törvén tudoknac, kic föl vettéte az tudománnac kulczát, magatoc bé nem mentec, s azokat is bé menny meg tiltottátoc, kic bé kezdne vala menni. d Törvény szerént azért, és hathatosképpen, ackoron oldoznac az Egyházi szolgálkó mikoron az Christushnac Evangeliumát, és abban az bűnők nec bocsánattya, melly minden híveknek igértetic, hirdetic (az mint hog' eg'ekét kerés; telkődenek is megminnyájan) és mindenekre magán magán tartozni bizonyitattya. a Nemis aléttyc ez meg oldozást hathatosbna lenni az által, hogy valakinec fűlében, avagy magán valakinec fejére berbicéltetic. Itéllyuc mind az által, hogy forgalmatosán köllesse hirdetni az embereknec az Christushnac által való bocsánattya az bűnők nec, és hogy inteni köllesse minnyájokat, hogy magán magán ő reáioc tartozzéc az bűnők nec bocsánattya. e Továbbá az Penitentia tartoknac, minemű vigyazoknac és sérényeknec

köllesse

d
Abűnők
ből való
meg oldo
zás.

a

e

köllesse lennec, az uy életnek követésében, az Oo embernek meg ölésében, és az uynac föl támofrásában, meg canétnac arra bennünket az Evangeliumbéli példác. Mert az Ur, az gutta ütöt embernek, kic meg gyógyétot vala, monda Imé meg gyógyultál, ez után ne vétkezzél 'hogy valami nehezzebratad ne törtennye. Ioh: 5. Az meg Iabadt parázna Al; ony állatnac ifmeg monda: Mennyél, és ez után ne vétkezzél. Ioh: 8. melly igéckel bizonyára nem azt ielentötte, mint ha az ber. valaha nem vétkezzhetne, miglen ez testben él, hanem ajánlotta minékűnc az vigyázást, és az szorgalmatos igyeközetet, hogy mondó minde módon azon erőlködyűnc, és imádságuncal Istentől azt kérjűc, hogy ismet visontag ne esűnc azon bűnőkben mellyekből föl költűnc, és ne győzetsűnc meg az testűl, és az ördögűl. Az Láchaus, nyilván való bűnös, kegyelemben vétetvén az Urul, ezt kiálttya az Evangeliumban, Luc: 19. Im hol Uram, az én jávaimnac felét adom az ségényeknec, és ha valakit meg czaltam, meg annyit adoc érte néki.

Ezenképpen hirdettyuc azért, hogy az visia adás s az alamisfnálkodás sűkségeűc az Penitentia tartoknac, és mindénestűl fogva az Apostolnac igéjével intűnc mindeket, és ezt mondgyuc: Az bűn ne uralkodgyéc az ti halandotestetőkben, hogy engedyetűc őnéki az kívánságoc által: és ne is alkolmasztásatoc az ti tagaitokat az bűnnec, ugymint hanisűgnac fégyverivé, hanem kesűczéte magatokat. Istennec ugymint az halottac közzűl meg elevenedte, és az ti tagaitokat Istennec adgyátoc ugymint igazűgnac fégyverét. Ro: 6. Ezokáért kárhoztattyuc minden Istentelen mondásokat nemelyleknec, kic az Evangeliumnac hirdetésűvel gonosul élnec, és azt mondgya, hogy könyű az Istennez való

Az Penitentia tartoknak meg uy jó láfoc.

Tevelgések.

a
Minde-
neknek,
irgalmas
az Isten.

f
Eretnek-
ségek.

g
Bűneink
ért való
eléghé-
telt nem
jávalluc.

meg térés: az Christus minden bűneinket elvette, könnyű
az bűnöknek bocsanattya *mit árt téhát vélekezni?* Nemis-
köl igen gondolni az *Panitentiaról* &c: a Azt tanéttu a
zonközben, hogy *mindenkoron és minden bűnösöknek szabad*
menetelec vagyon az Istenhöz, és hogy ő fölsége minden hi-
veknec minden bűnőket meg engedi, amaz egy Szent Lé-
lec ellen való bűntől meg válva. Mar: 3. Kárhoztáttu a
azért az régi és *uy f Novatianusokat,* és *Catharusokat.*
Kárhoztáttu a főképpen az *Papának az Panitentiaról* valo
nyeresleges tudományát, és amaz *Simō Magustul* vet ter-
méseti ellen, és pénzen adot bucsu levelei ellen, *Symon*
Péternek amaz ítéletit mondgyu: *az tepénzed legyen tené-*
ked veszedelmedre, mivel hogy azt ítélte hogy az Istennek ajá-
dékát pénzen szerezhetéd meg. Act: 8. nincsen tenéked résjed
sem forlod ez dologban, mert az te s íved nem tökéletes
Istennec előtt. g Nem jávallyu a lmet azokat, kie azt a-
léttu a, hogy az magoc elég tételeckel, eleget tehetne-
bűnőkért. Mert azt tanéttu a, hogy egyedül csak az
Christus, halálával, avagy szenvedésével minden bűne-
inkért eleget tót, kégyelmet sörzöt, és bocsanatot ér-
demlet. Azonközben azért, az mint ennek elöte is mon-
dottu a, az testnek öldöklését sörgetni meg nem sünűnc.
Hozzá adgyu a mind az által, hogy ezt se köllesséc kevé-
lyen Istennec eleiben vetnűnc, az bűnöknek elég tételé-
ért, hanem hogy alazatosán köllesséc azt mivelnűnc az I-
sten fiainac természettyöc szerint, ugy mint uy engedel-
meséget, hogy háláado voltunkat meg mutassu a az Isten
fiának halála, és elég tétele által meg nyert szabadulásunk
ért, és tellyes elég tételünkért.

AZ SA-

AZ SACRAMENTOMOK- NACHASZNAROL.

Artic: XIII. Augus: Confe:

AZ Sacramentomoknac hasznáról, ázt ta né-
tyác, hogy az Sacramentomoc szereztettenec nem
csac è végre, hogy az emberec közöt valo vallásoknac a
jelenlegi, hanem inkább hogy az Istennec hozzánc valo
akarattyánakis b jelei és bizonsági legyenec, mellyec a-
dattatnac azockal élőknek c hűtőknek göries:tesere, és
erősítésére. Ugy köla azért élni az *Sacramentomockal,*
hogy az d hűt hozzájoc járullyon, mely hidgyen az igé-
reteknec, à mellyec az *Sacramentomoc* által jelentetnek,
és meg adattatnac. Ezokáért kárhof: tattyác azokat, kie
azt tanéttu a, hogy az *Sacramentomoc* meg igazétnac csak
az vetelnec cselekedeti által, és nem e tanéttu a, hogy
az *Sacramentomockal* valo élesben szükséges legyen az
hűt, mely hidgye az bűnöknek bocsanattya.

a

b

c

d

e

Helvet: Confess: Articul: XIX.

AZ CHRISTVS ANYASZENTEGY- HAZABAN VALO SACRA- mentomokrol.

AZ ő igejének hirdetése melle adot Isten mind-
gyárt eleitől fogva Sacramentomokát, avagy sient
jegyeket, az ő Anyaszentegyházában. Mert így bizo-
nittyá nyilván, az egés: sient irás. Az *Sacramentomoc* pe-
nig titkos jegyec avagy sient *Ceremoniák,* vagy sient cse-
lekedetec, az Istentől önnön magától sörzettek, az
mellyec

H 4

Az Sacra-
mentom-
ok jeg'ec-
ből esjed-
zet dol-
gocból ál-
lanac.

c

a

Az Sacra-
mento-
moknak
hasznai.

Kettő az
uy Testa-
mentomi
Sacrame-
tom.
Az Papi-
stáknak
hét Sacra-
mentom-
kat nem
javall'uc.

mellyec az ő igejéből, jegyekből, és jedzet dolgokból áll-
lanac, mellyeckel az Anya; sentegyházban, az emberec-
kel tőrt fölőtte nagy jo tetemenyt, tartya emlekezetben,
és ottan ottan meg uyjétya, mellyeckel ismét *b* az ő igé-
retit meg pecsétli, és a mellyeket ő mi velűnc belső kép-
pen cselekezik, külsőképpen azokat példázattya, és
mint egy látásra s;emeink eleiben veti, *c* és még hűtün-
ket is, s;iveinkben munkálkodván az Istennek lelke, erő-
síti és öregbíti, mellyeckel végezetre *a* minden egyéb
népektől és vallásoktól minket meg választ, és egyedül
csac őnnön magánac s;entel és kötelez, és mit kíványon
mi tőlűnc meg jelenti. Nemely *Sacramentomoc* pedig, az
O *Testamentombeli* népeké voltanac, némelylec az Uy *Te-
stamentombelieke*. Az Régiek *Sacramentoma* volt, a kör-
nyűl metélkedés es az Hűsvéti Bárány, mel' megáldozta-
rie vala, mely dologért az áldozatok közze s;ámláltattéc,
mellyec világ kezdetitől fogva voltanac. Az Uy *Testamen-
tombeli* népec *Sacramentomi*, az Keresztés, és az Urnac *va-
czorája*. Vadrac nemelylec, kie az Uy *Testamentom-
ban* hét *Sacramentomokat* s;ámlálnac: mellyec közzül
mi az *Penitentiat* az Egyházi s;olgáknac föl s;entőlteté-
seket, de nem amaz *Papistakét*, hanem az *Apstolokét*, es
az házasságot esmerjük Istennek hasznos s;örzésinac len-
ni, de nem *Sacramentomoknac*. Az *Béermálás*, és utolsó
kenet embereknec találmányoc, mellyec nekül el lehet
az *Ecclesia* mindenkára nélkül. Nemis tarttyuc mi azo-
kat az mi *Ecclesiainkban*: Mert vannac azokbá ol' dologoc,
mellyeket semmiképpen nem javallhatunc. Minden ke-
reskedéseket, mellyel az *Romaiac* élne, az *Sacramento-
mokkal* valo *Sáfarkodásban*, mindenestűlfogva utáll'uc.

Minden

Minden *Sacramentomoknac* s;örzőie pedig, nem valamely
ember, hané egyedül az Isten. Az embereknec s;örzőhe-
nec *Sacramentomokac*, mert azoc az Isteni tisztelethöz
tartoznac: nem emberekhez illendő dolog pedig, Isteni
tisztetést s;örzeni és formálni, hanem inkább az Istentől
s;örzőtetet venni és megőrzeni. Továbbá az *d* iegyec-
hez ígéretec adatattanac, az mellyec hitet kívánnac: az
hűt pedig csak az Isten ígéien fundáltatic: és az Isten ígé-
ie, mint egy level tartatic, az *Sacramentomoc* pedig, mint
egy pöczét gyánant, mellyeket Isten őnnön maga függez-
tet az levélre. Es a mint hogy Isten s;örzőie az *Sacramen-
tomoknac*, így mindenkoron munkálós;ie az *Ecclesiában*,
a mellyben törvény s;erént s;olgáltatnac ki az *Sacramen-
tomoc*: el annyra hogy az hűvec midőn az egyházi s;olgák-
tul vészic az *Sacramentomokac*, meg esmeric hogy Isten
munkálós;ie az ő s;örzésében, és mint ha az őnnön maga
kezeből vönnec az *Sacramentomokat*, és hogy azoknac fe-
mit nem árt az Egyházi s;olgáknac vécke, (ha uagyon oly
c;égéres bűn ő beñek,) mivelhogy el hűsic az *Sacramen-
tomoknac* egész voltát az Isten s;örzésétől függeni. Ezoká-
ért az *Sacramentomoknac* o;fogadásában ugyan nyilván va-
lasztást is tes, nec az Ur közőt, és az Urnac s;olgaia közőt,
meg vallvánat, hog' az *Sacramentomoknac* valóságát őn-
nön maga adgya az Ur: az szent iegyeket pedig az Urnac
s;olgai adgyac. Ezek fölőtamaz leg nagyob, melly min-
den *Sacramentomokban* előnkben adattatic Istentől, és az
mire minden időbéli hűvec figyelmeznec (az mellyet e-
gyebec nevezne az *Sacramentomoknac Substantiaianac*,
az az valóságánac, és *materiajánac* az egycállattya s;erét
valo résinac, az mellyből áll az *Sacramentom*) az Idvő-

Az Isten
s;örzője
az Sacra-
mentom-
oknac.

d

Az Sacra-
mentom-
ok az Is-
tennek í-
gérítit,
mint egy
meg pet-
sezik.

Az Sacra-
mentom-
nac valo-
ságit őn-
nön ma-
ga megh-
adgya az
Ur.

Az Sacramentom oknac fő része az Christus, az ő jöte-teménye velegye-temben. **Í**te Christus, amaz egyetlen egy áldozat, ímért amaz Istennek világ kezdetitől fogva megölesteret baránnya, és amaz közsíkla, melyből minnyiaan az mi Regi eleinc ittanac, ki által minden valasitot hivec kéz nélkül környülmetéltetnec az Szent Lélec által, és minden ő bűneikből megmoslatatnac, és táplálatnac az Christushnac valóságos testével és vérével az örök életre.

Es az mi illeti azt, à mi főképpen valo dolog az Sacramentomokban, és ugyan valóságoc azoknac, arra nézve, mind az két népnek Sacramentomi egyenlőc; mert az egy közbeniáro Christus, és az hiveknec meg tartoia, ő mind az két Testamentomban valo fő dolog; és ugyan valósága az Sacramentomoknac ugyan azon egy Isten szörzőie ezeknec mind az két helyen.

Mind az két népnek ugy adatattanac az Sacramentomoc b mint iegyei, s-erősségi avagy pöczéti az Isten kegyelménec, és igéretinec, mellyec e szűnkben iutásác, és elménkben meg uyéczák az Istennek földötte nagyio teteményt: a mellyekkel ísmer az hivec minden egyéb ez világi Isteni tisztteletektől meg valasitannac, az mellyec végezetre lelkiképpen hit által vétetnénc, és az vevőket köteleznéc az Anyaszentegyházhoz, és őket tisztokról intenéc: Ezekben mondom és egyéb hasonlo dolgokban nem különböznec egy mástól mind az két népnek Sacramentomi az mellyec mind az által különböznec az iegyekben. Es még nagyob különbségetis teszűnc ezek közöt. Mert az mi Sacramentominc erősebbec, és több ideig tartnac, ugymint az mellyec világ végezetig lensoha meg nem változatnac. De még aztis bizonyittyác, hogy az valóság, és az igéret ec bé tellyesfedtenec, és el végeztetnec az Chri-

stusban

stusban, mellyeket amaz oc példáztanac, hog' iövendőben bé tellyesfednénc. Ímég, együgyűebbec az mieinc, és nem olly igenterhessec, s-nemis anny kölcséggel vitetnec véghez, és kevésb Ceremoniákból állanac. Továbbá, nagyob fokaságú népre tartoznac, mellyec az egész földneckerekiségén el oszlottanac, és mivelhogy világosbac, s-az Szent Lélec által nagyob hitöt inditnac, az Léleknec nagyob beűsége követi azokat. Bizonyára, holot az Christus mint igaz Messias meg adattatot, és az Istennek kegyelme nagyob beűséggel ontatot ki az Úy Testamentombéli népre el törültetnec és meg szűntenec az O Testamentombéli Sacramentomoc, és az oc helyében az Úy Testamenton: Sac: állatattanac: az Környűlmetelkedes helyet az Keresztiség: az Husvétibarány, s-az áldozatoc helyet az Ur vaczoráia. Az mint penig regenten az Sacramentomoc állanac vala az igéből, ielből, es az iedzet dologból: így mostanis ugyan azokból ugy mint reszekből vegeztetnec el. Mert Istennek igeievel lesinac az oc Sacramentomocká, az mellyec annac előtte nem voltanac Sacramentomoc. Mert az igével szenteltetnec meg, es meg szentöltetnek lenni, attól mutattanac meg az ki szörzőtte. Meg szentöl ni penig annyit tesien, mint valami dolgot Istennek, es Isteni tisztteletre rendöl ni, az az, az közönseges hasiontul el valasitani, es szentsegre fordettani. Mert az Sacramentomokban valo ielec, mellyec vetetnec az közönseges elésből, külső es láthato dologoc: Ugy mint az kőrősztségben valo szent iegy, az eltető viz, s-az láthato mosogatás, mel az Egyházi szolga által lesien. Az iedzet dolog penig az uyjonan valo sületes, vagy az bűntől valo meg mosodás.

Az Ur Vaczorájában lévő jegy penig, az kenyér és bor

12

mellyec

Az Sacramentom oknac része az ige, az iedzet dolog. Miczoda meg szentelni.

Miezdoda az jedzet dolog. mellyec vétetnec az közönséges ételből italból. Az iedzet dolog pedig az mi erettűnc adattatott *Urnac Teste*, és ki ontot *Vere*, avagy az *Ur testének* és *vére*nc velűnc való közlése. Ezokáért az *Viz*, *kenyér*, és *bor*, természetec szerint és az Istenec rendelése, avagy szörzése kívül, és azockal való szentséges élés kívül, csak olly állatoc az minemők nec nevezetnec, és az mineműek nec érezzűc lenni. Továbbá, ha hozzájociarol az *Urnac* igéie, az Isten nevénc segítségül hívásával, és az első szörzésnec, és szentelésnec meg uyétásával, ezec az ielec meg szentöltetnec, és megmutattatnac az Christustol meg szentöltettek nec lenni. Mert az Istenec Anya szentegyházában, mindenkoron hathatossan meg marad az Christusnac első szörzése, és az *Sacramentomoknac* meg szentölése, el annyra, hogy az kic nem külömben élne az *Sacramentomockal*, mint önnön maga az Ur szörzötte először, mostannis gyönyörűséggel élne azzal az első szörzéssel, az melly mindeneknél leg főveb: se ezért mondatnac el az Christusnac igéi az *Sacramentomoknac* ki szolgáltatásában. Es mivel hogy az Isten igéiből tanullyuc azt, hogy az ielec külömb végre nec a jedzet dolognak nevel, bizonyos okokért.

az jegyec változnánc iedzet dologok, és hogy meg szentnénec annac lenni, az mi voltac természetec szerint: mert ugy *Sacramentomoc* nem volnánac, az mellyes csak

jedzet

iedzet dologból állanac, és ielec nem volnanac; hanem az ielec azért viselic az iedzet dologknac nevezetű, mert az szent dologknac titkos ielei, és hogy az ielec, s az iedzet dologoc *Sacramentom* szerint egymással ösve szerketnec, ösve szerköztetnec mondom avagy egyesűlne, az titkos iedzés által, és annac akarattya s tanacza által az ki szörzötte az *Sacramentomokat*: mert az *viz*, *kenyér*, és *bor*, nem közönséges ielec, hanem szent ielec. Es az ki az körösítsegnec vizet szörzötte, nem olly szándékkal, és tanaczal szörzötte, hogy az hívec csak az körösítsegnec vizével moszogattassanac meg. Es az ki az *Urvaczoráiában*, parancsolta az *kenyeret* meg enni, és az *bor*t meg innya, nem azt akarta, hogy az hívec csak az *kenyeret* és *bor*t vegyéc, titkos dolog nélkül, az mint hazoknál veszie az *kenyeret*, hanem hogy az iedzet dologokkal lelki képpen reszesűlyenec, és valóságossan hit által meg moszogattassanac bűnöktől, és az Christussal reszesűlyenec. Ezokáért semmiképpen nem iavalllyuc azokat, kic az *Sacramentomoknac* meg szentölését tnyadonittyac nem tudom miféoda bűnök nec, és börtitelésnec, avagy olly igéc ereiéc nec, mellyec mondatnac olly embertől az ki meg szentöltettöt, és az kinec igyeközetű vagy on az meg szentölésre, avagy tnyadonittyac olly dologknac, mellyec masunná jöttene bés nem az Christus igéjéből. Sem az *Apostalocnac* példaiokból előnkben nem adattatnac.

Azoknac sem iavalllyuc tudományokat, kic az *Sacramentomoc* felől ugy szólnac, mint valamiközönséges meg nem szentöltetec erőtelen jelekről. Azokat sem iavalllyuc, kic az láthatatlanokért, meg utálllyac az látható *Sacramentomokat*, és magoknac héában valoknachiszic len-

Az jegyek nec és jedzet dologknac egyesűllec vagy on, de titkos.

Tevelygés.

ni az ieletet, mivelhogy az iedzet dolgokkal már magok részeseölteknek lenni alétották, mineműeknek mondották az *Messziánusokat*.

e Azoknak sem iavallýuc az ő tudományokat, kicazt tanétyác, hogy az kegyelem, és az iedzet dolgoc annyé-
ra köteleztetnek az iegyekköz, és bé rekésetnek az oltár, hogy valakic az külső ielettel részeseölnek külsőképpen, belsőképpen is az kegyelömmel, és az jedzet dolgokkal részeseöllyenek, akár mineműek legyenek ő magoc. Az ő-
közben, az mint hogy az Egyhazi szolgáknac meltosá-
gokból, avagy méltatlanságokból nem böczüllýuc az *Sacramentomoknac* egész voltát: így az vevőknek is mivoltokból, az az méltó avagy méltatlanságából né böczüllýuc.

Mert el hitűuc hogy az *Sacramentomoknac* egész volta fűg az Istennek igazságából, avagy igaz mondásából, és csak az ő jóvoltából. Mert az mint az Istennek ígéje, ugyan valóságos Istennek ígéje, mellyben nem csak az pusztá szózatoc mondatnac, midőn hirdettetik, hanem egyfzers-mindaz szókkal iedzetet, és hirdetetet dolgo-
kis nyuitatnac az Istentől: noha az Istentelenec avagy hitetlenec hallýác az ígét és meg értic, mind az által az jedzet dolgokkal nem részeseölnek, mivelhogy igaz hittel nem vesýic. Hasomlóképpen, az ígéből, jelekből, és iedzet dolgokból álló *Sacramentomoc*, meg maradnac az ő valóságos épségökben és egész voltokban: mellyekben nem csak iegyeztetnek az szét dolgoc, hanem az Istentől nyuitatnak is az iedzet dolgoc: noha az hitetlenec az nyuitot dolgokat nem vesýic. Melly dolog nem az Istennek vétkeből vagyon, az ki nyuitya, és adgya, hanem az embereknek vétkekből, kichit nélkül, és törvénytelenül vesýic.

Az hitő-
lenec né
vesýic az
jedzet-
dolgokat

szic: kiknek hitetlenfégec, az Istennek ígéreiben való igallágit erőtlenné nem tesýic. Továbbá, mivelhogy mindgyarast az elein, mikor meg magyaráztuc micódác legyenec az *Sacramentomoc*, egyfzer s-mind az tis meg magyaráztuc, mi vegre szőreztetenece legyen, nem szűkfég az mellyel meg mondattanac, azokat uyjobban elő szám-
lálni valami meg unással. Rend szerént azért, egyenként fogunc szollani az Uý *Testamentóbeli* népnek sietségéről.

AZ EGYHAZI RENDRE OL.

August: Confess: Arti: XIV.

AZ Egyhazirendről azt tanétyac, hogy az Anya szentegyhazban fenkinec a nem szabad közön-
ségesen tanétani, sem penig az *Sacramentomokat* osztogatni, hanem csak annac az ki rend szerént hivattatot.

Helvet: Confess: Arti: XIX.

AZ EGYHAZISZOLGAKROL, ES AZOKNACHIVATALIOKROL ES

TIZTEKRŐL.

AZ Ur Isten az ő Anya szentegyházánac egyben gyűítésében, és szerzésében, és azon gyű-
gyűleközetenec igazgatásában, és megtartásában minden korő Eg'hazi szolgákkal élt, és még mostanis él s-még ez utánnis élni fog azokkal, miglen ez földön leszen az Anya szentegyház. Ezokáért az Egyházi rendnek eredeti, szőrzése, és tizti, fölőtte regi szőrzése, az Istennek őn-
nőn ma

Az Eg'há-
zi rend I-
stenec ré-
gi szőrzé-
se.

Az Eg'há-
zi szolgál-
latnac bő-
czületi
méltoftá-
ga.

nön magánac, és nem ugyanvaló rendelélec az embe-
rek nec. Bizonyára meg lehetne az Istenből, hogy ezek-
nélkül maga hatalmával gyűitene magánac az emberek-
ből Anyafentegy hazat, de inkább akart az emberek nec
szolgálatyoc által munkálkodni. Az Egyházi szolgálá-
ra azért kől tekintenűnc, nem úgy, mint ha önnön ma-
gokban csak szolgác volnanac, hanem mint Isten nec sol-
gaira, úgy mint kic által az Ur Isten meg szörzi az embe-
rek nec idvőségöket. Minek okáért intyűc hogy meg-
oyjác az emberek magokat, hogy az mely dolgoc tartoz-
nac az mi meg térésűnkre, és tanuságunkra, azokat ne tu-
laydoniczác úgy az szent Lélek nec tickos munkálodásá-
nac, hogy meg üresítzéc és héabanvalóvá tegyéc az Egy-
házi szolgálatot.

Mert illik minékűnc mindenkoron meg emlekez-
nűnc az Apostolnac imez mondásáról: *Miképpen hisz nec*
abban, az kőről semmit nem hallotanac: miképpen hallác pe-
nig hirdető nélkül: tehát az hit hallásból vagyon, az hallás
penig Isten igéje által. Rom: 10.

Es mivel hogy az Ur is ezt mondotta, az *Evangelium-*
ban: *Bizony bizony mondom tinéktec: az ki vesi azt az kit*
én boczándoc, engemet vessen: az ki pedig engemet vessen,
vesi azt, az ki engemet boczándoc: Es az mire intette szent
Pált az Macedoniábóliferfiu, meg jelenvén ő néki látás-
ban, mikor *Asiában* volna, mondván: *Macedoni-*
ában jővén legységgel minékűnc. Act: 16. Mert masuttis
ugyan ezen Apostol ezt mondotta: hogy *Mi Isten nec*
segítőiarsai vagyunc: ti pedig Isten nec santo mezeie, és at-
kortmánya vadloc. 1. Cor: 3. Vízontaksággal, ettől is mind
az által meg oyyuc magunkat, hogy az Egyházi szolgálac
es szol

és szolgálatnac, fölöttéb való dolgot ne tulaydonitunc: *Fölöttéb*
ittis meg emleközvén az Ur nac mondásáról: ki az Evan-
geliomban azt mondgya, Senki én hozám nem jön, hanem
ha az én Atyám vonandgya őtet. Ioh. 6. S az Apostolnak is im-
ez mondásáról meg emlekezűnc: *Kiczoda tehát az Pál s-*
kiczoda pedig az Apollo, hanem csak az Egyházi szolgác, az
kic által hittetec, és kinec kinec mint Isten adta: én plantát-
am, az Apollo öntözte, de az Isten adta nevelkedését.

Ez okáért az is semmi az ki plantálja, az is az ki öntözi,
hanem az ki nevelkedését adgya az Isten az.

Hidgyűc azért hogy az Isten, az ő igéjével tanét min-
ket külsőképpen az Egyházi szolgálac által: belsőképpen
penig az ő valasztottinac szívöket az hitre föl indéttya az
Szent Lélek által: ez okáért en nec az jo rétemén nec egész-
len minden diczőséget Isten nec kől adnunc. De ez do-
logrol szollottunc ez könyvnec első részében is. Es még
ez világnac kezdetin, olly emberekkel élt az Isten, kic
többire, úgy vagyon egyűgyűec voltanac az *Philosophiá-*
ban, avagy ez világi bölcsességben, de az valóságos men-
nyei tudományban igen főec voltanac, úgy mint az *Patri-*
árkác kikkel gyakorta szollot az Angyaloc által. Mert
az *Patriárkác* az ő magoc idejében *Prophétác,* és tanéto
Doctóro voltanac, kic Isten akarattyából egynehány fájz
estendeig azért éltene, hogy ez világnac úgy mint A-
tyai, és világossági lennéne. Követkőzéc ezecután az
Moyse, és az *Prophétác,* kic ez egész világon hirelléc
voltanac.

Ezec után osztán az mennyei Atya boczáta az ő egyet-
len egy Fiát, ez világnac tökéletes tanéto *Doctórá*t, ki-
ben el rőytettőt amaz Isteni bölcsesség, és mi réanc szármá-

Fölöttéb
valot se
tulaydo-
nitsuk az
Egy-házi
szolgálat-
nac.

Az Eg'há-
zi szolgál-
lat által,
Isten mű-
kalkozic

Patriár-
kák Pro-
phéták.

Az Ur
Christus

Apos-
tolo-

zot, amaz szentséges, együgyű és mindeneknél leg töké-
letesb tanítás által. Mert ő siedegetet magának Tanétvá-
nyokat, kiket *Apostaloknak*, az az, követőké tót.

Lelkipá-
torok.

Ezec penigki menvén ez széles világra, mindenűt A-
nyaszentegyházat gyűitőttene, az *Evangelionnac* hilde-
tése által. Az után penig minden ez világon lévő Anya-
szentegyházakban, lölki pástorokat, és lölki tanéto-
kat szentőttene, az *Cristusnac* parancsolattyaól, és ezekne-
után követozőt tanétockal, mind eddig tanétocta,
és igazgatta, az *Ecclesiáknac*.

Ezokáért az mint az *Ő Testamentombéli* népne adta I-
sten az *Patriárkákac*, az *Moyseffel*, és *Prophétákkal* egye-
temben: úgy az *Új Testamentombéli* népnek is boczáta az ő
egyetlen egy Fiát az *Apostalokkal*, és az Egyházi tanéto-
kkal egyetemben. Továbba az *Új Testamentombéli* Egy-
házi szolgák, külömb külömb nevezetöckel neveztetne.
Mert mondatnac *Apostaloknak*, *Prophétáknac*, *Evangelis-
táknac*, *Püspököknec*, *Presbiteröknec*, avagy *Vendöknec*,
Lölkipástoroknac, és *Doctoroknac*.

Az Apo-
stoloknak
tisztok.

Az *Apostaloc* semmi bizonyos helyhöz nem kötelez-
tettenec, hanem az egész világon, külömb külömb *Eccle-
siáknac* gyűitőttene, mely dolgot midőn végben vittene,
meg szüntene *Apostaloknac*, az az, követekne lenni, és
ő helöttök *Lölki pástoroc* löttene az *Ecclesiában*.

Prophé-
táknac.

Az *Prophétácre* genten léendő dolgoknac eleve tudoi lévén
jóvendő mondoknac hivatattanac: de az irafokatis ma-
gyaráztac, minemöc még mostannis találattnac. *Evangelis-
táknac* hivatattanac; az *Evangelion* mi historiáknac meg-
iroi, sőt az *Christus Evangelionánac* hirdetőis: miképpé
az szent *Pális* paranczollja, az *Timotheusnac*, hogy az

Euange

Evangelistáknac dolgát véghez vigye. Az *Püspököc* penig
az *Ecclesiáknac* gondviselői, és őrállói, vigyazói, kik ele-
delből, és egyéb szükség dolgokból az *Ecclesiáknac* sáfár-
kodnac. Az *Presbiteroc* penig, az *Ecclesiáknac* Elei, Vé-
nei, avagy Egyházi Tanácsoc, kik igazgattyac az Anya-
szentegyházac, idvösséges és hasznos tanaczal. Az *Lölkipás-
toroc*, az *Úrnac* aklát őrzic, és gondot viselnec annak szük-
séges dolgairol. Az *Doctorok* tanetnac, és az igaz hűtet,
s az Isteni felelmet magyarázzac. Szabad lészén azért
mostan az Egyházi szolgákat, *Püspököknec*, *Presbiterök-
nac*, *Lölkipástoroknac* és *Tanétoknac* nevezni. De az után
követozőt időkbén, az Egyházi szolgáknac sokkal töb-
nevezetec hozattattanac be az Isten Anyaszentegyházá-
ban. Mert úgy rendeltetec hogy nemellyec lennének
Patriárkák, nemellyec *Ersekek*, nemellyec *Suffraganeusok*,
avagy szentelő *Püspökök*, ísmeg *Metropolitanusoc*, *Archi-
presbiteroc*, *Diaconusoc*, *Subdiaconusoc*, *Acoluthusoc*, *Exor-
cisták*, *Cántorok*, *Jámbitoroc*, és egyebec nem tudom micso-
dák, jüg mint *Cardinálac*, *Prapostok*, *Priores*, *Patres minores*
és *maiores*, *Ordines majores* és *minores*. De mind ezek felől
semmit nem szorgalmatoskodunc mineművec löttene
legyen regenten, avagy mostanis mineművec legyenec.
Elegedendő minékűnc az *Apostaloknac* tudománya, az
Egyházi szolgákrol.

Ecképpen holot bizonyossan tudgyuc, hogy az *Bar-
atoc*, és az *Barátoknac* rendec avagy hasomlásoc, sem az
Christustol, sem az *Apostaloktol* nem söröztetec, azt ta-
néttyuc, hogy az Isten, Anyaszentegyházánac, nem hasz-
nára, hanem karára vadnac. Mert iolehet régenten,
mikoron *Remeték* voltakac, és kezec munkájával kerestéc

Püspö-
kóc.Presbyte-
rek.
Lelkipáz-
toroc.
Docto-
roc.Az Pápi-
sták kö-
zöt való
Egyházi-
rendek.Az Bará-
toknak
rendi.

Remetec

életőket, és senkinek terhére nem voltanac, hanem az *Ecclesiánac* Lölki páztorinac mindenűt enge delmestéggel voltanac. mint *Laicusoc*, avagy Egyházi tist nélkül valoc, el tūrhetőc voltanac: most mindazáltal minemőc legyenec láttya és érzi mind az egész világ. Nem tudom mi zoda fogadás tételőket tetternec, de fogadásockal tellyeséggel ellenkőző életben élne, ugy annyra, hogy az kic leg főbbec kőzöttőc, azoc kőzzé támláltathassanac méltán, a kirkól ig' s' olot az *Apostol*: *Hallyuc hog' nemelylec kőzöttetec nēdőlletlenől járnac, kic semmi dolgot nem tessne, hanem nyughatatlanul czelekősnec.* 2. Thessl: 3. Illyeténec azért az mi *Ecclesiainkban* nincsenec, s' tanéttükis, hogy az *Christus* Anyaszentegyházában, effleket nem kől tartani. Az Egyházi tistnec meltságát pedig senkimaganac nem kuporéhattya, sem ajandekival, sem penigh valami más mesterfégeckel, avagy tulaydon esac maga akarattyából nem ragadhattya magánac. *a* Az Egyházi szolgák hivatallanac, és törvény szerént valasztassanac az Anyaszentegyházról, avagy az *Ecclesiáról* arra rendeltetec semélyek től, s' ép rend tartással, zurzavar, haboruság, szakadás, és vilongás nélkül.

Minemű vechivatastanac. Valasztassanac pedig nem akár mineműec, hanem arraméltoc, elegendő mennyei tudománnyal, kegyes ékes sen valo szolással, alazatos okosággal, meg ékesítettetemberec: végezetre maga mértékletességgel, és tistességes étellel hires személyec, az *Apostolnac* regulája szerént, mellyet meg irt 1. Tim: 3. Tit: 1. *Es az kic valasztassanac, az Venektől senteltessenec föl kőzőnséges imádságockal és kezeknec réájoc teteleckel.* Kárhoztattyuc it mind azokat, az kic szabad akarattyokból futnac, holot nem valasztassanac.

tattanac.

tattanac, nem küldetettenc, föl nem izentöltetettenc. Ierem: 23. Kárhoztattyuc az alkalmatlanokat, és az *Prédikatorsághoz* s'ükséges ajandéckal meg nem ékesített Egyházi embereket. Azonközben meg vallyuc, hogy az Régi *Ecclesiában* nemelly Lölki pástrokknac kegyes együgyűségoc, néha többet használt az *Ecclesiánac*, mint sem nemelyeknec sok féle, meg próbáltatoc, de kényes, és föl fualkodoc szabalu tudományoc. Ezokáért még mostan sem verettyuc meg nemelylekneccseled együgyűségőket, csak hogy az tellyeséggel tudatlanság ne legyen. Ugy vagyoc hogy az *Christusnac* *Apostali* mindeneket, kic az *Christusban* hisnec, *Papoknac* neveznec, de nem az Egyházi szolgálatra nézve, hanem azért, hogy az *Christus* által, mindnyájan mi hivec, *Királyocká* és *Papocká* tettertűnc, és lölki áldozatokat áldozunc Istennek. Külömbőznec tehát egymástól az *Papság*, és az *Egyházi szolgálat*: mert amaz minden kőrőscyénekkel kőz, az mint mostan mondánc, ez pedig nem.

Nemis fog'attyuc az Egyházi szolgálatot, mivelhogy az *Christus Ecclesiájából* bucsút adtunc az *Papistác* áldozattyanac. Bizonyára az *Christusnac* *Uy Testamentomában* nincsen többé olyan *Papság*, minemő volt az *Oo Testamentombéli* nép kőzöt, melly *Papságnac* külső keneti volt, Egyházi avagy sent *ölözéti* voltanac, és fölőtte sok *Ceremoniái*, mellyec az *Christusnac* példái avagy árnyéki voltanac, ki el jővén az testben, azokat mind bé tellyesítőtte, és el törőlte. Heb: 4. Meg marad pedig ő rayta az örökén valo *Papság*, mellyet hogy semmi modon meg ne kissebitsűnc, az *Papnac* nevezetűt senkinek az Egyházi szolgák kőzzül nem tulaydoníttyc.

K 3

Mest

Nemelly együgyő Tanetok hasznosbak a tudos kevélieknél.

Papi nevezet.

Exo. 19.
1. Pet. 2.
Apoc. 1.

O Testamentombeli Pap.ság.

Uy Testamentombeli Pap.cik az Christus.

Az Eg'há-
zi szolgák
nac locse-
je neve-
zetec.

1 Cor. 4.

Mert önnön magais *Jdvőzítőnc* az Anyaszentegyházba senkir az *Uy Testamentombéli Papságra*, nem szentölt, hog' az méltóságot vévén az *Püspöktől*, mindennapon áldozatot tenne, az az, az *Christusnac testét és Véré*t áldozna. Istennec az élőkért és holtakért: hanem olyanokat rendölt, az kic tanéttanának, és az szentségöket ki szolgáltattának. Mert szent *Pál* egy atallyában, és rövideden megmagyarázván, mit köllésűc értenűnc az *Uy Testamentombéli*, avagy az *Christus Anyaszentegyházának* szolgái felől, és mit köllésűc azoknac tulaydonéttanunc, ezt mondga: *Ugy itellyen az ember mi felőlűnc, mint az Christusnac szolgái felől, és az Isten titkos dolgainac sáfári felől.* Ezokáért azt kívánnya az *Apostal*, hogy az Egyházi emberekről ugy érczűnc mint szolgák felől: nevezte penig szent *Pál* őket *vezetőknek*, kic egyedül csak az baios mesterre néz nec, avagy olyan emberőknek, kic nem magoknak, sem magoc akarattyoc; érént, hanem másoknak, tudnia illik, az ő Uroknac él nec, kik nec parancsolattyokból él nec tellyességgel. Mert az Egyházi szolgának tellyességgel minden ő tisztiben nem maga szabád akarattyának kől kedvezni, hanem egyedül csak azt kől véghez vinni, az mit az ő Ura parancsolt ő néki. Ki leg' en penig az az Ur, megmondgya mostan az *Apostal*, az *Christus* tudni illik, kihez köteleztet nec az Egyházi embere az Egyházi szolgálatnac minden részeiben. Továbbá, hogy az Egyházi tisztet jobban meg magyarázná szent *Pál* ezt is mondgya, *hogy az Egyházi szolgák, Istē nec titkos dolgainac sáfári.* Istennec titkos dolgainac penig nevezte szent *Pál* az *Christusnac Evangeliumát* sok heleken, főképpē penig *Eph: 3.* Az Régi kőrőstyének is, az *Christusnac Sacramentomit*,

titkos

titkos dolgoknak nevezte. Ezokáért arra hivatattanac az Egyházi szolgák, hogy az hívek nec hirdessűc az *Evangeliumot* és ki szolgáltassűc az *Sacramentumokat*. Mert olvasűc más helyen az *Evangeliumban*, az hiű és okos szolgáról, *hogy őtet rendölte légyen a Ur az ő háza népén, hogy alkalmatos időben adgya meg annac eledelét.* *Luc: 12.* Visűtat málut az *Evangeliumban* olvasűc, *hogy az fő ember me se utramegyen el hadgyván hazát, és abban hatalmat ad az ő szolgáinak, avagy réaioc bizza az ő jósságát, és mindenik nec magán valamunkát ad.* *Matth: 22.*

Mostan azért alkalmatoságunc lévén réa, szollyunc valamit az Egyházi Hatalomról és Tiztről.

Nagy munkával veteked nec nemellyec az Egyházi Hatalomról, és az Egyházi embereknec hatalmoc ala vetette nec minden ez világi fő dolgokat, s' még penig az Urnac parancsolattya ellen, *ki tiltotta az őveitől az Uralkodást, az alazatosságot penig fölőtte igen ajánlotta nékiec.* *Luc 22. Matth: 18.* Bizonyos dolog, hog' nemelly hatalom tellyes, és határ nélkül való, melly törvény szerént valonakis mondatic. Illyetén hatalommal az *Christusnac*, mindenek nec Urának, alaja vetett nec mindē teremtet állatoc, az mint önnön maga bizonyította ezt mondván: *Adattot ennē kem minden hatalom mind mennyen és földön.* *Matth: 28.* Es ismēten: *En vagyok az első és utolsó: imē élec mind örökén és öröcké, és birom az pokolnac és az halálnac kulczait.* *II. meg: ő birja az Davidnac kulcsát, a ki meg nittya és senkibe nem teszi, bētesi, és senki meg nem nittya.* Ez hatalmat magának tarttya az *Christus*, és senkinec másnac nem adgya, hogy oztán ő maga hívokodván nézne az ő munkálkodó Egyházi szolgait: mert *Esaiás* ezt mondgya. *Az Da-*

K 4

vid ha

Az Eg'há-
zi hataló-
ról és tiz-
tről.

Telleyes
hatalom
csak az
Christu-
se.
Apoc. 2.

Szolgai
hatalom.

vid hazánac kulczát vetem az ő vállára. Eia: 9. Es íméc: Kinec az ő birodalma vállán leszen. Eia: 11. Mert az Ural-
kodást nem veti másoknac vállokra, hanem magánac tart-
tya, és még mostannisél véle mindeneket igazgatván.
Vagyontovábbatíztízfőrént való hatalom, avagy szolgai
hatalom, meghataroztatot attol, az kinec tellyes hata-
ma birodalma vagyó: Ezaz szolgálat hoz hasomlob, mint
sem az Uralkodáshoz. Mert nemelly Ur az ő házagaz-
dájánac, avagy gondviselőjénec, ad hatalmat, birodal-
mat az ő hazában, melly okon az kulczokatis kezében ad-
gya, mellyeckel ő bé boczássa az házban, avagy abbol ki-
rekesze azokat, az kiker az Ur, avagy bé akar boczátni,
avagy ki akar rekesztetni. Ez hatalommal cselekedőszí az
Egyházi szolga tiszti szerént, valamit az Ur parancsolt hogy
cselekednéc: az Uris helyén hadgya, és erőfíri az mit ő cse-
lekedőszí; sőt az Egyházi szolganac cselekedetít, ugmint
magáénac akaria esmértenni, és böczültetni. Az hova tar-
toznac az Evangeliőnac amaz bizonsági: *Ténéked adom az
menyországna kulczát, és valamit meg kötendéi avagy oldan-
da se szöldön, meg kötendéi avagy meg oldatván leszen meny-
bennis.* Matth: 16. Ísmeg: *Valakiknec meg boczá tangyátoc
az ő bűnöket: meg lesnec boczáttatván, és valakinec meg tar-
tangyátoc meg lesnec tartatván.* Ioh: 20. Ha peniglen
az Egyházi szolga minden dolgokat ug' nem viend véghez,
az mint az ő Ura parancsolt néki, hanem hiúségénec ha-
tárit által ugrándgya, bizonyára erőtelen s' nem állandó
leszen az Urnál az mit cselekedő. Ezokáért, az Lőlká-
tanitoknac az ő Egyházi birodalmoc semmi nem egyéb,
hanem, amaz ő tisztec, mellyel az Isten nec Anyaszentegy-
házát igazgattyac úgy vagyon: de azért mindeneket úgy
cseleked

cselekedőszí nec az Ecclesiában, az mint az Ureleikben iratta,
az ő igéjében, mellyec midőn meg lettene, az hivec úgy
tarttyac, mintha az Uról lőttene volna meg. Es az kul-
czokrol ez előttis szollottunc valamit. Adatot penig
ugyan azon és egyenlő hatalom, avagy tiszti minden Egy-
házi szolgáknac az Anyaszentegyházban.

Bizonyyal elein az Püspökóc vag' Presbiterec, az Vé-
nec, egymás segítségével igazgattyac az Ecclesiát: egyic
sem aléotta magát másnál nagyobnac: sem penig nag' ob-
birodalma avagy Urasága senkinec nem volt az ő Püspök-
társain.

Mert meg emlékeztenec az Urnac imez mondasárol:
Az ki fő akar lenni közéttök legyen az ti szolgátoc. Luc: 22.
alazatoslagban tartottac magokat és egymás segítségével
éltene az Ecclesiánac igazgatásában, és annac megh-
tartásában.

Azonközben rendtartásnac okáért, az Egyházi szol-
gák közzül, egy bizonyos hitta egyben az szent gyűlekedő-
zetet, és abban az Sinatban, az melly dolgokrol tanács-
kozásoc voltanac, azokat elő beszéllőtte, egyébkénc ér-
telmőket őszve szedegedte: Végezetre az ő erejű főrént
azon igyeközöt hogy valami vízfázkodás ne támadna.
Olvasluc az Apostoli cselekedetokről írt könyvben, hogy
ecképpen cselekedő az szent Péter, ki mind az által sem
az többinél főeb nem volt sem az többinél ő néki nagyob
hatalma nem volt. Mer igazán mondotta az Cyprian
Martyr ecképpen szolván: *Bizonyára azonoc volta-
nac az több Apostolokis, az mi volt szent Peter, mind az tiszte-
ség nec, s' mind az hatalomnac egyenlő sorsával, meg ajandé-
kozattac lévén: de az eredet és az egyességtől szármá-*

Egyenlő
hatalom
vagyó az
Ecclesiá-
ba az Ta-
nitásra.

zic, hogy az *Anyaszentegyház* egynecc lenni meg mutatattat-
néc: *Szent Hieronimus* nem külömbet emlét, az *Sz. Pál*
Titus nac irot leveléne magyarázattyában mondván: *Min-
ec* előtte az *örögnec* östökellestől az *hűben* külembsté-
gek támadtanac volna: az *Presbyterek* nec közönséges tanát-
sából igazgattatnac vala az *Ecclesiác*: minéc utánna penig,
ki ki mind az kiket meg köröfstelt vala, ű magaénac alettya
vala azokaz, és nem az *Christusénac*, végeztet az *Anyas-
zentegyház* tol, hogy az *Presbyterec* közül egy ki valasztat-
néc, az ki az többinec előttec járóvátétetnec, az kire tartoz-
néc az *Ecclesiánac* minden gondgya, és így az *szakadások* nac
magva szakasztatnéc. Ez vegezést mind az által *Hieronimus*
nem úgy akaria böcsültetni, mint ha *Istennec* törvénye
volna: mert hamar az után azt mondgya: *Az mint az*
Presbyterec tudgyác, hogy ők az *Ecclesiánac* sokasából vettet-
tenec alája annac az ki ő nékiec előttőc járójoc: Így az *Pis-
tók* nec tuttokra legyen, hogy ők az *Ecclesiánac* sokasából inkább
mint sem az *Ur* rendelésénec igazságából, nagyobbak az *Pres-
byterek* nél, és hogy közönségesen köllésék igazgatni az *Eccle-
siát*. Ezeket ő mondgya.

Ezokáért, senki igazság szerént nem tilthat, hogy az
Isten *Anyaszentegyházánac* régi sokasira vizsgálja ne tér-
jűnc, és azt föllyeb ne böcsüllyűk az emberi sokasnál.

Az *Egyházi* emberek nec tistec soc-főle, mellyeket
mind az által sokan kettőben foglalnac, mellyekben az
többiis mind bé foglaltatnac, úgy mint az *Christus* *Evan-
geliumánac* hirdétése, és az *Sacramentumok* nac igazán valo
ki szolgálatafa. Mert az *Egyházi* szolgálk nac tistec, hogy
az *Ecclesiát* egyben gyűjtsék abban az *Istennec* igejét ma-
gyarázzák, és egészlen az tudománt az *Anyaszentegyház*

nac hasz-

nac hasznára alkalmaztaslác, hogy az mely dolgokat ta-
nécnac, hasznokra legyenec az halgatoknac, és épületire
az *Ecclesiánac*. Az *Egyházi* szolgálk tistec mondom az,
hogy az tudatlanokat tanétsák, incsekis és kénserősték,
hogy az *Ur* nac után járjanac, ha meg sünnec azon jární,
avagy ha lassubban járnac azon: hogy ismetlen az megh-
félemletteket vigasztallyác és meg erőstíték, és az *Sátan-
nac* soc főle kesérteti ellen föl fegyverkeztesléc, hogy is-
meg az bűnösöket meg fedgyéc, az revölygőket az igaz
utra hozzák, az el esteket föl emellyéc, az ellen mondo-
kat meg győzzéc, végezetre, az farkasokat az *Ur* nac aklá-
tol el űzék, az véteket és az czegeres bűnben élőket, o-
koslan és keményen meg fedgyéc, és ne hunorétsanac
sömmel az vétekre, avagy el ne halgassác az: Sőt az
sentségeket is ki szolgáltafsác, és azoknac igaz hasznait,
ajanlyák, és mindeneket ahoz késérténec az igaz tanetés
által, hogy azockal éllyenec: hogy ismet az sents. egye-
ségben tartlák az hiveket, és az szakadásokat tiltlác, vé-
gezetre az *Köröstyéni* hűtnecc rövid *fundamentum* ira az
Catechismus ra, tanétsák az tudatlanokat, az sigenyek-
nec sükségek mellett töreködgyenec az *Ecclesiában*, be-
tegeket, és külömb külömb főle késértetben esteket meg
látogassanac, tanétsanac, és az életnecc után meg tartlák:

Ismeg közönséges Imádságokat vagy könyörgéseket
tegyenec az sükségnecc idején, az böytel, avagy az maga
meg tartoztatással egyetemben, és mindeneket valamel-
lyec tartoznac az *Ecclesiánac* csendessegére, bekeességére,
és meg maradasára, mennél sörgalmatosban lehet, vég-
höz vigyenec.

Hogy penig mind ezeket igazban és könnyebben vég-
höz vi

Egy-házi
fenyétéc
az ki til-
tás.

2 Cor. 10.

Teuelgés

Azerköl-
czelen.
Egyházi
embereket
is kel hal-
gatnunc.

höz vihesse az Egyházi szolga, főképpen ez kívántatik ő-
tőle, hogy Istenfelő legyen, szorgalmasan imádkoz-
zék, az Isten irásának olvasására legyen gondgya, és min-
denekben mindenkoron vigyázon, és életénec tisztasá-
gával mindeneknec előtte tündökljék. Miért hogy
penig tellyesféggel szükség fenyeréknec lenni az Ecclesiá-
ban, és az régienélis szokásban volt az kiátkozás, és
voltanac, az Isten népe között Egyházi ítéletet, mellyek-
ben okos és Istenfelő emberek által gyakoroltatott az fe-
nyétéc az Egyházi emberekhöz illendő dolog ezis, hogy
az Ecclesiának épületire igazgassák az fenyeréket, az idő-
nec mi volta szerint, az közönséges állapot és szükség sze-
rint. Mely dologban mindenkor megköl az regulát-
tarrani, hogy mindenec az Ecclesiának épületekre legyenek
illendőképben, tisztességessén, kegyetlenség és parolás nélkül.
Mert azt módgya az Apostál, hog' az Ecclesiában adattatott I-
stentől ő néki hatalom az építésre, és nem rontásra. Mert őnön
magais Idvőztőnc tiltotta, hogy az Urnak Szentoflédéből
az konkoly ki ne gyomlálatnék, mivelhog' felő volna, hogy az
buzais véle együt ki ne saggattatnék. Matth 13. Továbba
kárhoztattyuc itt az Donatistáknac tevőlgéseket, kik az ta-
netásnec, és az Sacramentomoc ki szolgálatásnec, hatha-
tolágát avagy erőtlenséget, az Egyházi szolgáknac jo-
avagy gonosz életekből ítéltec. Mert tudgyuc azt, hogy
az gonosz szolgáknac szájokbólis megköl hallanunk az
Ur Christusnec beszédét, mivelhog' őnön maga ezt pa-
rancsolta: Az mellyeket mondanac (az Phariseusoc) meg-
czelekedgyétec: az ő czelekedetec szerint ne czelekedgyétek.
Tudgyuc azt hog' az Sacramentomoc az Christusnec ször-
zéséből, és az ő igéie által szentőltetnec meg, az ő ször-
zeleből

zéséből és igéie által roganatottac, hathatoc az híveknek,
ha szintén gonosz Egyházi emberektől adattatnakis. Mely
dologrul, az szent irásból sokat disputált az Donatistác
ellen az Istennek boldog emlékeztető szolgálai az szent
Agoston. De azonközben azért, méltó fenyeréknec
lenni az Egyházi szolgák között. Mert az Egyházi em-
bereknek, tudományoc és életetec felől, szorgalmasan
köl tudakozni az Sinatokban: az Presbitereknek, az Vének
nec meg kel feddeni az vétkeiket, és az igaz utra köl ö-
ket hozni, ha meg jobulandoc: avagy ki kel őket vetni az
tűztől, és mint farkasokat el kel űzni az Urnec aklátol,
ha gyógyéthatatlanoc, és meg nem térendőc. Mert ha
hamis tanétec, semmiképpen nem köl őket el szenvedni.
Iavalljuc az közönséges Conciliomokat is, ha az Apostoloké
szörént az Anyászentegyháznac hasznára, nem vezedel-
mére néznec.

Egy-házi
rendnek
Sinattya
avag' gy-
léle.

Közönse-
ges Con-
ciliomok

Az Egyházi szolgákis mindnyáian, ugymint io mun-
kásoc, méltoc az ő bérőkre, s' nemis vétköz nec, midőn
magoc, s' hazoc népénec szükségére jutalmat vesz nec.
Mert meg mutatya az Apostál, hogy az Anyászentegház
törvény szörént adya azokat az jutalmakat, s' az Egyházi
szolgákis törvény szörént ves sic. 1. Cor: 9. 1. Tim: 5. és másutis.
Meg hamisítatnac penig az Uykereftyé nec, kik az Egy-
házi szolgákat kárhoztattac és szidalmaztác azért, hogy
Egyházi szolgálatryokból él nec.

Az Eg'há-
zi rend-
nec jutal-
ma.

AZ EGYHAZI RENDTAR- TASOKRUL.

August: Confess: Artic: XV.

AZ Egyházi rendtartásokról azt tanéttya, hogy azokat kölléség meg tartani, az melyeket bűn nélkül meg tarthatni, és az melyec hasznosac az *Ecclesiában* való csendeslégne, és jo rendne meg maradására, ugy mint bizonyos a innepec, és több hasomlatos dolgot. Illyetén dolgokról mindazáltal intette senec az emberec, hogy az Lölki ismeretec meg ne terheltesse, mintha effele tisztelet szükséges volna az idvőség-
 b Intette senec az emberec arrais, hogy az emberi találmányoc, melyec az Istenec meg engesztelésére, az kegyelömnec érdömlésére, az bűnökért való elégtételre szöröztettenec, ellenköznec az *Evangeliummal*, és az hűrről való tudománnyal. Ezokáért, az étkekről, és napokrol való fogadás tételec, és találmányoc, melyec az kegyelömnec érdemlésére, és az bűnökért való elégtételekre, szöröztettenec, héában való, és az *Evangeliummal* ellenköznec.

Helve: Confess: Art: XXIV.

AZ INNEP NAPOKROL, BÖYTÖKREOL, ES AZ ETKEKBEN VALO
valogatásról.

Az Isteni
szolgálat
rabilzony
os idő ki-
vántatik

NOHA az Isteni tisztölet nem köteleztetet időhöz: mindazáltal az időne illédő valaztékja, és rendölése nélkül, nem plantaltathatic, sem nem gyakoroltathatic. Ezokáért akár melly *Ecclesiá*s valaztot magának bizonyos időt, az közönséges imadságra, az *Evangelium*ac hirdetésére, és az *Sacramentum*oknac ki

solgál

szolgáltatására. Nem szabad penig, akár kinek is maga szabad akarattya szörént megváltoztatni az *Ecclesiá*nac illyen rendtartását. Es ha nem engedtetie illendő üreség az külső Isteni tisztöletne gyakorlására, az külső műkától elvonatnac attól az emberec. Ezokáért láttu az, hogy az régi *Ecclesiákban* nem csak bizonyos órác rendeltettenec hetedszaka, az szent gyűleközetekre, hanem még az *Urnac* napiais az *Vasarnap*, szinten az *Apostol*loknac ideitől fogva, azon szent gyűleközetne, és innepne szentölteret, mellyet még mostannis az Isteni tiszteletért, és az Atyafui szeretetért, igazán meg tartnac az mi *Ecclesiá*inc. Semmit nem kedvezűnc it az *Sydoknac* rendtartasinac, és babonáságoknac: Mert egyic napot az masiknál szentebne lenni nem hifűc, sem azt nem vallyuc, mintha őmagában az hevolkodás kedves volna Istennél, sőt az *Vasárnapot*s, s nem az *Szombat* napot szabadsággal illyűc. a Ha, annac fölötte, az keresztyéni szabadság szörént, az *Urnac* szűletésenec, környűmetelkődésenec, szenvedesenec, és föl támadásánac, s menyben menetelinec, ifmeg, az Szent Lélekne az *Apostol*okra való szállasanac emléközetit Isteneffen meg illik az *Ecclesiá*c, fölötte igen iavallyuc. az embereknec avagy az Szenteknec rendöltetöt innepökét penig nem javullyuc. Es bizonyára az Innepc az *Törvé*nec első táblájára tartoznac, és egyedől csak az Istennec tulaydoni. Végezetre, az Szenteknec rendöltetöt innepökben, mellyeket mi el töröltűnc, fölöttesoc képtelen, haszontalan, és tühretelen dolgotc vannac.

Meg vallyuc azonközben, hogy mikor annac helye s ideie vagyon az *Predicatio* közben, az Szenteknec emléközeti nem haszontalanol adattatic az köllégne eleiben,

L 4

hogy

vasarnap

Babona-
ság.

a
Karácson
Kis Kará-
cson.
Nag'Pén-
tek.
Husvéth
Urnac
men'ben
meneteli
Pinkösd

Böytelés
milye.Hamis
Böyth.Az Böyt-
nec halz-
na.Kétféle a
Böyth.
Közönse-
ges.

hogy mindenec kövesse az *Szente*knec io példaiokat. Menyvel inkább vadollya pedig az *Christus Ecclesiája*, az tobzodást, részegséget, és minden buiasagot, mértékle- lenséget, annival inkább ajanlya minekűnc az keresztye- neknek böytöket. Mert az böyt semmi nem egyéb, hanem az hiveknec magoc megtartoztatása, és mértékle- tőlsege: ísmeg az testnec fanyargatása, oltalmazása az bu- iaságtól s' az ielé valo sükségért meg zabolazása, mellyel meg alaztatunc Istennek előtte, és az testnec meg fogja az ő abrakát, hogy annival könnyebben és örömesben engedgyen az Léleknec. Ezokáért nem böytölne az zoc, kic ezekre semmi gondot nem viselne, hanem azt hiszic hogy böytölne, ha napjában egyfzer meg töltic hasokat, és bizonyos avagy cleidőkben írot időkben, bi- zonyos étektől megtartoztatya magokat, azt gondol- ván hogy effele cselekedetöckel Istennek kedvében lesz- nec, és iot czelekszne. Az böyt segítsége az szente- nek imádságának, és minden iolzágos cselekedetöknec. Nem reczöt Istennek az olyan böyt, (az mint irván vagy on az *Prophétáknac könyvökből*) mellyel az étektől, nem az vétkektől szünne meg az *Sydac*.

Két féle pedig az Böyt, *Közönseges* és *Magánvalo*. Régenten *Közönseges* böytöt tartottanac az *Ecclesiá- nac* nyomoruságában, és az veszedelmes időkben. Meg szüntene az ételtől mindeneftől fogva, szintén estvelig. Ez időt pedig egészen könyörgéseknek, Iste- ni tisztóletnek, és *Penitentia*, tartásnac szentöllec.

Nem sokat különbeztene ezec az siralomról, és gya- kor helyen emleközet vagy on az *Prophétá*c írásiban, fő- képpen Joelnek. cap: 2. Mostis kől ilyen böytöt tarta-

ni mi

ni, mikor az Anyaszentegyháznac nehéz nyomorusá- ga vagyon. Az *Magánvalo* böytöt ki ki mind közölűnc annira tarttya meg, az mennyére érzi, hogy az Léleknec használ, mert csak annira vonnya meg az testnec abro- kát. Minden böytnek kől származni, az maga szabad- ságában, és maga könnyen lévő lélektől, melly valósá- gosan meg alázta magát: s' nem az végre kől böytölni, hogy az emberektől dicséretet vegyűnc, vagy hogy az- zal kedvet talállyunc, sokkal inkább nem azért, hogy ember azok által magának igazságot érdemellyen: ha- nem minden ember azért böytöllyön, hogy az testnek abrakát meg fogja, és az Istennek ajeratosban, s' buzgo- ságosban szolgállyon. Az negyven napi böyt meg bi- zomittathatic az *régieknec* írásokból, de semmiképpen nem az *Apostoloknac* levelekből: azért nem kel azt az hivekre vetni, s' nem is lehet. Bizonyos dolog hogy regenten focfle mod és szokás volt az böytöknec meg tartásában: Erről mondotta *Irenaeus Régi Doctor*: nemellyec ug' mond azt aléttyc, hogy csak egy napon kel meg tartani az böytet, nemellyec, hogy két napon, nemellyec negyven napon: mely böy- telésnek külömbsege nem most kezdetet nyontában a mi időnk- ben, hanem soc idővel mi előttűnc azoktul ugy itelem, kic egy- gyűgyűképpen meg nem tartván azt az mit vettene az ő ele- jektől más sokásbá mentene az után, avag' gondviséletlensé- gec, avagy tudatlansagoc miot. De *Socrates Historicus*, mivelhogy, ugy mond semmi régi írás erről nem találtatik, itelem hogy az *Apostolac* kinec kinec mind maga értelmére hadtác, hogy ki ki mind czelekedgye az jot, nem felelemből, sem kényszeretésből.

Már pedig, az mi illeti az étekekben valo valogatást

M

az böy-

Magá va
lo böyt.

b

Neg' ven
napiböit
nec focfle
le mod-
gya.Etkekbe
valovalo
garás.

az böytelésben, azt ítéljük, hogy mind meg köl az testtől azt vonni, valamivel bujalkodob lenne, és az miben inkább gyönyörködje, az mivel hizlaltatnéc, akár hal legyen az akár *hus*, akár *drága kenetec*, akár egyéb fele gyönyörűsegec, s jó boroc.

Mert jól tudgyuc hogy az Istenec, minden teremtet állati, embereknek hasznokra, és szolgáltyokra terettetnec. Mindenec, valamelyeket Isten teremtet jók, és válogatás nélkül Isteni felelemmel, és illendő mértékletességgel kel az ockal élnűnc. Gen. 2. Mert az Apostol, mindenec úgy mond tiszták az tisztaknac. Tit. 1. Ismegh Minden meg egyetec, valamit az mesár sékben arulnac, semmit arról nem tudakozván az lelki ismertetért. 1 Cor. 10. Ugyan azon Apostol azoknac tudományát, kic az étektől tiltinac, ördögi tudománnac nevezi. 1 Tim. 4. mivelhogy Isten arra teremtette az eledelket, hogy az ockal balaádással éllyenec az hívec, és azoc, kic meg esinertek az igazságot: és hogy valamit az Isten teremtet, mind jó az, és semmit aban meg nem kel vetni, hogy ha balaádással vesűnc azt. Ugyan azon Apostol Col. 2. Meg veti azokat, kic az fölöttéb való, magok meg tartoztatásokkal azt akarjác sörzeni, hogy senteknec böczűltessenc. Mi annac oka-ért mindeneftől fogva meg veryűnc az Tatianusokat, és az Enkratitákat, ismiec az Eustachiusnac Tanétvánit, kic ellengyűlt volt egyben az Gangrensis Synodus.

AZ FEIEDELEMSEGREOL.

August: Confess: Artic: XVI.

AZ Polgári dolgokrol azt tanéttýác; hogy az

polgári

Eretnek-
segec.

polgári törvény szerént való rendelések, Istenec a jöteméni legyenec, hogy az b kőröstyéneknek szabad legyen *fejedelemseget* viselni, c törvényeket gyakorolni, az Imperátoroknac Decretomokból, és egyéb hasznos törvényekből az dolgokat meg itélni: törvény szerént d büntetésekert rendelni, e hadakozni, vitézkedni, közöksedni, arubá és vételben, sajátot birni, meg esküdni az Magistratus kívánságára, felefeget venni, férhöz menni. f Kárhoztattýác az Uykőröstyéneknek, kic tiltyác az polgári tizeket az kőröstyénekktől. Kárhoztattýác azokatis, kik az Euangelium szerint való tökelleterességet, nem helyhez tetic az Isteni felelemben, és az hűtben, hanem az polgári tizeknek el hagyasában, mivelhogy az Euangelium az sívnecc öröcken való igazságára tanét: Mind az által el nem bontya az polgári társaságot, és az házi gazdagságot, hanem inkább fölöttebbis kíványa megh tartani, mint Istenec rendelésit: kíványa aztis hogy effele rendelésekben Atyafui szeretetet tartunk. g Ezokáért szükségképpen köl az kőröstyéneknek engedniec az *fejedelemsegec*, és az törvényeknek, ha az vétkeket nem parancsollýák: mert akkor inkább köl az Istenec engedni, mint sem az embereknek. Act. 5.

Helve: Confess: Art: XXX.

AZ FEIEDELEMSEGREOL.

Mindenemű Fejedelemségű önnön magától az a Istentől szerzettet, az emberi nemzetnek meg maradékára és csendeslegére, és úgy szerzettet hogy ez világon leg főveb helye legyen an-

M 2

nac.

a

b

c

d

e

f

g

a Az feje-

delemsegec

Istentől

vagyon-

b

Az fejedele
mnek
tiszt.

nac. Ha az *fejedelem* ellenfege léend az *Ecclesiás* nac, soc ellenközött, és zuzavart indíthat: *b* ha pedig baráttya és tagja, leg hasznosabb, és leg fővebb tag az *Anyaszentegyházban*, mivel hogy annac fölötté igen használhat annac, és fölötté igen jól fehétheti azt. Oe néki főképpen való tisztá az, hog' az közönséges békefégre és csendesfégre viseltyen gondot és azt oltalmazza: mely dolgot soha bizony boldogban véghöz nem vihet, mint ha kegyes, és Istenfelő léend, ug' mint ki az *Sz. Királyok* nac és az Isten népének *fejedelmének* példájoc szerint, az igazságnac hirdetéjét, és az tiszta hitöt előb mozdíttya, az hazugságot, és minden idegen Istent hitető babonáságot, minden Istentelenfégel és bálványozással együtt ki gyomlál, és az Istennek *Anyaszentegyház*at oltalmazza. Bizonyúra azt taníttya, hogy főképpen az hitnek gondgya tartozzék az Istenes *fejedelemre*. Ezokáért tartá kezében ő az Istennek ígét, és viseltyen gondot arra, hogy ellenközött ne tanácsanac, ismet, jo, s' Isten ígét, szerint szörzet Törvényeekkel igazgassa az Istentől rea bízattatott kösséget, és azt fényetekben, tisztiben, és engedelmségben tartsa. *c* Gyakoroltya az Törvényeket, igazán itélvén, ne nézzen az *semélyre*, se *ajándékokat*, ne vegyen, *özvegyeket*, *árvaakat*, és *nyomorultakat* oltalmazzon, az *hamissakat*, *czalardokat*, és *erőszaktevőket* meg zabolázza, és kiis fogyassa. Mert *nem beában vőtte Isten* az *fégyvert*. Rom. 13. *d* Vonnyá ki tehát az Istennek fégyverét minden gonoszac, *partútók*, *latroc*, avagy *gyilkosoc*, *Tolvájoc*, *káromlok*, *hamissan esküvők* ellen, és mind azoc ellen, kiket az Isten. parancsolt meg bűntetni, és megis ölni.

Meg

Meg zabolázza az meg terítetetlen *Eretneköket* is (kic valofagossan *Eretnekek*) kic az Isteni főséget karomlani, és az Istennek *Anyaszentegyház*at haborgatni, és elis vezteni meg nem szűnnec. *e* Hogy ha haddalis szükséges leszen az népnek meg maradását oltalmazni, az *Urnac* nevében hadat tamaszon, csak hogy először minden módon békeféget kereszen, és ha nem külömben, hanem csak haddal oltalmazhattya meg az őveit. Es midőn ezeket hiból czelekefszi az *fejedelem*, azon czelekődötökkel ugy mint valofagossan jockal Istennek szolgál, és áldást vezzen az *Urtól*. Kárhoztattya az *Uly keresztyének*et, kic az mint hog' azt tagadgyác, hogy az *Körösztyén* viselhetne *fejedelemséget*, így azt is tagadgyác, hogy az *fejedelem* valakit igazsággal meg ölheszen, avagy hogy az *fejedelem* hadat viselheszen, avagy hogy meg kölleszék esküdni az *fejedelemnek*.

Mert az mint hogy Isten az ő népének meg maradását, az *fejedelemség* által czeleköfszi, kic ez világnac mint egy *Attyul* adot: azonképen az állatta valokis mindnyáian, az Istennek ilyen io téteményét hogy meg ősmériéc az *fejedelemben*, paranczoltya Isten. *g* Tisztellyéc azért, és böczüllýéc az *fejedelmet*, ugymint Istennek szolgálát, szerezszék őtet, és kedvezenec ő néki, imádkozzanac erette ugy mint *Attyokért*: ismet engedgyenec minden ő igazság szörént való és illendő parancsolatinac: Végezetre *vamot* s. adot, és az *mi egyéb effele adosságot*, hiúságeffen, és *io kedveladgyác meg azokat* ő néki: és ha *hazaioknak* közönséges meg maradasa és az igazság azt kívánnyá, és az *fejedelem* szükségből kénseritetuén hadat indét, még életökét is letegyéc, és *vérőket* ki onczák, az közönséges meg maradásért, s-az *fe-*

M 3

jedelem

Eretnek-
eknebbü
tetélec.c
Hadako-
zás.

Szakadás

Az fejede
lemseg a-
lat valok
nac tiszt-
tek.

g

iedelemnekis életéért, s még penig Istennec nevében, io ked-
vel, erőssen és serénnyen.

Mert az ki magát ellene veti az fejedelemnec, az Istenecc
kemény haragiát hozza maga feiere.

Parttűtő
engeder-
leneket
hárhöz
tatunk.

Kárhoztatunc azért mindeneket, kic az fejedelemséget
meg utállyác, az engedetlenöket, az polgári társaságnac
ellenségit, és pártűtő latrokat, s végezetre mindeneket,
valakic avagy nyilván, avagy valami mekerséggel nem
akarnac oly szolgálatot tenni, az mellyel tartoznac.
Kérjűc az Istent az mi menbéli kegyelmes Atyánkat, hogy
az ő népének fejedelmét, minketis, és minden ő népeit meg átd-
gjon, az mi UR VNC és megtartó IESVS CHRISTVS VNC
által, kinec diczéret, és diczőség, és balaadás mind öröcken
öröcké AMEN.

AZ UTOLSO ITELETRÖL.

August: Confess: Artic: XVII.

Ismeg azt tanittyác, hogy ez világnac végén az
Christus eljövendő az a ítéltre, és minden b hal-
lottakat föl tamazt; az c Istenfélőknek, és az valasztat-
taknac, öröc életet és örömörtád: d az Istentelen embe-
reket penig és az ördögöket kárhoztattya, hogy végnél-
kül kinlodgyanac. Kárhoztattyác az Uykereftjének,
kic azt vallyác, hogy az kárhoztot embereknec, és ördö-
göknec büntetéseknek e vége lenne jövendőben. Kár-
hoztatnac egyebeketis, kic mostan az Sydoknac vélekedé-
sit hintegetig, hogy az f hallotaknac feltámadása előtt, az
Istentőlóc ez világi országot fognac birnya, minec után-
na, mindenőt az Istenteleneket el nyomjác.

956

Helvet

Helveti: Confess: Artic: XI.

EZ végre a jön penig el az Christus, hogy az
öveit c meg szabadécza, és az ő el jöveteli-
vel az Antichristust el töröllye, és meg itéllye az eleve-
neket és holtakat Acto: 17. Mert b föl támadnac az hal-
lottac, és az kic azon az napon, (mellyet semminémő te-
renitet állatoc nem tudnac) elevenöc leendőc, egy sem pillá-
tásban el változtatnac: és mindnyájan az hívec, egyser s mind
eleiben ragatnac az Ur Christusnac az levegőégben, hogy on-
nan vele edgyűt bé mennyenec az boldog lako helyekben, hogy
ott végnélkül ellyenec. 1. Thess: 4. Mar: 13. d az hitetle-
nec penig, vagy az Istentelenec, az ördögöckel edgyűt ala men-
nec pokolban, hogy mind öröckén égjenec, és soha az kinocbol
meg ne szabaduljanac. Matt: 25. 1. Cor: 15. Kárhoztat-
tyuc téhát mind azokat, kic tagadgyác az testnec valosá-
gos föl támadását, avagy kic az Johannes Hyerolimítá-
nussal, ki ellen irt Hyeronimus, nem igazán értne az meg
diczöült testec felől.

Kárhoztattyuc azokat, kic azt hittec, hogy az ör-
dögökis az Istentelenekis mindnyaian valaha meg tarttat-
nac, és idvözülne, és hog' e az büntetésnec vége leszen..
Mert egy áralyában mondotta az Ur: Az őtűzőc soha meg
nem alusic, és az ő fergec meg nem hal. Mar: 9. Kárhoz-
tattyuc annac fölötte az Sydoknac álmokat, hogy az ítélt-
nec előtt arany idő leszen, és az hívec, f ez világi orszá-
gokat fognac birni, el nyomvárván az ő ellenségeköt,
az Istentelenöket: Mert az Evangeliumi igazság. Math:
24. 25. Luc. 18. és az Apostali tudomány 2. Thess: 2. 2. Tim:
4. sockal különbet találtatic mondani.

Eretnek-
ség.

M 4

AZ SZA

AZ SZABAD AKARATROL.

August: Confess: Arti: XIX.

AZ Szabad Akaratrol azt taníttya, hogy az ember akaratyának *a* legyen valami szabadsága az *polgári* igazságnak cselekedetiben, és az okosság alá vett dolgokban: De hogy az *b* Szent Lélec nélkül nincsen ereje az Istennek igazságának, avagy az *Lelki* igazságnak meg szörzésére, mivelhogy az *Lólkós* ember meg nem foghattya azokat, az mellyec az Istennek lelkéje, hanem ez erő akkor leszen az *szívekben*, mikor az *igének* általa az *Isten* *c* Lélec vétetie. Ez dolgot ugyan *anni* szóval mondgya *Augustinus* lib: 3. *Hypognost: Valluc*, úgy mond, Hogy minden emberekben vagyon az Szabad akarat, mellynek okosság berént való itéleti vagyon, nem az melly által alkalmatos legyen, Isten nélkül az Istenhöz illendő dolgoknak, avagy elkezésében, avagy végezetiben hanem az, ielen való életnek, mind *io*, s mind gonosz cselekedetiben, az *io*ban mondom, mellyec az természetnek *io*ságából származnak, úgy mint, kívánni az *szántó földön* munkálodni, kívánni enni és inni, akarni jó barátot szörzeni, akarni öltözetet tartani, akarni házat építtetni, saragni, akarni feleséget venni, barmot nevelni, külömb külömbféle *io* dolgoknak *d* mesterségét tanolni, akarni mind azt az *io*t, melly az *ielen* való életre tartozic. *e* Az mellyec mindenestől fogva az Istennek igazgatása nélkül nincsenec sőt *ő* tőle, és *ő* általa vadnak és kezdettenek is lenni: Az gonoszokban pedig mondom: úgy mint az *bálvát* akarni imádni, akarni az ember *öldéklést* &c. Kárhoztartya az *Pelagianusokat*, és egyebeket, kik azt taníttya, hogy az *f* Szent Lélec nélkül egyedül csak az természet-

nec ere-

nec erejéből Izerethessük az Istennek mindeneknek fölörte, ímért hogy az Istennek parancsolatit bé tölthessük az cselekedetőknek állattya nézve. Mert noha az *külső* dolgokat valami módon az természet meg cselekedheti, mert meg tartoztathattya kezeit az *lopástól*, az *öldékléstől*: mind az által az *belső* indulatokat meg nem cselekedheti, úgy mint az Isteni félelmet, Istenhöz való bizodalmat, *rista* életet, békeféség tőrést &c.

Helvet: Confess: Arti: IX.

AZ SZABAD AKARATROL.

AZ Taníttya ez dologban melly az Anyasz: Egyházban mindenkoron fok *viszátkodások* kat nemzöt: hogy az embernek háromféle alapattyát kölléséc meg gondolnunc. Először *minemő* let legyen az ember az *esetnek* előtt, tudni illik igaz és szabad akarat, ki mind az *io*ban megmaradhatot, s mind az gonoszra haholhatot: el haholot pedig az gonoszra, és mind magát s mind az egész emberi nemzetet az *bűnben* s az *halálban* kötötte, az mint ez előtt is meg mondtuc. Másodszor azt köll meg gondolnunc hogy az ember *minemő* let legyen az *esetnek* utánna, ug vagyon hog nem vétettöt el az *emberi* *io* az okosság, nem ragadtatott elő tőle az akarat, és teljességgel *lové*, avagy *tökévé* nem változtatott: de mind az által az *io* annyira meg változtatannac, és annyira meg kissebbítetttenec az emberben, hogy többé immár az *esetnek* utánna nem tehetic azt, az mit tehettenec az *esetnek* előtt. Mert az okosság meg homalyosítottat az szabad akarat pedig szolgáló aka-

Az ember
mitődás
alapathá
volt az e
setnek e
lőtte, és
a setnek
utánna.

N

rattá

az ember
szabad a-
karattya-
ból teszi a
bűnt.

rattá lő, mert szolgál az bűnec nem kénstelenségtől hanem kefé akarva, mert akaratnac mondati és nem, nem akaratnac. Ezokáért az mi az gonoszt avagy az bűnt illeti, az ember nem keferitetvén vagy Istentől vagy az ördög-től, hanem maga szabad akarattyaából teszi az bűnt, és enyben igenis szabad akarato. Hogy peniglen, az mint g'akorta láttu az embernek czégéres vétkeit, és gonosz tanaczit meg tartoztattya Isten, hogy véghőz ne vitéstene, az embernek gonozban való szabadságát az el nem bontya, hanem az Isten hatalmával elől veszi azt, az mit az ember egyébként szabadságából rendölt. Mint az Josephnek battyai szabadon végezéc, hogy az Joseph megöllyéc, de véghőz nem vihettéc, mivelhogy az Isten tanaczának más teccőt.

az ember
magától
jót nem
tehet.

Az mi penig illeti az iot, és az iofzágos czelekődetőket az embernek elméje, magától nem icéligazat az Isteni dolgokrol: mert az *Evangelium*, és az *Apostalok* nac irásoc uyonnan való szűletésű kivánnac mindenikűnkől, valakic idvőzűlni akarunc. Az hōnan meg teccik hog' az *Adámtól* való első szűletésűne minékűnc idvősségűnkre semmit nem használ. Az *lőlkős ember*, ugymond Szent Pál, nem foghattya meg azokat, az mellyec Istennek letkéje. 1. Cor: 2. Ugyan ő masut azt mondgya, *Hogy né vagyunc magunktól alkotmatossac valamelly jonac meg gondolasára*. 2. Cor: 3. *Tolván* vagyon penig, hogy az okofság vagy az értelem, vezére az akaratnac: mikor ő penig vak az vezér, nilván vagyon az akaratis, meddig mehesfen. Ezokáért b az iora semmi szabad akarattya ninczen az uyonnan nem szűletettet embernek semmi ereie nincsen az jonac végben vitélére. Az Ur azt mond-

gya az

gya az *Evangeliumban*: Bizony bizony mondom tinéktec, hogy minden valaki az bűnt czelekősi solgaia az bűnec. Ioh 8. Szent Pál *Apostalis*: Az test nec, ugymond, indulattya, Isten ellen való ellenkőzés: mert az Isten törvénye ala nem veti magát, s-nem is lehetséges tőle. d Továbba, az földi dolgok nac vagyon valami értelme az el esset emberben: mert az Ur Isten könyörűleteségéből hagyot valami elmét, melly mind az által fokot különbőz attól, az melly az esset nec előtte volt az emberben.

Paranczolja Isten hogy élésitzűc elméinket, és egysser s-mind aiaandékis nyuittya, és gyarapodásunkat is adgya. S-nylván is vagyon melly igen kevést nevelkedgyűnc minden fele mesterségekben az Istennek e áldása nélkül. Az irás bizonyára minden tudományokat, az Istenre viszen: mert még a *Pogányok* is az mesterségek nec eredetit az Istenekre vittec. Utolsor azt kől meg látnunc ha az uyonnan szűletett szabad akaratua ké, és mennyben? Az uyonnan való szűletésben az okofság meg világositatic az Szent Lélektől hogy az Istennek titkos dolgait és akarattyaát meg láthassá. S-az akarattis nem csak meg változtatic az Szent Lélektől, hanem tehetséggel is meg aiaandékoztat, hogy szabadon akarhasssa és megis cselekedhesse az jót. Ha ezt meg nem engedgyűc, meg tagadgyuc az keresztyéni szabadságot, és az Törvén' solgálatot be hozzuc. De az *Prophétanalis* így szól az Isten: *Az én Törvényömet adom az ő elméjökben, és az ő szívökben be irom azt*. Jerem: 31. Ezech: 36. Az Ur is azt mondgya az *Evangeliumban*: ha az Fiu meg szabadit titóket, valosagossan szabadot lesztec. Ioh: 8. Szent Pál is az *Philippis* városbeliek nec mond: *Tinéktec aiaandékoztat az Christus* hogyan csak

d

e

Micfodás
az uyon-
nan szű-
letetet-
ember.

hidgyetők benne hanem hogy ő érette sen vedgyetőkis. Es ímet. Elhitté hog' az ki elkezdötte tibennetec az iot, elis vegezi mind az Ur Iesusnac napiaig. Ismeg: Isten az ki czelekösti ti bennetök hogy akariatokis, s-véghözis viheffetec. Philip: 2.

Az uyjon ná sület-tettecma goktolis cselekef-nec. Holot azonközben azt tanéttuoc, hogy két dolgoth kölleffec meg tartanunc: Először hogy az uyonnán sület-tec az ionac akarattyában, és czeleködetiben, nem csak indétatván, hanem magoktul mozdulvánis munkálósna: Mert azért indétatnac Istenöl, hogy ökis munkalodgyanac abban az mit czelekefznec. Mert igazán hozza elő Sz. Agoston, amaz mondáft: mellyel az Isten mondatic mi segittönknec. Nem segittetheric penig egyéb hanem csak az ki valamit munkálószi. Az Manicheusoc minden cseleködettől meg foszttyác vala az embert, és mint egy köszikláva, avagy tökévé teszi vala.

Az uyjon ná sület-tettekbe maradg-arlosag. Masodic dolog az mellyet meg keftartanunc ez, hogy az uyonnán sületésben marad erőtlenség, gyarlosigkeit: mert az bűn mivelhogy bennűnc lakozic, és az uyonnán sület-tetekben az test ellenközic az lélecek az mi életünknek mind végéig, nem vihetic tellyeséggel azt véghöz, az mit kezdötte nec volt. Ezeket meg erősíti szent Pál Rom: 7. Galat: 5. Ezokáért erőtelen az mi szabad akaratunc az mi életünknek végéig bennűnc marado O Adá-nac, és velűnc sületet emberi rólotságnac maradékjéért. Azonközben mivelhogy az test nec ereie, és az ő ember nec magadéki nem annyira hatalmassac, hogy tellyeséggel el oltásac az Léleknec munkálkodását, ezokáért szabadof-saknac mondátnac az hivec, ugy mind az által hogy meg

ösmér

ösmériéc az test nec erőtlenségét, és femmit se dicfeködyenec az szabad akaratul.

Mert mindenkoron eszökben költartanioc az hiveknec az mit szent Agoston annisor magyaráz szent Pál Apostalbol: Mid vagon az mit nem vétel? es ha vetted mit diczeköddöl ugy vele mintha nem vetted volna? Ezekhez járól ezis, hogy nem mindgyarást lesen az meg az mit igyeköztűnc czeleködni: Mert minden dolgoknak kime-neteli Istennek kezében hel'hezettene. Ezokáért könyörög Istennek szent Pál hogy serenczésé tegye az ő utát. Ez okonis azért erőtelen az szabad akarat.

Továbbá senki nem tagadgya azt, hog' az a külső dolgokban, mind az uyonnán sületettek nec, s' mind az uyōnan nem sületettek nec legyen szabad akarattyoc. Mert az ember nec illy állapattya köz az lölkös állatocokkal, kiknél nem aláb valo, hogy nemelly dolgokat akarion, s-nemel-lyeket ne akarion: így szólhat, avagy halgathat, az házbol ki mehet avagy ot maradhat: e Noha ittis mindenkoron az Istennek mindenhatóságát eszünkben költartanunc melly azt cseleködté, hogy az Balaám oda nem mehetet az hova akart, sem az Zacharias ugy nem szólhatot megh térvén az Templombol, az mint akart. Ez dologban kár hoztattyuc az Manicheusokat, kik tagadgyác hogy az ép-ségben levő ember nec szabad akarattyából let legyen az gonos-ságnac eredeti. f Kár hoztattyuc az Pelagianusokat is kik azt mondgyác hog' az bűnős ember nekis elegendőképpen legyen szabad akarattyá az Isten paranczolatina bé töltésére.

Mindketten meg hamisítatnac az szent írástól, melly amazoknak ezt mondgya: Teremté Isten az embert igaz-zá: imezeknek penig ezt mondgya: Ha az Fiutitöketh

N 3

meg sa

2
Az külső
dolgok-
ba vagy-
on szabad
akarat.

e
Eretnek-
segek.

f

megh szabaditánd, valóságossan szabadossoc lestecc.

AZ BÜNNEC OKAROL.

August: Confess: Art: XIX.

AZ Bünnec okárol azt tanétyác, hogy noha az Isten teremti és tartja az természetet, mind az által az bünnec oka, az gonosáknac, tudnia il-
 a b, lik az a ördögöknek és az b Isten teleneknek akarattyok, mely nem segéttetvén az Istentől, el fordétya magát az Istentől, az mint a Christus mondgya. Iohan. 8. Mikor hazugságot szól magától folya.

Helvet: Confess: Articul: IX. az elein.

AZ mi illeti az gonosá vagy az bünt, az ember nem kényszerítettvén vagy Istentől, vagy az ördögtől, hanem a maga szabad akarattyából, teszi az bünt, és eniben igenis szabad akarato, &c.

Item Helvet: Confess: Art: IX. az végefele.

KARhoztattyuc annac fölötte Florinust és Blastust, kic ellen Irenaus Doctoris irt, és mind azokat valakic azt tanétyác a hogy Isten legyen az bünnec főrző oka, holot nyilván legyen meg
 a irva: Nem vagyoly Isten ki akarnad az hamisságot, gyűlö-
 led mind azokat, valakic hamisságot czelekesnec, el vesztet mind azokat, az kic hazugságot solnak. Psal. 5. Ismet: Midőn az ördög hamisságot sol, maga tulaydoniból folya
 b mert hazug és hazugságnac Attra Ioh. 8. b De mi ra-
 gunk

gunkban is elég vétek és romlottság vagyon, úgy annira hogy semmire nem sükség hogy az Isten tölcson mi belénk uyjob avagy nagyobb gonoságot. Ezokáért midőn az Isten mondatic az Szent írásban, *meg keményéte-
 ni, meg vakéttani, és el fordult elmére avagy értelemre adni,* úgy köl érteni, hogy Isten azt igaz itéletiből czelekedgye, *úgy mint igaz és bozsu álló biro.* Végezetre, valahánfor mondatic avagy láttatik Isten az írásban valami gonoszt czelekedni, nem azért mondatic, mint ha az ember gonoszt nem czelekednék, hanem hogy az Isten meg engedilenni, és nem ál ellene az ő igaz itéletiből, az ki meg tiltatta volna, ellene álhatot volna ha akarta volna: vagy hogy az embereknek gonoságával jo végre él mint, az Joseph bátyainac bűnökkel: vagy hogy az bűnöket úgy birja, hog' tovább ne terüllyenec, és ne kegyetlenkődgyenec, mint sem illendő volna. Sz. Agoston: az ő kézbeli Könyvetskeiben azt mondgya: Czodálatos és ki mondhatatlanképpen, ninczen ő neki akarattya kívül, az mi akarattya ellen vagyonis: mert nem lenne, hogyha lenni meg nem engedne, nemis engedi penig nem akarva, hanem akarva Nemis szenvedne, jo levén, valami gonoszt lenni, ha minden hatolévén, még az gonoszbólis nem tudna jot tenni. Ezeket ő irta.

AZ IO CZELEKEDETEKREOL, ES AZ MEGIGAZITO HÁTRÓL.

August: Confess: Arti: XX.

HAmissan vadoltatnac az mienc, mintha az io czelekődetőket tiltanác. Mert azoknac

Micsoda
 ertelé he-
 rint mon-
 datic Iste
 megh ke-
 ményete-
 ni.

Miert en-
 gedilsten
 az bűnto-
 telt.

az *Tízparanczolat*ról, és más hatomló dolgokról való írásoc az mellyec kin vannac bizonságot tesz nec hogy hasznosán a tanétottanac legyen az életnec minden féle nemeiről, és io rétemeniről: az életnec minemő némei, és minemő cselekedeti legyenek kedvessec Istennélakár, minemő hivatalbannis: az melly dolgok felől régenten keveset tanitottanac az *Predicatoroc*: csak gyermekekhez illendő, és nem szükséges cselekedeteket vicanac vala, ugymint bizonyos innepöket, bizonyos böjőket, Ajásiságokat, szándokságokat, szenteknec tiszteletöket, olvasokat, barati szörzetöket, és hasomló dolgokat. Amiellenközöinc, minnek utánna meg intettenec, mostan ezekből kitanolnac, és nemis hirdetic annjra ez héaban való cselekedetöket, mint régenten... Annakfölsötte az hűtről is kezd nec már emlékezni, az mellyről regenten, cöda mely nagy halgatásban voltanac: noha nem szűnnec az hűt felől való tudománt meg homalyosítani, holot az lelki ösmereket ketelködésben hadgvác, és azt paranasollýác, hogy czelekedeteckel érdölyéc bűnök nec boczanattyat. Nemis tanéttyac azt, hogy egyedül csak az hűt által, az Christuért bizonnýal vegýűc bűneink nec boczanattyat.

Holot azért az hűtről való tudománt, melynec az *Anyaszentegyházban* főnecköl lenni, ily sokáig nem tudác, az mint hogy szükségis azt mindeneknec meg vallani, hogy az hűt által való meg igazulásról nagy melységis halgatás volt az *Predicatiokban*, és hogy csak az czelekedetről való tudomány forgot az *Ecclesiákban*: az mieinc így intettéc az *Ecylesiák* az hűtről. Először b hogy az mi czelekedetink meg nem engesztelhetnek az Istent, avag hogy nem érdemelhet nec bűn boczanatot, kegyelmet, es meg igazu

igazulást, hanem hogy ezt csak hűttel talállyuc, el hiven hogy kegyelemben vétessünk az Christuért, az ki egyedül tétet közbenjárva, és kegyelem nyeröve ki által meg békeltessék az *Atya*. Ezokáért az ki abban bizik, hogy czelekedetivel nyer, az meg utállýa az Christus érdemét és kegyelmét, és az Christus nélkül emberi erő által keres utat az Istenhöz, holot az Christus maga felől ezt mondotta: *En vagyok az ut, az igazság, és az élet*. Ez hűtről való tudománt Sz. Pál Apostol minden írásiban tanéttya. Eph. 2. *Kegyelemből tartattatok meg hűt által, s az sem magatoktól vagyon, mert Istennec ajandéka, nem az czelekedetekből &c.* Es hogy valaki ne patvarkodgyék azon, mint ha mi uy magyarázottyát költöztük volna az Sz. Pál írásanac egészen ez dolgot bizonyittyák az *Páterek*. Mert Sz. *Agoston*, sockönyveiben oltalmazza az kegyelmet, és az hűt által való meg igazulást, az czelekedetk nec érdemek ellen... Es hasomlokat ír *Ambrosius* az pogányoknak hivatallyokrol irt könyvben, és másutis: mert így szól az pogányoc hivatallyáról irt könyvben... Az Christus verénec valóság a alavalova lenne, s az emberi czelekedetk nec méltósága sem vettet nec az Istennec irgalmasága alá, ha az kegyelem által való meg igazulás az előljáro érdem nec tulajdonettatnék, ugy hogy nem az ingyen adónak lenne ajandéka, hanem az munkálkodonac béri, jutalma. Noha penig ez tudomány meg utáltatik az tudatlanoktól, mind az által az minden napi proba meg tanéttya arra az kegyes és felelmes lölki ismeretö embereket, hogy ez tudomány soc vigasztalásokat hoz, mert az lölki ösmereket, semminemű czelekedeteckel meg nem csöndefedhet nec, hanem csak az hűttel, midön bizonyosán azt al-

lattyák hogy az Christusért meg engeszteltetett Istenec legyen: az mint Sz. Pál tanét, Rom. 5. *Meg igazítottak lévén hűt által, bekecségünk vagyon Istennél.* Mindenestől fogva ez tudománt, az meg rőttenet lölki ismeretnec amaz küzködesekre köl viñi, az mel' viaskodása nélkül ezt meg sem érthetni. Ezokáért arról nem jól ítéltének az tudatlan és goromba emberek kic az kőrőstyéni igazságot, semminec egyebnec nem álmadozzák, hanem csak polgari, és ez világi bölcseségből származot igazságnak. Régen ten az lölki ismeretek győtrődtenec az jó czelekedetec felől való tudomány miat: nem halnak vala vigasztalást az Euangeliomból: Nemellyeket az lölki ismeret ki üd-zőt az pusztában az Klastromokban, ily reménység alatt, hogy *ők ott az Baráti élet által kegyelmet nyernek:* Nemellyek másféle czelekedeteket gondoltanac az kegyelemnec érdemére, és az bűnökért való elég tételre. Ezokáért igen szűkséges volt ez tudománt, mely az Christusban való hűtről, vagyon, tanéttani, és meg uyjértani, hogy lenne vigasztalások az meg felemlet lelki ismereteknec, és tudnak azt, hogy az Christusban való hűt által vesűk az kegyelmet, bűneinknec bocsánattyat, és az meg igazulást.

c Arrais intetnek az emberek hogy itt az c hűtnec nevezeti nem jedzi csak az meg lőtt dolognac ismeret, az minemű vagyon az Istentelenekbenis, s' az ördögökbenis, hanem oly hűtöt jegyez, mely hiszi nem csak az meg lőtt dolgot, hanem hiszi annak gyümölcsötis, tudni illik, ez czikelt: *bűnöknek bocsánattyat* hogy tudnia illik az Christus által legyen kegyelműnc, igazságunk, és bűneinknek bocsánattya. Immár az ki tudgya, hogy az Christus által, vagyon ő néki kegyelmes Attya, az igazán ismeri az Istent

az Istent, tudgya hogy ő rea añac gondgya vagyon, őtet szereti, és segítségül hja, végezetre *ninczen az Isten nélkül mint az pogányok:* Mert az ördögök, és az Istentelenec nem hihetik ez czikelt. *Bűnöknek bocsánattyat,* Ezokáért az Istent, mint egy ellenséget gyűlölik, nem hívják őtet segítségül, semmi jót ő tőle nem várnak. *Augustinus* az hűtnec nevezetiről is, ecképpen inti az olvasót és tanéttya, hogy az irásokban, ez hűtnec nevezeti vetetik nem az ismeretért, minemű vagyon az Istentelenekben, hanem az bizodalomért, mely vigasztalja és föl emeli az megh rőttenet elmeket.

Ezeknec fölőtte azt tanéttya az mieink, hogy d szűkséges dolog legyen az jó czelekedetekben magunkot foglalnunk nem oly bizodalommal, hogy azoc által kegyelmet nyerjünk, hanem az Istennec akarattyáért. Csak hűttel foghatyuk meg az bűnöknek bocsánattyát, és az lölki ismereteknek bekecséget. Es mivel hogy hűt által vetetik az Sz. Lélec, már az sivek meg uyjértatnak, és uy indulatokat öltöznek föl, hogy jó gyümölcsöt teremthessenec. Mert így szól Ambrosius, *Az hűt Anyja, avagy nemzője az jó akaratnac, es az igaz czelekedetnec.* Mert az embernec ereje Sz. Lélek nélkül, Istentelen indulatockal tellyes, és erőtelemh hogy sem mint Isten előtt való jó czelekedeteket sűrőzhetne. Továbba, az ördögnek hatalmában, vagyon ki az embereket külömb külömbféle bűnőkre, Istentelen vélekedésekre, és nyilván való czégeres bűnőkre kényszeríti.

Az mint látni való dolog az bölcsékben, kic igyeköztén tiztelességesen élni, azt mind az által nem tehettek, hané meg undokitottanac nyilván való czégeres bűnőc-

d
Szűkség-
essék a jó
czeleke-
detec.

kel. Jlyen az embernek erőtlensége, miglen hűt nélkül, és az *Szent Lélec* nélkül vagyon, és csak az emberi erevel igazgattya önnön magát. Innen könnyen megteccik, hogy ez tudománt nem köllősség vadolni, minthát tiltaná az io cselekedeteket, hanem sokkal inkább diczérnikől, miért-hog' megmutattya mimodó cselekedhesűc az io cselekedeteket. Mert az emberi természet hűt nélkül semmi modó véghez nem viheti az első és második parancsolatnak cselekedetét: *Hűt nélkül segítségül nem hívja az Istent, az Istentől semmit nem vár, nem szenved az kőrőstől, hanem csak emberi segítséget keres, emberi segítségben bizic.* Ec-képpen minden kívánságoc, és emberi tanaczoc uralkod-nac az szívben, midőn távol vagyon az hűt, és az Isten-ben való bizodalom.

Ezokáért mondotta az Ur Christufis: *En nalam nélkül semmit nem cselekedhetec.* Ioh: 15. Az Anyaszentegyház is azt énekli: *Az te Istenierőd nélkül, semmi ninczen ember-ben, semmi ninczen vétec nélkül.*

Helveti: Confess: Art: XVI. az közepi felé.

NOH A azt tanértyuc az Apostallal hogy az emberek ingyen igazéttatnac meg, az Christusban való hit által, *b* és nem valami iocselekedetec által, mind az által nem tarttyuc semminec, sem *a* nem kárhoztattyuc az io cselekedeteket, holoth tudg'uc, hog' sem nem terétetec, sem az hűt által né a végre sületetec uyjonnán az ember hogy hívokodgyec, hanem inkább hogy *d* süntelen cselekedgye azokat, az mellyecjok, és hasinoslác. Mert az *Evangeliumban* azt

mond

mondgya az Ur: *Az io fá io gyümölcsöt terem, Math: 12.* Es ísmét: *Az ki én bennem marad fők gyümölcsöt terem.* Iohan: 15. cap.

Az hűt az lelki ismeretecis meg csendesiti, és az Isten-hez szabad menetelt nit, hogy bizodalommal iarollyunc ő hozza, és nyerjunc ő tüle hasinos és sükséges dolgokat. Ugyan ezen hűt tart minket az szolgálatban, mellyel tartozunc Istennek és felebáratunknac, és nyomorusaginkban gyarapéttya békeség türesinket, igaz vallás tételtis főrdőz, és hogy egy szoval mindent ki mondgyac: *minden fele io gyümölcsöt, és io cselekedeteket terem.* Mert azt tanértyuc hogy az valóságossan io cselekedetec, az eleven hűtből származnac az *Szent Lélec* által, és hogy az hiv emberekül les' nec az Isten akarattyánac vagy igéi-
nec réguláia főrént.

As hitből
származ-
nac az io
cseleke-
detec.

AZ SZENTEKNECTISZ- TELETEKRŐL.

August: Confess: Artic: XXI.

AZ Szenteknectiszteletc felől azt tanértyác, hogy az *a* Szentek nec emleközetőc előnkben adatathatic ez végre hogy azoknac hitőket, és hivatallyoc szerént való cselekedeteket kövessűc. Mint az *Czasar* követheti az *David* nac példaját az had viselésben az *Törökök* nec hazánktól való el kergetésében: mert mind kettő Király. *b* De az irás nem tanéc arra hogy az *Szenteket* segítségül hijuc, avagy hogy fegedelmet kérjunc ő tőlőc: mert ezt adgya előnkben, hogy egyedül az *Christus* legyen közben iáro, kegyelem nyerő, fő pap, és éret-

O3

tűnc

a
Az io cse-
lekedete-
ket java-
lyuk.
d

tűnc eszedő. Ezt kel legüldögél hinya, és igérte magát, hogy meghalgattya az mi könyörgésünket, és ez tiszteletit leginkább iavallja, hogy minden nyomoruságokban segítségül hivatafsec. 1. Ioh: 2. Ha valaki vétkezendic, vagyon fofolonc az Istennel, &c.

Ez többire *Summaia*, az mi közöttűnc való tudománac, az mellyben, látni való, hogy semmi ninczen az mi különbözne az irafoktul, vagy az közönséges keresztyéni *Anyaszentegyház* tul, vagy az *Római Ecclesiátul*, az meniben az köyvű iroknac írásiból meg tudhatni; melly dolog holot így legyen; irgalmatlanul ítélne azoc, kic az akariác, hog' az mieinket *Eretnécc* gyanánt tarczác. Hanem különbözés, visálkodás vagyon, néminemű *Abusufec* gonosz szokásoc felől, mellyec bizonyos méltóság nélkül az *Anyaszentegyházban* bé czufztanac, az mellyekben ha valami különbözés volna: mind az által az *Püspökökhöz* illik vala ez felédség, hogy ez vallásért, mell'et mostan elő fámláltunc el szenvednéc az mieinket: Mert még az *Canonoc* avagy *Egyházi regulac* sem oll keményec, hogy minden helyekben ugyan azon rend tartásokat kívannának lenni: Nemis voltanac soha minden *Ecclesiának* hasomlo rend tartási. Iollehet minalunc nagyob résiből az régi rend tartásoc förgalmatosán meg tartanac. Mert hamis karomlás ez, hogy az mi *Ecclesiáinkban*, minden *Ceremoniac* minden régi födrzefec el törültetnec. De közönséges panas: volt ez, hogy neminemű *Abusufec* gonosz szokásoc voltanac az közönséges rend tartásokban, azokat mivelhogy io lölki ifimerettel nem javallhatrac, neminemű résiből megh jobitottac.

AZ ISTENNEC IMADASAROL, ES TIZTELETIRŐL, AZ EGY Christus által.

Helveti: Confess: Artic: V.

AZ T tanéttyuc, hogy csak az igaz Istent kölessec tisztolnunc és imádnunc: Ez tisztelséget senkivel nem közöllyuc az Urnac parancsolattya förént: *Az te Uradat Istenedet imádgjad, és csak őtet tiszteljed, avagy egyedül csak ő néki szolgál.* Matth: 4. Bizonyára minden *Prophétac* haragos befzéddel feddöztenec az *Izraelnec* népe ellen, valahánszor az idegen Isteneket, és nem egyedül csak az igaz Istent imádtac, és tisztelte. Azt tanéttyuc pedig, hogy ugy kölessec imádnunc és tisztelnunc az Istent, az mint önön maga tanetet minket, hogy tudnia illik tisztelyuc lélekben és igazságban, nem valami idegen Istent hitető babonasággal, hanem sívnec tisztaságaval, az ő igéie förént, hogy valaha minckünkis ezt ne mondgya: *Kivánta ezeket az ti kezeitök ből?* Esa: 66. Ierem: 7.

Mert sient *Pálus*, *Az Isten*, ugy mond, *nem tisztöltetic emberikezec által, mint ha ő valami nélkül búkolkodnéc.* Act: 17. Csak őtet egyedül hijuc segítségül, az mi életünk nec minden nyomoruságiban, es esetiben, s még pedig az mi egyetlen egy közbeniáro Urunc Iesus Christusnac közben iarasáért. Mert nyilván meg vagyon parancsolva minekűnc. *Hij engemet segítségül az te nyomoruságodnac idején, és én ki mentlec tegedet, és te diczóditef engemet.* Psal: 50. De bőséges ígératunkis vagyon az Urul:

Valamit, úgy mond, kérendetec az Atyától az én nevemben meg adgya tinéktec. Ioh: 16. Ismeg: Jövetőc én hozzam mindnyáian, valakic munkalóstoc, és meg vattoc treheltetvén, s-én meg nyugotlac titóket. Matth: 11. Es mivelhog' ez irván vagyon: miképpen híjác azt segítségül, az kiben né hittene, mi pengig egyedül csak az Istenben híjún: bizonyára csak őtet híjuc segítségül, s-még pengig az Christ9 által. Mert,

Eg' a köz egy az Isten, azt mondgya az Apostol, és egy az Isten közöt, bejaro az s-az emberc közöt közben iáro, az ember Iesus Christus: 1.

Vr Christi Tim. 2. Ismeg: Ha valaki vétközendic, vagyon fosolonc

stus. az Atyánál, az igaz Iesus Christus &c. 1. Ioh: 2. b Ezoká-

b ért, az menybéli szentöket, avagy idvözült lölköket, sem

Az meny segítségül nem híjuc, sem Isteni tistöllettel nem tistel-

reket se lyüc, sem pengig öket az Atyánál menyben közben járok-

getsegegec nac és érettüncc eszedözöknec nem ösmerjüc. Mert elég

ne híjuc. minéküncc az Isten, és az közben iáro Christus, s'egyedül

csak az Istenhez, s'az ő szent Fiához illendő tistelésgetis

massal nem közöllyüc, holot ő ezt nyilván mondotta: .

Az éntistességetet másnac nem adom. Esa: 42. Es mivel-

hog' szent Peteris ezt modotta: Nem adattatot egyéb

név az emberek nec, az melly által kölleséc idvözülni, hanem

csak az Christusnac neve. Act: 4. Kiben bizonyára az

kic hüt által meg nyugofnac, semmit az Christus kivöl

nem keresnec. a Azonközken az Szentöket, sem meg

nem utállýuc, sem, csak közönségesen felölöc nem ér-

tüncc. Mert ösmerjüc öket az Christusnac elő tagiainac,

s'az Isten nec barátinac lenni kik ez testet, és ez világot

dicsősegeffen meg gyöztek. Szerettyük azért öket,

mint Atyánkfiat, és böcsüllýük is, mind az által nem va-

lami Isteni tistöllettel: hanem felölök valo böcsületes

értelem

értelemmel, méltó dicséreteckel, és követtyükis öket. Mert az ő hitek nec, és jóságos cselekedetöknec követői leven és az örök idvösség nec velék együtt örökös társai leven, velök együtt mind öröcken Istennél lakozni, és velök egyetömben az Christusban örvendözni, buzgo kívánságoackal ohaytozunc. Es ennyből javallýuc az szent Agostonnac amaz értelmét, az igaz Religiorol irt könyvében: Az még holt emberc nec tistölletöket, ne tarczuc mi szentség nec: mert ha Istennel éltenec, nem olyanok hogy illyéten tistességeket kereszenek, hanem azt akariák hogy mi tistellyük, az kinek világofettasabol, örül nec azon, hogy az ő érdemk nec solga társai vagyunc. Tistelnüncc köl azért, hogy öket kövesjünk, nem köl öket imádnunk, Szentségnek okáért.

Sokkal inkább nem híjünk, hogy az Szentek nec ereklyeeket köllet nec imádnunc, avagy tistelnünk. Ezek az régi Szentek elegge láttattanac tistelni az ő hallottýokat, ha az ő tetteiket tistességeffen az földben temettek, minek utánna lelkök menyegben mentenck: és leg nemesseb ereklyéjeknek tartották az ő elejek nec jóságos cselekedettyeket, tudományokat, és hütöket, mellyeket valamincc commendáltak az meg holtaknac dicséretivel, úgy igyeköztenec életeckelis meg mutatni.

Ugyan azon régiek, nem esküttenec, hanem csak az Jehova Istennec nevére, az mint az Isten. törvénye parancsolta: mert valamincc meg vagyon az tiltva, hogy az idegen Istennec nec nevek által ne esküdegyünk, szintén úgy miis az Szentek által valo esküvéseket, mellyet nem mellyec kívánnac, nem cselekeszünk: Megh vettyüc azért mind ezekben az olyan tudománt, melly kölletinel többet

Szentek-
nec erek-
lyeiek.

Author.

tulaydonét az menybéli Szenteknek.

Eddiglen nyilván meg tetzet, hogy az *Augustana Confessio*, mely *huszonegy Articulusban* foglaltatott, semmit nem különbözött az *Helvetica Confessione*tol, hanem inkább mind az kettőben szép eggyeség találtatott az körs; tyéni hűt felől.

Az mi pedig még hátra vagon, úgy mint neminemű gonos; meg változtatott szokásokrol valo *Articulusoc*: azoc az *Papistac* ellen, vadnac, és azokbanis őellenek az *mi Helvetiai Confessione*kn, igeneggyez az *Augustana Confessione*val, az mint az következőkben nyilván lészzen mindenec előtt.

AZ PAPISTAC KÖZÖT LEVŐ GONOSZ SZOKÁSOKNAC MEG VAL-

toztatásokrol irot *Articulusoc* az *Augustana Confessione*ban.

Holott az mi nálunk valo *Ecclesiák* az hűt nec semminemű agazattyárol nem különböz nec az közönséges *Anyaszentegyház*tol, hanem csak valami keves gonos; szokásokat hagynac el, az mellyek ujjak és a *Egyházi reguláknak* akaratyoc ellen az meg vezetettetet idők nec miatta vétett nec bé, kanyógnak azon hogy *Czásári Főlséged* kegyelmessen kalya meg, mind az mely dolog meg változtatott s mind pedig minemű okai voltanac, az mellyekért nem kenszeritettet az körség, hogy lelki esmereti ellen azokat az gonos; szokásokat meg tartand. Neis hídgyen *Czásári Főlséged* azoknac kic hogy az emberek nec gyűlölségeket az mieink ellen föl edrieszék avagy meg haboréván

előda

előda mely káromlásokat hinteget nec az körség között. Ecképpen föl görresztvén avagy meg haboréván elős; er elméjeket nemelly jo emberek nec attanac alkqlmatosságot erre az vis;alkodásra, és mostan-is ugyan azon mesterfégel igyeközik öregbíteni az ellenközéseket. Mert *Czásári Főlséged* kétségnélkül meg tapasztallya, hogy cürhetőbb, szenvedhetőbb formája legyen minálunk mind az tudománnac, s mind az *Ceremoniáknac* mint sem az mineműt irnac az hamis és gonosz akaro emberek. Továbbba az körség nec hír mondásiból, és az ellenközők nec a közönségekben az igazságot meg nem esmerhetni. Könnyen meg ítelhetni pedig azt, hogy semmi inkább nem használ az *Ceremoniáknac* méltóságánac meg tartására, és az nép között valo Isteni felelemnek, és kegyeség nec taplalására, mintha az *Ecclesiabá* lép rendel lész nec az *Ceremoniák*.

I. ARTICVLVS.

AZ UR VACZORAIABAN LEVŐ

Mind két Személyről.

AZ Urnac Szent Vaczorájában, az Szentfeg mind két személy alatt adattatik az körség nec, mivel hogy ez szokás az Urnac paranczolattyából vagon Mat. 26. Igyátoc ebből minnyajan, holot nyilván paranczollya az Ur Christus, hogy az pohárból minnyajan igyanak. Es hogy valaki ne patvorkodhaszék, mint ha az csak az Papi rendet illetve, Sz. Pál *Corinthusban* írt levelében példaját mondgya, az melyben meg tetzik, hogy az egész *Anyaszentegyház*, mind az két személlyel (avagy inkább res;ével) élt: Es sokáig tartott ez szokás az *Anyaszentegyházban*, nemis

1 Cor. 11.

Cyprian.

Hyeron.

Gelasius.

tudhatni, mikoron, és ki által változtatot meg leg elő-
ször. Cyprianus egyhíány helen bizonyítya, hogy az kőf-
ségnek adattat az vér. Azont bizonyítya Hyeronimus, ki
azt mondgya: Az Papok ki szolgáltatták az Ur Vacsor-
raját, és az kőf-ségnek oltogatták az Christushnac vérét. Sőt
Gelasius Pápa, azt parancsoltya hogy meg ne oltatassék
az Sacramentom. Distinct. 2. de Consec. cap. Comper. csak
hogy nem igen régi szokás külömbet tart. Tudván vagy-
on pedig, hogy az Isten parancsolattyá ellen be hozatta-
tot fiokást, nem köllessék javallani, a mint az Egyházi
regulák bizonyíttyák. Dist. 8. cap. veritate. Ez szokás pe-
nig nem csak az szent irás ellen, hanem az régi Canonok,
avagy Egyházi törvényec, és az Ecclesiáknak példájok
ellen veretet be.

Ezokáért, ha kik inkább akartanac élni az Sacramen-
tomnac mind két szövényével (avagy inkább részével)
nem kell vala azokat kényszeríteni, hogy külömben cse-
lekednének lelkők ismeretinek sérelmével. Es mivel-
hogy az Sacramentomnac meg szagatása nem egyez az
Christushnac szörzésével, szoktuk minálunc el hadni az
Processiot, mely ennek előtte szokot dolog volt.

II. AZ PAPOKNACHAZAS- SAGOKROL.

Közönséges panaszkodás volt az olyan Pa-
poknac példájokról, kik meg nem tartoztat-
tác magokat. Minecokáért mondgyac hog' az Pius Papa-
is mondotta ezt: hogy voltanac neminező okai, mellye-
kért az Papoktul el vétetét az házasság, de sokkal nagyob-

okai

okai vadnac, az mellyekért meg köllene azt nékiec engedni:
mert így ír Platina: Mivelhogy azért el akartac mina-
lunc tartoztatni az közönséges botrankozásokat, az Egyházi
emberec feleségeket vettenec magoknak, és azt tanítottac hogy
szabad legyen az Papoknak meg házassulnioc. Először a-
zért mert szent Pál azt mondgya: hogy az tistatalan-
ságnac, vagy az paráznaságnac el tartoztatásáért, kinec ki-
nec mind tulaydon felesége legyen: Ismeg: Job ferhex, mē-
ni hogy sem gerjedezni. Masodszor, mert Christus Urunc
ezt mondgya: hogy nem mindnyajan foghattyc meg azt az
igét, holot azt tanéttya, hogy nem minden emberec alkalma-
tossac az nőteleniségre: mivel hogy az Ur Isten szaporodás-
ra teremtté az embert. Gen. 1. Ninczis embernek ha-
tálmában hogy az teremtté meg változtathassá az Isten-
nek kíváltképpen valo aján doka és munkálkodása nélkül.
Ezokáért az kik alkalmatlanoc az nőteleniségre, azoknac
meg köll házassodnioc. Mert az Istennek parancsolat-
tyát és rendelését, semminemő emberi parancsolat, sem
minemő fogadás el nem vesztethi. Ezokokból tanét-
tyac az Egyházi emberec, hogy szabad legyen megházassodnioc.
Tudvánis vagyon hogy az régi Ecclesiákban Nőfőc volta-
nac az Papoc. Mert szent Pál Apostalis azt mondgya:
hogy olly Püspököket kölléséc választani az kinec legyen. Es
Német Országban, ez előt negy száz esztendővel erővel ké-
szerítettene az Papoc az nőteleniségre, kik annira ellent-
cartottanac ez dologban hogy az Moguntiai Erseket mi-
dön ez dologról valo parancsolattyát az Római Papánac
ki nilatkozattatna haragiokba az foc zurzavarban csak nem
meg nyomvaztottac az Papoc. Es ez dolog oll' igen ék-
telenül vitettetet véghez, hog' nem csak az után valo ha-

Okai, az
mostany
Egy-házi
emberek
ne házal-
sagának.

Az réghi
papoc ne-
lek vol-
tak.
Az Pápa-
nac ke-
gyetlen-
sége.

Az Eg'há-
zi törvé-
nyekis
meg eni-
hittik az
fölsőbb
való ke-
ményse-
get.
Tiltata-
lan nöte-
leniség.

zasságoc tiltattanac meg, hanem még az ielen valókis el-
valasztattanac, minden Isteni, és emberi igazságoc, s tör-
vényec ellen, s nem csak az *Papáktól* hanem még az igen
diczéretes *Conciliomoktól* szörzöttet *Egyházi regulac* el-
lenis. Es mivelhogy ez világ meg kezdet vénhódniis, az
természetis lassan lassan meg erőtlensébből méltó arra gon-
dot viselni hogy több vétekbe ne czúsanac *Német Ország*
ban. Továbbá azért szörzöttre Isten az házasságoc, hog'
az emberi erőtlenségnec orvossága leñe. Még az *Canonok*
is azt kívánnyác, hogy az utolbi időkben az emberek nec
erőtlenségekért az régi keménységet megh enyhiczék
néha: mellyet kívánunkól ez dologbanis. Es latatnac
az *Ecclesiác* jövendőben tanítokból meg fogyatkozni
ha több ideig tilalomban leszen túlló az házasság. Mi-
velhogy pedig erről az Isten nec parancsolattya is *s* az
Anyaszentegyháznakis szokása tudván vagon, és az tista-
talan nötelesség fok fele botránkozásokot, parázna-ságokat,
és egyéb fele czegéres bűnőket szöröz, mellyeket méltó
ez világi fejedelemség nec meg büntetni, csoda mind az
által, hogy semminemő dologban meg nem tartatic in-
kább az keménység, mint az *Papoknac* házassága ellen.
Az Isten parancsolta hogy böczületbe tarczuk az házasságot:
minden io modgyával rendöltetec kösség közöt, s még
az *Pogányoc* közöt való Törvényekis fölsőbb nagy til; tes-
téggel ékcsitetic az. Mostan pedig feie vesztő bűnte-
téssel győrtet nec, s még pedig az *Papoc* az *Egyházi re-
gulacnac* akarattyaoc ellen, nem egyéb okért, hanem
csak az házasságért. *Szent Pál* örökös tudománnac neve-
zi azt, az melly tiltja az házasságot. 1. Tim: 4. Azt könyű
most elbűnkben vennünk holot az házasságnac tilalma ef-
fele

fele büntetéseccel oltalmaztat. Az mint hogy pedig
semminemő emberi törvény el nem bonthattya az Isten-
nec parancsolattya, így az fogadás tétel sem bonthattya
azt el. Ezokáért *Cyprianus* inti az Áfony állatokat,
hogy férhez menyenec azoc az kik meg nem tarthattya az
fogadot szűzeséget. Az ő mondása így vagon meg iratat
ván lib: 1. episto. 21. Ha pedig meg nem akarnac maradni,
avagy meg nem maradhatnac iob hogy férhez menyenec, hogy
sem mint az ő gyönyörűsegeccel tűzben essene, bizonyára se az
Anyasnak, se az szűzek nec botránkozást ne tegyenec. Es
még szintén az *Canonokis*, neminemő engedelmeséget
tesz nec azoknac, kik meg ért ideidőc előtt fogadást tette nec,
az mint en nec előtte, többire úgy szokot lenni.

III. AZ MISERÖL.

HAmi ssan vadoltatnac az mi Ecclesiáinc, mint
ha az Misset el rontanác, mert az Misse meg
tartatic mi nálunc, és fölsőbb nagy böczülettel
szolgáltatic: az szokot *Ceremoniákis* csak nem minden-
ről fogva meg tartatnac ettől meg válva, hogy az deác nyel-
ven való énekek közzé egyelittet nec néhűt *Német* nyel-
ven való énekekis, mellyec hozzá adatattanac az kösség-
nec tanítalara. Mert egyedül csak erre valoc az *Cere-
moniac*, hogy tanicsák az tudatlanokat, együgyűeket, és
nem mellyeket az Isten igéienec tanítása valóságosán föl-
indicson az Isteni felelemre, az hűtre és az imádságra.
Es nem csak *Szent Pál* parancsoltya, hogy olyan nyelven sol-
lyanac az Ecclesiában mellyet az közönséges népis ért, de még
az emberek Törvényében is úgy végez tetet. Az kösséget ar-

Az Misen
it az A. C.
erti, nem
az papoc
balvánio-
zo Misse-
jet, hané
az ur va-
cforáján-
ac ssep ce-
remoniá-
kal való
kifolgal-
tatát.
Mire va-
loc az Ce-
remoni-
ák.

It meg te-
rzik hog-
az Ur va-
csozaját
érti a Mi-
se.

ra szoktattuk hogy együtt éljenek az *Sacramentommal*, ha kic van arra méltoc: azis öregbiti bősületit és szent seget az közönséges *Ceremoniaknac*. Mert senki oda nem boczáttatc, hanem az kik annac előtte meg próbáltattac. Intetnek is az emberek az *Sacramentomnac* méltóságára, és hasznára, minemő nagy vigasztalást hozzon az meg felemler lelki ösmeretőknek, hog' tanult' anac hinni az Istenec és minden iokat Istentől kérni és várni. Ez tisz-
töl gyönyörködteti az Istent: és ha így élünk az *Sacramentommal*, neveli az Istenhez valo kegyességet. Ezokáért ugy teczik hogy az *Mise nem szolgáltaic nagyob bocsü-
lettel az ellenközőknél mint mi nalunc*. Nyilván vagy on penig hogy ezis közönséges, és minden io embereknek fölötté nagy panaszoc volt fok ideig hogy az *Mise* rutol meg vesztegetteter azzal, hogy kereskedésre fordittatot. Mert nem titok dolog mely igen megse ki teriedet legyen ez gonosz szokás minden *Templomokban*, minemőcmőd gyác az *Mise*, csak az bérért avagy jutalomért, melly fokan mondgyác azt az *Canonoknak* tilalmoc ellen. Szét Pál penig kemennyen fenegeti azokat, kik méltatlan il-
letic az *Ur nac* *sent Vacsozaját* mikor azt mondgya: *Az ki efi ez kenyeret, avagy isza az Ur nac poharát méltatlanul, bű-
nös leszen az Ur nac testében és Vérében*. Ezokáért mivel hogy az *Papoc* meg intettenec mi nalunc effele vétkek-
ről, meg süntenec mi közzöttünk az magán valo *Mise*,
Az magá-
valo *Mise*
meg sünt-
mináluc.
holot csak nem minden *Mise*, csak kereskedés nec oká-
ert lettenec. Az *Püspökök is* iol tudtác az ill yetén gonosz
szokasokat, kic ha ideie korán meg iobbétottac volna azo-
kat, kevessebb külömbözés, és visjavonyasoc, volnanac
mostan. Ennekelotte magoc halgatafokkal, és szem
hunnyo

hunyoréttáfokkal fok fele vétkeket szenvedtenec bé má-
szni az *Ecclesiában*: mast immár késen kez denec panaszol
kodni az *Anyaszentegyház nac* nyomorúságirol, mivel hog'
ez zuzavar nem masunnan ver alkoholmaroslagot, hanem
azokbol az gonosz szokasokbol kicöl nyilván valoc volta-
nac, hogy tovább immár azokat el nem szenvedhettenec.
Nagy visálkodásoc voltanac az *Miseről*, az *Sacramen-
tomrol*. Netalam ez világ lakallya az *Mise* nec ily hoszu
ideig valo meg förtöztetését, melyet az *Anyaszentegyház-
ban* enni száz esztendeig el szenvedtenec azoc, kiktől me-
gis kől vala iobbettarni, és megis iobbettathatic vala.
Mert a *Tizparanczolatban* meg vagy on irva, hogy az ki go-
noszul él az Isten nevével, nem leszen az büntetetlen. De ez
világnac kez detitől fogva nem teczet hog' valamely Iste
ni dolgot valaha annyra az kereskedésre fordittotanac
volna, mint az *Mise*. Hozzá iarolt imez vélekedés
mely az magán valo *Mise* t véghe terlenül öregbitotte,
hogy az *Christus* maga szenvedésivel, az eredendő bűnért
töt legyen eleget, s az *Mise* t az végre sörzötte, hogy ab-
ban lenne áldozat az mindennapi bűnökért, az halálos
s az boczanando vétkekértis.

Innen származot az közönséges vélekedés, hogy az
Mise ol' cselekedet leg'en mely mind az élőknek s mind
az holtaknac bűnököt el venné az cselekedet nec végben
viteliért. It kezdetet osán imez vélekedés, hogy ha
egy *Mise* mely fokakért mondatot süntén anny t használhonye,
mintha mindenikért magán magán mondat nec? Ez vetekő-
dés sörzötte az véghe terlen fok *Mise* t. Ez fele vetekő-
désekről az mieinc meg intettenec hogy külömböz nec
az *sent* irástol és hogy meg kissebbitic az *Christus* *senve-
desenec*

déscnec diczőségét. Mert az Christulnac fzenvédése nem csak az eredendő bűnért való áldozat és elég tétel volt: hanem minden egyéb bűnökértis, az mint irván vagyon az Sydokhoz irt levélben. Meg sentöltettünk egy-fer az Christus Jესusnac áldozattya által. Ismeg, egy áldozattyaival tökéletössékké tőtte azokat kic örökké meg sentöltettenec. Ismeg az irás arra tanít minket, hogy az Isten előtt megigazítottunk az Christusban való hűt által, midőn azt hiszük, hogy az Christusnac érdeméért, minékünk meg bocsáttatnac bűneinc. Már az Míse, ha mind az holtaknac s mind az elevenőknek bűnökét elveszi az cselekedetnek végben vitelével: az megigazulás az Mísenec cselekedetiből vagyon, nem hűtből, mely dolgot nem szenved az irás. De az Christus azt parancsolja, hogy az ő emléközetire tegyünk: ezokáért az végre fűrdőtetet az Míse, hogy az Sacramentommal élőkben lévő hűt meg emléköznec azokrol az io téteményekről, melyeket vesien az Christus által, és hogy föl támogassák és vigasztalja az meg feltémet lelki ősméretet. Mert nem egyéb meg emlékezni az Christusrol, hanem emlegetni az ő io téteményt és azt hinni, hogy valóságossan meg adattanac minékünk. Nemis elég csak az meg let dolgokrol emlékezni, mert azokrol az Sydokis, az Istentelenekis meg emléközhetnec.

Ez vegre köl azért szolgátatni az Míset, hogy ot otzogatassék az sentség azoknac, kik fűkölködnec vigasztalás nélkül az mint Ambrosius mondgya. Mivelhogy úgy mond, mindonkor vétkezem, mindonkor köl vennem az orvosságot. Miért hogy penig az Míse ilyen közösülés az Sacramentomnac, minálunc egy közösleges Míse szolgátat minden ünnepeken és más napokonnis, ha kik

akarnac

akarnac azzal élni, adattat az Sacramentom azoknac kik azt kívánnýac. Nemis uy sokás ez az Ecclesiában. Mert az régiec Gregoriusnac előtte nem emléköznec az magán való Miseról, az közösleges Miseról penig sokat szólnac. Chrysostomus azt mondgya, hogy az Pap minden napon az oltárnál áll, és nemeltyeket az Communiora hív, nemeltyeket attól el tilt. Az régi Canonokból ki teszik hogy egy valaki szolgáltattya az Míset, kiöl az több Presbyterec és Diaconusoc vettéc az Urnac iestér: mert így vadnac az Niceabéli Conciliumnac regulájának igei: Az Diaconusoc rend szerint az Presbyterec után végyéc az sentleges Vaczorát az Püspökiöl vagy Presbytertől. Szent Pális az Communiorul azt parancsolja, hogy egyc az másik az meg várja, hogy közösleges legyen az vétel és az részesülés. Mivelhogy azért az minálunc való Míse, az Ecclesiának példáiából, az irásokból, és az Paterekből meg bizonyodic, bizodalmunk vagyon felőle, hogy meg nem vettethetik, legh inkább azértis, hogy meg tartatnac az közösleges Ceremoniák, mellyec nagy részből hasomlatossák azokhoz, mellyek immár sokásban voltanac: az Mísenec csak az szama különbözö, mellyet nyilván való és fölötteb való gonoz sokások miat hasznos volna, meg mérteklenni. Mert régen még az igen nagy Ecclesiákban sem szokot vala minden napon Míse lenni: az mint bizonyitya az Tripart. Histor. lib. 9. Cap. 38. ezen szokkal. Ismet Alexandriában szerdán, és pénteken olvastatnac az irások, és azokat magyarázzak az tanéttok, és mindenek meg lesznec az közösleges áldozatnac szokása kívül.

Q 2

IV. AZ

IV. AZ VALLAS TETELREOL
VAGY AZ GYONASROL.

AZ vallás tetel, nem hagyattatott el az mi Ecclesiainkban: mert nem szoktak adni az Christus Testét, hanem csak azoknac, kik annac előtte megh próbáltattanac, és meg oldoztattanac, s az kösséget is fölőtte szorgalmatosán tanéttuac az oldozásnak hűtele felől, melyről ez időknec előtte nagy halgatás volt. Tanéttatnac arrais az emberec, hogy az meg oldozást, fölőtte nagyra böcsüllyec, mivelhogy Istennec szava, és az Urnac parancsolattyából mondatik ki: ékefittetik véle az menyorságnac kulcsánac ereje, és elő szamláltatnic mi nemü nagy vigasztalást hozzon az meg rőttenet fölki ismereteknec, és hogy hűtöt kíván az Ur Isten, hogy annac az meg oldozásnac, mint menyből alá zöngő szozatnachidgyünc, és hogy az Christusban valo hűt valóságosan talállya, és vegye bűneinknec bocsanattyát. Ennec előtte fölőtte nagyra böcsültettenec az elég tételek, az hűnec peniglen, s az Christus érdeménec, és az hűtből valo meg igazulásnac semmi emlékezete nem volt: ezokáért ez dologban semmiképpen nem kárhoztathatni az mi Ecclesiainkac. Mert az ellenközöknek eztis meg köl minékünc engedniek: hogy az Penitentiáról való tudománt, az mieink nagy szorgalmatosságal magyarázták és világosbanis ki nyilatkoztatták. Hanem az vallás tetelről azt tanéttuac, hogy az vétkeknec elő szamlalása nem szükséges, és hogy nem kellene az fölki ismereteknec terhelgetnie minden bűnöknek elő szamlalásnac gondgyával: mivelhogy lehetetlen dolog minden vétkeket elő szam-

Meg ol-
dozás.

Az bűnök
nek elő
szamlalá-
sának
lehetet-
len.

szamlálni, az mint az Soltar bizonytya: Az bűnök ki értheti meg? Is meg Jeremias: Gonoz, úgy mond az ember-nec síve, es meg vizsgálhatatlan. Hogy ha semmi egyéb bűnok meg nem bocsatatnának, hanem csak az mellyek elő szamláltattanac: soha az lelki ismeretek meg nem nyughatnának: mert fölőtte soe bűnök meg sem ismerik, s meg sem emlethetik. Bizonytyák az régi irokis, hogy nem szükséges az elő szamlalás: Mert az Decretomokban emlekezet vagyon Chrysostomusrol, ki ilyen szol: Nem mondó tenéked, hogy magadat el aruljad közönséges helyen, sem hogy mások előtt vadoljad magadat, hanem azt akaró hogy engedgy az Prophetának ki azt mondgya: Nyilatkoztasd meg Isten előtt az te utadat. Ezokáért Isten előtt, az igaz Biro előtt, tégy vallást az te bűneidről imadságal egyetemben. Az te vétkeidet ki mondgyad nem nyelveddel, hanem az te lelki ismeretednec emlékezetivel. Es az Penitentiáról való Glossais a vagy jegyezés Distinct. 1. c. Consideret. meg vallya, hogy emberi szörzéből vagyon az vallás tetel. De meg tartatik mi nálunk az vallás tetel az meg oldozásnac fölőtte nagy jo teteményertis, az lelki ismereteknec más hasznokértis.

V. AZ ETKEKNEC KÜ
LÖMBSEGEREOL.

Közönségesen magokban el hitték volt, nem csak az kösség hanem még az Ecclesiában levő tennéttokis, hogy az etkeknec külömbsegek, és egyéb hasonlo emberi találmányok, hasznos dolgok legyenec az bűnnec bocsanattyánac, és az büntetéleknec engedel-ménec érdemére. Es hogy ez dolog felől écképpen ér-

Az emberi
talál-
mányok
ártalmas
sóc volta
nac.

ter legyen ez világ, megterzik abból, hogy minden napon
Uy Uy Ceremoniák szerzettetnec, Uy rend tartásoc, Uy innep
napok, Uy Bójtok, s' az tanéttok is az Templomokban meg
kíványák vala ez cselekedeteket, úgy mint sükséges Iste-
ni tiszteletet az meg igazulónac érdemére: és fölötte
igen rőttenik vala az lölki ismereteket, ha valamit el
hagynának azoc között: Ez emberi találmányoknak el
hiteleből az Ecclesiában s'oc ártalmas dologoc követ-
köztenek.

I. Először meg homályosított az kegyelemről és az
hűt által való meg igazulásról való tudomány, mely az Evan-
gelionnac főképpé való része, melynek leg inkább kől lenni, és
tündöklenni az Anyaszentegyházban, hogy tudván legyen az
Christusnac érdeme, és az hűt, mely el hiszi, hogy az Christus-
ért nem valami jó teteméninkért, bocsátatnac meg az bű-
nök, minden jó cselekedetek fölben helyezteffek. Ezokáért
Sz. Pál is igen munkálkodik ez dologban, s' az Törvént,
és az emberi találmányokat ki rekeszti, akarván meg mu-
tatni, hogy az kőresztényi igazság affele cselekedetekkel
valami külömb dolog, tudnia illik hűt, mely el hiszi azt,
hogy az bűnök ingyen bocsátatnac meg az Christusért. De
Sz. Pálnak ez tudománya csak nem mindeneftől fogva
el nyomattat az emberi találmányoc által mell'ec illye-
ten velekődést szörzöttenec, hogy az eteknek külömb
sege, és hasomló tiszteletek által köllessek érdemleni az
bűnöknek bocsánattyát, és az meg igazulást. Az Pani-
tentiáról való tudományban semmi emlékezet nem vala
az Hűt felől, csak imez elég tevő cselekedetek adattat-
nac vala elejekben az embereknek.

II. Másodszor ez találmányoc meg homályosított
vala

vala az Istennek parancsolait, mivelhogy az emberi fő-
tól gondolt tudományoc sokkal nagyobbra bőczültetnec
vala az Isten parancsolatinál: azt vélic vala hogy az egész
kőreszténység bizonyos innepőknek, Ceremoniaknac, bójtoknak,
és öltözetőknek meg tartása volna. Effele rend tartásoc,
fölötte tisztességes nevezetőkkel illetetnec vala, hog' löl-
ki élet, és tőkélletes élet volna. Azonközben az Isten-
nek parancsolatinac, kinec kinec mind az ő hivatallya
szerint semmi diczéret nem adatic vala. Hogy az cze-
ledes ember gyermeköket nevelne, hogy az Anya maga
tokat sülné, hogy az Feiedelemkötséget igaz gátna, effe-
le cselekedetöket világiaknac, s nem tőkélleteseknek tart-
nac vala, és amaz cifra teteteres rend tartásoknal sokkal
alább valóaknac aléttyc vala.

Eseztévolgés igen győtrötte az Istenes lölki ismere-
töket, az mellyecbánnodnac vala raita, hogy ők nem tő-
kéletes életnek nemében tartatnanac, úgy mint hazafas-
ban, feiedelemségben, és egyéb polgári tist viselésekben:
Csodállyc vala az Barátokat, és hozzáioc hasomlokat,
és hamissán azt vélic vala, hogy effeléknek rend tartásoc
inkább érdemlennec az bűnöknek bocsánattyát, és az meg
igazulást.

III. Harmadszor, az emberi főtól gondolt tudomá-
nyoc, az lölki ismeretőknek nagy veszedelmeket hozta-
nac, mivelhogy lehetetlen vala minden találmányokat meg-
tartani: mégis mindazáltal azt gödöllyc vala az éberec, hogy
effele rend tartásoc sükséges Isteni tiszteletet volnának. Gerson
azt írja, hogy sokan kétségben estenek, nem mellyec magoc meg-
öltéc magokat, mivelhogy érzettéc magokban hogy eleget nem
tehetnec az emberi találmányoknak, s-azonközben semmi

Gerfon.

vigasztalást nem halnac vala, az Hűbéli meg igazulástól, és az Jfennec kegyelméről. Láttuoc hogy az Summistác (kic az írásoknak summaia, vagy rövid értelmét szedegetic ki) és az szent írás magyarázó emberi találmányokat szedegetenec egyben, és valami könnyebbséget enyhített keresnec, hogy az lőlki ősmereitőket meg segítsék, föl emellyék: de mind az által nem eléggé viszik végben, hanem inkább néha törőkört hánnac az lőlki ősmereitőknek. Es az emberi találmányoknak őszve gyűjtésében annyra voltac foglalatossá, mind az Scholák, s mind penig az Prædicatoroc, hogy nem örültenec legyen az írásoknak forgatására, és hasznosb tudománnak keresése ugy nint az hűtről, az kőöröst viselésről, az reménységről, az polgári dolgoknak bőczületes voltáról, az lőlki ősmereitőknek vigasztalásáról az nagy késértetőkben. Ezokáért Gerson és egyéb más Theologusok is fölörte igen panaszkodtanac, hogy ők effele találmányoc föl való veszekedéscmiat annyra meg tartoztatnának, hogy kevesbe fogloldhatnának hasznosb tudománnac nemében. Es Augustinus tilttya, hogy effele rend tartásokkal az lőlki ősmereitök ne terhelternének, és ezefelint inti az Januariust, hogy tudgyon effelüket szabad akarat szerint el hadni avagy meg tartani: (mert ő ecképpen szolot) Ezokáért nem kel az ítélni az mieinc föl mint ha ők vakmerőségből, vagy az Püspököc ellen való gyűlölségekből nyultanac volna, ez dolghoz, az mint nemellyec hamissan gyanakodnac. Fölörte igen szükség volt meg inten az Ecclesiát azokról az tévelgésekről, az mellyec származtanac vala az emberi találmányoknak hamis értelmekből. Mert az Evangelium arra kényszerít hogy az Ecclesiában forgalmazassac az kegyelem

Augusti.

gyelemről és az hűbéli igazságról való tudománt, az mellyet mind az által meg nem eríthetnisha az gondollyac az emberek, hogy ők az bűnnec bocsnattyát és az igazulást effele magoktól valogatot találmányoknak meg tartásával erdemlic. Ecképpen tanítottanac azért az mieinc hogy az emberi találmányoknak meg tartása által, nem érdemelhettyük az bűnöknek bocsnattyát, és az meg igazulást: ezokáért nem kel azt hinni hogy effele rend tartások legyenec szükséges Isteni tisztelet. Az mieinc bizonságokatis hoznac az szent írásból. Az Ur Christus menti az Apostalokat, kik nem tartották meg a szokot találmánt, az mel mind az által látatott nem oly dolognac lenni, mely szabad nem volna, hanem az mely szabadságban helyheztetet, és az mellyec haszmatossága volt az Törvénybéli mondásokkal: és azt mondgya az Ur: héában tisztelnec engemet emberiparanczolatokkal: Math. 15. Ezokáért nem kívánna az haszmatalantiszteletet. Es egy kevesse az urin hozzá teszi: Valami az saian megyen bé az embernek semmi őiet meg nem sörözötti. Ismeg: Az Isten orsága nem étel sem ital. Rom. 14. Senki ritőket meg ne itéllyen az ételben avagy az italban, az Szombatnac avagy ünnep napnac meg tartásában. Ha meg holtatoc az Christussal, meg szabadulván ez világnac bűnűről miért terhelitec magatokat Ceremoniákkal, mintha ez világban élők volnatoc. Ne egyed, ingyen meg se kostoljad, ingyen se illessed. Coloss. 2. Szent Peter azt mondgya: Miért késertitec az Istent vetvén az Tanetványoknak nyakokra olyigát, mellyet sem mi sem az mi Atyáinc el nem viselhettenec, hanem hiszük hogy az mi Urunc Iesus Christusnac kegyelme által idvezülünk, miképpen hogy ők is idvözültenec. Act. 15. Tilttya it szent Peter hogy ne ter-

Az ember találmányok, nemcsak segessék az idvözölegre.

R

hetesse

Az ember
necmaga
öldökle-
se.

belteffene az lelki ösmeretec sok rend tartásokkal, se Moyses-
séveffé egyebekevel. Es szent Pál 1. Tim: 4. az étkekne-
c tiltását ördögi tudománnac mondgya, mivelhogy ellenközic
az Evangeliummal effele dolgokat szörzeni és cselekedni
ez végre hogy azok által érdemlyűc bűneinknecc bocsa-
nattyát, és az meg igazulást: avagy mintha az kőröstyén-
ség nem lehetne ilyen tisztólet nélkül. It azt vetice-
lőnkbe az ellenközic, hogy az mieinc tilttyác az testnecc
meg öldöklését, és sanyargatását, mint az *Jovinianus*; de
külömbet találmac az mieinknecc irafokban. Mert min-
denkoron azt tanítottac az kőröstyé viselésről hogy szükség-
ges dolog legyen az kőröstyéneknecc nyomoruságokat szenvedni.
Ez pedig az igazán való és nem tettetés öldöklés: tudnia
illik külömb külömb fele nyomoruságokkal gyakorol-
tatni, és az Christussal együtt meg felfutni. Annac fő-
lőtte az tis tanétyác az mieinc, hogy minden keresztyén-
necc köllötté mag it testi sanyargatással, és dolog rételec-
kel úgy gyakorolni, hogy az zabalodás, vagy az hevol-
kodás ne ös: öndözzön az bűn rételre, nem hogy effele
sanyaruság által érdemlyűc az bűnnecc avagy az ördöc
halálnac engedelmét. Es ez testnecc sanyaruságát sük-
ség mindenkoron siorgalmatosán meg tartani minden
időben, nem csak kevés avagy rendölt bizonyos napo-
kon, az mint Christus Urunc parancsollya. Meg ojjá-
tok, úgy mond, magatokat, hogy az ti síveitök meg ne nehe-
zitteffenecc tobzodással. Hsmeg: effele ördögi nemzetség
külömben ki nem üdzettetic, hanem böytölésfélés imádsággal.
Es szent Pális ezt mondgya: Sanyargatom az én testemet
és szolgálatra adom: à hol nyilván meg mutattya hogy ő
nem azért sanyargatta testét, hogy azzal bűnénecc bocsa-

nattyát

nattyát érdemlenné, hanem hogy az ő teste alkolmatos
és haylando legyen az lelki dolgokra, és az ő hivatallyá
gerént való tisztinecc végben vitelére. Ezokáért nem
kárhoztattyuc az böytöket, hanem az emberi találma-
nyokat, mellyec bizoyos napokat, bizonyos étkeket ir-
nac előnkben lelkünknecc veszedelmével: mintha effele
cselekedetec szükségessé Isteni tisztetec volnanac. Meg
tartatnac mind az által mi nalunc sok emberi szörzések,
mellyec hasznoslac erre, hogy az *Ecclesiában* rend se-
rént legyen minden dolog: úgy mint az olvasóknac ren-
di az *Misében*, és az fő fő ünnep napok. De azon közben
intetnecc az emberec, hogy effele tisztetec nem igazét
meg Isten előtt, és hogy ha botránkozás nélkül el hagyat-
tatnac, nem köll azt bűnnecc tartani. Ez rend tartások-
ban való szabadságot iol tudtác az *Patercc*: Mert az
Husvétnecc ünnepét *Napkelet* felé külömb időben tartot-
tác mint sem *Romában*; és midőn az *Romaiac* szakadas-
sal vadolnac az *Nap keleticket*, meg intettenec egyebek-
től hogy nem volna szükséges effele szokásoknac minde-
nűt hasomloaknac lenni. Es *Iraneus* azt mondotia, *Iraneus*.
hogy az böytöknec külömbsege meg nem segne az bűnnecc egye-
séget: az mint *Gergely Pápis* jelenti *Distinct*: 12. hogy effe
le külömbözés nem sérti meg az Anyaszentegyháznac eggye-
ségét. Es az *Tripartita* hystoriában lib: 9. fok külömböz-
ő rend tartásoknac példái szedegettetnecc öfve, és ezen
igéc mondatnac: Az *Apostaloknac* nem volt akarattyoc,
az innep napokrol vegezni, hanem io nyaiaskodást, és
Isteni felelmet hirdetni.

Böyth.

Innepec.

Iraneus.

Gergely
Pápa.

es(o)

R 2

VI. AZ

VI. AZ BARATOKNAC FOGADAS
TETELEKREOL.Fogadás
tetelec.Apátzák
Klastro-
mábi va-
ló fogyat
kozáloc.

MIT taniczana mi nalunc az Baratoknac fogadástételekről, iobban meg érti ha valaki meg említti miezodás állapattyoc let legyen az *Clastromoknac*, minden napon minemő foc dologoc lőtenec az *Canonoc* ellen szintén az *Clastromokbannis*. *Augustinus-nac* ideiében szabadosác voltanac az gyűlekőzetec: de minec utánna meg vesztegettetet az fenytéc, mindenűt hozzáioc adatattanac az fogadás tetelec, hogy mint valami tömlőczbéli fogsággal helyére állattatnéc az fenytéc. Az fogadás tetelec fölőt kevesenként más rendtartások is hozzáioc adatattanac. Es ez köteleségoc az *Canonoc* ellen sokakra idő nap előt verettenec. Sokan tévelgésből estenec ez élet nec nemében, kik nec ha meg voltis esztendeiek nec száma, mind az által magok creie felől itéletec nem volt. Az kie ezen modon haloban keréttetenec, kényszeritettenec meg maradni annac utánna, ha szintén nemellyec a *Canonoc* segítségéből ki szabaddulhattanac volnais: Es ez dolog inkább történt az *Apátzác Clastromában*; mint sem az *Baratokéban*; holot az erőtlemb fél nec inkább kellett volna kedvezni. Ez keménység foc io emberek nec nem tezet ez időknec előt, kie lattác vala, hogy az léánzoc, és az föl sordult iffiac, az ételért, taplálásért tásztattanac az *Clastromokban*: lattác vala, melly szerenczétlen kimenetele lőt legyen ez végezés nec, minemő botránkozásokat szörözne, az lelki őfmeretek nec minemő töröket hanna. Bankodnac vala rayta, hogy az *Canonoknac* méltosága mindene-

stól

stól fogva el hagyatnéc és meg utaltatnéc fölőtte veszedelmes dologban.

Ez gonosz dolgokhoz iarult az fogadásfokrol olly vélekedés, melly nyilván vagy on hogy régemben magoknac sem tetzet az *Baratoknac*, az kie eg' keveslő merefzbec voltanac, azt tanettyác vala, hogy az körőfztséggel egyenlőveo volnanak az fogadás tetelec, ezt is tanettyác vala hogy ez élet nec nemével ők az bűnőknec boczanattyác, és az Isten. előt valo meg igazulást érdömlenec. Sőt ezt is hozza adgyác vala, hog' az *Baráti* élet nem csak Isten előt valo igazulást, hanem még többet is érdemlene, mivel hogy nem csak az parancsolatokat tartana meg, hanem az *Evangeliumi* tanátslásokat (mellyeket tudni illik, Isten nem parancsolt, de javallot cselekedni.) Így el hitetik vala hogy az *Baráti* szörzet sockal job volna az körőfztségnél, hogy az *Baratoknac* élete többet érdemlene mint sem az *Fejedelmek nec*, *Pradikátorok nac*, és hasonlovak nac élet ec, kik az Isten nec parancsolatiban minden emberi főtől gondolt szörzetec nélkül az ő hivatallyok nac szolgálnac. Eze között semmit nem tagadhatni, mert az ő könyvőkben vadnac. Mi lőt az után az *Klastromokban*? *Régenten* tanolo helei voltanac az, *β. írás-nac*, és egyéb tudományok nac, mellyec hasznosak az *Anyaszent-egyház nac*: és onnand verettenec az *lölki pásztoroc*, és *Püspökök*. Mostan, másképpen vagy on az dolog: *Semmire* nem sükség az tudván valokat, elő fámlálni; *Regenten*. tanusagnac okaért gyűltenec őfve: mostan azt költik hogy az bűnők boczanattyánac, és az meg igazulás nac érdemlesére szerzetet élet nec neme, sőt azt hirdeti, hogy tőkelleféség nec allapattya, és sockal nagyobra bóczúlik mindene-
géb

Az foga-
dás tete-
lekről va-
loveleke-
dés.Az Klast-
romok
Scholak
voltanac

R 3

Istentől

Szabadaz
hazafag.

Az foga-
dás tetel-
aláb valo
az Isten
paráczó-
latyánál.

Istenről rendeltetett életnek nememel. Ezeket azért szam-
láltuk elő, semmit gyűlölségből nem. Öregbetvén hogy
az mieinknek ez dologról való tanításokat inkább megh-
értene. Először, az meg házafülokről így tanítanak mi-
nálunk, hogy valakik nem alkalmatosak az nőtelenségre,
mindeneknek szabad legyen meg házafülniök: mivel hogy az
fogadás az Istennek rendölését és parancsolatját sem-
mive nem tehetik. Ez pedig Istennek parancsolatja,
hogy az paráznafiga el tavoztatásaért kinek kinek tu-
laydon felesége legyen. Az Istennek nem csak paran-
csolatja, hanem teremtetése, rendölése kienkeríti azo-
kat az hazaságra, kik az Istennek kíválképpen való mun-
kálkodása nélkül ki nem valasztattanak, amaz mondás
szerént: Nem jó embernek egyedül lenni. Ezokáért nem
vétekeznek azok kik engednek ez Isten parancsolatján-
ak, és rendölésének. Ez ellen mi csodát mondhatni?
Maga szallja bátor valaki az fogadás tételnek kötelelséget
valamennyre akaria, mind az által az nem teheti hogy az
fogadás semmive tegye az Isten parancsolatját. Az Egy-
házi regulák arra tanítanak, hogy minden fogadás tétel-
ben az föllyeb valonac jussa ki választatik: ezokáért az
fogadás tételeknek sokkal kevessebb eréjek vagyon az Iste
parancsolati ellen. Hogy ha az fogadásoknak kötelef-
sége semminemű okokból meg nem változtathatnék: az
Római Pápák sem sáfarkodhatták volna véle. Mert nem
szabad embernek azt az kötelelséget el metzeni, mely
egy áttalában Istennek Törvényéből vagyon. De
essellen itéltek az Római Pápák, hogy ebben az kötelef-
ségben engedelmesseget kellene tartani. Ezokáért ol-
vassuc, hogy gyakorta sáfarkodtanak ez fogadásokból.

Az Arra

Az Arragonusoc Királya felől való Historia nyilván vag-
on, ki az Klastromból visja hivattatott: és vadnac mi időnk-
beli példakis. Továbbba az ellenközők miért szörnye-
tik az kötelelséget, avagy az fogadásnac gyűmölcsét ho-
lor azonközben az fogadásnac természetit el halgattyák
hogy lehetséges dologban köllesek lenni, hogy akarat-
szerént valonac szabadságból és szan szandékból valonac
köl lenni: De mint lehessen embernek hatalmában az
körösként való szűzesség, vagy tisztaság, tudván vagyon.
Es vallyon hányan vadnac kik szabad akaratyokból és
szansandékkal tesznek fogadásokat? Leánzok, és föl sör-
dült iffiaczkik minem előtte véletet tehetnek el hitetnek,
neha kienkerítettnek is az fogadás tételre. Ezokáért nem
képes dolog oly keményen disputálni az kötelelségről,
holot mindnyájan meg vallyák az fogadásnac természe-
te ellen lenni azt, az mi nem szabad akaratból, és maga
gondolatlanfagból történik. Soc Egyházi regulák, meg
szegik az tizenöt estendőnek előtte lőtt fogadásokat, mivel
hogy annac az időnek előtte, úgy tetzik hogy nem lehet ember-
nek anni itéleti, hogy az körösként való idejéről vegezést te-
hessen. Más Canon, avagy Egyházi regula, többet enged-
vén az embernek gyarlaságának, egynehány estendőt ad hoz-
za: Mert tiltja hogy tizen nyolcz Estendő előtt ne legyen fo-
gadás tétel: de akar mellyket kövessük, leg nagyobb résznek
vagyon me tsege, miért hadgyák el az Klastromokat, mivel
hogy nagyfokan ez időnek előtte törtene fogadásoknak.

Végezetre, ha szitén meg kölleneis feddeni az foga-
dásoknac meg szegését, mind az által, nem lattatic min-
gyártkövetközni, hogy efféle szömelyöknek hazaságok-
nac el köllésse bomolni: mert Augustinus tagadgya azt
hogy

hogy el kölletlec bomolni 27. *quäst: 1. cap: Nuptiarum.*
 Az kinec nem kiczin méltósága vag'on ha szinten egye-
 bec azután másképpen értőttekis. Noha penig az ha-
 zasságról való parancsolattya Istennec láttatc fokakat
 meg szabadéttani az fogadás tételektől mind az által más
 okaitis adgyác az mieinc ez dolognac, hogy az fogadá-
 foc erőtelenec. Mert minden Isteni tisztólet mely embe-
 rektől az Isten parancsolatya nélkül s; öröztetet, és a bűnőc
 bocsanatjánac s'az meg igazulásnac érdemére valasztat
 Istentelen tisztólet az: az mint Christus Urunc mondgya,
hogy héába tisztólnec engemet emberőknec parancsolatival.
 Es *sant Pális* mindenőt azt tanéttya, *hogy az igazságot nem*
köl keresnűnc az emberifőtől gondolt találmányoknak meg tar-
tásában, hanem hogy az hűt által vagyon minékűnc, kic el hi-
sűc, hogy meg engeszteltetec és irgalmas Istennűnc vagyon az
Christusért, nem valami magunc érdeméjért. Tudván va-
 gyon penig az hogy az Baratoc azt tanetottac, hogy az
 szörzetes szentségec érdemellyec, az bűnőknec bocsa-
 nattyác, az meg igazulást, és hogy az bűnőkért eleget
 tesznec. *Miczo da egyeb ez hanem az Christus dicőségé-*
nec meg küssebittése, meg homalyosítása, és az hűbeli igazsá-
gac meg tagadása. Követkőzic azért, hogy ez meg fo-
 kot fogadásoc Istentelen tisztóletc voltanac, és ezoká-
 ért erőtelenec. Mert az Istentelen fogadásnac és csele-
 kődetnec nincsen ereie az Isten parancsolattya ellen:
 mert nem köl az fogadásnac hamislag nac kötelénec len-
 ni az mint az Canon szol: *Szent Pál* azt mondgya Gal: 5,
meg üresítettetec az Christustól kik az Törvényből akartoc
meg igazulni, az kegyelemből ki estetec, az az, valakic azt
aléttya, hogy tulaydon cselekődetőckel érdemlic bű-
 nőknec

nőknec bocsanattyác, és az Törvénnec tulaydon magoc
 bé tellyesítéséért kedvessec Istennél, és nemis hiszic
 hogy az Christusért ingyen vegyéc az hűt által aiande-
 koztatot bűnőknec boczanattyát az Istennec irgalmas-
 ga által, és hogy az Christusért köllemetőssec Istennél,
 ezec el esnec az Christustól: mert az minemő bizodalom-
 mal tartoznánac az Christushac és az Isten ígértinec azt
 az cselekődetőknec tulaydonéttya. *Ismeg, az Isten ha*
ragiánac, nem az kegyelem nyerő Christust vetic ellenében ha-
nem az magoc cselekődetőket: ezokáért az melly tisztós-
 seggel az Christushac adossac, azt az mi cselekődetinknec
 adgyác. Nyilván vagyon penig hogy az Baratoc azt ta-
 néttya, hogy az magoc cselekődetivel érdemellyec az
 bűnőknec bocsanattyát, hogy az Isten effele cselekőde-
 tőckel engeszteltetec meg. Ezokáért azt tanéttya, *hogy az*
magoc cselekődetőkért legyen bizodalom nem az Christushac
irgalmasságáért. Ez Istentelen bizodalom, és ellenkő-
 zic az *Evangeliummal*, es az Istennec ítéletibé hason-
 talanac találtatc lenni: Mert az mi cselekedetinc az Isten
 ítéletinec és haragjánac ellene nem vettethetnec. *Cza-*
ugy engeszteltetec meg az Istennec haragja, ha ingyen való ir-
galmasság az, mely az Christusért ígértetec hittel fogjuk meg.
 El eytic tehát az Christust, kic bizodalomokat nem az
 Christushac, hanem az magoc cselekődetibet veric.
 Annakfőlötte, azt tanéttya az Baratoc, hogy az ő életek
 nec neme, tőkélletőségnec állapattya, mivelhogy nem
 csak azokat tarttyác meg, az mellyeket Isten parancsolt,
 hanem azokat is, az mellyeket tanacsul adot vagy csele-
 kedni javallot. Ez revelgés főlötte igen ellenkőzic
 az *Evangeliummal*, mivelhogy azt költöttéc, hogy ok an-

nira bétöltic az parancsolatokat hogy még azoknál több dolgokatis cselekedgyenec. Es innen iszonyu tevelgés gármazot, holot azt költöttéc, hogy ő nekic az parancsolatoc fölöt valo érdemekis legyen. Ezeket egyéb emberekreis alkalmaztattác, hogy más emberec vétkéjért valo elég tételec lennéne. Ha valaki gyűlösből akarja ezeket őregbiteni menni sok dolgokat emlechet elő, mellyeket már mostan, magokis az *Baratoc* ségyenlenec. Nem kiczin botránkozás az *Anyaszentegyházban* az kőtség eleiben olly bizonyos tiszteleter adni, melly Isten paranczolattya nélkül emberekől gondoltator, és azt tanerani hogy effele tisztelet igazécsa meg az embereket. Mert meg homalyosítottic az Christusban valo hit által lévő igazság, az mellyet leg szükségesb tanerani az *Ecclesiában*, holot az *Angyal* cfo dalatos séntségekkel, az alazatoslagnac es nőtelenségnecc; inyével, tettésével, az embereknec szemőket bé kenic. Annak fölőtte, meg homalyosítottic az Istennecc parancsolati, és az igaz Isteni tisztelet, midőn azt hallýac az emberec, hogy csak az *Baratoc* vadnac az tőkéletességnec allapattýában. mert ez az kőrőstýéni tőkéletesség, az Istent valóságossan felni, és ismétlen nagyon el hinni; és biznya az Christusért hogy az Isten meg engeszteltetet, kérni az Istentől, és vární segítséget minden hivatalinc sérent valo cselekedetinkben: azonközben külsőképpen iokat cselekedni, és az hivatalnac eleget tenni. Ez dologban vagyon az valóságos tőkéletőtség, és az igaz Isteni tisztelet nem ála az nőtelenségben, koldusságban, avagy az furkos kőntőben.

Es az kőtség sok veszedelmes vélekedéseket veszen az

Baratoc

Barati életnecc hamis diczétetiből, hallýa hogy modnélkül diczéric az nőtelenséget: ezokáért lelki ismeretinecc öközetivel él az hazaságban. Hallýa, hogy csak az koldussoc tőkéletessécc: ezokáért lőlki ismeretinecc botránkozásával keresi, és tarttya meg iofzágát. Hallýa hogy az *Evangelium* nac tanaczlása legyen az boszu nem állás, ezokáért nemellyec az magán valo életben nem felnecc boszut állani, mert hallýac, hogy tanaczlás, nem parancsolat. Nemellyec minden feiedelemseget és polgári tiszteket nem méltoknac itélic arra, hogy kőrőstýénecc visellyec azokat.

Olvasluc példáiokat az ollyaten embereknec, kik el hagyván az hazaságot, el hagyván az kőtségnecc gondviselését magokat el rőytöttéc az *Klastromokban*. Ezt mondgyác vala, ez világból valo kifutásnac, és olly életnecc neménec keresésénec lenni, melly az Istennecc inkább teczenéc: és nem lattýac vala, hogy azokban az parancsolatokban kellene Istennecc szolgálni, az mellyeket ő főlsege adot nem az emberektől gondoltator parancsolatokban.

Az à io és tőkéletes életnecc neme, az mell're Istentől parancsolat vagyon. Ez illyetén dolgokrol szükség in-
 Gerfon..
 teni az embereket. Es ez időknec előtte *Gerfon* feddőt-
 te az *Baratoknac* tevelgéseket az tőkéletességről, s azt bizo-
 nittya, hogy az ő ideiebben *nij so let* legyen, hogy az *Barati* élet
 tőkéletességnec allapattya volna.

Az fogadás tételecbennis illyen sok Istentelen vélekedés vana, hogy érdemlyec az bűn bocsanatot, és az meg igazulást, hogy keresztyéni tőkéletességg legyen, hogy meg tarczácc az tanaczlot dolgokat, és az parancsolatokatis, hogy több dolgokat cselekedgyenec hogy sem

mint Isten parancsolt volna. Mind ezec, mivel hogy hamisítac, és héában valoc, erőtelenecké teszie az fogadásokat.

VII. AZ EGYHÁZI HATALOMROL.

NAGY vetekedesc voltanac az Püspököknek hatalmokról, mellyekben nemelylek alkalmatlanol öszve zavartac, és egyelitetec az Egyházi hatalmat s' az világi birodalmat. Es ebből az zu zavartol foc hadac, nagy haboruságoc lettene, holot az Pápos bizván az kulczoknak hatalmában, nem csak uy tiszteleket gondoltanac, az eseteknek meg tartásával, s az erőszak s' erent valo kiátkozásokkal, nem csak terhelte az lelki ösmeretöket *de még ez világi országokat is másnac adni, és az Fejedelmektől az birodalmat el venni igyekeztenec.* Ez véteket foc idővel ennec előtte az Anyaszentegyházban meg feddettek az Istenfelő és tudos emberec.

Az Eg'házi és világi birodalmak különböznek.

Ezokáért kenfzeretettene az mieink az lölki ösmereteknek vigasztalásokra meg mutatni, az Egyházi és ez világi birodalomnac különbseget, és azt tanítottac hog' mind a kettőt az Istenec parancsolattyaért s' entől köllene bősülni, és tiszteffelgel illetni, ugy mint Istenec ez földön nagy jo teteménit. Igy értik penig, hogy az kulcsoknak eréie, avagy az Püspököknek hatalma, az Euangeliom s' erent Istentől parancsoltatoc hatalom, az Euangeliomnac hirdetesére, az bűnöknek meg bocsátására, és meg tartására, es az szentsegeknek ki szolgáltatására. Mert az Christus ilyen parancsolattal küldötte el az Apo-

stolokat.

stolokat. *Az mint bocsátoc engemet az én Anyám, ugy bocsátlak én is tiéket. Vegyéte az. s. Lölket, az kiknek megh bocsátandgyátoc bűnökét, meg les' nec bocsátatván, és az kiknek meg tar andgyátoc, meg les' nec tartatván.* Marc. 16. *Mennyetec el prädikállyatok az Euangeliomot minden teremtet állatnac.* Ez hatalom gyakoroltatik csak az tanításban, avagy az Euangeliomnac hirdetesében, és az szentsegeknek ki szolgáltatásában, avagy sokaknac, avagy magán magán mindennec hivatallya s' erent, mivel hog' ne n idő s' erent valok, hanem öröcke valok adattatnak, öröckén valo igazság, Sz. lélek, öröc élet. Ezek különbben nem lehetne, hanem csak az igének és az szentsegeknek ki szolgáltatása által, á mint Sz. Pál mondgya, *hogy az Euangeliom Istennec hatalma minden hívó embernek idősségére.* Ezokaért mivel hogy az Egyházi hatalom öröcké valo dolgokat enged, és csak az igének hirdetése által adattatnac meg azoc, nem bontya el az polgári tiszti viselesek, mint az Eneklés nec mestersége, ninczen ártalmára ez világi Fejedelemség nec. Mert az világi birodalom, különbb dolgoc környül foglaltatik, s' az Euangeliom meg különbek környül. Ez világi Fejedelems nem az elmeket, vagy lölkeket, hanem az testeket, és az testi dolgokat oltalmazza, az nylván valo hamiságok ellen, és fegyverrel, s' testi büntetésekkel bünteti az embereket, *hogy az polgari igazságot és békeséget megtarcsa.* Nem köll azért öszve egyelíteni az Egyházi, és polgári, vagy ez világi hatalmat. Az Egyházinak vag'on parancsolattya az igének hirdetésére, és az szentsegeknek ki szolgáltatására. Ne rohányon más tiszten, ne adgya másnac ez világi birodalmokat, az Fejedelmek-

Az kulcsoknak haszna erreje.

nec törvényeket ne bontsa el, ne vegye el az törvény i-
rént való engedelmesléget, ne tartoztassa meg az ítélete-
ket semminemű *polgári rend tartásokról*, és közössége-
kről, ne írion törvént elejekben az *Fejedelmeknek*, az köf-
ség igazgatásának formájáról, az mint Christus Urunk
mondgya: *Az én Országom nem ez világból való.* Ismeg
Ki tett engemet jószág ostroma, avagy birova ti közöttetek?
Es Sz. Pálus Phil. 3. *Az mi polgári társaságunk mennyeg-
ben vagyon.* 2. Cor. 10. *Az mi virézségünknek fegyverei
nem testiek, hanem hatalmasságok Istennel, az gondolatoknak
elrontására.* Illyen módon választják meg az mieink
mind az két hatalomnak tisztit, és parancsollják hogy
mind az kettőt tisztességgel illessék, és mind az kettőt I-
stennel ajandekának, és jó teteményének ösmeriek len-
ni. Ha az *Püspököknek* vagyon valami külső fegyverei
hatalmoc, nem az *Evangeliumnak* parancsolatjából vag-
yon az: hanem emberi törvényből, mellyet az *Királyok* és
Fejedelmek a végre ajandekoztanak nékiek, hogy az ma-
gok jószágára gondot viseljenek. Ez azonközben az
Egyházi szolgálatul különbözö tiszt az.

Mikor azért az *Püspököknek* hatalmokról vagyon az
kérdés, az *Fejedelemséget* vagy az külső birodalmat meg
kel választani az *Egyházi* hatalomtól. Továbba, az
Evangelium szerént, avagy az mint szoktunc szollani,
Isten törvénye szerént, az *Püspököknek* vagy azoknak, kik
re az igének, és az szentségeknek ki szolgaltatása bizata-
bocsátást, nincsen semmi egyéb hatalmoc, birodalmoc, az bü-
ravaloha nőknek meg bocsátásánál. Erreis vagyon hatalmoc,
talom, hogy meg ösmeriék az tudománt, az *Evangeliumtól* kü-
lönbözöt meg vessék, és az Istentelenöket kiknek Isten-
telen

Az Pispö-
köknek
menyre
való vilá-
gi hatal-
moc legy-
en.

Az bün-
bocsátás-
talom.

telenlegéc tudva vagyon, az *Anyaszentegyháznak* tarsasá-
gából, ki rekezféc emberi erő nélkül, de az igével. It szük-
ség képpen és Isten törvénye szerént köl affeléknec en-
gedniec az *Ecclesiának*, amaz mondás szörént: *Az kiti-
töket halgaz engemet halgaz.* De midön az *Evangelium*
ellen tanétnac, avagy rendölnece valamit, akkoron va-
gyon az *Ecclesiának* parancsolattya, melly az engedelme-
léget tilttya. Matth: 7. *Meg ojjatoc magatokat az hamis
Prophétáktól.* Gal: 1. *Ha az Angyal menyből más Evangeli-
omot hirdetne, atoc legyen.* 2. Corinth: 13. *Nem czeleked-
hetűnc valamit az igazság ellen, hanem az igazságért.* Ismeg,
Az hatalom adatot minékűnc építettse, nem rontásra.
Igy parancsollják az *Egyházi regulákis*, 2. 4. 7. *Sacerdo-
tes, & cap: over. B. Agostonis* azt mondgya, *contra Petilianii
Epistolam:* *Az közönséges Püspökökkel sem kel egyget
értetni, ha netalantán valahol meg czalatatnac, avagy az
sönt irás ellen valamit értnek.*

Ha vagyon valami más hatalmoc avagy törvény mon-
dásoc, bizonyos igyeknec ösmeretiben, tudni illik az ha-
zasságban avagy az tizedekben, az a hatalom emberi
törvény szerént vagyon, holot midön meg szűnnec az
rend szerént valok, kén szeritetnec az *fejedelmec* akar-
tyoc ellen is az ő alattoc valoinak is törvént mondani,
hogy az békefűg meg tartassék. Ezek kivöl azonis vete-
kednec, hogy ha az *Püspököknek* és az *lölki pástoroknak* le-
gyené hatalmoc arra, hogy az *Ecclesiában* *Ceremoniakat*
rendöllyenec, és az étkekről, ünnepokról, az *Egyházi*
szolgáknak rendekről törvényeket szabassanak? Ez ha-
talmat az kik az *Püspököknek* tulay donittják, amaz bizo-
ságot hozzácéló: *Még sok dolgokat köllene nektec mon-*

danom de mostan el nem viselhetitőc. Mikoron pedig eljő-
vend amaz, igazságnac lölke meg tanit titeket minden igazsá-
gra. Hozzá elő az Apostoloknac példaiokatis, kik meg-
tiltották az vernec és az megfuladot állatnac ételét. Mond-
gyák aztis, hogy az Szombatot Vasarnapra fordították
az tiz paranczolat ellen az mint láttatic. Es csak egy
példát sem hanyac vernec annyéra, mint az Szombatnac
megvaltoztatását. Azt vitattyák, hogy nagy az Anya-
szentegyháznac hatalma, mivelhogy sáfarkodot az Isten-
nec Törvényénec parancsolattyal. De ez kérdéfről
az mieinc így tanetnac, hogy az Püspökök nec ninczen hatal-
ma arra, hogy az Evangelium ellen valamit sörézzön, az
mint ezt oda föl meg mutattuc. Ugyan ezent tanettyák az
Canonoc, Distinct: 9. Az szentírás ellen vagyon pedig
oly emberi találmányokat sörzeni, avagy kívánni, hogy
azoknak meg tartásával érdemellyűc bűneink nec bocsa-
nattyát, és azokért eleget tegyűnc. Mert meg sejtetic
az Christus érdeménec dicősege, holot effele cselekőde-
tőckel igyeközűnc érdemleni, bűneink nec bocsanattyát,
és az meg igazulást. Tudva vagyon pedig, hogy ennec
el hitelemiat, csak nem véghetetlené nevelkődtenec az
Traditio, emberi találmányoc, azonközben el yoma-
tatván volt az hűtről és hűtbéli igazságról valo tudo-
mány, mivelhogy mind untalan töb ünnepeket gordol-
tanac, böjőket hirdettenec, új Ceremonialat, s az szen-
teknec új tiszteletőket söröztenec, mivelhogy effele
dolgoknak sörzdi, azt gondollyák vala, hogy effele cse-
lekődetőckel érdemlennec az bűnök nec bocsanattyát,
és az meg igazulást. Feképpen nevelkődtenec régenten
az Penitentiáról valo Regulac, mellyek nec még nem-
nemű

nemő nyomdokit láttuc az elég tételekben. Ismeg,
Sok Authoroc azt költic, hogy az új Testamentomban az Le-
vitakéhoz hasonlo tisztelet nec kellene lenni, mellynec rendölé-
sét Isten bűst legyen az Apostolokra és az Püspökökre. Es
ug teczic hog' ez Autoroc a Moyses törvényénec példáiával
clalatattanac meg, mintha az Új Testamentombéli igazság
bizonyos Ceremoniaknac meg tartása volna. Az mint ez-
okáért bűn vala az ő Törvénybē diszno huft enni: így az Új
Testamentombannis, az étkekben, az napokban az ruhaza-
tokban és egyéb hasonlo dolgokban helyheztesic az bű-
nőket. Azt alettyák, mintha az Új Testamentombéli i-
gazság effele dologc nélkül nem lehetne. Innen van-
nac amaz terhec, hogy bizonyos ételec meg söröztesic az lel-
ki ősméretet: hogy az imádságos orákat elmulatni halálos bűn
legyen: hogy az böjőc meg érdemlic az bűnök nec bocsanattyát,
hogy sükségesec az Új Testamentombéli igazságra, hogy az e-
seiben meg tartot bűn meg nem boczáttathatic, ha hozzá nem
jarol az meg tartonac méltosága, holot az Egyházi Regu-
lac csak az büntetéseknek, nem az bűnnec meg tartásá-
ról szolnac. Honnan vagyon az Püspökök nec arra hatal-
moc, hogy effele találmányokat az Ecclesiára vessenec az
lölki ősméretnek terhelésére? Mert nyilván valo bi-
zonságoc vannac, mellyec tilttyák, hogy effele találma-
nyokat ne sörözzenec vagy az bűnőc bocsanattyánac
érdemlésére, avagy mint valami sükséges dologt az Új
Testamentombéli igazságra, vagy az idvősegre. Szent
Pál Coloss: 2. Senki, ugy mond, titeket meg ne itéllyen az
ételben, italban, az ünnepe napnac részében, az Új hold ünne-
pében, avagy Szombat napokban. Ismeg: Ha az Christu-
sal meg holtatoc ez világnac elementomitol, miért hogy, mint
ha ez

ha ez világon élnétec végezéséket testec? Ne illesse, ne kóssollyad, ne tapassallyad, mellyec mind el vesne azockal való élésnece általa, mellyec embereknece hagyományokból és tudományokból vannak: mellyec iollehet bölcseségnece lattatnac lenni az szabad akarat, serént való Isteni tisztetletért, és az elemenece tettetes alázatosságáért, és azért hogy testeknek nem kedveznece: mind az által hasontalanoc, mivelhogy az testnece bizlalására valoc. Ismege, Titusnac írot levelében, nyilván tilttya az emberi találmányokat: Nem figyelmezvén az Sydoknak sofia befédekre, és az embereknece parancsolatira, kic el tavoztattyac az igaságot. És Christus Urunc, Matth: 13. azt mondgya azoknak kic kívánnyac az emberi találmányokat: *Hadgyatoc békét azoknac, vakoc, és vakoknak vezéri: és nem iavallya az olyan tiszteleteket mondván: Minden planta valamellyet nem plantált az én mennyei Atyám kic szagattatic.* Ha az Püspököknece vagyon hatalmoc és méltóságoc arra, hogy véghetetlen találmányokkal terhellye az Ecclesiákat, és törben eytséce az lölki ösmeretöket, az irás miért tilttya enysier, hogy ne szörözzünc, és ne halgassünc emberi találmányokat? *Miért nevezi azokat ördögi tudománnac?* Vallyon s' az Szent Lélec héában intette meg eleve ezekről? Ezokáért helyén hagyattatic ez, hogy emberi találmányoc, mellyec szöröztetenece, mintha sükségeffec volnánac az bün bocsanattyánac érdömlésére, mivelhogy ellenköznece az Evangeliummal, nem szabad akar melly Püspököknece effele tiszteleteket avagy szörzeni, avagy kívánni. Mert sükség hogy az Ecclesiában meg tartasséce az körsztyéni szabadságról való tudomány, hogy az Törvénece való szolgálat nem sükséges legyen

az meg

az meg igazuláira, az mint meg vagyon írva *sant Pálnac Galatiában* írot leveleiben. *Az szolgálatnac igaia ala ne vetteffetec ujjobban.* Sükség az Evangeliumnac legh főeb részét meg tartani, hogy az bünöknece bocsanattyát és az meg igazulást, az Christusban való hűt által talállyuc meg, nem valami bizonyos Ceremoniáknac meg tartasáért, avagy emberektől szöröztettet tisztöletökért.

Mit kel tehát érteni az Vasarnaprol, és az Templombe li hasonlo Ceremoniákról? Ezekre azt felellyünc, hogy szabad legyen az Püspököknece, avagy az lölki Pástoroknac rend tartásokat szörzeni, hogy az Anyaszentegyházban rendel legyenec minden dologoc, nem hogy azockal érdemellyünc bünöknece bocsanattyát, avagy hogy eleger tegyünc az bünökért, avagy hogy meg köteleztessece az lölki ösmeretec, hogy azokat sükséges Isteni tisztetleknece itellyece lenni, és azt alétfac, hogy vétkezzenec, mikor masoknak botránkozásoc nélkül azokat meg szegic. Így rendöli *sant Pál* hogy az gyülekezetben, az *Asszony állatoc bé fedgyeoc feióket: hogy az irás magyarakat, egy más után hallyac az Ecclesiában.* Ez illetén rendölésöket illik hogy az Ecclesiác meg tartfác az sere tetnece és czöndeségnece okáért annybol, hogy egyic az masikat meg ne boncza, hog' rend serént és zurzavar nélkül legyenec mindenec az Ecclesiában. De ugy hogy az lölki ösmeretec ne terheltessece, mintha az idvöflegre sükséges dologoknak tartanac lenni, és azt itélnece hogy vétkeznénec ha azokat meg segecece egyebeknek botránkozásanélkül, az mint hogy senki nem mondana vétközni az *Asszony állatot*, melly az embereknece botránkozásanélkül hajadon fővel menne közönséges helyre. Illye-

Rend tar
tásoknac
szabására
való egy
házi ha-
talom.

Az Szombatnak
meg változtatása

tén az *Vasarnapnac*, *Husvétnek*, és hasonló ünnepeknek ésrendeknek meg tartása. Mert valakic azt ítélte hogy az *Anyaszentegyháznac* méltóságával az *Szombat* helyt az *Vasarnapnac* meg tartása úgy szöröztetet, mint valami szükséges dolog, azoc az igazságtól igen el tevedetne. Az Sz. irás el törölte az *Szombatnac* meg tartását: mert azt tanéttya, hogy az *Moyzes Ceremoniai* nem szükségesek az *Euangeliomnac* ki nyilatkoztatása után: mind az által mivelhogy szükséges vala egy bizonyos napot rőndelni, hogy tudná az kölség mikor köllene ősi ve gyűlni, meg tetzik hogy az *Ecclesia* ez dologra rendőlte legyen az *Vasarnapot*, mely okaértis lattatot inkább tetzeni, hogy az embereknek volna példájoc az kőrsityeni szabadságban, és tudnác, hogy sem az *Szombatnac*, sem penig más napnac meg tartása nem volna szükséges.

Vannac csodálatos vetekeések az *Törvénnec* változafarol, az *Uy Törvénnec Ceremoniairol*, az *Szombatnac* változtatafarol, mel'ec mind sármaztanac ez hamis el hitettetésből, hogy szükséges az *Levitákhoz* hasonló tiszteletnek lenni az *Anyaszentegyházban*. Es hogy az Christus parancsolta legyen az *Apostaloknac*, és az *Püspököknek* hogy *Uy Ceremoniákot* gondollyanac, mellyec szükségesek legyenec az idővségre. Ez tevelgések azért czul; tanac bé az *Ecclesiában*, mivelhogy az hűt által valo igazulás nem elege világosson magyaráztatot. Nemellyec azt disputállýac, hogy az *Vasarnapnac* meg űllese nem *Istē Törvényéből*, hanem mint ha *Isten Törvényéből* volna: Az *innep napokrolis Törvént* irnac az menyben szabad legyen azokban munkálodni. Ez fele *disputatiók* micfodák egyebek, hanem csak az lőlki őismereteknek megh

vetet

vetet török. Mert nona igyekőznec azon hogy meghagyét csak az emberi szörzéseket, mind az által soha az mértékletes igazság azokban mind addig sem találtathatik föl, miglen azoknac szükségesek voltak felől valo vetekezés meg marad, melynec meg maradni szükséges ott, à hol nem tudgyác mi legyen az Hűtbeli igazság, és az kőrsityeni szabadság.

Meg parancsolták az *Apostaloc*, hogy az vértől meg tartoztatsák magokat az emberek, de ki tartya megh azt mostanában? mind az által nem véteznec azoc kik azt meg nem tartják, mert még az *Apostaloc* sem akarták terhellenni az lőlki őismereteket effele szolgalattal, hanem az botrankozás miat tiltották meg egy ideig. Mer az *Euangeliomnac* mindenkoron valo akarattyát köl meg gondolni az *Decretomban*, avagy végezésben.

Alég tartatnac meg szorgalmatosán valamely *Canonok*, és naponként sokak el törűltetnec azoknális, kik az emberi szörzéseket szorgalmatosán oltalmazzác, s' nem is segíthetni az lőlki őismereteket ha ez mértékletes igazság meg nem tartatik: tudnia illic, hogy tudva legyen ez nálunk hogy szükséges voltoknac velekedése nélkül köllésék azokat megh tartani, és hogy az lőlki őismeretec meg nem ferűdnec azzal, ha szintén idővel el hagyattatnánakis az találmányok. Az *Püspökök* penig könnyen meg tarthatnac az törvény szerént valo engedelmesléget, hanem szorgalmaztatnac megh tartani az emberi szörzéseket, mellyeket jo lőlki őismerettel megh nem tarthatni.

Az vértől
valo maguk
meg tartozta-
tása el
mult.

Mostan az nőtelenséget parancsollyác, és senkit bé nem veszne, hanem ha meg esküszik hogy az *Evangeliom*na tisztá tudományát nem akaria tanítani. Nem kívánnyác az *Ecclesiác* hogy az *Püspökök* az ő tisztességeknek karával meg szörözzéc az egyességet, mellyet mind az által illic vala cselekedni az io *Pástorok*na.

Csak azt kívánnyác hogy az törvéntelen terheket meg engedgyéc, mellyec ujjac, és az közönséges *Anyaszentegyház*na szokása ellen bé vétettenec. Netalántán először nemelly szörzéseknek voltanac méltó okai, mellyec mind az által az után valo időkre nem illendőc.

Meg teczik azis, hogy nemellyeket tevelgésből vette necbé, ezokáért az *Papok*na engedelmeslégekhez illendő volna mostan azokat meg lagyetani, mert az fele váltózás meg nem sertí az *Ecclesiác*na egyességet. Mert soc emberi találmányoc idővel meg változtattanac, az mint magokis az *Canorok* meg mutattyác.

Hogy ha azt meg nem nyerhetni, hogy meg tagétassanac az *Ceremoniác*, mellyeket bűn nélkül meg nem tarthatni, szűkség minekünk az *Apostol*na *Regulajaz* követnőnc, melly azt paranczollyác, hogy *Istennec* kől inkább engednőnc, mint sem az emberőknec. *Szent Péter* tilttya, hogy az *Püspökök* ne uralkodgyanac, és az *Ecclesiác*na ne parancsollyanac. Mostan nem arról vagyon az dolog hogy az *Püspökök*na *Uraságoc* el vétesséc, hanem egyedül csak azt kívánnyuc, hogy engedgyéc az *Evangeliom*ot tisztan hirdetni, és tagétlanac meg valami kevés emberi találmányokat, mellyeket bűn nélkül meg nem tarthatni.

Hogy

Hogy ha semmit hatra nem hadgynac, öklátsác miképpen adnac jövendőben szamot az Istennec, hogy az ő vakmerőségekel okot adnac az szakadással.

VEGEZEO BESZED.

EZ EC az főképpen valo *Articulusoc* az mellyekben láttatnac lenni vetekődésec, mert noha több fok gonosz sokásokrol szólhattunc volna: mind az által hogy el tavoztatnóc az írásnac bőlegét, az fő fő dolgokat foglaltuc egyben, mellyekből az többitis könnyen meg ítélni. Nagy panaszkodásoc voltanac az *Buczu* levelekről, az *Barandokságok*rol, az ki átkozásban ualagonos sokásokrol. Az vigyázoc socképpen bolgyattyác vala az *Parochiakat*. Az *Pradicatorok*na véghetetlen *viszalkodasoc* volt az *Baratockal*, az *Plebanus*agnac hatalmokrol, az *gyonásrol*, az *temetésekről*, az *rend kívől valo pradicatiokrol*, és egyéb elő számlálhatatlan dolgokrol. El hattuc efféle dolgokat, hogy ez dologban az mellyec főec azokat rövideden elő számlalnánk, és egyebekis könnyebben meg értenec. Nemis mondatot it semminemő dolog valakinec gyalazattyára. Csak azokat emletoöttuc elő, az mellyeket szűkségképpen elő kől való mondanuc, hogy meg érthetnec az emberek, hogy mi nálunc az tudományban, és az *Ceremoniákban* bé nem vétetet az szent írás, és az közönséges *Anyaszentegyház* ellen mert nyilván valo dolog hogy mi szorgalmatoslan meg oltalmaztuc magunkat attol, hogy valami ujjavagy Istentelen tudományoc, az mi *Ecclesiáinkban* bé ne czufznánac.

Ez föllyül meg írot *Articulusokat* akartuc *Czassári Föl-*

Butsu le-
vel Bara-
dokfog.

ségednec paranczolattya ízerént meg mutatni, mellyekben lenne az mi vallásunc, és az mi közömtunc lévő tané-
toknakis tudományoknak sommaja ki tetézenc. Ha-
valami kívántatic ez vallásban készec vagyunc Isten aka-
rattából arról bőségesb informatiot ki adni az írásoc
ízerént.

Czafzári Főlségednec,

Hivei és Alatta valói.

Johannes Dux Saxonie, Elector.

Georgius Marchio Brandenburgensis.

Ernestus Dux Luneburgensis.

Philippus Landgravius Hessorum.

Johannes Fridericus, Dux Saxonie.

Franciscus Dux Luneburgensis.

Wolfgangus, Princeps ab Anhalt.

Senatus, Magistratusq. Norembergensis.

Senatus Reudlingensis.

AZ HEL

AZ HELVETI- AI CONFESSIO NAC

HATRA MARADOT RÉSEI,
Mellyekhez hasomlo Articulusoc minde-
nestül fogva nincsenec az Augustana
Confessioiban.

C A P V T II.
AZ SZENT IRASOKNAC MAGYA-
RAZATTYOKRÓL, AZ SZENT
ATTAKRÓL, CONCILIO MOKRÓL, és
EMBERI találmányokról.

Szent Péter Apostol, azt mondotta, hogy az sz.
írásknac nem magán valo magyarazattyoc vagyon.
2. Per: 1. Ezokáért nem iavallunc akárminemő magya-
razatokac: s innen vagyon hogy az írásknac igaz, és
tulaydon magyarazattyánac nem tartyc azt, az mellyet
Rimai Anyaszentegyház nac értelménec hivnac, az mel-
lyet tudni illik az Romai Ecclesiánac oltalmazoi, egy a-
tallyában mindeneknec eleiben vetni erőlködnec, hogy
azt bé vegyecs; hanem csak azt tartyc az írásknac igaz,
és valóságos magyarazattyánac, melly az íráskból vé-
tetet (ez pedig ugy leszen, ha az melly nyelven iratat-
tac, annac tulaydonsága az környül álló dolgoc ízerént
meg rostáltatic, és egyéb eggyező, avagy külömböző, és
az töb avagy világosab írásc ízerént magyaraztatatic) az
hűnec.

Az Sz. írá-
sknak
magyara-
zattyá.

V

Az Pater-
reknek
magyara-
zattyok.

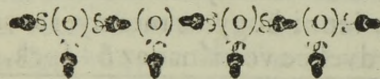
hűtnecc s' az szeretetnecc *regulái*val egygyezvén, az Isten-
necc dicsőségére, s az embereknek is idővségökre igen
szolgál. Ezokáért nem vettyük sem az *Déac* sem az
Görög *Szent Attyáknac* magyarázattyokat sem *disputatio-*
iokat, sem egyéb szent dolgokrol való irásokat, mellyec
az szent irásokkal egyeznec: kiktől mind az által tisztésé-
geisen el tavozunc mikoron meg tapasztallyuc, hogy az
Szent irásoktol külömböző avagy azokkal ellenköző dol-
gokat hoztanac elő. Nemis aléttyc hogy ő nekic bo-
fuságot tegyűnc ez dologban, holot mindnyájan egy
szajjal azt kiálttyác hogy az ő irások egyenlőcké ne tétel-
senec az Hűtűnket igazgató Szent irásokkal, hanem azt
parancsollyác hogy meg próbállyuc, az menniben egyez-
nec azokkal, avagy külömböznec azoktol: s' azt is paran-
csollyác hogy az egygyezőket bé vegyűc az külömbözők-
tól penig el tavozunc. Ezen rendben helyhezternecc
az *Conciliomok*nak is végezésecc, es *Regulaioc*; Nem s'en-
vedgyűc ezokáért hogy az Hűt dolgaiban támadot visál-
kodásokban szorongattassunc csak azon *Paterek*necc *sen-*
tentiaival, avagy az *Conciliomok*nac végezésivel, s' csak
inkáb nem az már bé vet s' csak azokkal avagy az ő értelem-
ben lévőknec sokaságával, avagy az hosszú időknec hata-
rozásával. Ezokáért nem s'envedűnc más ítélő birot
az hűt dolgában hanem önnön magát az Ur Istent, ki az
Szent irások által ki mondgya, mi legyen az igaz, és mi le-
gyen az hamis, mit köllésűc követnűnc, és mit el tavoz-
tatnunc. Ezképpen csak az lelki embereknecc Szent irás-
ból vétetett ítéletekben nyugtsunc meg. Bizonyára *Jere-*
mias és az több *Prophétac* igen kárhoztattac az *Papok*nac
Isten törvénye ellen tet végezéseket, és szorgalmatosian

meg

meg intettenec minket *hogy ne halgassuc az Attyákat*, és
ne álljunc azoknac utokra, kik az magoc találmányban jár-
ván az Istennecc törvényétől el tavoztanac. Hasomlo-
képpen meg vettyűc az emberi találmányokat, mellyec
noha szép nevezetűckel ékesitetnecc, mintha Istentől és
az *Apostalok*tol valóc volnának, mintha az *Apostalok*nac
élő s' avokkal, s' az ő Tanítványnac kezec által, az *Püspö-*
köknec, egy más után való köveközésűckel adattattanac
volna az *Anyasentegyház*nac, mind az által ha egyben
vettetnecc az Sz. irással, külömböznec attól, és azzal az ő
külömböségeckel meg mutattyác hogy nem az *Apostalok-*
tol valóc. Mert az mint hogy egy-más között külömbet
nem tanétottanac az *Apostaloc*: úgy az *Apostaloc* Tanít-
vanijs, az *Apostalockal* ellenköző dolgokat nem szörzöt-
tenc. Sőt inkább Istentelen dolog volna azt erősíteni
hogy az Apostaloc élő s' avál, irásokkal ellenköző dolgokat
tanétottanac volna. Sz. Pál nyilván mondgya, *hogy*
minden Ecclesiákban ugyan azon dolgokat tanétotta. 1 Cor
4. Es is meg, *Nem egyebeket irtunc úgy mond tinek tuc, hanē*
az mellyeket ti olvastok, és az mellyeket ti is tudot. 2 Cor. 1.
Mafut ismetlé bizonyitya hog' ő az ő Tanítváni, az az az *Egy*
házi emberek azon egy uton járnac, és azon lélek által egyen-
lőképpen czelekesz nec mindenecket. 1 Cor. 12. Az *Sidok*nal is
voltanac eleinten az ő eleiknecc szörzésecc, de az Ur tol ke-
ményen meg hamisítottanac. Math. 15. Mar. 7. *Ki*
meg mutatta hogy azoknac meg tartása árt az Isten törvénye-
nec, és hogy beabanti tiszteltetik Isten azokkal.

Emberi
találmá-
nyok.

Az Sidok
nac talá-
lmány.

AZ BALVANYOKROL, AVAGY
az Istenec, az Christufnac, és az Szen-
teknece Képekről.

CAPVT IV.

Az Isten
ki nem a-
brazol-
hatni.

Mivelhogy pedig az Isten láthatatlan lélec
és véghetetlen természet, Bizonyára semminemő
Mestersegeccel, avagy képpel ki nem ábrázoltathatik, ezoka-
ért, az írással egyetemben, nem ségyenlyük az Istenec ki fa-
ragot képet czupa hazugságnac mondani.

Megverttyük azért nem csak az pogányoknak bálványo-
kat, hanem az körösityéneknek is faragot képeket. Mert
noha emberi természetet vőtt föl az Christus önnön ma-
gára, mindaz által nem azért vőtte föl hogy ábrázatot
viselne az kép faragok, és kép íróc előtt. Azt mondot-
ta, hogy nem jött az Törvénnec és az Prophetáknac meg se-
gesére. Mat. 5. De az Törvény és az Propheták tiltották
az képeket. Deut. 4. Elá. 40. Azt mondotta, hogy az
ő test sérént való jelen léte nem használna az Ecclesiánac. Ioh
16. azc igértc, hogy az ő sent lelkével mindenkoron velünk
lesz: ki hinne tehát, hogy az testnec árnyéka, avagy fa-
ragot képe valami hasznat hozna az á hűveknek? 2 Cor. 5.
Es mivelhogy az ő lelke által lakozik mi bennünk, bizonyára
Istenec Templomai vagyunk: 1. Cor. 3. Az Isten Templo-
mánac pedig miczoda közösége vagy az bálványokkal: 2.
Cor. 6. Es mivelhogy az boldog lőlkőc, és az menny-
ei Szentec mikor itt éitenec, minden magok tiszteliet-
el tavoztatták, és az bálványoc ellen viaskodtanac, ki itél-
ne azt igaznac lenni hogy az mennyei Szenteknél és az
Angyaloknál kedvessec volnának az ő képek, mellyec előt-

térdet

térdet haytnac az emberec, sűveget vetnec, és egyéb tisz-
teleteccel illetic őket.

Hogy pedig körösityéni hűtre tanéttanac az embe-
rec, s Istenes dolgokra, és idvőségekre intetessenec, ez
végre, Evangelionot parancsolc Urunc hirdetni, nem ké-
peket írnyá, és képeccel tanéttani az köségeit. Szörzöt
Sacramentumokat is, sohut pedig fa képeket nem szörzöt.
De valahova fordéttyc az mi földmeinket, szerte sellyel
mindenütt semminec eleiben jönec az Istenec elő, és va-
loságos teremtet állati, mellyeket ha esünkben tartjuk,
az mint illendő dologis, nylvábban föl indétnac ben-
nünket mikor azokat szemlellyük, mint sem minden em-
bereknec ábrázatok avagy az heaban való mozdulhatac-
lan, szuas, és érzekenség nélkül való fa képec: kic felől
igazán mondotta az Prophetá, Szómek vagyons-nem lát-
nac. Pl. 115. Javallyuc ezokaért Lactantiusnac régi írástu-
donac értelmec, ki ezt mondotta: Semmi kétség abban,
ninczen hogy semmi igaz Isteni tisztelet nincz ott valahol az
bálvány vagyons. Ismeg azt erőfittyük, hogy igazán cse-
lekedet az boldog Epiphanius Püspök, ki az Templomnak
aytaja közöt találván oly karpitot, kin az Christufnac,
avagy valamely más Szentnec képe volt rea nyomtatva,
el szagata, és el vete onnan, mivelhogy az Szent írásnac
méltósága ellen látot emberi képet fűg'eni az Christuf-
nac Templomában. Meg parancsolc annacokaért, hogy
annacutánna az Christufnac Anyaszentegyházaban ne
fűgesztenénec föl oly karpitokat avagy vitortyákat, mel-
lyec az mi körösityéni hűünknek ellene volnának, ha-
nem inkább el vetetnéc az olyan botrankozás, mely nem
volna arra mélo, hogy az Christufnac Anyaszentegyházá-

Az képec-
né lehet-
nec a kö-
ségnek Bi-
bliája.

Lactanti-
us

Epipha-
nius

Augusti:

ban és az körülztyén népek között tartatnéc. Javallyuk továbbá Szent Agostonnak Sententiajot de vera Relig. cap. 55. Ne legyen minálunk körülztyéni szentség az emberi munkának tiszteleté. Mert jobbak önnön magok az Mester emberek kik efféleket faragnak, kiket mind az által nem köll imádnunc.

AZ ISTENNEC GONDVISELESEREOL.

CAPUT. VI.

Minden teremtet
allatoc
Istentől
gigattat
nac.

Pl. 113.

Psa. 139.

Act. 17.

Rom. 12.

AZ öröcké való bölcz és mindenható Isten nec gondgya viselésével, hiszűc hogy mindenec az égen, és az földön, és minden teremtet állatoc tartatnac és igazgattatnac: Mert szent David bizonygot téven azt mondgya: Föl magasztaltat az Ur minden pogány népek nec fölötté, és az egek nec fölötté vagy az ő dicősege. Kiczoda hasonlatos az mi Urunkhoz Istenünkhez ki az magasságban lakozic: de magát úgy mint meg aláztán néz mindenekre valamellyec vadnac mennyen és földön. Is meg ugyan ezen szent David. Minden én ösvényemet és minden én utaimat eteve meg látod. Mikor még az én nyelvem alát ninczen az beszéd, imé Uram te azt mind iol tudod. Szent Pális bizonságot tesz, és azt mondgya, ő általa élűnc, mozgunc, és vagyunc. Eö belőle, ő általa, és ő benne vadnac mindenec. Igen igaz azért, és az Ient irás szerént mondotta szent Agoston in lib. de Agone Christi, Cap. 8. Az Ur azt mondotta: Nemde nem két verebet vehetnie egy fillyéren, és azoc közöttül egyic le nem effic az földre az ti Atyaoknac akarattya nélkül. Matth. 10. Így szólván penig, azt akarta meg mutatni hogy valamit leg alab va-

lonac

lonac tartnac az emberek, az Isten igazgattya azt mindenhatóságával. Mert az igazság azt mondotta, hogy az égi röpőfőmadarac ecképpen tápláltatnac és az mezei lilomoc ruháztatnac őtől. Matth. 6. Es azt is mondgya, hogy az Istentől meg számláltattatnac az mi háiunc Salai. Matth. 10.

Kárhoztattyuc tehát az Epicurésokat, kik tagadgyac az Isten nec gondviselését, és kárhoztattyuc mind azokatis, kik karomloképpen mondgyac, hogy az egek nec forgási felől volna Isten nec gondgya, minket penig és az mi hozzánk tartozó dolgokat, sem nem látna, sem azokra gondot nem viselne. Kárhoztatta ezeket szent David Prophétais, ki ezt mondota: Meddig len Uram, meddig len örvendőznec az Istentelenec? és azt mondgyac: Nem láttya az Isten, és az Jacobnac Istene nem tudgya. Vegyéte csebetőkben magatokat, kik az község között bolondoc vadatoc, és tibalgatagoc mikor térte csebetekre? Az ki az fület plantálta, avagy nem halle? és az ki az semet terítette, nem late? Az öközbe penig az esiközöket mellyec által munkálósic az Isten nec gondviselése, meg nem utállyc, úgy mint hasonlatlanokat, hanem azt tanéttyc, hogy csak annyra alkalmazzatyc magunkat azokhoz, az mennyre minékűnc az Isten nec igéie commendállya azokat.

Ezokáért nem javallyuc azoknac vakmerőmondasokat, kik azt mondgyac, hogy ha mindenec Isten nec gondgya viseléséből vadnac, bizonyval hasonlatanoc az mi szándekinc és igyeközetinc. Elég leszen ha mindenek nec igazgatásár az Isten nec gondgya viselésére bizuc, és semmi oka nem leszen az miért megis fölötté bszorgalmatoskodgyunc valamelly dolog felől, avagy valamit cseleked-

V 4

gyűnc

gyűnc. Mert noha Szent Pál *Ajst* al volt uguna, hogy ő Istennek gondgya viselésében lévén evezne az vizen, az melly Isten mondotta vala neki, *sűkség tenéked Romában nűs bizonságot tenned.* Act: 23. Az ki annac földtöte igéretet tet vala neki, es ezt mondotta vala: egy léleknek sem leszen veszedelme, Act: 27. és csak *haiatoc sala sem esic el feietőkről*: mindazonáltal, mikor az *haiosoc el* akarnanac futni, monda ugyan ezen *scent Pál az. Szadosfnac*, és az vi tézeknek: *ha ezec meg nem maradnac az hajoban, ti meg nem tartathattoc.* Mert az melly Isten minden dolgok-nac végét rendölte ugyan azon mind az kezdetit, s mind az ezközöket, mellyec által minden dolog véghez vite-tic hozzá rendölte. Az *Pogányoc* az vak szerencsének és az bizonytalan esíetnek tulaýdonéttýac az ő dolgokat.

Szent Jakab nem akaria hogy ezt mondgyuc: *Ma és holnap, amaz varosban megýűnc, és ot kereskőőőnc,* Iac: 4. hanem hozzá adgya eztis: az helet az mit köllene monda notoc: *ha az Ur akaria, ha elűnc, ezt, a vagy amazi czeleke-sűc.* Es *Augustinus*: *Az héaban valo embereknek, vala-mellyec láttatnac ez világon történeti ből lenni, és semmit nem egyebet, hanem az ő paranczolatýát visic réghőz, mert nem külömben, hanem az ő paranczolatýából lesñec.* Enarrat: in Psal: 148.

Igy láttatic vala az vak szerencsének forgásából len-ni, hogy az *Saul* keresvén *Atýanac* szamarit, talált az *Samuel* *Prophétára*: de az előt, azt mondotta volt az Ur az *Prophétának*, *holnapi napon boczatoc te hozzád Benjamin nemzetségéből való serfist.*

AZ TE-

AZ TEREMTESREOL, AZ ANGVA-lokrol, Eordögökről, és az Emberről.

CAPVT VII.

EZ az jo, és mindenható Isten, teremtet min-deneket, mind lathatokat s mind láthatatlanokat, az ő öröckön valo igéje által, és ugyan azonokat me-gis tartya az ő öröcken valo lelke által, az mint erről bi-zonságot teszen Szent David ezt mondván. *Az Ur nac igéjével teremtettenec az egek, és az ő szájánac lelkével az ok-nac crejek.* Mindenec penig, az mellyeket Isten teremtet, az mint az irás mondgya, igen jok valánac, és az embernek hasznára és életére teremtettenec vala. Mind azok penig azt mondgyuc, hogy egy meg *sűrző okból* lötttenec.

Kirhoziattýuc tehát az: *Manicheusok* az, és az *Mar-cioniták* az, kic Istentelenül azt költik vala, hogy az jo-nac, és az gonosnac két allatya és természetü volna: *Is-meg*, hog két meg *sűrző okok* volnánac, és két egymaf-sal ellenkező Istenec, jo, és gonoz.

Minden teremtet ahatoc közöt penig leg főbbek az *Angyaloc*, és az *emberec*: Az *Angyalokrol* mondgya az Sz. irás: *Ki az löketet ő követivé lötte, és az ő szolgálva az tan-gozotlúzet.* *Is meg*: *Nem de nem minnyajan szolgáló löke-* ke, kik *szolgálatra* boczáttatnanac ki az okért, kik *öröké* sz-örök éleñnek.

Az Ur Iesus penig önnön maga bizonságot teszen az örödgöről, *Eő* ugy mond, *kezdetű fogva öladókö vala, és az igazságban meg nem maradoz, mert nincz igazság ő benne: mi-kor hazugságot sol, magaiéből sollya, mert hazug és hazug-ságnac Atya.* Azt tanéttýuc azért, hogy az *Angyaloc* kö-

X

zúl ne-

Isten te-remtet mindene- ket.

Psal. 33.

Eretnék-segek.

Angya-lok. Psal 104.

Heb. 1.

Ioh. 8.

ördögök

zúl nemelylec meg maradtac az engedelmeſségben, és rendöltettenec az Iſtennec, és az embereknek hívſéges ſzolgálatyokra: Nemelylec pedig magoc kenyén el eſtenec, és ördöc kárhozatra hanyatattanac, kik minden ioknac, és az hiveknek ellenségité lettene.

Már pedig az emberről azt mondgya az Irás, hogy kezdetben iová teremtetet az Iſtennec képe, és haſomlatofſaga-ra, hogy az Iſten őtet Paradizomban helyheſtette és mindenek ő néki állaia vetet: mellyet Szent David nagyon magat;tal az 8. Pſal. Továbba adot ő néki hazas tarsat, és meg áldotta őket. Azt mondgyuc pedig, hogy az ember az egy ſzemélyben két külömböző terméſetből áll, tudni illik halhatatlan lélekből, melly az teſtűl el válván; ſem nem aluſſic, ſemel nem vész: és halando teſtből, melly mind az által az utolſo ítéletben hallottaiból föl támaſztatic, hogy az után az egéſz ember vagy az élet ber, vagy az halálban maradgyon mind ördöckén. Kárhoztattyuc mind azokat, kik meg nevetic, avagy mély ſéges veteködéſekkel kétfélegge teſzic az Léleknek halhatatlanſágot, avagy azt mondgyac, hogy aluſſic az Lélec, avagy hogy valami réle az Iſtenségnec. Rövideden, mindeneknek minden féle veteködéſöket kárhoztattyuc, valakic az teremteſtől, az Angyalokrol, az ördögökröl, és az emberről külömbet értne attul, az mint az ſzent iráſból tanultuc az Chriſtusnac Anyaſentegyházában.

Tevélgé-
lek.

AZ ISTENNEC ELEVE VALOREN-
DELE SEREOL, ES AZ SZENTEK-
nec elvaláſztáſokrol.

CAPVT

CAPUT. X.

AZ Iſten öröktől fogva, ſzabad akarattyából, és egyedül csak maga kegyelméből, nem az emberekre nézve, el rendölte, vag' el valaſztotta az ſzentöket, kiket az Chriſtus által akar idvözíteni, az Apoſtalnac amaz mondáſa ſzerént: Az Iſten el valaſtot minket ő benne, minec előtte ez világnac fundamentomi föl vettette volna. Eph: 1. Es iſmeg, ki meg tartot minket, és ſent hívattallal hívot bennünket, nem az mi czelekedetinc ſerint, hanem az ő rendöléſe, és kegyelme ſerént, melly adatot nekünk az Ieſus Chriſtus által, ördöc időknec előtte, de moſtan meg nyilatkoztatot, az mi Urunc Ieſus Chriſtusnac meg ielenéſe által.

Ezokáért nem ezköz nélkül, noha nem valami érdemünkért, hanem az Chriſtusban, és az Chriſtusért valáſztot el minket az Iſten, ugy hogy, valakic immár hit által az Chriſtusban bé oltattanac, azoc legyenec az el valaſztattac: az meg vettettec pedig azoc, kik az Chriſtus kivől vadnac az Apoſtalnac amaz mondáſa ſerint: meg kéſéretetec magatokat, ha az hitben vattoké, nem iſmeritöké magatokat, hogy az Ieſus Chriſtus ti bennetöc vagyon, hanem ha megvettettec vadtoc? Végezetre, az Szentec valáſztattanac Iſtentől az Chriſtusban bizonyos végre, az mellyet meg magyaráz az Apoſtal: el valaſztot, ugy mond minket ő benne, hogy ſentec ſennénc, és ſegyheterlenöc őelőtte, az ſereter által. Eph: 1. Ki azért valaſztot el minket, hogy fiaiva fogadna az Chriſtus Ieſus által önnön magában, hogy diczetteſſec az ő kegyelménec diczöſége. Es noha iol tudgya Iſten kik legyenec az ővei, s'nehult emléközötöſti teſzen az valozottaknac kevés voltokrol: mind az által io reménſégben köi lenni mindenec felől, és ſentek

Az el va-
laſztás ke-
gyelem-
ből vagy
on.

2 Tim. 1.

Az Chri-
ſtusban,
lett az el
valaſztás.

2 Cor 13.

El valaſz-
tattuc az
jocſeleke-
derekre.Mindene-
c felől
örökel re-
menleni.

X 2

nem köi

nem kől vakmerőképpen az el hagyatattak közé szám-
lálni. Szent Pál bizonyára Phil: 1. Halálat adoc úgy
mond mindnyaiatokért (Izol pedig az egész Philippis Va-
rosbéli Ecclesiáról) hogy az Evangelionnac vételére iatot-
tatoc, el hívén azt magamban, hogy az ki elkezdette ti benne-
tec az io czelekedetet, elis vegezi az mint meltoi, hogy én illye-
tén értelemben legyek mindnyaiatok felől. Es midőn azt
kérdénec idvőznőnktől Luc: 13. ha kevesfén vadnac az
kic idvőzülne, nem feleli az Ur ezt mondván, hogy vagy
fokan vagy kevesfén volnanac az idvőzülendőc, avagy az
el kárhozandoc, hanem inkább inti az embereket, hogy ki
ki mind igyekőzzéc az soros kapun bé menni: mint ha ezt
mondotta volna, nem ti hozzatoc illendő ez dologról melysé-
gessen vizsgálodni, hanem inkább azon igyekőzzetec, hogy az
igaz uton menyetec bé mennyországban. Ezokáért nem
ia vallyc nemellyeknec Istentelen mondások, kic azt
mondgyác: mivelhogy kevesfén vadnac az valostattac,
és én nem tudom ha azoknac az kevesfén számo-
köz-
zót vagyoké, kedvem szerint élec: Nemellyec azt mond-
gyác, ha Istentől el rendőltetem, avagy el valasztattam,
semmi meg nem tartoztat az nekem rendőltetet idvőség-
től akár mit czelekedgyemis: ha pedig az el hagyatattak
nac, avagy az nem valasztattaknac számo-
köz-
engemet semminemő hit, semminemő penitentia meg
nem segíthet, holot az Istennec rendőléte meg nem val-
toztathatic: Ezokaért hasonlatanoc minden tanításoc és
intésec. Mert ezec ellen vagyon az Apostalnac ama z
mondása. 2. Tim: 2. Az Isten szolgálata alkalmatosnac
köl lenni az tanításra, hogy oktassa az okat, kic ellene állnac az
igasságnac ha valaha Isten őnekic penitentiát adna az i-

gasságnac

Nem Istentelen
mondások
kár-
hozatoc

gasságnac ösmeretire, hogy meg menekődnénec az őrdőgnec tő-
vétől, kiől fogva tartatnac az ő akarattýára. De Szent
Agostonis de bono perseverantia Cap: 14. & sequenti: megh-
mutattya, hogy mind az kettő köllene hirdetni, mind az fla-
bad valasztásnac és rendelésnec kegyelmét, s mind az intése-
ket, és idvőseget tanításokat.

Nem ia vallyc tehát azokat, kic az Christus kivől azt
kérdic, ha őrdőc időközül el valasztattanaké? és minden ő-
rdőc időknec előtte mit rendőlc felőlc az Isten? Mert
az Evangelionnac hirdetését kől halgatni, és annacköl
hinni, és bizonynyal kől azt tudni, hogy ha hisz az Chri-
stusban, és ő benne vagy; elvagy valasztatván. Mert az
Atya, az ő őrdőké való rendőlésnec sententiaiat az Chri-
stusban jelentette meg minékűnc, az mint mostan az
Apostal irásából meg mutatán.

Mindeneknec előtte azért az kől tanítani, és iol meg
gondolni, az Atyánac minemő nagy hozzánc való szerel-
me ielentetoc meg az Christusban: az Evangelionban
arra kől figyelemzőnec minden napon, mit hirdet miné-
kűnc őnnön maga az Ur, miképpen hiv ezt mondván:
Fővetec én hozzáam mindnyáian, az kic fáradozoc, és meg ter-
helte ven vadtoc, én nálam nyugalmat talalioc. Math. 11.
Ugy szerete Isten ez világot, hogy az ő egyetlen egyfiat adta le-
gyen erette, hogy minden az ki ő benne hiszen, el ne vessen ha-
nem őrdőc etete legyen. Ioh: 3. Isineg: Nem akaria az Atya
hogy valakiez kisedec közzül el vessen. Az Christus
legyen azért tükörűnc, kiben a mi el valasztásunkat szem-
lélyűnc. Elég nyilván való és erős bizonságunc leszen
hogy mi az életnec könyvében bé irattatunc; ha az Chri-
stussal egyesűtűnc, őis az igaz hit által mienc leszen, és

Nem heá
bí valok
azintélec

Honnan
tudhary-
uk megh-
hog' elva-
gyunc va-
lazzatvá.

Mat. 18.

Az elvalasztátnac késcetiben, (mellynél a leg lehet más veszedelmessé) vigasztallyon minket az, hogy az Istennek igéreti minden hívekre közönségesen néz nec, és hogy ő ezt mondgya: *Kérietec s-el vesítec. Minden az, ki kéri el vesti, Luc: II. Végezetre, hogy az közönséges Anyaszentegyházzal ezt meggyuc: Mi Anyác ki vagy menyegben, és hogy az körösítés által az Christushnac testében bé oltatunc, és az Anyaszentegyházban, az ő testével és vérével gyakorta táplálatunc az örök életre.*

Ezeckel meg erősítetec lévén félelemmel, és rőttegesél, *Szent Pálnac* parancsolatya szerint visellyunc gondot idvőségünkre.

AZ ISTENNEC TEORVENYERÖL. CAPUT XII.

AZT tanéttyc, hogy az Törvényben magyaráztatic meg minékunc az Istennek akaratya, mit kívánnyn mi tölunc hogy meg cselekedgyunc, és mit tavasztallunc el, mi legyen az io, s' igaz, és ismet mi legyen az gonosz, s' az hamis. Annakokaért javallyuc és szentnec vallyuc lenni az Istennek törvényét: Es hogy ez elsőben Istennek uyjaval iratatot bé az emberek nec szivökben, és természetnec törvényenec neveztetici: Masodszor penig, az Istennek uyjával iratatot *Moysefnec két tablaíára*, és az ő könyveiben bösegeesen meg magyaráztatic. Világos értelemnec okáért harom részre osztatyc az törvént. *Első az io erkölczökről vagyon, ugymint az két tablan valo Tiz parancsolat, melyeket Moyses öt könyveiben*

Rom 2.
Exo. 20.
Deut. 5.
Harom
rendbeli-
ec az tör-
vénynek.

veiben magyaráz meg: Masodic az Czeremoniakról vagyon, mely az Isteni tiszteletben való rend tartásokat parancsolta: Harmadic az Itéletekről, mely az polgári törvényeket, és az hazigazdaságról valokat tanittya. Hiszük penig hog' ez Istennek törvénye tökéletössen előnkben adgya az Istennek minden akarattát, és minden életünkre valo szükséges parancsolatit. Mert ha külömben volna, nem tiltota volna meg Isten, hogy semmit hozzá se tegyenec, attul el se vegyenec. Deuter. 4. Nem parancsolta volna hogy egyenessen az szerént iáruunc, se iob se bal se ne तरीunc. Tanéttyc azis, hogy nem az végre adattator emberek nec ez törvény, hogy en nec meg tartásával, igazéttassanac meg: hanem inkább hogy igazgasson bennünket, az mi gyarlóságinknac, bűneink nec és kárhozatunknac ősmertire, hogy az magunc ereiében nem bizván, hit által az Christushoz तरीunc: Mert nyilván mondgya az Apostol, hogy az Törvény haragot söröz. Rom: 3. és hogy az bűnnec ősmertit az Törvényből vagyon. Es, ha az végre adattator volna az Törvény hogy meg igazíthatna, vagy meg eleveníthetne, bizonynal az Törvényből volna az igazság: de mindeneket bűn ala rekesztet az irás (az Törvény tudni illik) hogy az ígérlet az Christushan valo hit által adattat nec az hívek nec. Ezokáért az Törvény kézen vezérle m तरीunc volt minékunc az Christushoz, hogy hitből igazíttatnanc meg. Gal. 3.

Nem tehetet penig, s' most sem tehet eleget, csak egy emberis az Isten Törvényénec, és senki azt bé nem töltheti, az testnec gyarlósaga miat, mely mind halálunc o ráiglan bennunc meg marad. Mert isméglen ezt mondotta az Apostol: az mit az Törvény veghez nem vihetet, mi-

Mi végre
adattator az
törvény.

Az ember
né tehet
eleget az
Isten tör-
vényénec.

vel hogy az *test* miat, erőtelen vala, azt az Isten cselekedte meg, elbocsátván az őt ulaydon fiat, az bűn ala vettetét *test*-*nec* abra-attában. Rom: 5. Ezokáért az Christus *töké*-*ltessege* és *bé* teljesítése az Törvénnec. Rom: 10. Kiaz mint az Törvénnec átkát el vedte, midőn mi érettünk atoc-*ká*, vagy *sidalomma* lőt. Gal. 3. ugy velünk közli hit által az Törvény nec magától let bé töltéset, és minékünk tu-*lay* donitatic az ő igasága és engedelmesége. Enni-*ben* azért el vétetét az Isten nec Törvénye, az menyben minket többé nem kárhoztat, sem haragot bennünk nem szerez. Mert *kegyelem* alaz, vagy *unc*, és nem az Törvény al az. Is meg, az Törvénnec minden példázatit bé töltötte az Christus: ezokáért meg szüntene az árnyéloc, mivel hogy az valóságos dolog el jött, ugy hogy immár az Chri-*stus*ban legyen minden valóság, és minden tökéletes-*ség*. Mind az által nem vettyű meg az törvént, megh-*utálván* azt: mert meg emlekezünk az Ur nac inez mő-*d*farol: Nem azért iőttem, hogy az *Prop*hétákat, és az Törvent meg *seg*iem, hanem inkább hogy azokat bé töltsem. Math. 5. Tudgyuc azt, hogy az Törvény által adattat-*na* celönkben az iofzagos cselekedetök nec, és az vétkek-*nekis* formai: Tudgyuc aztis, hogy az *ivot* törvény, ha-*meg* magyaráztatic az *Evangelium* által hasznos az *Ecclesiá*-*na*, azért az Törvénnec olvasását, nem kől ki fogyatni az *Ecclesiából*. Mert noha földéllel földetet uolt bé az *Moyse* nec orozai: mind az által az *Apostol* azt mondga hogy az *é* földél el vétetét, és el tőrltetét az Christus által. Kárhoztatgyuc mind azokat, mellyeket az régi és *ly* Eret-*kek* tanítottanac, az Isten nec törvénye ellen.

Meniben
vétetét
az törvé-
ny.

Hasznos
törvény

AZ IESUS CHRISTUSNAC EVAN-
GELIOMAROL, ISMEG AZ IGERE-
tekről, az Lélekről, és bötűről.

CAPUT XIII.

AZ Evangelium ugy vagyon hogy ellenben vettetic az Törvénnel: mert az Törvény haragot söröz, és átkot hirdet: az Evangelium pedig kegyelmet és ál-*dást* predikál. Sőt *sent* Janos az mondga, hogy az Törvény *Moyse*s által adattat, az kegyelem és igaság az *Ie-**sus* Christus által *sármazot*. Mind azon által bizonyos dolog, hogy azoknakis volt Evangeliumoc, kiaz törvény előt, és az törvény al az éltene. Mert na loc voltanac az Evangelium nac fő fő ígéreti, minemővec *c*zec: Az *Afony* állat nac magva meg *tőri* az *kigy*onac *sejét*, Gen: 3. Az *te* magodban meg áldat nac minden nemzetfegec. Gen: 22. Nem vétetik el *Iudá*tol az *Király*ipálcza, mig el nem iún az *Syloh*. Gen: 49. *Prop*hétat támazt az *Ur* ti közzűletet. Deut: 18. Meg ősinériitacztis, hogy az *szent* Atyáknac két fele ígeretec nyilatkoztat tanac meg, az mint hogy mi-*nékünkis*. Mert nemellyec, ez ielen valo, avagy földi dolgokrol valoc voltanac: minemővec az *Chanaán* földé-*ről* és az győző delmekről valo ígeretec, és minemővec vadnac meg mais az mindenapi kenyérről. Nemellyec pedig valanac ackoron, és vanna még mostanis az men-*nyi* és öröckén valo dolgokrol, tudnia illik, az Isten kegyelméről, az bűnök nec bocsánattyáról, és az örök é-*letről* az Iesus Christusban valo hit által. Az régieknel pedig, nem csak az külső és földi, hanem az mennyei és földi ígeretőkis az Christus által voltanac. Mert *sent*

Az Regi-
eknekis
volt E-van-
geliumoc

Két felek
volt az
ígéretetek.

Péter azt mondgya, hogy az idősegről tudakoztanac és kérdezkedienec az *Prophétác*, kic az *mi réanc követközendő kegyelemről iövendölörttenec*. *1. Pet: 1.* Azért mondotta *Szent Pál Apostalis* hogy az *Istennec Evangelioma*, régenten az *Prophétác által volt meg ígérve az Szent irásokban*. *Ro. 1.* Ebből azért nyilván vagyon, hogy az réghiecnem voltanac tellyeséggel az *Evangeliombéli igéretenc nélkül*. Es noha ecképpen az *Prophétác irásiban volt Evangelizacio* az *mi Atyáinknac*, az melly által idősegetis nyertenc az *Christusban való hit által*: mind az által tulaydon értelem izerént, *Euangelionnac* mondati amaz örvendetes és boldog izenet, melyben minékünk leg először az *körösölő Ianoftol*, az után önnön magátol az *Christustol*, az után az *ő Apostalitól*, és azok után következő tanétoctól hirdettetet ez egész világnac, hogy az Isten meg tellyesítette már azt az mit ez világnac kezdetül fogván ígért, és hogy el bocsláta, sőt ugyan aiandekozta minékünk az *ő egyetlen egy fiát*, és *ő benne az Atyával való meg békéllést az bűnöknek bocsanattyát*, és minden tellyesleget, s az *öröc életet*. Annakokáért igazán mondati, *Evangelionnac*, az négy *Evangelistáktól* meg irattatott *Historia*, melly azt magyarázza meg, miképpen lettenec ezec, avagy mint tellyesettenec bé az *Christus által miket tanétoctól és czelekedet legyen az Christus*, és hogy az *ő benne hívőknek tökéletességec legyen*. Az *Apostaloknak* ismet tanitások és irások (mellyben azt adgyác előnkben az *Apostaloc*, az *Atyától mi módon adattatott legyen minékünk az Fiu*, és *ő benne mindenec az öröc életre és idősségre való*) igazán mondati *Evangelioni* tudománnac el annyra, hogy ha tisztán meg marad, még ma sem veszt el illy böczületet.

Mitfodatulaidon értelem, izerént az Evangelionom.

letes nevezeti.

Ugyan azon *Euangelionnac* *pradikállása*, nevezetiec ismet az *Apostaltól Léleknec*, és *léleknec szolgáltatásnac*, azért hogy az *Szent Léleknec cseleködetiből*, az *hivéknek fülökben és szívökben hathato*, s *elő az hit által*. *2. Cor: 1.* Mert az *bőrü*, melly az *léleknec ellenében vetteti*, úgy vagyon hogy minden külső dolgot iegeyz, de főképpen iedzi az *Törvénnec tudományát*, melly az *Szent Lélec*, és az *hit nélkül azoknac* vagyon *szívökben*, kic nem *élő hittel hisznec*, melly *Törvény haragot nemz* és az *bűntől indéttya*: melly dologért az *Apostaltól nevezetiec* *halálnac szolgáltatásnac*: mert ide való amaz mondása az *Apostalnac*: az *bőrü meg öl*, az *Lélec pedig meg elevenit*.

Az *hamis Apostalokis* *pradikallottanac törvénnel ösve egyeletet Evangelionot* mellyet meg *vestetgettenec*, mint ha az *Christus az törvény nélkül meg nem tarthatna*. Az *minemőeknek* mondatanac lenni az *Hebionitác* kik az *Hebion* eretnektől származtat, es az *Nazareusoc* az kic *Mineusoknac* *hivattattanac* régenten, kiket mindnyaiokat *károztatunc* mi kic tisztán hirdettyuc az *Evangelionot*, és azt tanéttyc hogy csak az *Lélec által*, és nem az *Törvény által igazéttattanac* meg az *hivéc*, melly dologról maian az meg igazuláfnac *titulussaban*, béveben való magyarázat következőc. Es noha az *Euangelionnac* *tudománya ösve vettetvén az Phariseusoknac* az *Ulynac* lenni, mikor leg elsőben hirdettetet az *Christustól* mellyet *Jeremias* meg *iövendölött az Uj Testámentumról*: mind az által az *Euangelion* nem csak régi vala, és régi még mo-

Az lélek ről és az Bőről.

Eretnekek.

Az Euangelionac itéletet az Fariseusoktul.

Itanis: (mert más Uynac mondati az Papistáktól, ha egyben vetteti az tudományokkal) hanem még minden ez világon való tudományoknális leg régieb. Mert az Isten örök időknec előtte el rendölte hogy az Christus által meg tarcza ez világot. 2. Tim: 1. és ezt az ő eleve való el rendölését, és öröckén való tanaczát az Evangelium által meg nyilatkoztatta ez világnac. Az honnan meg teccie hogy az Evangeliumi hit és tudomány, valamelyec valaha voltanac, s most vadnac, s iövendöbenis lesznec, mindeniknél leg régieb. Azt mondgyuc azért hogy rútól tévelegnec mindnyiaan azoc, és az Isten nec öröckén való tanaczára nem méltot szolanac, kic az Evangeliumi tudománt, és hitet minapinac mondgyác, és csak alégh harmicz esztendősnecis, kikre igen illendö az Esaiás Prophetának amaz mondása: Jay azoknac, kik gonoznak mondgyác az jot, és az gonozt jonak, kic az sóiötseget világosságnac tartják, és az világosságot sóiötsegnec, az keferüt édesnek, és az édesset keferűnek. Esa: 5.

AZ EGYHAZIES SZENT GYŰLEKEZETEKREOL.

CAPUT XXII.

Az gyű-
lekezet-
ben mine-
mü dol-
goknak
köl len-
ni.

Noha mindeneknec szabad magan hazánál olvasni az szent írást, és egymást az igaz hárte tanétván építeni: mind azon által, hogy törvény szerint hirdetessé az Isten nec igéje az kösségnec, és könyörgések, s imádfagok legyenec közönségesen, az szent-segek is törvény szerint ki szolgáltaflanac, és legyen Egyházi gyűtemeny az szegényeknec taplalásokra, és az Ecclesiának

clefiának szükség költégere, tellyesleg el szűkségesnek az hiveknec Egyházi és szent gyűlekezetek.

Mert nyilván vagyom, hogy az Apostoloktól fondáltatot, és azok után következet Ecclesiákban minden hivek gyakorlottak az illyeten gyűlekezeteket. Valakik meg utállják ezeket, és ezektől magokat el szakasztyák, az igaz hűtöt megh utállják, és kényszerétniec köl Lelki Pásztoroktól, s Istenfelő Magisztratusoktól, hogy vakmerő képpen magokat azoktól el ne szakaszák, és az szent gyűlekezeteket meg ne utállják. Az Egyházi gyűlekezetc penig, nem titkon és sötötben, hanem nyilván, és közönségesen legyenec, hanem ha az Christushnac, és az Ecclesiájának ellenséginec öldözöse, nem szenvedne nyilván és közönségesen lenni. Mert jól tudgyuc regenten mineművek voltanac az Apostoloktól fondáltatot Ecclesiának gyűlökezeti, röytöc helyeken, az Romai fejedelmeknec kegyetlen ségek miat. A mely helyeken penig ösue gyűlnec az hűvek, azok tisztességesnek legyenec, és az Isten Ecclesiájának mindenképpen alkalmazatosak. Valasztáflanac azért arra tagas házak, avagy Templomoc: mind az által minden ollyatén dolgoktól meg tisztitáflanac, mellyec az Isten Anya szentegyházat, nem illetic. Legyenec peniglen, mindenec ekecségnec, szűkségnec, és kegyes tisztességnec okaért, hogy valami heja ne legyen annac, az mi kívántatic az Ecclesiának szükség rend tartására. A mint penig azt hisűc, hogy nem lakozik Isten az kézzel csináltatot Templomokban, ugy az Isten nec igejeért, és szent dolgoctal való élesért, tudgyuc azt, hogy az Isten nec, és az Isteni tisztetnek szentölte et helek, nem közönségesnek, hanem szent,

Nem kel-
meg utál-
ni az sz-
gyűleke-
zetet.

M nemű
hel'ekre
kel ösue
gyűlni.

Sz. helec.

Az Templomok-
nac ekef-
segecmu-
benalyo.

helyek, és az kik azokban forgolodnac, böcsülettel, és tisztességessén forgolodgyanac, úgy mint kik szent helyen, az Istenec, és az ő *szent Angyalinac*, színyec előtt vannak. Ezokaért az köröztyének, *Templomoktól*, és Imátkozó helyektől, igen el kől tavoztatni minden ruhákból való bujalkodást, minden kevélységet, és mindeneket, valamellyec nem illel az köröztyénialázatoságot, fenyetéket, és tiszteltéses jó erkölcsöt. s az *Templomoknac* valóságos ekefségek, nem ál *Elefánt tetemből*, *Aranyból*, *drága kővekből*, hanem *józanfagból*, *kegyeségből*, és azoknac *jóságos czelekedetekből*, kik az *Templomban* forgolodnac. Mindenec peniglen illendőkép-
pen, és rendel legyenec az *Ecclesiában*, és végezetre mindenec épületre legyenec.

Idegen-
nyelvek
tilalma-
lok.

Halgassanac tehát minden idegen nyelvek az *szent gyülekezetekben*: Mindenec közönséges nyelven mondás-
nac, az mineműet azon helyben való emberek abban az gyülekezetben meg értne.

AZ ECCLESIANAC IMADSAGI- rol, Eneklefiről, és az Imádságos Orakrol.

C A P V T XXIII.

Szabad ugyan magánis imádkozni, akar minémű nyelven, a ki mineművet érth, de az közönséges Imádságoknac, az szent gyülekezetben közönséges álmal imá-
nyelven valonac kől lenni, az mineművet mindenec ért-
dgyuc az nec. Az hűvec minden Imádságokat nyulak csak egye-
Atyát. dül az *Christusnac* közbenjárása által az *Istennac* s hűtől
és Bere-

és *szereiből*. Az mennyei Szenteket segítségül hűnya, avagy azokat, közbenjáróknac tartani, nem engedi az *Christusnac* *Papsága*, és az igaz hű. Kől penig Imádkoznunc ez világi *Fjedelmekért*, az *Királyokért* avagy mind azokért, a kik méltoságban helyhezttetenec, az *Egyházi szolgakért*, és az *Anyaszentegyháznac* minden sűk seges dolgaiért. Az nyomorúságokban penig, s főképpen az *Ecclesiában*, mind közönségesen, s mind magán sűnetlen kől imádkozni. Ismeg szabad akarattól, nem kényszeretésből, és nem bérért kől imádkozni. Nemis illic az Imádságot oly babonafan az helyhöz kötelezni, mint ha másut nem volna szabad imádkozni, hanem csak az *Templomban*.

Az szent-
ket nem
hivjuc se-
gitéleg.

Nemköt-
tetit az i-
madlagh
helyhöz.

Nem szükséges azis, hogy az közönséges imádságoc minden *Ecclesiákban* egyenlőc legyenec azon egy forma-
ra, és azon egy időre. Mert minden *Ecclesiác*, ellye-
nec az ő szabadságokkal. *Socrates* az *Historiában*, ezt mondgya, hogy az egész tartományokban, sobut csak két *Ecclesiát* sem talál, mellyec az imádságban tellyesfeleg egyezné-
nec. Eféle viszálkodásoknac sűrözönc azokat vélé lenni, kik minden időben előtte iaro voltanac az *Ecclesiák*nac. Ha mind az általegyeznec, fölötté igen dicfendő do-
log, és méltó arra, hogy egyebekis kövesséc azt. De az mint akár minemű dolognakis, így az közönséges i-
madásnakis bizonyos modgyanac kől lenni, hogy igen hofjuc és unalmasoc ne legyenec.

Az szent gyülekezetőkben azért főképpen tanettaf-
séc az *Evangelium* és azon kől igyeközni, hogy az gyüle-
kezetben, az fölötté hofu imádságokkal az kölség ne
faraztasséc el annyra, hogy mikor az *Evangeliumnac* hir-

Hofu i-
madlagh
unalmas

detéset köllene hallani, az nép meg tarat lévén, avagy kívánnak jönni az gyülekezetből, avagy azt el őzlani kívánnya. Ez féleknek az *predikálásban* fölötté hoszunac tezie az, az mi önnön magában elég rövid volna. Mert az Tanitoknakis bizonyos modot köll tartanyoc.

Eneklés. Így köll az énekléstis az szent gyülekezetben meg mértékleni, a hol azzal élnek. Az *Gergely Papától* szösztetet éneklésekben, főképtelen dolgoc vadnac, ezokáért méltán vettetet meg mitőlűnc, és soc egyéb *Ecclesiáktólis*. Ha vadnac olly *Ecclesiác*, mellyec az hitből származot, és törvény szerint valo imádságot meg tarttyác, de semmi éneklés ec nincsen, nem köll azért őket kárhoztatni. Mert nincsen minden *Ecclesiának* az éneklésben valo alkalmatosságoc. Es bizonyos dolog az *Régiéknek* bizonság tételekből, hogy az mint az *Napkeleti Ecclesiákban* az énekléseknek szokása fölötté réghi volt, ug' az *Nap nyugoti Ecclesiác* azt igen késén véttéc be.

Imádságos orák. Az hét orákat, az az bizonyos orákra rendöltetet imádságokat, mellyeket az *Papistác* énekelnek, avagy el olvasnac, nem tudtác az reghiec, mellyet könnyű meg mutatni önnön magokból az imádságokból, és azokban lévő dolgokból: De nem kevés képtelen dolgokis vadnac bennec, hogy semmit többet ne mondgyac, ezokáért iol hagyattatnac el az *Ecclesiáktól*, kic azoc helyében az Istenec egész *Ecclesiájának* idősféges dolgokat rendöltene.

AZ CATECHISMUSROL, ES AZ BETEGEKNEC VIGASZTALÁSOKROL,

vagy meg latogatásokrol.

CAPUT XXV.

AZ Ur Isten meg parancsolta volt az ő réghi népének, hogy gyermeksegektől fogva, nagy gondot viselnének az ifjuságnac igazán valo tanítására, és ugyan nyilván meg parancsolta az ő Törvényében, hogy tanitanác őket, és az szentségeknek titkos voltát meg magyaráznác nékiec. Mivelhogy penig nyilván vagy on az *Evangeliumból*, és az *Apostaloknac* írásból, hog' nem kevesleb gondot visel Isten az *Új Testamentombéli* népnek kiseddirőlis; mivelhogy nyilván mondgya ezt: *Ne tilczátok az kisedeket en hozzá m iönni, mert illyeténöké az mennyeknek orsága*, Mar: 10. fölötté hasznossan cselekefzic az *lölki pástioroc*, kic az ifjuságot idején, és szorgalmatoslan az *Catechismusra*, az az, az hit nec első fundamentomira, és az köröstyéni tudománynac első kezdetire tanittyác, magyarázván nékiec az Istenec Tízparancsolattya, az *Apostali Credot*, és az Urto tanult imádságot, az *Sacramentomoknac* természetit, és egyéb effele első kezdetit s fő fő részeit az mi köröstyéni hitűnknek. Az Anya sentegyház penig it az ő hiveségét és szorgalmatosságát, meg mutatla, hogy az ő gyermeköket az *Catechismusnac* tanulására el vigye, és azt kívánnya, s azon örüllyön hogy igazán tanéttanac.

Mivelhogy penig, soha nagyob kefertetben nincse nec az emberec, mint mikor crötelenfégeckel gyakoroltatnac, avagy beteg ec töretetettec lévén; mind lölkök

Az gyermeknek tanítások.

Betegek
nec meg
latogata-
lok.

nec, s' mind testőknek faidalmival: bizonyára soha nem illendő az *Lóki pástoroknak* szorgalmatosán vigyázni az ő nyájoknak időfűgére, mint efféle betegségekben, és erőtlenségekben.

Ezokaért idején meg latogatsák az betegeket, és ismét idején hivatalosan az betegektől, ha az szükség kívánja, és vigasztallják, és erősítézik őket az igaz hitben, és föl fegyverköztessék az *Satánnak* veszedelmes sugallati ellen, és az beteg embereknek hazaknál imádkozzának, és ha szükséges, az szent Gyűlésekben is közönségesen, imádkozzának az betegeknec meggyógyulásokért, és gondot viseljenek arra, hogy boldogul mullanak ki ez világból.

Az Papi-
stáknak
utolsó ke-
netec.

Az *Papistáknak* meg latogatásokat, amaz ő utolsó kenetöccel, mondottuk oda föl hogy mi nem iavallyuk, mivel hogy képtelen dolgoz vadnak benne, s' az hűtűket igazgató szent írások sem iavallyák azt.

AZ HIVEKNEC TEMETÉSEKREOL ES AZ HALLOTTAKRA VALO GOND- viselesekrol, az Purgatoriumrol, és az

Lólkőknek meg jelenésekről.

C A P U T XXVI.

Az halot-
takra va-
lo gond-
viseles,

AZ Hiveknec testőket, úgy minth az Szent Léleknek láko Templomig, mellyekről igazán hiszük, hogy az utolsó napon föl támadnak, parancsollja az Írás hogy tisztességesen babona ságnélkül az földben temessük, és az kic az Urban szentől holtanac meg, azokrol tisztességesen meg emlekedzünk, és az ő maradékjok-

nac

nac, ugymint az özvegyeknek, s' árváknak minden kegyes szolgálattal legyűnc: Az hallottak felől más gondviselet nem tanítunc. Nem iavallyuk tehát főképpen az *Cynikusokat*, kic az hallottaknak testeikkel nem gondolnának, avagy fölötté gondviseletlenül és bőczteledenül vetik azokat az földben; soha csak egy jó szót sem tesznek az meg holtak felől, avagy az ő maradványoknak semmi gondgyokat nem viselnek. Nem iavallyuk uifzontak azokat is, kic fölötté szorgalmaskodnak az hallottak felől, kic az *Pogányok* módgyára siratták hallottjokat, (az mértékletes írást, mellyet *Szent Pál* meg engedett. *Thess. 4.* nem szidalmazuk, sőt embertelenségnek ítéllyük semmit nem bánkodni) és az hallottakért álodoznak, és bizonyos imádságokat bérért berbitelnek, efféle cselekedetekkel akarván. az ő magokhoz tartozókat meg szabadítani az gyötrelomból, kic felől azt vélik, hogy haláloc után az gyötrelomban ugyan bémérültenek, és hogy efféle kábafagokkal meg szabadíthatnák, mert azt hiszik, hogy az hiv emberek az testi halálból igyenessén az Christushoz mennék, Ezokaért nem szűkölködnék az előknec segítségével, avagy hallottakért való Imádságoc, avagy jó cselekedetec nélkül. Hiszük ismeglen, hogy az hitetlenek egyenessén az pokolra hanyattarnak, a honnan az Istenteleneknek ki jövételek nem lehet az előknec jó cselekedetec által.

Hallotta
kon valo
írakozás

Az halot-
takertva
lo imád-
lag tilal-
mas.

Az megh-
holtak-
nac alla-
pattyoc.

A mit pedig nemellyek tanítanak az *Purgatorium* tűze felől, ellenkőzik az, im ez kőrőstyéni hűttel: *Hísem az bűnnec boczanattyát, és az örök életet*: Ellenkőzik az Christus által lőc tökéletes meg tisztulássalis, ellenkőzik az Urnak imez mondásávalis: *Bizony bizony mon-*

Purgato-
rium.

dőtinek, a ki az én bűnémet halálja, és bűne annak a ki engem met bocsátot, annak örök élete vagyon, és itéletben nem megyen hanem az halál után az életre által ment, Ioh. 5. Ismeg, az ki meg mosdott, nem szükség, hanem csak hogy az labait mosogassa, mert egészen tiszta, és tiis tiszták vattoc. Ioh. 13.

Immár, az mit tanítanak az meg holtaknak lőlkőc felel, hogy neha meg jelenec az előknek, és segítséget kérnek tőlök, mellyekkel meg szabadullynak, azokat az jelenefeket, az ördögnek mesterfeg, csalárdfagi, és jádzkodási közzé számlállyuc, ki az mint *Angyala*, tüntetheti önnön magát, úgy azonis incselkedi, hogy az igaz hűtőt, vagy el fordítsa, vagy kétségeffé tegye. Az *O-Testamentomban* tiltotta az Isten, hogy az igazságot ne tudakozzák az hallottaktól, se pedig valami sűvészegek ne legyen az lőlkőcök. Deut. 18. Az kazdagnak pedig, ki az büntetésnek rabfágában vala, az mint az *Euangeliumi* igazság beszél, nem engertetec, az ő Atyafához való vízfá jövetel, ezt mondván azonközben az Isteni felelet. Vagyon *Moysesec* és *Prophetájac*, halgassak azokat: ha pedig az *Moysest* és az *Prophetákat* nem halgattyák, ha sinitén valaki az hallották közzül föl tamadna, annak sem bűnnének. Luc. 16.

AZ EGYHAZI RENDTARTÁSOK-
ROL, CEREMONIAKROL,
és az szabadfágban, helyhezte-
tet dolgokrol.

CAPUT XVII.

AZ ō Testamentombeli népnek adattattanak Régenten Ceremoniák, úgy mint neminemű vezető mesterek, azoknak kic az törvény alatt, úgy mint neminemű vezető Mester és Tutorság alatt tartatnak vala, de minec utánna eljött az *Sabadító Christus*, kivel vette az Törvént, mi hűvec, többé nem vagyunc az törvény alatt. Ro. 6. és az Ceremoniák is elmultanak. Mellyeket az *Christusnak Ecclesiájában*, az *Apostoloc*, annyra nem akartanak meg tartani, avagy meg uyjétni, hogy nyilván ugyan bizonyoságot tettecnek rola, hogy ők semmi terhet nem akarnának vetni az *Ecclesiára*, Act. 15. Ezokaért az *Sido* hűtőt, láttatnánk vízfá hozni, avagy helyére állatni, ha az *Christusnak Ecclesiájában*, az ō Testamentombeli Ecclesiának szokása szerint, az Ceremoniákat és az rend tartásokat, meg szokasítanánk.

Azért, semmiképpen nem javallyuc azoknak értelmeiket, kic szükségeseccé itélik lenni az *Christus Ecclesiájában*, sőt és külömb külömbféle rend tartásokkal, mint valami Tanító Mesterrel őrizetben tartani. Mert ha az kőrősztyén népre, az *Apostoloc* nem akarták vetni az Istentől adattatott rend tartásokat és Ceremoniákat, kérlec, micfoda ezes ember, vetne rea erővel az emberi förtől gondolt tudományokat? Menivel inkább őreg edik az *Anyaszentegyházbeli* rendtartásoknak rakása, annival inkább meg kissébül, nem csak az kőrősztyéni szabadfág, hanem az *Christusban* való hűtis: mivel hogy az kőrősztyén az külső rend tartásokban keresi azt, az mit egyedül csak az *Iesus Ckristusban*, az Istennek fiában köllene hűt által keresni. Elegendendőc azért az hűveknek, kevés,

Az ō Tör-
vénybeli
Ceremo-
niák, el-
multanak

Meg ver-
tyűc a sőt
Ceremo-
niákat.

Kevés mértékletes, együgyű és az Isten igjével nem idegen. rend tartások. Hogy ha az Ecclesiában különbözö Ceremoniák találtnak, fenki abból ne vellye az Ecclesiákat egymástul különbözni. Lehetetlen dolog, úgy mond Socrates, minden Ecclesiának, mellyec Varosonként, és tartományonként vannak, minden rend tartásokat meg innya. Egy Religio sem, tart ugyan azon Ceremoniákat, noha azokrol valo tudományban egyetért. Mert az kik egy hitön vannak, különböz nec egymás kézt az rend tartásokban. Ezeket ő mondgya:

Miis mostanában az Ur Vaczorájának ki foglaltatában, és nemely egyéb dolgokban is az mi Ecclesiáinkban, különbözö Ceremoniákat tartunc: mind az által az tudományban, és az hitben nem különbözün c és az mi Ecclesiáinknac egyyefsége, és tarsasága azzal meg né szaggattatic. Az Ecclesiác pedig mindenkoron, ez téle úgy mint szabadságban helyheztetet rend tartásokban, éltenec szabadságokkal; az melly dolgot mi s még más meg cselekedjün c. Azonközben azt: nittyuc, hogy meg oijuc magunkat attol, hogy ez fele szabadságban helyheztetet dolgoc közzé, ne szánállyuc, az mint nemellyöc szoktác, az Misset, és Templomokban az képekel valo élést, az mellyec valóságosan nem olyanoc, az mellyec kel szabad volna vagy élni, vagy nem élni. Szabadságban helyheztetet dolognac azt mondotta Hieronimus Szent Agostonnac irot levelében, az mi sem nem io, sem nem gonosz, úgy hogy akár meg cselekedgyün c azt, s akár elmulassuc, sem igazságunc, sem hamiságunc abból nem leszen. Ezokáért midőn ez fele szabadságban helyheztetet dolgoc, az hit nec vallására vonyatarnac, szabadságbeliek-

nec len

nec lenni meg szün nec, az mint Szent Pál meg mutattyá, 1. Corinth: 8. hogy szabad legyen meg enni az húst, hogy ha vala valaki meg nem int hogy az meg áldoztatot az bálványok nac: mert úgy nem leszen szabad meg enni, mivelhogy az ki ezfélét meg eszie, ételével láttatic iavallani az bálványozást.

AZ EGYHAZI JO SZAGROL.

CAPUT XXVIII.

V Agyon az Christus Anyaszentegyhazanac jofzága, az fjedelmek nec ajandékozásokbol, és az hivek nec adakozásokbol, kik az ő jofzágokat aiandekonadtác az Ecclesiának. Mert az Anyaszentegyháznac mindenkoron bűksége volt, és vagyonis az jofzágra, az ő szűkséges dolgainac meg szörzészere. Es régenten az Egyház jofzága arra valo volt, s mostanis arra valo, hogy az Ischolákban, és az szent gyűlekedzésekben meg tartatnec az tudomány, mindenegyéb Isteni tistelettel, Ceremoniákkal, rend tartásokkal, épületekkel egyetemben, hogy végezetre meg tartanának az Tanétóc, Tanétványoc, az Egyházi solgác, egyéb szűkséges dolgokkal, és főképpen hog az szegényec segittetné nec, és tápláltatnának. Arra pedig Isten felő, okos, és az gazdalkodásban tudos emberek valasztálnac, kik törvény szerint osztogalsác az Egyháznac javait. Ha pedig az Anyaszentegyháznac javaival nem iol éltenec, az idők nec haboruságoc, és nemellyek nec vakmerő batorságoc, tudatlanágoc, avagy telhetetlen segecmiat, az Isten felő és okos emberek azo

Mire való az Egyházi jofzág.

Egyházi Sáfárok.

Szentfeg-
tőző té-
kozlás.

kot ismeglen, szent dolgokra való költségre fordiczác. Mert nem köl csak szömmelis hunyoréttani az szentfeg-
tőző tékozlásra. Azt tanéttuoc annaokáért, hog' meg-
kül Ujjetani az Ischolakat, és az Collegiomokat, mellyec
meg vesztegettetenec az tanétásban, az tisztóletben,
és az erkölczőkben, és hogy kegyetlen, hiven, és o-
kossan szegényeknek való taplalást köl rendöltni.

AZ NEOTELENSEGREOL, HAZAS- SAGROL, ES AZ HAZI KAZ- dasagrol.

CAPUT XXIX.

Nötele-
segre va-
lo ajándék
Istentől
vagyon.

AZ kiknec vagyon Istentől nötelenségre va-
lo ajándékoc, ugy hogy tellyes szivókból és el-
méiekből tisztác, és magoc mértékletösséec lehetnec, és
nem göriedeznec fölötté, azoc abban az hivatalban.
szolgálljanac Istennec mind addig valamig érzic náloc
azt az Istennec ajandékát, és egyebeknél föllyeb ne tar-
czác magokat, hanem szolgálljanac az Urnac süntélen
valo alazatóságban, és együgyűségben. Az Isteni
dolgokra való gondvifeléstre penig alkolmatosbac ezec,
azoknál, kik hazoc népére való gondvifelésséckel el vo-
nyatatnac. Ha penig az aindoc túló el vetetic, és ma-
radando görjedőzést éreznec magokban, meg emlekdő-
zenec az Apostalnac amaz mondásáról, job meg hazafodni
hogy nem görjedezni.

Az nöte-
lenec al-
kolmat-
tosbakaz
Istentől
galatra.

Hazafag.

Mert az hazafság (melly maga meg nem tartoztatá-
sának orvossága, sőt ugyan embernec maga meg tartoz-
tatása) önnön magától az Ur Istentől szöröztetec, ki azt

bevfé-

bevfegessen megáldotta, és azt parancsolta, hogy az fer-
fi és az Afony állat el válhatatlan képpen egy más hoz ragaz
kodgyanac, és együt nagy szeretetben és eggyeségekben llyenec.

Tuagyuoc azért hogy az Apostal azt mondotta, Tiz-
töletet mindonoc közt az hazafság, és tistia ágy, Heb: 13.
Es ismet: Ha az szüz déánzó ferhöz nem megyen is nem vét-
kezik, 1. Corinth: 7.

Kárhoztattyuoc azért az soc feleségtartást: Kárhoz
cattyuc azokatis kicaz masodoc hazafságot nem javallác.

Aztis tanéttuoc, hogy törvény szerint és Isteni fele-
lemmel köl meg hazafulni, és nem az törvényec ellen,
mellyec egynéhány izen való Atyafiságot tiltnac az hazaf-
ságban, hogy förtelmes ne legyen az hazafság.

Az szülőknek, avagy azoknak kic szüléc hétéi vadnac,
éggyecző akatattyokból legyen az hazafság, főképpen az
végre az miért az Isten szöröztöte. Ismeg Szentől le-
gyen az hazafság, az hazafulo semellyeknec nagy hívőség-
kel, kegyességekel, szeretettekkel, és tistiaságokkal. Elta-
volztalljanac azért az haboruságoc, viszátkodásoc, bujálkodás-
soc, és paráznaságoc. Legyenec az Ecclesiában törvény

szerént való itéletec, és Egyházi Birác, kic az szent hazas-
ságot oltalmazác, és minden szentelenséget meg bün-
tesitenec, és az hazafságban támadot viszátkodásokat le-
czöndesiczec. Az gyermeköketis Isteni félelmben ne-
vellyec föl az szüléc, és gondgyokat visellyec azoknac,
meg emlekdözven az Apostalnac amaz sententiajáról, az ki
az bveire gondot nem viselhitit meg tagadta, és az hitet les-
néli aláb való, 1. Tim: 5. Főképpen az szüléc mesterse-
gekre tanitassác az ő gyermeköket, mellyeckel el táplál-
hassác magokat az hevolkodástól el szakasztó őket, és

Az máso-
dic háza-
sagh iza-
badlaga.

Mint kel-
letemeg
hazafod-
ni.

Egyházi
birák az
hazafság
dolgába.

Az gyer-
mek-
nec ne-
veléck.

a

minden

minden dolgokban az Istenben helyhezetséccé bizodal-
mokat: hitetlenségben pedig, avagy fölöttébb való bátorság-
ban, avagy utálatos fővényességben ne éllyenec, hogy valami-
képpen semmi hasonra ne jussanac.

Es bizonyos dolog az, hogy az szülektől valamine-
mő io réteményec származnac az hazafságban, és az házi
gazdaságban, Istenec előtte sient, és valóságosán io
cselekedetec azoc, és nem külömben tezenec az Isten-
nec, mint színtén az imádságoc, börtöléséc, és alamisnáko-
dásoc. Mert sient Pál Apostalis ezképpen tanitor az ő le-
veleiben, főképpen azokban, mellyeket Timothéusnac, és
Titusnac irt. Ugyan azon Apostallal egyűt pedig, az
ördögi tudományoc közzé síamláll yuc azoknac tudomá-
nyokat, kic tilti yac az hazafságot, avagy nylván sídalmaz-
zác, avagy kerülő beszéddel gyalazzác, mint ha sient és tisti a
nem volna.

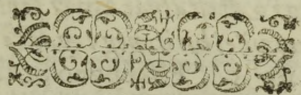
Tisztata-
lan nőt-
lenfeg.

Utáll yuc pedig az tisztatalan nőteleniséget, az titkon és
nylván való bujálkodásokat, és paráznaságokat, az képmu-
ratoknak tettetes süzefségöket, holot mindeneknél leg
tisztatalambac. Mind ezeket meg itéli az Isten.

Az kazdagokat, és az kazdagságokat, ha Isteni féle-
lemmel és igazán élnecc azzal nem kárhoztattyuc. Nem
javall yuc pedig az Apostolicusoknak siakadásokat.

Author-
naciavai

Eddig vadnac az Helvetica Confessionac részei.

DOCT.

§(o)§

DOCTOR PA- REUSNAC IRENI- CUM NEVEO KEONYVENEC

Hufzon nyolczadic részéből vétettetöt Ti-
zen nyolcz Ragalmazásokra valo fele-
leti, ecképpen következőnec.

§(o)§

§(o)§

Panaszolkodic Szent Agoston, hogy az Pela-
gianusoc 16. Articulusokoz fogtanac ő rea hamif-
lan, avagy ragalmazásból az végre, hogy meg gyűlöltet-
néc az ő tudományát, az Istenec eleve valo el valasztá-
sáról, mellyel őc magokat szorongatni érzic vala. Ugy-
ezön bozfufagot szénvedűnc mijs ez mostani időben, u-
gyan azon dologban, és kenszeritetűnc panaszolni
azokra, kic az Pelagius tudományának maradékját kö-
vetic. Mert mivelhogy az sient Irásnac, és annac az sz.
Atyának igaz tudományát tanettyuc, és szorgalmaztat-
tyuc, melly vagyon az hitről, és kegyelemről, és nemel-
lyeknec az életre, s nemellyeknec az halálra valo el ren-
deltetésokról: ők neminemű illetlen. káromlásoknak
csigabigas, csúdas tudománit ragattyac őszve, és mennél
gyűlösebb hockal lehet tőlec, azokat úgy beszéllik,
mellyeket magán és közönsegesen siente síjellyel hor-
doznac, azt mondván, hogy olyan értelemben vol-

De né ok
nékül az
mint ide
alá az 6.
Art. valo
feleletbe
meg ma-
gyarázta-
tik.

22

nanc

nanc mis, az mineművec vanna az őrdőgi *Laystromok-ban*. Valamint pedig *Augustinus* egyenként elő hozván az *Articulust* az mindeniknek alája írta vala magyarázattal az ő értelmének, és hitének, melyet az *Pelagianusok* ellen oltalmaz vala: s mintén úgy más, minden *Articulust* az, melyeket vagy hamisan, vagy nem hűvégelesen fognak mi reánk, aljoc írta röviden, az mi tudományunknak értelmét, hogy mindenek nyilván meg érsek, hogy ez Istentelen velekedéseknek csak valami nyomdoka sem ragad az mi szűveinkhöz, és az melly káromlásokat látnak hogy károztatunk az mi vallásunkban, azokat itéllyec méltoknak lenni az bűntetésre kik annac első találai voltanak.

ARTICVLVS. I.

Hogy az mi Urunk *Iesus Christus*, nem minden embereknek váltáságokért szenvedet, s holtis meg?

F E L E L E T.

EZ első *Articulust* *Augustinus* is hamisan költötték volt: ezokaért, ő vele közönséges oltalmunc vagy minékűnc. Az mi illeti nagy voltát, és erejét az megfizetésnek, úgy mond az *Christus* vére elégéges váltásága az egész világnak, de az kik hit nélkül mennek által az világon, azoc idegenek az váltáságtól. Miert engedgye Isten, hogy ecképpen mennyenec által tiokos oka vagy on, de hamis nem lehet.

Ezek elegendendők valának *Augustinus*nak oltalmára: Legyenec azért elegendendők az mienkre is. Ez tudomán-

mánt

mint (így irt minapiban egy neminemű *Author*) ugyan *Myl.* in kiválteppen magacva tette az *Palatinatusban* levő *Eccle* prodromos. 60. *thes.* ezt vitatván: hogy az *Christus* nem holt meg mindenekért, hanem csak az valasztottakért. A me mely káromlás? Miert nem tennék mienke jón értelemmel ez tudománst? Mert ez, az Idvőzítő *Christus*nak tudománya. *b* Az embernek fia atta magát váltáságul sokakért. *c* Nem könyörgök ez világért, hanem azokért, az kiket attal ennékem.

Az Apostolnak tudománya, *Rom. 3. v 22.* Az Istennec igazsága, az *Christusban* való hit által minden hívőkre ki nyilatkoztatot.

*Origenes*nek tudománya, *Orig. in Math. homil. 12.* Az *Christus* adta az ő életét váltáságul sokakért, az kik ő benne hittenek.

*Ambrosius*nak tudománya, *de fide l. 4. Cap: 1.* ha nem hisse tenéked nem szenvedet.

*Augustinus*nak tudománya számlálhatatlan. helyeken, *Serm: 117. de Temp.* Mindeneket magához vont, az kik az ő valasztottiközöl senkit pokolban nem hagyot, mindeneket el vit, bizony az valasztottakat.

*Cyrellus*nak tudománya, *l. 11. Cap: 19. in Joh.* Az Ur *Iesus* az őveit, az nem őveitől el valasztván, csak ugyan, úgy mond, azokért könyörgök az kik vötték az én beszedemet.

*Prosper*nek tudománya, *ad Capitula Gallor: Cap: 9.* Noha főlötte igazán mondattatic, hogy az Idvőzítő az egész világnak váltáságért fessitetet meg, az első emberben való közönséges veszedelemért, és az közönséges természetnek fölveteléjért; mind azon által, azt mondhatni, hogy csak azokért fessitetet meg, az kiknek használt az ő halála.

Gregoriusnac tudománya, l. i. homil. 2. super Ezech. *Az el választaknak életéért, s intén halálra adta magát az életnek sörzöje.*

Haymonac tudománya, Cent: 9. Col: 116. *Az Christus meg holt mind azokért, valakic az életre el választatának.*

Anshelmusnac tudománya, Cent: 11. Col: 92. *Az Christus mindeneket meg váltott, valakic idvözülendő valának.*

Bernhárdufnac tudománya, Ser: 10. de 9. v. Psal: 92. *Ugy vagyon, hogy az idő serént, az Istentelenekért holt meg az Christus; az választas serint pedig, Atyafiért, és barátia.*

Efficien-

ria.

Sufficien-

ria.

Innocentiusnac tudománya, lib: 2. miss: Cap. 4 *Az Christus vére egyedül csak az választattakért ontatot ki, kástrára nézve, de elégséges voltara nézve mindenekért.*

Thomas Aquinasnac tudománya, de verit: Mart: 26. q. 7. *Az Christusnac érdeme, az elégségre nézve, mindenekhez egyaránt vagyon, de nem az hasonra nézve.*

Lyrannac tudománya, in 1. Job: 2. *Az Christus engesztelő áldozat mind az egész világnac bűnéjért az mi illeti elegendő volt az: de az mi foganatosságát nézi, az választattakért.*

Kemnitiusnac tudománya, harm: l. 2. p. 83. *Mint az fű nem használ az betegnek, ha iol nem el véle, és iol magára nem kóti: Igy az Christus szenvedésének ereje, elegendő, az egész világnac bűneinek el vételére, de az egyedül csak azoknac használ, kic ezt az báránt bénessic.*

Mienknek ismeri azért lenni, ez tudománt, mivel hogy közönvégs, és mivelhog' az ellenköző tudomány (tudni illik, hogy meg holt az Christus az fizetésnek mind foganatof-

ganatosságára, s-mind elegendő voltára nézve, né csak az választattakért, hűvekért, s-idvözülendőkért, hanem az el hagyattakértis, az hitetlenekértis, és az el kárhoztakért, s-az el kárhozandókértis) nyílván hamis és Istentelen tudomány.

Mert az Christus halálának foganatossága és haszna az örök élet, és így, az el hagyatattak, az hitetlenek is idvözülénének. Azt írja ugyan azon Author, hogy mi az boldogokkal egyetemben az örök életben helyheztesyű az Catokat, Scipiokat, Camillusokat, Herculeseket, és az Numas: De hol olvasta az mieinknek írásokban? Azt mondgya, hogy Zuingliusnac az Hűnek magyarázattáról írott könyvében, melly az Anhornachalála után őt elzrendővel boczáttatot ki. Azt kérdem továbbba, hogy ezen kívül hol olvasta másut az mi könyveinkben. Aztis kérdem végezetre, hogy ha Zuinglius ebben el tévedet, ezen kívül vané valami io abban az könyvben? Bizonyára dragalatos könyvű az, mellynec, vayha fokaknac volna inkább kedvő olvasására, mint sem karólasára.

Ha ez fogyatkozás vagyon benne törőltessék ki bátor, és legyen bocsanat ő néki. De ezt nem Zuingliusnac fogyatkozásának, hanem az gonosz akaroknac rágalmasának lenni, régen meg mutattac egyebec. Mert azoknac az fő fő embereknek, az Istennek szinylatását ha val tulaydonéttya Zuinglius, ha tudni illik, hűben multanac kiez világból. Mert nyílván mondgya ezt: *Es valamennyn hűben hordozkottának el innen, meg látod azokat az te eleidet.* Azokat pedig az fő fő embereket, Numas, Cyrus, Darius, Artaxerxes, &c. Nem csak egyedül Zuinglius, hanem már régen nemelly Paterekű, és önnön

magais Melanchthon, az igaz Istennek valami ösmererivel, és hűttel, megajándékoztattaknak lenni ítéltet, az Attyafiu szeretettnek Regulájából. Lutherus Cicero felől, ha hűnni kől, az vendégeskedés közben lőtt befűltetett Cap. 20. ezt mondgya: Az Cicero bölcs, és szerény ferfúsok az czelekedet és szenvedet: nem emlem, hogy ő néki, és egyébeknek is hozza hasomloknac, kegyelmes lesten az Isten. Mondgya meg minékűnc, ha Lutheruse, avagy Zuinglius vétkezet földtűt ezt remélnvén? Sőt inkább megállak, hogy midőn az szunyogot meg szűrik, valamiképpen az Elefantot el nenyelgye. Avagy nem tudgyátoké hogy Brentius de Maj. Car. nem csak az Numat, Scipiokat, Catokat, hanem még őndön magát az Satantis, és az őrdögöknek minden seregeir, az menyegben helyeztette? Mellik pedig kőrősztyénb dolog, az fő fő embereketé, vagy az Satánt menyben be venni?

ARTICULUS II.

Hogy az Isten akarta Adamnac esetit.

FELELET

Felelien meg mi erettűnc Augustinus l. 14. de Ciuit. Dei. c. 11. Mivel hogy az Isten mindenket eleve meg tudott, és ezokaért nem lehetet, hogy ne tudta volna az embertis vétkezendőnek lenni, annyban az menyben eleve meg tudta és rendelte, az várást sem nec kől erőfűttenünk, nem annyban, az menyben az mi esmeretűnkben nem jutkatot, mivel hogy az Istennec rendelésében nem volt. És másut: de Correp. & grat. c. 10. Ezokaért idvőssegeffen valljuk azt, az mit igen igaz an hűlünk: hogy az mindennek nec Ura és Isten

Istené, az ki mindenket egy iocká teremtet, még eleve is tudta, hogy az iockból gonoszság is származnanac, és tudta az ő mindenható is volt ához illendőnek lenni, az gonoszságbólis jótenni, hogy sem mint nem engedne az gonoszságot lenni: úgy rendölte az Angyaloknac, és az embereknek életöket, hogy abban először meg mutatna, mit tehetne az ő szabad akarattyc: az után, mit tehetne az kegyelemnes is téteménye, és az igazságnac ítéleté. Augustinusnac azért értelme szerint, az Angyaloknac és az embereknek esetit Isten el írtéltet, el rendelte, az mely többet teszen annál, hogy akarta volna. Felellyen meg erettűnc Lutherus: de sera. arbit. c. 152. Miert engette meg hogy Adam el esné, holot megh tarthatta volna ötet? Isten az, az kinek akarattyanac, semmi ok, semmi mód, úgy mint valami Regula, avagy mérték eleiben nem irattathatic. Lutherusnac azért értelme szerint: Isten akarattýából volt Adamnac eseti.

Mis pedig rövideden így felelűnc meg, hogy senki azt nem írta, hogy az embernek esetit, egy áttalyaban akarta volna az Isten: mert az akaratnac igéje igen homályos, és soe jedzése vagy on: mert neha annit teszen, mint parancsolni, neha csak javallani: egye értelem szerint sem akarta Isten az embernek esetit: neha annit teszen, mint megh nem tartoztatni, hanem rea bocsatani. Ez értelem szerint bizony akarta: mert ha rea nem bocsata volna, az ember el nem eset volna. Az Isten az, az ért, az embernek esetit akarta, s nem is akart, külömb kü meg enlömb dologra, és értelemre nézue: nem akarta, az menyben az eset, bűn, és az embernek veszedelme. Mert nem pará az Isten nem akaria az hamisságot, és az embernek halálát: akarta mind az által azt, úgy mint az embernek lottá.

megprobalását, és az szabad akaratnac meg nyilatkozta
tását, magának hagyattatván mit tehetne, az kíváltkép-
pen való kegyelem nélkül.

Nem akarta javallásképpen: akarta meg engedeskép-
pen. Tekincsek meg *Augustinus* l. 14. de *Civit. Dei* c.
27. & in *Gen. ad liter.* l. 11. c. 6. *Bellar. lib. 3. de amif. gr.*
c. 2. Ha valaki azt mondgya, hogy egy atyában ugy-
an nem akarta Isten az embernek életet. Azt kérde-
m holot az ember életet, miképpen lehet az, hogy az Isten ellen-
ző akarattya ellen vétkezet az ember? s miképpen legyen az
Isten mindenható? Es mondgya meg ennékc, az ember mi-
képpen eshetet az halálban, az Istennek akarattya nélkül,
mely nélkül csak egy veréb sem eshetik az földre. Erről bé-
vebben szól az *Irenicum* Cap. 24. Art. 2. & 3.

ARTICULUS III.

Hogy az Istenteleneknek bűnöket akaria Isten,
és hogy minden mi bűncinknek, szörző oka
ő legyen, és azokat nem csak meg en-
gedi lenni, hanem ugyan
megis cselekedzi.

FELELET

EZ volt ötödik Articulus, mellyet hamissan,
költöztetenc *Augustinus* l. 5. cont. *Julian.* c. 3.
& de *Grat.* & *lib. arb.* c. 20. 21. Mert *Augustinus* azt erő-
sítvén, hogy minden emberc úgy születettenc, hogy bű-
nösenc

nösenc, és az kárhozatra méltoc legyenec, az *Pelagius* nál-
ily gyanóságban esek mint ha az Istent tenne az bűnec
szörző okáva, mivel hogy valya vala őtet az természet-
nec alkotójnac lenni. Imeg *Julianus Pelagiánus*, ugy-
an azon káromlást, ilyen okon fogja vala rea, mivel
hogy az szent írásbol azt tanittya vala, hogy Isten az embe-
reknek nem csak jó akarattya, (mellyeket az gonoszakból ő
seisen jocka és ő magától azokat jocka tevén, jó czelekedetek-
re, és az örök életre igazgattya.) hanem még azokat is, melly-
ecet világnac természetit meg tartják, (az az, az gonoz aka-
ratokat,) úgy biria maga hatalmában, hogy azokat, az hova
akaria, az mikor akaria, haytogassa, vagy nemellyekre való jó
teteményekre, vagy nemellyeknek büntetésekre, az mint ő ítéli
úgy vagyon hogy fölötté igen titkos, de minden kétség nélkül
igaz itéletiből. Imeg: Hogy az *Pharao* nac maga vétke-
ből lő gonoz akarattya, az Isten a maga igaz és titkos itele-
tiből, bűnre haytotta. Imeg: Hogy Isten még az gonoszak-
nak is síveckel él az joknak diczeretekre, és segítségekre. Im-
meg, Az *Achitophel* nec jó tanácsot, az Isten bontotta el, azt
czelekedvén *Abfolonn* nac sívében, hogy olyaten tanácsot meg
vetne. Imeg, Hogy az embereknek sívekben, még az aka-
ratnak indulattya is, az mindenható Isten czelekedsi, hogy a-
zok által vigye véghez, az mit ő általok akar czelekedni.
Végezetre, Hogy munkálkossic Isten, az embereknek sívek-
ben, hogy az ő akarattya, haytogassa valahova akaria, akar
az jokra az ő irgalmassága szerint, akar az gonoszakra, az ő ér-
demek szerint, bizony neha nytván való, s neha titkos, min-
denkor pedig igaz maga itéletiből. Ezeket, és ezekhez ha-
sonlókat, mivel hogy *Augustinus* nac könyveiben olvas-
sae vala az *Pelagiánus* fok azzal ragalmazak vala őtet, hogy

az Istent szörző okáért tenne az bűnnec és véteknec. Az mieinknekis könyvökben, mivel hogy hasomlo dolgok olvastatnac, azzal vadoltatnac, hogy az Istent, tezie okáért az bűnnec.

De bizonyára sem az szent írásokat nem olvastác, sem az Istennec ítéletit nem érticazoc, à kic minket így kárhoztatnac.

Mert kic mond az szent Írás hogy, az Pharahonac szívét meg keményettötte. Exod: 7. Nem de nem az Istenté? Ki felől mondgya, hogy az Egyiptombélieknec szívét elfordította, hogy meggyűlölnéc az Izraelitákat. Pl. 105. 25. Nem de nem, az Isten felőlé? Ki adot hazug lölköt az Achab Prophétainac száikban? 1. Reg: 22. 23. Nem az Istene? Ki felől mondatic, hogy eltevelitette az Izraelitákat. Esa. 63. 17. Ki felől hogy elhitette az Prophétákat? Ezech. 14. 9. Nem az Isten felőlé? Ki mondotta Esaiásnac: mennyel és vakicz meg ez népnec szívét, és nehézicz meg az ő fűseit, és sódabé az ő semeit, hogy ne találom lássón az ő semeivel, &c. Esa. 6. 20. Nem de nem az Istene? Ki monta volt Semecnec, mondgy gonosz az Davidnac. 2. Sam. 16. Nem az Istene? Az poganyokat kiadta az ő szívöknek gonosz kívánságínac tisztatálanságára, hogy megseplőséttennéc egy másnac testeket, és így az ő gonofságoknac megérdemlet büntetését elvennéc önnön magokban? Rom. 1. 24. 27. Nem az Istene? Az Anthchristusnac követőire, ki boczáttya az tévelgésnec hathatóságát, 2. Thesi: 2. 12. Nem az Istene? Végezetre, ki indította Davidot arra, hogy megseplálna az Izraelit? 1. Par: 21. 1. Nem az Satané? és nemé az Urnakis busult haragja? 2. Sam: 24. 1. Avagy pedig az Írásecképpen szolván, az Istent te-

szic az

szic az bűnnec szörzőivé? Ugy vagyon bizony, ha az Pelagianusokat halgattyuc, és azokat, kic mostan Luthert elhadgyván, esztelenül követic az Pelagiust. De azt mondgyác, hogy azért mondatic Isten gonoszokat cselekedni, mivel hogy azokat lenni megengedi; ezokáért nem oka az bűnnec: de ki adot ő nékic arra hatalmat, hog' az Írásokat így czigázzác, hog' cselekedni a'nt tegyen mint meg csak engedni? Ki szenvedgye ez ilyen magyarázat; adot hazug lölköt, az az adatni engedet: boczáttá réájoc az tévelgésnec erejét: az az réájoc boczáttani meg engedte. De bár úgy legyen. Vallyon s az Istent eleggé meg mentiké az vétektől azzal az ő engedelmeckel? Bizonyára, semmiképpen nem. Mert vallyon, az cselekre való gondviseletlenségnek vétkétől üres léfzené az a hazigazda, ki az ő szolgait, kiket megtilthat vala, hazánál tobzodni, paráználkodni, haborúságot és minden zurzavart indéttani meg enged? Eze azért, az Isten iovoltánac rendőletlen oltalmazoi, midőn az zapor első előt futnac (az mint mondgyác példa becsédben) folyo patakban esnec, és az káromlásnac sáriában kezeckel labockal bémeritic magokat. Mert csak azon csupa engedelemmel, az itélő székéből is levetic az Istent, s' nem engedic ez világnac bírája va lenni, és az véteckel való tarsázkodástól is meg nem szabadéttyc, hanem bűnössé tezie az vétkes engedelemmel. De sé az írásokat nem illendő ecképpen czigázní, sem az Istent nem szükséges levetni az ő székéből az végre hogy meghmenczűc őtet az véteknec tarsaságotól.

Az kic pedig az Istennec illyeten imádando, nem káromlando ítéleti felől szollo írásokat jól meg hanyác,

Az gonosz-
szaknak
cseleke-
derekbe,
hármat-
köl meg-
gódolni.

veric, elméjekben tarttya azt, hogy az gonoszaknak cselekedetekben három dolgot köl szemlélni.

I. Az Istenteleneknek cselekedeteket, avagy indulat-
tyokat.

II. Az cselekedetnek, avagy indulatnak gonofságot.

III. Az Istennel titkos ítéletit, mellyeket az gonosz-
cselekedetec által viszen véghez az Isten, vagy az Istenteleneknek büntetésekre, vagy az Istenfélőekkel való io-
téteményre.

I. Az indulatoc, természet szerint való joc: senki azért,
nem gyalázhattya az Istent azokért, mivelhogy Istenben
mozgunc, és vagyunc mindnyajan, mind jök, s mind
gonoszak. Acto. 17. v. 20.

Az gonosz-
ság nem
szarma-
zik az I-
stentől.

II. Az indulatoknak gonofságot, és rendőletlenségét,
valaki Istentől mondandya lenni, átoc legyen. Mert az go-
nofság mindenestől fogva az ördögnőc gonosz sugallá-
sabol, és az embernek gonosz akarattyából vagy on-
Távol legyen azért hogy azt az Istennel tulaydonítsuc.

Az gonosz-
szaknak
cseleke-
derek-
menyben
tulaydo-
nettya I-
stennel
az irás.

III. Az gonoszaknak pedig cselekedeteket, úgy mint Io-
sephnek eladattatását, Szent Jobnak meg tolvaitatását,
Ieroboámnak pártütését, Judáfnak elarulását &c. valahán-
gyor az Irás Istennel tulaydonéttya, nézi az titkos ítélete-
ket, mellyeket Isten igen igazán gyakorol, az emberök-
nek bűnökben, melly ítéletec nélkül ha volna, bizony
sem az teremtet állatokat nem mozdéttana az képpen,
sem az indulatokban való gonofságot lenni nem engedne.
Mert oly jó az Isten, hogy semmi gonosz nem engedne lenni,
ha az gonosz boljot nem tette. Annakokáért az indulat-
okat, és az ítéleteket Istennel, az gonofságot pedig az
ördögnőc, és az gonosz embereknek köl tulaydonéttya-

nunc

nunc az Irásoc izerent.

Augustinus, az föllyül meg nevezet helyekben, és e-
gyébüttis így érti, így mijs. Az kic ezeket meg nem ta-
noltac az Irásokban, semmit nem tanoltanac. Kérem
azért őket, hogy ne gyalázzac az mit nem értnek. Ol-
vasásac pedig az szent Irást, az Moyses első könyvétől fog-
va mindaz menyei látástól irt könyvnek végéig, és hogy
az Istennel, ez titkos, de igaz ítéletit, az gonoszaknak
cselekedetiben, meg érthesséc, kérjéc az Istent, és min-
ket kárhoztatni szűnyenec meg.

ARTICULVS. IV.

Hogy az Istennel mindenhatóságát meg határoz-
zuc, s meg tagadgyuc, midőn azt tanerttyuc,
hogy az Isten nem mindeneket csele-
kedhetic megh.

F E L E L E T.

AZ Istennel semmi nincz lehetetlen, hanem,
csak az mit nem akar, azt mondgya Tertulianus,
de Car: Chri. sőt többet cselekedhetic hogy nem mint a-
karna: Nemelyleket nem cselekedhetic, mert nem is
akarhattya, (ugy mint bűnt tenni, hazudni, meg halni,
eg' mással ellenközöt egy, s' mind igazacká tenni &c.)
nem hatalmának fogyatkozásából, hanem természetinec
tökéletességéből. Ha az mi vadoloinak ezec nem
elegedendőc ottan csak az legyen elég az mit az Apostol
mond.

b 4

mond: *Az Isten magát meg nem tagadhatta*. 1. Tim. 2. 13. és az mit *Hieronimus* mond: *Hieron: ad Eust.* *Az Isten holot mindenekeket meg cselekedhetic, mind az által az süzet, romlásátán süzzé nem teheté.* Midolog peniglen? avagy nehezébe dologé, az meg hatarozot testet, egyser mind véghetetlené tenni? Végezen penig mi éreteünc *Tertulianus* adver. Prax. *Az Istennec egy atallában semmi nem nehéz: de ha az mi eleve bé vet vélekedésinkben hirtelen élünc ez értelemmel, akarmittis költöhetünc az Istentől, hogy meg cselekedet, mivelhogy meg cselekedhetic.*

Nem köl penig azt hinnünc, mivelhogy mindenekeket meg cselekedhetic, hogy azért mindenekeket meg cselekedet, még az mit meg nem cselekedetis, hanem azon köl tudakoznunc, ha meg cselekedteé? Meg lehetet volna tőle, ugy idvözülljecs, hogy röpöllésre teremtetten volna az embert; az mint az *Kanyakallus* cselekedet, de mind az által, nem mindgyarást cselekedte meg az, mivelhogy meg cselekedhetic volna. Meg lehetet volna tőle, hogy *Praxeas* is, és egyenlőképpen minden eretneköket mindgyarást meg őlt volna, de mind az által nem őlte meg azért, hogy meg lehetet volna tőle. Mert az *Kanyakak* is az eretnekeknek is sükség volt lenni. Sőt ezt végezze el önnön maga *Cicero* 1. 3. de Nat. Deor. *Semmi ninczen, az mit Isten meg nem cselekedhetné, senég penig fáradság nélkül.* Minemő nyorúság tehát ez, hog' az körsütyénec, az körsütyénekre olly dolgot fognac, mellyel ellenkörsütyé meg az *Pogányokat* is meg tanította az természet. Hog' ha az ellenkörsütyéhez kedvünc volna, nem mutathatnánk meg mi, hogy inkább az mi vadolinc hatarozzác és tagadgyác meg az *Christus* nac minden-

hatola-

hatóságát, midőn tagadgyác azt, hogy külfömben nem táplálhatna minket az ő testével az szentéges *Vaczorá-*ban, hanem ha, az kenyérben és az oltáron leend test szerént. Mind az által fenki mi közzülünc, olly hamis lenni nem akart, hogy ez követközést, értelmec ellen elejekben terjeszteni igyeközöt volna. Miért tehát hog' őc illy hamissán, és sült *Pogány* modon bölcselkednecmi ellenünc.

ARTICULUS. V.

Hogy az Istent, csak hatalmában nem állattyában hiszúc, és teszúc véghetetlenec lenni.

F E L E L E T.

EZ hamis vadolás, még *Aristoteles* nélis képtelen volt volna, ki ezt mondgya: *semminemő meg hatarozot nac, nem lehet véghetetlen hatalma.* 1. 12. *Meta:* C. 7. melly értelmes mondásával, azt erősi *Aristoteles*, hogy az Isten véghetetlen állattyában, mivelhogy véghetetlen hatalma vagy on ő néki. De ha állattyában meg hatarozot volna, nem lehetne ő néki véghetetlen hatalma. *Véghetetlen penig az ő hatalma, mert egy ige sem lehetetlen Istennél.* Luc: 1. 17. 37. ki nem érci tehát, hogy magoc gondolatlanságokból, és magoc mértékletlenségéből, hamissán költöttecmi reánc ez vadolást. Megh látsácinak, hog' midőn őc az *Christus* testénec mindenhatóságot, és mindenütt való jelen létet tulaydonitnac, miképpen nem teszi őc, az testet állattya szerént véghetetlené, és így az *Christus* nac emberi természet mikép-

c

pen nem

pen nem ronttyác el? avagy miképpen nem mondanac magockal ellenközöt, erőstvé az, hogy az test mindenható, és mindenűt jelen valo: mind az által tagadván azt, hog' azon test áltatya sjerént nem véghetetlen? Mert *Aristoteles* nec igaz értelme szerént: *Valaminec véghetetlen hatalma* vagyó, szükség hog' annac véghetelē állattya is legyen.

ARTICULUS VI.

Hogy Isten, az emberi nemzetnec nagyobb részét, az veszedelemre, és kárhozatra teremtette, s rendölte legyē, az bűnre semmi tekinteti nem levén, hanem csak azért, hogy így teczet ő néki hatalmát és haragját meg mutatni az el veszendőkön.

F E L E L E T.

EZ Articulusis harmad és heted helyen, ragalmazás képpen fogtác *régenten Augustinus*ra, az mint még mais csak költic mi réanc. Rövidedön azért *Augustinussal* így felelűnc. Senkit az Isten az végre nem teremtet, hogy el vessē, mert más oka vagyon az születésnec, más az veszedelemnec. Hogy az emberek születetnec, az ioteményből vagyon, hogy penig el vessē, az az Törvénnec által hagásból vagyon. Ez régenten elég volt *Augustinus* nac, az patuarkodo *Pelagianus* oc ellen. Mivelhogy penig mostanában nem tudván micsoda dolgot forgassānac, midőn minket akarnac meg sjeríteni az

égben

égben helyhesteric sajokaz, melyvöckel penig ez földön járnac, az mint mondgya Szent *David* Psal. 73. 9. és nem kevés Istenfelőket meg botránkoztatnac.

Két dolgot költi nyilván ő nékiekis meg gondolnioc, ha akarjác, s' az kegyes elméknecis efsjekben vennioc.

Egye ez, hogy noha ez *Articulus* az mint bőttű szerint vagyon, az emberi okofságnac látásfoc fölőtte hamisnac, és érzeni, patuarkodásoc ala vetetecnec lenni: mind az által az egeslen, minden részeiben (csak hogy az mi elméinket az Istenhez föl emellyűc, és magunkrais térētűc, meg gondolván az ki legyen ő, s' kic legyűnc mi) nem csak azt mondom, hogy valóságos, hanem hogy fölőtte igen igaz *Articulus*, és nagy böczületre méltó. Nemis kívánnyc, hog' it az mifzonc hallatásfoc. Hallya meg az emberi okofság, s' halljác meg az Isten felő lölköc az *Apostalt*, ki ez *Articulust* ecképpen mondgya ki. Rom. 9. 20. 21. 22. Sőt penig, ob emberi állat, ki vagy te, az kiellene felelgecz az Istennek?

Vallyons az alkotmány, ezt mondgyác az ő alkotójānac, miért csináltal engemet illyetenē? avagy az fazokafnac ninczene hatalma az saron hogy ugyan azon egy agyagból csinályon nemely edēt ekeségre, nemellyet penig ékteleenségre? Hogy ha penig az Isten akarván meg mutatni haragját, és meg esmertetni az ő hatalmát, nagy szeledséggel el fzenvedte, az haragnac edēnit, kic veszedelemre, kezettetnec &c. Az Istenfelő elmēc közöt nincsen csak egyis, mely ezekből meg nem értherne, hogy az IstennectelYES szabado hatalma legyen az ő teremtet allatin, és az emberekén, sockal inkább, hogy sem mint az fazokafnac vagyon telYES hatalma az saron, és az ő edē-

Az valasztás felöl, két dolgot költudnia.

min, hogy azokat vagy ekelességre formálta, rendelye, vagy gyalázatra, hamisság nélkül, valamint akaria.

Elővaló
hic az ve
szedelem
re való
valasztá
rol.

Ez ő tellyes szabad hatalmából azért, ha az Isten (mint az *Articulusban* vagyon), az emberi nemzetnek nagyobb részét, veszedelemre teremtette, és rendelte volna, semmi tekinteti nem lévén az bűnre, hanem csak az maga dicsőségeért, sokkal kevesbe lenne hamis, akár kihűz, mint sem az fazokás az sarhoz és az ő edényékhöz, és inkább sem vadoltathatné, mint ha az emberi nemzetnek nagyobb részét tellyességgel nemis teremtette volna, avagy az kiket emberecke teremtet, ha őkről ké az vagy izamírocka teremtette volna. Kérlec, az emberi okosság, mit talál itt, az mit felelhessen? Ezt tanéttya Aug: de *Prædest. & grat. c. 16.* Hogy ha úgy mond, így vagyon, miczoda semtelenséget, tessen az ember az Isten felől, az sár az fazokás felől ítéletet, nem csak ezt mondván miért teremteti élelengemet így? de még massác felől is, kárhozatra méltó melyseges vizsgálódással kérdvén, és ezt mondván: Miért hogy azon egy sárból alkottal nemelyleket így, s nemelyleket imigy? Ha az emberi nemzet, mely eleitől fogván, az mint tudván vagyon, semmiből teremtetet, nem sültetet nec az hallálnac és az bűnnec eredetivel, és mind az által ő közzülők nemelyleket, az mindenható teremő őrdöckén való veszedelemre akarna kárhoztatni, ki mondhatna az mindenható teremő nec, miért czelekedtél így? Mert az ki, midőn ő nem volnának, az zal ajundékozta meg őket, hogy lennének, mi végre lennének, volt ő néki arrais hatalma. *Gr. c. Ezent iria de servo arb. c. 140. Lutherus.* Ezek úgy mond, igen meg halladgyák az okosságnak értelmét, és magát nemis tarthatja annál fogásban, hogy el kúgye jonac len-

ni az

ni az Istent, ki illyeteneket czelekedt, és itél, hanem felel rekeztvén az hűt, ugyan meg akaria tapasztalni, látni, és érteni, mi módon leszen jo, és nem kegyetlen. Akoron foghatna pedig meg mikoron így állanának az Isten felől, hogy senkit meg nem keményet, senkit nem kárhoztat, hanem mindenen könnyörül, mindeneket idvőzít, hogy az poklot elrontván, és az hatálnac felelmet letevén, semmi jövőendő büntetéstől ne rettegének. Ez végre hevővezik és munkálkóssik abban illyen módon, hogy meg mence az Istent, és igaznac s-jonac lenni meg oltalmazza. De az hűt, és az lélek, másképpen itélnec, mellyec jonak hiszik lenni az Istent, ha szintén minden embereket el vesztene. *Beilarminusis, l. 1. de amif. grat. c. 14.* ezen hatalmat az Istennec meg esmervén, az mondgya, meg czelekedhetic Isten az ő teremtet allatin, mindent, valami tetzendik ő néki, és az boczanandóképpen vétkezőit is, nem csak meg ölheti, hanem ugyan semmivé is teheti. Ez értelmet azért, ha valakic követik az mieink közzül, vannac ebben ő nékiec oly vezérec, és *Auho-rok*, kikre az emberi okosság, mind őrdöckén heában ugat. Ez egy dolog, az mit meg kól gondolni és tartani.

Masodicez: hogy noha az Isten, az ő tellyes szabad hatalmából minden embereket veszedelemre rendölhetet volna, ha akarta volna, de mind az által, mivelhogy őnnön magát, nem csak szabad Urnac, hanem igaz birónakis lenni, akarta még jelenteni, tellyes szabad hatalmával nem élt abban, hogy nemelyleket az veszedelemre rendölt volna, hog' valaki azzal ne vadolhatná őtet, hog' hamissan czelekedt ő véle: hanem élt rend szerént való hatalmával, mellyet az Törvényben meg jelentet ecképpen: az melly lélec vétkezőndic, az fog meg halni. *Ezech: 18.*

c 3

4. 20.

Az ártatlanokat
nem rendelte Isten
az kárhozatra.

Y. 4. 20. IImeg: ez az Istennek igazsága, hogy az kic ez fé-
léket czelekesnecc méltoc legyen az halálra. Rom. 1. 32.
az az, rendölte az kárhozatnac büntetésére, bizony nem
az ártatlanokat, hanem az Adamban lévő bűnösöket.
Mert az Adamnac meg ves; tegettetet ves; ödelemnecc sár-
jában (az mint *Augustinus Epist. 106.* nevezi) látván min-
den ebereket, az kiket irgalmaságából az Christushan el-
né valas; tot, és az kegyelemre, s' diczőségére, mell'el nem
ados, nem rendölt, azokat igazságából haragra rendölte,
az az, az bűnökkel meg érdemlet büntetésére. Ezt a-
karja az Apostol, nevezvén az valas; tatak irgalmaság-
nac edéninecc, kic diczőségére késíttette: az el hagyat-
tak, penig nevezvén, haragnac edénynecc, mellyec ves; ö-
delemre késíttette. Mert az bűn elől veszi az ha-
ragot: az Istenis nem haragszic az teremtet állatra, hané
csak az bűnért. Az harag büntetés: mellyel igazsága
s;erént, senkit nem büntet Isten, hanem csak az bűnért.

Abün mi-
at rédel-
az Uri-
sten ne-
mel'eket
az bűnre-
résre.

Ezokáért, az haragra, az az, az büntetésre, senkit nem
rendölt, s' nemis rendöl, hanem csak az bűn miat, amaz
törvény s;erént: az melly lélec vétkezendic, az hal megh.
Ez értelmec akarja inkább követni Aug. az *Pelagianus* oc ellé-
valo viaskodo irásiban, nem azért, mint ha az előbbi ér-
telem (az Istenec tellyes szabad birodalmáról az embere-
ken) az emberi okoságnac fogási miat meg nem álhatna,
hanem azért hogy az utolsob *sententia* val, ugy mint mér-
téklatesből, az *Pelagianus* oknac patuarkodásit könnyeb-
ben semmivé töte.

*Lutherus de servo. arbit. Melanchthon in primis locis
et Comment. Calvinus* és nemelylec az mieincközzöl
az első *sententia* t oltalmaztác, bizony nem valami tével-

gésből

gésből, hanem csak az igazságnacizintén nag' keményfé-
géből, mivel hogy ez értelem diczőségesebb Istenec az
emberi elménec kevélyfége ellen. De ez *sententia* val
az mieinac nem mindnyaaian élnecc, mert az testnecc heá-
ban valo okoskodásinac el meczésére, sokan *Augustinus*-
nac mértéklatesfégét, akartác inkább követni, ismeg nem
valami tévelgésből, mert mind tellyes szabad hatalma,
s' mind az törvényben ki jelentet birodalma vagy on Iste-
necc, az embereken. Igy magyaráztác meg értelmeket
már régen az *Palatinatus* ban lévő *Theologus* oc, in *admoni-
tione Neustadiana de lib. Concord. C. 3. accusatione falsa* 37.
Melly *sententia* még mostanis meg tartatic az *Palatina-*
tus ban lévő *Ecclesiá* któl. Mi ugy mondanac az Apostol-
lal azt tanettyc, hogy Isten az el hagyatattaknac kárhozat-
tyokban, az ő igazságot akarja meg mutatni. Ezokáért,
senkit kárhozatra nem rendölt hanem csak az bűnért.

Senkit az
Isten kár-
hozatra
nem ren-
delt, ha-
nem csak
az bűn-
ért.

Ez magyarázattal reménylic hogy az ellenköző fél
meg elégszic. Ha penig meg nem elégszic véle, az
írásokból bővebb magyarázat nélkül meg nem s;ükölkö-
dünc: de az ellenköző értelemről tudakoznunc kölletic
minemővé tegye az Istent.

Bé ves; üc mind az által az mit nemelylec it igértenecc:
Mylius de pace Ecclesie Thes. 150. csak amaz egy at álljában
valo rendöletlen decretomot (ollyannac teezic ő nékiec, de
nem az Apostolnac, *Augustinus* nac, *Lutherus* nac) az mi
Ecclesiá inkban bé ne hozzác, hanem az *Neustadiana Admo-*
nition nac értelmében maradgyanac még, ennyben az egyféségre
io ut késíttetic.

—(o)—

ARTICULUS VII.

Hogy az Isten nem akaria minden emberek-
nec idvősegeket, ha szinté őcminnya-
jan akarnákis.

F E L E L E T

EZ volt az másodic vadolás, mellyet Agoston-
ra hamissan fogtanac, s' az melly köz minékűnc
azzal az szent Atyával.

Hallyác meg azért annac az mi éretűnc valo feleletit.
Miképpen lehetne, ugy mond az másodic Articulusra,
hogy az Isten, (ki még azokat is idvőziti, az kikről nem mőd-
hatni hogy akarnának idvőzűlni) nem akarna nemellyeknec
idvősegeket, kic akarnának idvőzűlni, ha valami okai nem
volnának? Kik felől roha mi meg nem tudhattyc, mind az ál-
tal így itél az, a ki felől azt nem mondhatni, hogy ő néki vala-
mit külfömben köllöt volna czelekedni, mint sem czelekedet.
Mind az által hatra hagyván ez külfömséget, mellyet az Iste
nibőlczesség maga titkában tart, tiűstán és igazán hinnűnc
és uallanunc kől ezt, hogy az Isten akaria minden emberek nec
idvősegeket, mivelhogy az Apostol, az kié ez értelem, s' orgal-
matossan paranczolja, hogy az Istennec minden emberekért
könyörögjenec, kic közzől hogy sokan el vesűnc, az el vesűknec
érdeme: hogy sokan idvőzűlnec, az Idvőzítűnc ajándéla.
MERT HOGY AZ Bűnős EL KÁRHOZZEC, az Ist-
ennec segyhetetlen igassága: hogypedig az bűnős meg igazé ta-
sec, az Istennec ki mondhatatlan kegyelme.

Ez fele

Ez feleletit Agostonnac előőr, az Pelagianusoknak ha-
mis vadolásánac el metzi im ez részét: ha mindnyáian id-
vőzűlni akarnának. Mert senki nem akar, s' nem is a-
karhat az Christusban idvőzűlni, hanem csak az kince a-
karat adattatoc. Másodszor, miért nem akaria, hogy
nemellyec idvőzűllyenec, és miért tőt legyen olyan.
TITKOS külfömséget az Isten azt mondgya, hogy mi
tőlűnc MEGTVDHAATLAN, de igaz okai vadnac.

Harmadszor, az ő ki nyilatkoztatoc igéjében minden
embereket hogy idvőzűlni akarion Isten azt erőűti, de
ugy az mint az Apostalnac sententiaja tarttya: hogy tud-
ni illik mindnyáian az igassagnac ismeretire iussanac. Az
kic azért arra nem jutnac, és el kárhoznac, azoc igasság
szerént vesűnec el: az kic arra iutnac, és meg tartatnac,
azoc ki mondhatatlan kegyelemből tartatnac megh.
Mint vagy on tehát az dolog? Akaria, s' nem akaria Iste
mindeneknec idvősegeket külfömb külfömb módon.
Akar mindeneket idvőzűlni, ha mindnyáian hisűnec az
fiuban: Nem akaria mindeneknec idvőségét, ha mind-
nyáian nem hisűnec az fiuban.

Igy békélteti őszve Szent Ambros az irásnac módűsit.
De még meg marad ez kérdés, Miért nem hisűnec mind-
nyáian? Azt mondgyác, azért hogy nem mindnyáian
akarnac hinni. Igaz az- de ismeg ilyen kérdés támad:
holot az hűt Istennec aian doka, és az Isten mindeneknec
adhatna hűtöt, miért nem ad mindeneknec hűtöt? vagy mi-
ért nem czelekűűsi meg minden emberekben, hogy akarianac
hinni, mellyet mind az által mindenekben meg czelekedhetet
volna? It az mint mondgyác, Plato azt paranczolja,
hogy meg nyugodgyunc: it az emberi okosság, kénberet-

Minde-
neknek
idvősege
ket akar
ja az Iste
valakir
hisűnec az
fiuban.
Miért ne
ad az Iste
minden-
eknec ha
tőt, holot
minden-
nek ad-
hatna.

tetic meg némulni, és semmit nem felelhet, hanem vagy akaria vagy nem: kénseréttetic az Isten fiának imez mondását hallani: Ugy vagyon Atyám, mert így tecei tenéked: Matth. II. Avagy ha nem hallya: héában rugodozic az őszton ellen. Hallyad azért Augustinus, ki az megh nevezet helyen így szol. Az Isteni bölcsesség maga titkában tarttya azt az külömséget: Es masut: Akar az Isten minden embereket idvőzűlni, nem hogy egy ember sem volna, az kinec idvősségét nem akarná, ki az czuda tételeknek erejét nem akarta azoc közzöt czelekedni, kic felől azt mondgya, hogy poenitentia tarhattac volna, ha az czudákat meg czelekedte volna: de hogy, az minden embereken, az embereknec minden fele külömségekre ostit nemcit érczűk, Kiralyokat, köz embereket, némesséket, nemtelenekeket, fő és alsorenden valokat, alazatosfokat, tudosfokat, tudatlanokat, egessegeffeket, erőteleneket, értelmesséket, ostobákat, eszteleneket, kazdagokat, segényeket, közép szerént valokat, férfiakat, Asszonyállattokat, czóczemőket, kisdedekeket, főlsőrdölteket, Iffiakat, öregbideióket, véneket, minden nyelvekben, és minden erkölcsökben valokat, minden fele mesterségeken és tudományokban lévőket, és azokat kic az akarata, és az lelki ismeretnec elő sámlálhatatlan külömségében helyhez tetted, és ha valamiegyéb külömség vagy az emberekben.

Hallyad Lutherus de Servo. Arbi. c. 109. 116. Akar mindeneket meg tartani ki jelentett akarattával, avagy az igenec hirdetésében: nem akar mindeneket tiukos, és meg vizsgálhatatlan akarattából.

Mert sok dolgokat czelekesic Isten mellyeket az ő igéjében meg nem ientet minékűnc: és sokakat akar, mellyeket vagy akarna, meg nem ientette az ő igéjében.

Hallyad

Hallyad Hunnius, Explicat. Contro. c. 2. Akar mindeneket meg tartani, voluntate approbante, java llo akarattából, nem akar mindeneket, voluntate decreti, Decretoma szerint valo akarattából.

Végezetre: akar mindeneket meg tartani, valóságos, friny mutatás nélkül valo hivatalyával, nem akar mindeneket hathato, vagy meg czelekedő kegyelméből, mert ha így akarna mindeneket idvőzűlni, mindeneket hathatoképpen meg tartana: mindeneknec hűtöt és penitentia adna: de azt nem czelekeszi: azért így nem akaria. Idvőzűlni, ugy vagyon, természet szerint mindenec kívánnak, idvőzűlni pedig az Christusban, valo hűt által, senki nem akar, senki nem kíván, hanem csak azok, kiknec az az akarat, és kívánság menyből adattatic. Nyilván valo ellenkezést mondanac azért, kic azt mondgya, hogy nemely az emberec közzül akarna az Christus által idvőzűlni, de hogy az Isten nem akarna.

idvőzűlni

ARTICULUS. VIII.

Hogy az el választatták, nem veszttherik el az hűtöt, az kegyelemből sem eshetnec ki, sem el nem kárhozhatnac, ha szintén az bűn tételben meg maradnakis.

F E L E L E T

EZ hamis vadolás, rész szerint álhatatlan, és önnön magával ellenkező. Az hivec el veszttheric az hűtöt, az kegyelmet s az idvősséget, magoknac hagyal.

Az válasz nagyattattac lévén, avagy az ő erejekre, és az leg közelebbi okokra nézve: mert még az Ujjonnan születetett embereknek is akarattánál, az mint hogy semmi magával szabadosságnak nincsen. : Igy semmi nem változós az embereknek is szabad akarattánál semmi erőtelemnek nincsen. : ez világnak, és az testnek csálard hitgetesénél, semmi hatalmaságnak nincsen: az ördögnek, és ez világi botrányozásoknál, az mi nagyobb erőszakot tehetne, semmi nincsen. : Ezekre azért az okokra nézve, minden hivenek mondati ez: *Az ki aléttya magát fön állani, meg lássa hogy el ne essék.* 1. Cor. 10. *Te hit által állasz fön, meg lássd hogy ki ne vagatassál.* Rom. 11. Az fön állóc azért el eshetne, mind az által az igazán hívóc nem vesztethet el hitüket, az kegyelemből sem eshetne ki tellyességgel, az Istennel el valasztására, és hivatalyára nézve, *mellyet ő meg nem bán.* Mert az Istennel erejével őriztetne az hitben mind az életre való eljövételnek napiaig. 1. Pet. 5. és az Christushoz végnélkül való közbenjárásával tanogattatnac, hogy az ő hitők tellyességgel meg ne fogyatkozzék. Ioh. 16. & 17. Végeztire az minden napi cselekedben, az Isten aláoc teszi kezeit, hogy meg ne sérögyenec Psal. 37. 24. imez irálóc szerint: az Istennel ajandéki és hivataly, meg bánás nélkül váloc. Rom. 11. 29. lehetetlen dolgot hogy az valasztattak el hitetesséne. Math. 24. 24. *Az én juhaimot senki az én kezeimből ki nem ragadhattya.* Ioh. 10. 28. *Azokért könyörögök, kik binni fognak az ő borsédék által, senteld meg őket az igazságban.* Ioh. 17. 20. *ha az igaz ember el esendik, meg nem romol, mert az Isten aláoc teszi kezeit.* Psal. 37. 24. *Az én törvényemet szívükben be oltom, hogy soha el ne szakadgyanac én tőlem.* mellyet *Augustinus* *de bono*

de bono persever. c. 2. ily magyaráz: *hogy mind végig meg maradván hozzám ragaszkodgyanac.*

Az hivec peniglen miképpen maradnának meg az bűn tetelben, kic ugyan arra valasztattanac, hogy meg ne maradgyanac az bűn tetelben, hanem hogy szentek, és fegyhetelenecek legyenek? Eph. 1. 3. Ezokaért ez vádolás lehetetlen dolgot mond, és egy-mással ellenköző. Mert az kic igazán hisznec, nem akarnac azok meg maradni az bűntételben, az kic penig végig megh maradnac, avagy akarnac vétkezni, nem igazán hitetne azoc, hanem képmutoc, (Mert az igaz hit meg tisztítja az szívet. Act. 15. 9. Ezokaért az olyanok el sem valasztattanak.)

ARTICULUS. IX.

Hogy az Kőrösztényeknek gyermekek szentül születetne, az eredendő bűn nélkül.

FELLELET.

EZ Articulusnac első része igaz, csak hogy igazán ércek meg azt, hogy az hivenek gyermekek úgy születetne, hogy szentek, az az, az Pogányoktól el valasztatták legyenek, avagy hogy ők nem pogányoc, hanem az Istennel Ecclesiájához és frigyehez tartozok legyenek: Mer azt akaria az Apostol, mikor ezt mondgya, 1. Cor. 7. 14. *mert egyébként az ti gyermekitek tisztátalanoc volnának: mostan peniglen szentek, az az, nem po-*

Sanctitas
fœderis.
Sanctitas
regenera-
tionis.

214

ARTIC: VALO

gányoc, hanem keresztényec, noha az izütec közzől, kik-
ből származtak, csak egyk volt keresztényen. Es Ro: 11.
Ha az gyöker sent, az ágok is sentek. De ez todalék: ere-
dendő bűn nélkül, hamis. Mert noha az keresztények-
nec, keresztényen gyermeki születetnec, ug' mint szintén
az *Sidoknac Sido* gyermeki: az *pogányoknac* pogány gyer-
meki &c: születetnec, mind azon által minyájan, mind
ezek, s' mind amazoc, (tudni illik az keresztényeknek
gyermeki) eredendő bűnnel születetnec, és az termé-
szet szerint való születés által meg vesztegettetnek, és
bűnösök. Amazoc peniglen, nem imezec (tudnia il-
lik, az *Sidoknac és pogányoknac* gyermeki) születetnec az
Istennec frigyében, és ők az *Anyaszentegyháznac* potgár-
tárfai az frigyecnec kegyelme által. Ezokaért, nem imeze-
ket, hanem, amazokat, az keresztényeknek gyer-
meki köől meg köösztrölni.

ARTICULUS X.

Hogy az Evangeliomnac igéreti, az mi értel-
műnc szerint, nem mindenekre tartoz-
nac, hanem csak nemelleyekre.

F E L E L E T.

EZ vadolafis abbol vagyon, hogy az Iráso-
kat, nem tudgyác. Mert az Irás az *Evangeliom-*
nac igéreti közönségesséke teszi nem egy általlyában,
mind az hitetlenekre s' mind az hűvekre nézve. Mert
minde.

F E L E L E T.

215

mindeneknec, de csak az hűveknec igéri az igazságot, és
az örök életet. Gal. 3. 21. az irás mindeneket bűn alá re-
kesztet, hogy az igéret az *Christusban* való hűt által adattat-
nec az hűvőknek. Ismeg Ioh. 3. 11. hogy minden az ki hisen
őbenne, el ne veszen, hanem örök élete legyen.

Ismeg, Rom. 1. 17. Az *Euangelium* Istennec hatal-
massága, minden hívőnec idvőségére. Ismeg, Ro. 3. 22.
az Istennec igazsága, az *Iesus Christusban* való hűt által min-
den hívőkre ki ielenitet. Ismeg, Rom. 10. 4. Az *Chri-*
stus vége az *Törvéynec* minden hívőnec igazságára. Az hi-
tetlenökre nézve penig az Irás, sohult sem teszi közönsé-
gesséke az igéreteket: mert az Isten semmit sem igér
az hitetleneknek, hanem inkább mindnyáiokat nevezet-
sérént ki rekeszti az örök életnec igéretitől: Mar. 16. az
ki nem biend el kárbozic. Ioh. 3. 36. Az ki nem hisen azon
az Istennec haragia marad. Ies. 7. 9. Ha nem hiendetec meg,
nem maradtoc. Az hitetlenökre nézve azért, miglen
meg maradnac az hitetlenségben, az *Euangeliumnac* igé-
reti nem tartoznac.

Nemis tanéttunc attol külömbet, az mit az *Augusta-*
na Confessionac *Apologiaia* nyilván, és ugyan anni szockal-
irt az *IX Articulusra*. Az *Euangeliumnac* igéreti, sem-
mire sem tartoznac azokra, kik az *Christusnac* *Anyaszentegy-*
háza kivől vadnac. Az *Anyaszentegyház* kivől vadnac
penig, minden hitetlenec, akár az keresztényec közőt
ellenec azoc, s' akár ne. Bizonyyal el hisűc eztis, hog'
mind az *Papistác*, s' mind az *Lutheranusoc*, lölköc ismer-
tiben meg győzetetvén ez igazság felől külömbet nem
valhatnak. Az kik azért minket itt tudatlansággal va-
dolnac, bizonyára ugyan meg tapasztaltat, hogy ön-

nón magoc nyilván való, és ugyan kárhoztatásta méltó tévelgésben vadnac, ha azt akariác, hogy az *Euangelium* nac igéreti egy átalhyában mindenekre, még az *Sydokra*s, *Pogányokra*s, *Törbőkökre*s, és az *Christus* nac ellenségre is egyenlő igazság szerént tartozzanac.

ARTICULUS XI.

Hogy az ember *Christus*, nem valósággal, hanem csak szoval legyen *Isten*, és viszontag, hogy az *Isten* *Christus*, nem volta képpen legyen ember, hanem csak mondás szerént.

FELELET.

HA az szólásnac modgyáról szolnac, illetlen patuarkodás ez, mert egy szólásnac modgya sem lehet különben hanem szobol valonac kől lenni: mert az mondás, nem az mondott dolgokból, hanem az szokbólál. Mert ugyan sem az valóságos dolgokkal, hanem szokkal (mellyec az valóságos dolgoknac jegyei) szolunc, és bölczelkődünc, az mint tanét az *Aristoteles* *l. de interp. c. 1.* Ha peniglen az két természetec egyesölésénc tickos voltáról értic, mellyet sjo befédde kől ki mondani, hamis vadolás ez. Mert az tanéttyuc, *Christum hominem esse Deum non verbaliter, sed realiter, imò realissime*, hogy az ember *Christus* *Isten* legyen, nem szoval, hanem ugyan valósággal is, sőt igenis valóságosképpen. Mivelhog' a *Christus* nac személlýében, az két

ugy mint

ugy mint *Isten*, és emberi természetec egyesölése, nem szoval való, hanem valóságos, sőt igenis valóságos: (ha akarjácadgyuc hozzá ezis,) hogy igenis állattyoc szerént való egyesülés. *Realiter enim humanitas est de substantia Christi Dei*: mert az emberfég valófagossan állattyából való az *Isten* *Christus* nac, & *Deitas est de substantia Christi hominis*, s' az *Istenség* is állattyából való az ember *Christus* nac. *Realiter ergo & substantialiter Christus homo est Deus Deitate sua*: Valófagossan azért és állattyá szerént, az ember *Christus* *Isten*, az ő *Istenségével*: *Et Christus Deus est homo humanitate sua*, és az *Isten* *Christus* ember az ő emberségével. *Nestorius* nac penig és *Eutyches* nac, szível és szajal átkot mondunc. Mit akarnac többet? Avagy azie, hogy az ember *Christus* *Isten* nec mondgyuc lenni még emberségével is: és hogy az *Isten* *Christus* ember nec mondgyuc lenni, még *Istenségével* is? *Ismeg* áto c legyen *Eutyches* nac.

ARTICVLVS XII.

Hogy az ember *Christus* to l le-vonszuc az *Istenni* tulajdonágokat és így az *Istensegetis*.

FELELET.

Hamis vadolás ez: mert ha az ember *Christus* mondgyuc valófagossan és állattyá szerént *Isten* nec lenni, az ember *Christus* to l miképpen szakaszttyuc

e

etaz

el az Istenéger? Nem az embernek, hanem az ember-
ségnek magán tagadgyuc, hogy Isteni tulaydonfagoc a-
dattatnanac volna, és mintha ugyan más formára változ-
tator volna.

Mert ha ezképpen, az Isteni tulaydonfagoc adattatta-
nac volna az emberségnek, már ugy, az Isteniségnek tulay-
donsági, nem volna az faját tulaydonfagoc. Mert azoc
mondanac Isteni tulaydonfagoknak, mell'ec az Isteniség-
nek faját tulaydoni: mint szintén azoc tulaydonsági az
emberi természetnek, mellyec csak az emberségnek tulay-
doni: az személ' pedig az egyesülésben mind az két fe-
le tulaydonfagokkal közösül. Az két féle tulaydonsá-
goknak pedig olyatén közlése, mellyel azt gondolnánk,
hogy egye természetnek tulaydonsági, az másik termé-
zetnek tulaydonsági legyenec, úgy hogy az Isteni tulay-
donfagoc, magán avagy külön mondanac az ember-
ségéről, és viszont az emberségnek tulaydonsági külön
az Isteniségről, az nem egyéb volna, hanem az terméze-
teknek őszve egyelittése, és *Eutyches* tudományának bé-
hozása: mert az Tulaydonfagoc valasztác meg az ter-
mézeteket: ha azért azoc őszve egyelítettetnek, avagy el-
töröltetnek, az természetek is őszve egyelítettetnek, avagy
eltöröltetnek. Ezokáért is meg ázoc legyen *Eutyches*nek.
Ez féle őszve egyelítést el távoztatnanac őc miselőlünk,
hogy meg maradgyon az körösztyéni hűt, és helyen le-
fzen az dolog.

ARTICULUS XIII.

Hogy mi mivel meggh nem engedgyuc az testnek
mindenütt valóletét, az két természetnek egye-

sólé

sölését, egy mástól el valasztgyuc, és két Chri-
stust csinálunc: egyet, az ki Isten és ember
legyen menyben: mást, az kiczak
Isten legyen ez földön.

F E L E L E T.

EZ hamis vadolás származic amaz romérdec
testi gondolatból: mint ha mind az két természet
egyenlő volna, és mind az kettő együtt ki terjedne. Mert
az ki ilyeneket vevenc előnkben, im ezt költic, hogy
az Isteniségnek állattya az menyre ki terjed, az testnek is
annyira ki köli teriedni ez végre, hogy az Christus minde-
nőt Isten és ember legyen; De az Isten, az Fiu Isten vég-
heterlen, ugyan azon egy természetű, és mindenőt egé-
sen vagyon: Az föld vőit emberi testt pedig, még az egye-
sülésben is, avag még az végheterlen Igében, a Fiu Isten-
ben lévő is, nem végheterlen, hanem az ő helységével
meg határozatator, akár hol legyen is. Akár azért az testt
csak menyben legyen, az mint mostan vagyon az dicz ő-
ségben, akár csak ez földön az mint régenten volt alaza-
tos állapottyában, az végheterlen Fiu Isteniség, az ő testétől
még csak gondolattal is, sohult sem valasztathatic el, hogy ő
mindenőt egészen lévő az föld vőit emberi testtel (noha az előc
egy helyet legyen) mindenestől fogva s mindenkoron egyesült
ne legyen. Mert ha csak eg' sem pillantásban engedtet-
nék is meg az egy mástól való el valás, már ugy az Fiu I-
sten végheterlen nem volna. Hogy ha azért semmi
időben és semminemű helyen, az ő eg' helyen lévő meg-
határozatator testétől, el nem szakaszthatic: hanem min-
den he-

d 2

den he-

den helyeken, és mindenidőben ő vele egyesülvén marad: semminemű helyen, és semminemű időben el nem szakasztható egyessége az két természetnek: és minden helyekben, és mindenkoron az Christus Isten és ember.

Hamis azért ez, hogy ha meg nem engedtetik az testnek mindenőt létez az izemlélynek egyessége meg szaggatatic és hogy az Christus, ki mostan testével csak menyben vagyon, nem leszen ez földönis Isten és ember.

Az Au-
thor dis-
curus.

Az mint menyben menetelne előtte, mikoron az test csak ez földön volt, nem mondhatod, hogy az menybennis lévő Fiu Isteniség elszakad az testől: azért, mert ugyan azon Fiu Isteniség, melly menybennis volt egészen, az föl vót testbenis ez földön egészen volt, s azt sem mondhatod, hogy akkor, az Christus csak ez földön let legyen Isten és ember: menyben penig csak Isten: Igy immár menyben menetelne utána, nem mondhatod, hogy ez földönis mindenőt lévő Fiu Isteniségről elszakadna az emberség: mert az melly Fiu Isteniség ez földön vagyon egészen, ugyan azon vagyon az menyben lévő testbenis egészen oszthatatlan képpen: azt sem mondhatod immár, az mint az följúl meg mondott okból ki teszik, hogy az Christus csak menyben volna Isten és ember, ez földön pedig csak Isten. Ez bé rekesztet magyarázat az D. Pareusnac följúl meg írott sententiajánac világosítására irattatottide.

Már ez után az étanitása követközik.

Avagy bironnyal, hogy ez igaz legyen, megkölő nékies azt próbálnyok, hogy más Fiu Isten legyen menyben, más ez földön: Avagy hogy azon Fiu Isteniség helyben az testel egyesült, ez földön penig attól el vált:

az az

az az, egyizer s mind végbetetlennekis, és nem végbetetlennekis lenni. De az kic ez képpen okoskodnac né láttat hogy önnön magokra visja veretethetic ez képtelen értelem.

Mert ha az Christus testét mindenőt valóvá nem tenni, annyt teszen, mint, az egy Christust két felé osztalni: ökis az alazatosígnac allapattyában, szükség képpen két Christust csinálnac: mert az szükség mehében, az születésben, az Istalóban, az Templomban, az kőrösfán, az koporsóban, az testet mindenőt jelen valvova, semiképp egyéb ként nem tehetic, hanem egyizer s mind az születés, az születés, az Istalot, az Templomot, az kőrösfát, az koporsót mindenőt jelenvalóaká tessic: avagy bizony fölötte képtelenől költic azt, hogy az Christus különb különb helyeken egyizer s mind születet, és nem születet, kőrösfára fessittet, és nem fessítettet, eltemetttet, és el nem temetttet.

ARTICULUS. XIV.

Mintha mi azt tanéttanoc, hogy az ember Christus, nem tulaydon erőjével czelekődte legyen az czudákat.

F E L E L E T.

Hamis ez vadolásis: mert miképpen tanéttanoc azt, hog az ember Christus nem tulaydó erőjével tette legyen az czudákat, holot őtet tulaydon Isten-tegevel Istennek lenni hisűc és vallyuc? Mert az Isten

kétleg nélkül tulajdon erejével tetizen csudákat: *meri az czuda tetelec Istenec czelekedeti*, azt mondgya *Damas. cenus*. Ha azért az ember Christus Isten, bizony nem más erejével, mint *Sent Péter*, hanem tulajdon maga erejével tót csudákat. Azt tanéttycu pedig, hogy ez' erő az Istensége volt, valósága s' eredeti szerént, az embersege volt, az semélybē valo egésleg szerént, az semélynec eg' voltáért, az test meg cselekedvén azt az mi övé: példának okaért: az embersegnec akarattýából és ízávábol az Istenségnec pedig hatalmával, és így az egész semélynec közönséges cselekedetiből tamasztator föl *Lazar* az koporsóból. *Eve* így mond *Damas. cenus*: l. 3. *Orib. fid. c. 15.* mind az mellyec Istenisége, s' mind pedig az mellyec Emberisége: Mert az Isteni czuda teteleket, az Istenség czelekedet, de nem az test nélkül, az test is alázatós dolgokat, czelekedet, de nem az Istenség nélkül. Es föllyeb: Mert ez képpen, az mi Urunc *Jesus Christus* nac czuda tetele nec ereje, Istenségnec volt czelekedete: de kezeincec rea teteles, akaratiya, és imez sava: *Akarom tisztuly meg, embersegenec volt czelekedeti: Munkája pedig az emberi természet nec, az kenyér nec tördelése, és imez pokloshoz való sava akarom: Isteni természet nec pedig munkája az kenyér nec meg sokasíttása, és az poklos nac meg tisztítása*: Így szól *Hieronimus*: ad *Paul. & Eustoch.* Minden czuda tetele nec munkait meg két gondolnunc, hogy az mi Istené Isten nec, és az mi az embere, az ember nec adgyuc meg. Mert az mint egy az ki maga hatalmasságá nac igéjével hívja *Lazar*, hogy az koporsóból ki jűjön, az onképpen egy az ki sirt emberi indulatból, &c. Az *Christus* nac azért czuda teteleiben, ki Isten is ember is, az Szent Atyác azt tanéttycu

tyác, hogy meg gondolgyuc az munkálkodo Istennek belső erejét, és az együt munkálkodo ember nec külső cselekedetét.

Igy tanéttunc mijs. Az mi vadoloinc ha külömben ért nec, mint ha az belső Isteni erő, az embersegnec ug' let legyen tulajdona, mint ha ő róle vet volna eredet: bizony ő vélee egyet nem értherűnc: mert ekképpen nem az igaz hitő Szent Atyákkal, hanem, az *Eutiches* és *Schwenkfeldius* Erőnekeckeit ért nec egyet.

Damas. cenus nac nyilván valo *Argumentomja*z el ronttyác: s az *Arrianus* ókat megfegitic, mivel ő azt vitatta hog' az csoda tetelekből tanolhattycu meg azt hogy Christus egyenlő természetű legyen az ő Atyával. *Ex miraculis ejusdem existentem essentia cum Patre Christum cognovimus. Atio verò Dei sunt miracula.* En pedig azt mondom, hogy az *Arrianus* ec ellen nem leszen ereic en nec az *argumentomnac*, ha az mi értelműnckel ellenköző *sententia*, igaz léend.

ARTICULUS. XV.

Hogy az ember Ckristust mi nem imádgycu, és imádandona clen nifem tanéttycu.

FELELET.

EZ hamis vadolás meg hamisettatic az XI. *Articulus* ra valo felelettel, holot, az ember, Christust valóságossan, és allattya szerint Isten nec lenni

hidgyú: miképpen. nem tanéttananc az ember. Christust imádandónac lenni? Azon egy imádással imádandónac lenni az Isten Christust testével egyetemben, mint az Királyt az ő Koronájával, és bársony ruhájával együtt, tanéttyc Epiphanius és Augustinus, és mijs ő vélec egyetemben.

Epiphanius in Ancor: így szól.

Az meg testesült Idvőzítőt imádodé vagy nem imádodé? Miképpen nem imádnám pengig? Mert ha nem imádandónac nem lessem életem. Imhol tehát teremtet állatot imádz, az testet: Nagy pengig azoknac bolondságoc kic efféléket mondanac. Mert az bársonyban öltözdi Királyt, minden ember, magát meg haytván tiszteli: Valljon s az Királyt tisztelédé, vagy az bársony? Nyilván való dolog, hogy az Királyt. Véle együtt tiszteltetic az bársony is, melyet visel. Minec utannapengig abból az Király kiöltözöt és helyére tette, többé az bársony ruha nem tiszteltetic. Gyakortasággal az Király az Templomban is, és az maga Királyi sékiben is ül, és az őtet tisztölóc, az Templomban s az Királyi sékben is tisztölóc őtet. Minec utanna pengig föl költ az Király, senki sem az Templomot, sem az Király sékét nem imádgya: Senki nem olly estelen pengig, az ki akarván az Királyt az ő Templomában tisztelni, hogy ezt mondgya neki: Főy ki az te Templomodból had tisztelylec tégedet. Eoképpen bizonyára, senki nem mődgya az egyetlen egy sülőnec, had az testet, had imádgya lac tégedet, hanem az egyetlen egy sülőttest, testével együtt imádgya, azt az ki nem teremtetet az ő sent Templomával együtt imádgya, melyet föl vő, és az hova bé ment. Es senki nem mondgya az Királynac, kely föl az Királyi sékéből, had tisztelylec tégedet az Királyi sék kívüls, hanem tisztelli az Ki

rályt

rályt az ő Királyi sékivel együtt. Ezokéért az Christust is együtt imádtatic az ő testével, mely eltemetetet és föltámadot. Ezeket Epiphanius mondgya in Ancorato.

Augustinus serm. 53. de verb. D. sem különben felel az Ariánusoknak kic azzal akariac elrontani az Christus Isten egénec erőfítesére való Argumentomot, hogy az Christushnac teste is imádtatic. Illyen szöckal felel azért, Agoston.: En az Urnac testét, sőt az Christushnac való egész emberi természetet azért imádom, hogy az Istenségtől föl vetetet, és az Istenséggel úgy egyesült, hogy nem más, ha nem ugyan azon egyet, ki Isten és ember, vallom Isten fiának lenni. Végezetre, ha az embert elválasztod az Istentől, mint Photinus avagy Paulus Samosatenus: annac én soha nem hiszek, nem is szöglóc, mint ha valaki közzülűnc, vagy az Király bársony ruhát, vagy az Király Koronát találna, hevérekezn, valljon s azokat tisztelni igyekeznék? Mikoron pengig abban öltözik az Király, halálnac veszedelmében jut az ki megutálly, és az Királyal együtt azt nem böczűli tiszteli. Ezenképpen az Ur Christushnac, nem egyedül csak és czupa az emberseget, hanem az Istenséggel való egyesülésben levő emberseget az Istennec egy fiat, ki igaz Isten, és igaz ember, valaki megutálván nem akaria imádni, az ő rőckön való büntetést szenvedj jövendőben.

Eddig Augustinus, és mijs ő véle.

Az imádando izemély azért, az Christus Isten és ember.: az Isten és ember imádásanac oka pengig az Istenség. Mert az Christushnac vagyon imádando természet, az Istenség: vagyon imádois, az emberseg, azt mondgya Cyrillus. l. ad Theod. de recta fide.

(o)

f

ARII

ARTICULUS XVI.

Hogy az Christust ki rekesztyűc az ő Vacfora-
jából, és hogy az Christusnac teste, s vére
nélkül való Vacforánk legyen
minékünk.

F E L E L E T

Ez Artic-
ulusrol
olvado-
da fel az
Helveti-
ca Cofes-
sio.
De vero
usu Sacra-
menti.

HAmis vadolás ez: mert az Christusnac te-
stét nem az Vacforából, hanem az ostyából re-
kesztyűck, és nem szánnal keresűc azt, mint ha az ke-
nyérben lappagna, hanem hűt által eszűk azt, mely az ő
igeretnec igéjében vagyon. Mert az Ur Vacforája,
az mint az *Augustana Confessionac Apologiajában* vag-
yon: *Kenérből és borbólál, úgy mint jelekből és ez igeretnec*
igeiből: Ez az én testem, melyti erőttetek adattatic: ez az
én vérem, melyti erettetek ki ontatik bűneiteknek boczánat-
tyára. Az Christus pedig nyuitatic az vévőknek, nem
mint ha az kenyérben lappangana, hanem hűnknek az
igében jelen lévén. Abbol azért, hogy az jelben bé
nem rekesztetic, az nem következie, hogy őtet úgy mint
az Vacforában jelen levőt meg nem ennéne. Tovabba
az jelt, testi szánnal veszűk, az ígét pedig és valami ab-
ban nyuitatic, azt hűséges szível veszűk. Mert az Sa-
cramentomnac igéi, az *Euandeliomnac* igérete, mely hű-
töt kíván, az mint bizonyitca az *Augustana Confessionac*
Apologiaja, az meg nevezet helyen. Ezokaért az ke-
nyérben nem eszűk testi szájal az Christus testét, hanem
az ígét-

az igeretnec igéjében hűtel eszűc, mikoron tudnya illik
azt hűszűc, hogy az Christus őnnön magát én érettem,
és te éretted adta legyen, és ez hit által, s az ő szent Lel-
kénec általa az mi hűveinkben lakozván, élő vigasztalást
és az örök élet felől való reménséget s öröz mi bennűnc.

ARTICULUS XVII.

Hogy az magán való meg oldozást az bűn-
ből, mi kárhoztattyuc.

F E L E L E T

HAmis ez vadolasis: mert mi egy atallyában
nem kárhoztattyuc az magán való oldozást, ha-
nem szabadságban helyheztetec dolognac mondgyuc
lenni: mert sem az Christusnac, sem az Apostoloknac va-
lamelly parancsolatyockal, nem tétetec az szűkségűc
sem példajockal nem *Commendáltatot*, hanem az *Anya*
szentegyháznac rendölésűből régenten az *Püspökűc* vöttéc
volt bé, kic különb különbképpen tartottac meg, és eg-
koron mivel hogy az *Páp*, az oldozás helyében, egy ne-
mes *Assonyiállator* meg szeplűstet volt, az okáért az *Görög*
Ecclesiákban, annac vége szakasztator; az mint *Socrates*
iria lib. 5. histo. Ecclesiast. cap. 29. Et Sozomenus. 7. hist.
Eccle. cap 10. Ezokaért az egűc, napkeleti *Ecclesiák* nac az
teczt a akkoron, hogy ne lenne többé gyontato *Páp*: ha-
nem mindennec szabadság adattatnek arra, hogy ki ki
mind az ő lelki ismereti szerént járulna elő az *Szentűc* ges

Amagán
valogyo
nálnac
nag' eleri

Vactorának el-vételére: noha az *Napnyugoti Ecclesiának* az magán való gyonásnak szokását akkoris meg tartották.

Az lelki ismeretőknek pedig minemő nagy gyötrel-mére, és mell' igen utalatos complárkodásra jutot legyen az fülben való gyonás, és magán való oldozás az *Latinusoknál* az egész *Pápaságban*, közönségesen tudgyák azt mindnyajan. Noha azért az mint az *Marpurgumi Consensusban* vagyon, hasznos dolog az meg nyomorodot lelki ismeretöket, mellyec az kéleértetöket, s' az bűnőknek terhével, vagy az vétkeknectörivel meg nehezítettetene, magánis azokat föl emelni az *Evangelium*-vigasztalásával, melly dolog az mi *Ecclesiáinkbanis*, sem meg nem utáltatic, sem el nem hagyattatic: mindaz által az közönséges *pradicállásnak*, oldozásnak, s' kötözésnek szolgálattya, mellyet az Christus szörzöt és parancsolt, kétfégh nélkül sokkal hasznoslab, hathatoslab, és batóságoslab.

Az magán való gyonásnak és oldozásnak rend tartása pedig, holot szabadságban helyhezteter dolog önnön magában. (olly tudnya illic mellyet szabad cselekednijs, el hadnijs) azt, ugy mint szükségesset, senki az mi *Ecclesiáinkra*, nem köthetierővel. Nemis szükség kárhoztatni azokat az *Ecclesiákat*, mellyec azt, az rend tartást nagy okokból, főképpen az *Pápisták* közöt az *lököket* való complárkodás miat. (mellyről *Apoc: 18. 13.*) meg nem tarttyák. Soc *Lutherana Ecclesiákis* az közönséges oldozásnak rendit, föllyeb valonac böczölic az magán valonál. Miért nem volna tehát az szabad az mieinknekis?

—(o)—

ARTI

ARTICULUS XVIII.

Hogy az Augustana Confessiot mi meghvettyűc, és kárhoztattyuc.

F E L E L E T.

EZ vadolásis hamis: nem kárhoztattyuc, sem meg nem vettyűc az *Augustana Confessiot*, noha annál föllyeb böczüllyűc az *Apostali Credot*: Az *Augustana Confession* minden *Articulust* nyilván javallyuc, az tizediktől meg válva, az mellyből származot az *Evangelikusok*nak vizáلكodása: melly *Articulust* sem bötűjet, sem értelmét nem tarttyák meg még magokis az *Lutheranusok*. Mert azt mondgya az a tizedic *Articulus*, hog' az Christusnak állattya serént való teste, és vére való ságossan jelen vadnac az kenyérnek és bornak s'inye alax. Senki pedig az *Lutheranusok* között az nem hiszi, és miulta fogva az *Confessio* le irattator, mind eddigis, senki ug' sem nem szolot, sem nem irt.

Mindnyájan pedig azt tanéttyák s' azt irják, hogy az Christusnak teste és vére jelen vadnac az kenyérben és borban. Ninczis it semmi helye valami himezésnek, vagy mazolásnak: mert nyilván való dolog, hogy az tizedic *Articulus*nak imez igéi: az kenyérnek és bornak s'inye alax: az *Transubstantiat*iot hozzác bé, az az kenyérnek teste való változását: és ilyen értelemben, s' nem másban értette, és javallotta az *Czaáári Főlség*, és az több *Papisták Anno 1530.*

f 3

Augusta-

Augustaban, azt az tizedic *Articulust*: meiket eg'ebként, soha nem javallottanac volna, ha *Luthernus* nac igéi azt állattac volna, hog' az kenyér meg marad, s' az kenyérben legyen penig az *Christus* nac valóságos teste &c. Illyen sima és czufzamos értelmű *Articulus* miat, nem de nem nagy méltatlan dologé, hogy az *Euangelicusok* nac *Ecclesiái* így meg szakadoztanac és még mostan is szakadoznac. Sőt inkább meg köl vala jobbétani ez illyen homályos *Articulus*, és többbe nem köl vala ezt írnya, hogy az *Christus* nac teste és vére jelen legyenec az kenyérnec és bornac színye alatt, az mint olvasluc minden. Német *Exempl* irokban, hanem inkább, hogy az kenyér és az bor, valóságosan az *Christus* nac teste és vére, mely mi eret'üncc adattatott, es ki ontatott bűneinknec boczánattýára. Ekképpen könnyebben meg alkuthatnánk: Mert Idvözítők'nek az kenyérről való igéi, nem ezek, ez *semély* alatt, vagy, ebben vagyon az én testem: hanem *vegyétek egyétek, ez az éntestem*: és az pohárrol is nem ezec Idvözítők'nek igéi; ez *semély* alatt, vagy, ebben vagyon az én vérem, hanem: *ez az én vérem*, &c. mely igék'nek *Sacramentom*hoz illendő nyilván való értelmec vagyon, hogy az kenyér *Christus* nac valóságos teste legyen, az pohár valóságos vére legyen, bizonyúra ugy mond *Augustinus* *Dist. 2. de consecrat. c. hoc est, nem az dolognac valóságául* Epist. 23. *hanem az tirkos dolognac jedzejevel.* Mert az *Sacrament* ad Bonif. *tombeli* *sem* jegyec, az jedzet dolognac nepeckel neveztet-necc: avagy azért: hogy az kenyér és bor az *Christus* testénecc és verénecc *Sacramentomi*. Az *Sacramentom* penig *sem* dolognac jele, az mint azon *Augustinus* 1. 10. *de Civit. Dei* c. 15. bizonytya. Hogy ha mi azért est'üncc el az

el az *Augustinus* *Confessio*rol, hogy az tizedic *Articulus* nac betű szerint való értelmec nem vehettyü bé: bizony ők sokkal inkább elestenecc attol, kic még eddiglen az tizedic *Articulus* sem tartották meg betű szerint való értelmében, és nem az harmadic *Articulus* szerint, hanem annac ellene hoztak bé az mindenütt való jelen lételt: az ötödic *Articulus* ellen az Egyházi *solgalt* nac erejéről, és az tizenharmadic *Articulus* ellen, az *Sacramentom* mocka való eléfrül, és egyéb *Articulus* oc ellen sokat megh változtattanac az ő tudományokban.

Az Deák-
kol írot
Articu-
lust jó ér-
telem se-
rintbeve-
ztücláid
meg oda-
fel az ti-
zedic Ar-
ticulust.

Az Kerősztyén olvasoc im érthetec ez feleletekből, hogy soc hamis vadolásokkal terheltettüncc eddiglen az ellenköző félől, de látván immár az mi ártatlanágunkat, és feleletinkben való igazságunkat, ha megis többbe ez képtelen dologokkal vadolnac bennünket, az ő lelkőc ismereti vadolya jövendőben őket az kész akartva való gonofságról; de mi job reménységben vagyunc felőlők: kíváltképpen az kic jó lelki ismeretnec értelmétül visel-
retnec, és az meg bodogito békefélegnec követésére igye-
keznek. Math. 3. 10. Mely jó reménységünk'nek
hogy meg felelheszen az dolognac mi volta,
hallyuc még is D. Pareus nac az békefé-
legre indito okait.

55 (0) 50

f 4

Első

Az Ireni-
cumnak
12. részé-
ből.

Első, Hogy mindnyáian az Evangelicusoc
egyét értne az Hűtne Fundamen-
tomában.

ELőször úgy mond DAVID PAREUS,
mindnyáian az *Euangelicusoc*, mind az két részből
valoc, valóságosan egyet értne, az közönséges körös-
tyéni tudománynac az olyan részeiben, mellyeket egén-
ként minden híveknek szükséges hinnie, és tudnioc, az
Christus Iesusban valo örök idvőségekre, és az mellye-
ket ha nem hisznek: nem idvőzülhetnek: Mert noha ne-
melly álkalmatlan eszvesztő közköpűc, nagy föl szoval
zoktác ezt tagadni, és az mi közönséges lévő visálkodá-
sokat kegyetlenül őregbitoc: s az *Papisták* őrdömet, u-
gyan kézzel kővel kapjoc, és magoc hasznára vonzócazt,
s az menyire túlóc leher forrot is öntne alánc: mind
azon által azoc az mordkiáltoc, semmit egyebet nem te-
herne hanem csak nagy gonofsággal, ősvé szerkezte-
tet tudatlanságokat aruljoc el. (az mint megterzic, az
hamissan rénc költöt *Articulusokra* valo feleletekből.)
Az hol penig eggyeség vagyon az Hűtne fundamento-
mában, ot mind az két félne, nem csak békével; enved-
ni, hanem körösztényi Atyafiú szeretettel is köl egy mást
szeretni, ha szintén már ugyan tudván volnais és vége-
zésből ment volnais ki, hogy az két fél között valamel-
lyic, neminemő pozdorjákat, (vagy tudatlanságokbul,
vagy emberi gyarlóságokbul) eppetene fölljúl az fun-
damentomra: úgy vagyon hogy az *Apostaloc* azt paran-
csoljoc, hogy mindnyáian (a) ugyanazont értjoc, és az hűt-
ne dol-

^a
1 Pet 3.8.

nec dolgairól mindnyáian (b) ugyanazont szolljunc és hogy ősvé
szerkeztesűnc, azon egy akarínac és értelemne általa, és bi-
zonyára az *Ecclesianac* minden ereiével ez célra köl ve-
rekedni, és valamenyire elis érhetic azoc, az kic meg ő-
regbittenec az hűben: De mind azon által, iol tudta
ugyan azon *Sent Pál Apostal*, hogy az Isteni félelemne,
és az hűtne dolgai környül, egy felől az *Satánnac* álnoc
ravassága vagyon, más felől penig, meg az Szent embe-
reknekis különb különb féle tudatlansági, és emberi
gyarlósági vadnac: Azt kívánta azért, (a) hogy az kic
erősbec az hűben az erőlenőket magokhoz fogjoc, minden
selédséggel, és békeséges tűréssel, miglé őkis az hűbē meg
vastagodganac, semiképpē né kívánta penig, hog' akár
melly különbözefecmiat, el vessc magoktól az erőtle-
neket, és idegen szolgáknac itéllyc, s akadályokat te-
gyenec: (b) Valamennyin, ug' mond tökéletessc vagjunc
ezt értjoc: hogy ha valamit különbben értetoc, azt is meg ny-
latkoztatjoc tinékte az Isten: mind az által abban az mi-
re jutottunc, azon egy regula szerént járjunc, és egy máshoz u-
gyan azon egy indulattal legjunc. (c) Azt a kígyőne az
hűben, magatokhoz fogjátoc, nem az vetekedésekne harco-
lására. (d) Hallom hogy ti közöttetoc vadnac visálkodasoc.
(e) Hogy ha valaki vöröngőne láttatoc lenni, minékűnc ol-
lyátén sokásunc ninczen, sem az Isten *Ecclesiájánac*.

Tavol legyen azért mi tőlunc, ez illeten ítélet hogy
az mas része valo *Ecclesiákkal*, (az *Lutheranusokkal*) az
menyiben velunc egyetemben az igazságnac azon regu-
láián iárnac, és az idvőségne fundamentomát egélsien
meg tartjoc hogy mondom ő vélőc szeretetűnkne köl
telc el kellene szakasztanunc, és az eg' mástól valo el par-

b
1 Co. 110.

a Ro. 15.

b. Phil 3.
15.

c Ro. 15.

d 1 Cor 12

16.
e 1 Co. 12.

Cap: 13.
Itenici.

coláft köllene nevelnűnc, az test szerént való jelen léte-
nec, és az Christus testénec száial való ételénec poly vaja
ért mell'ec az fundamentom'hoz nem illendőc. Az kie
ülömben cselekefnec az szeretecnek meg szegéséért és
az békeségnek föl bontásáért szamot adnac jövendőben
lstenec.

Mafodic őka az eggyességnec, az *Euangelicusoknak* csak
egy *Articulusban* s' abban sem egészlen való külömségec.

Tovabba, az kie az kőrőstyei tudománnac csak
egy részében különböznec, s' még penig ollyaten részé-
ben, mely az *fundamentomot* egyeneslén nem illeti, azok-
nac az szeretecet nem kel félben szakasztanyok, hanem
inkáb az *Euangelionnac* közönséges ellenségi ellen, bé-
keségben köll lennyek, az *Apostolnac* föllyül meg mon-
dor parancsolattyaért, hanem ha az vizalkodoknak ke-
szetretet, lsten haragjában akarnac csní: Noha penigh
nemely vöröngők (kiknek gyönyörűségekre vagyon, az
külömbözésnek tüzet vasfál szurkálni) közönségeslén
azt kiáltják, hogy az hűtnek nem csak egy, hanem fölöt-
te foc, sőt csak nem minden *Articulusban* ellenközé-

Az Euan-
gelicusok
közöte va-
ló vizal-
kodás az
Vr Vacío-
rajáról
kezdetet
legelőse-
ris, anak
is csak e-
gy czike-
léről.

sink legyenec, mind az által ez forro vilos emberc, ma-
gok sem tudják mit csakogjanac, és az törvény szerint
való ítéletben sem próbálhattya meg főhais az ő vado-
lásokat. Mert bizonyosan ez szakadásnac kezdetül
fogva, az *Euangelicusok* közöt, nem volt egyéb vizalko-
dás, hanem csak az *Vr Vaczorájáról*: arról való tuda-
mányban is nem egészlen, hanem annac csak egyik re-
széről, s' még penigh ollyaténrol, mely az idvőség-
nem szükséges, ugy mint az mely köz, mind az hűeknek,
s' mind penig az hitleneknek magánc *Lutherusnak* is

senier

senierája szerént, tudnya illic, az *Christus* nac test szerént va-
lo jelen létéről az kenyérben, és annac száial valameg eteléről,
melly föl az hisic, hogy az mind az hűekkel, s' mind az hi-
tellenekkel köz. Mert hogy, az *Vr Vaczoráia* föl való
tudományban, menyiben eggyezzűnc mindnyáian, ava-
gy különbözzűnc, hogy mondom az olvasoc semec elei-
ben vessem azt: mind az két résről eggyesség vagy on cz
fundamentom föl.

I. Hogy mikoron az *Vr Vaczorájával* törvény szerént
élűnc, (az penig akkoron lesjen, mikor az lstenhöz meg-
tért emberc, az *Euangelionnac* ígértiben való hittel ve-
szic az *Sacramentomot*) az Christus, az ő valóságos mi é-
rettűnc adattatott testét, és mi érottűnc az kőrőst fán ki-
ontatott vérét, minden hűeknek bizonynyal adgya, hogy
azokat hittel meg egyéc és igyác, ugy mint az őrc élet-
nec ételét és italát.

II. Es hogy ez maga velűnc való közlésenec bizony-
sága, és ezközé legyen, az *Igenec*, és az *Sacramentomok*-
nac, főképpen penig az *Vaczoráianac* ki szolgálatása.

III. Es hogy ez idvőség magá velűnc való közlé-
sét minden hűeknek ígéri, az *Sacramentomnac* ígértiben,
és bizonynyal meg is tellyesíti.

IV. Es hogy ez Christus testével való részesülés min-
den őreg embereknek szükséges, és elégseges legyen id-
vőségökre.

V. Ez penig az részesülés sokkal erősebb az mi testünk-
nec tagainac az fővel való eggyesülésecnél: ez jelen-léte
az Christus testénec az *Vaczorában* sokkal valóságosláb,
és közöleb való annal az jelenlételnél, melyet gondol-
tanac lenni az kenyérben, és szajokon, s' testökön belől

Az ur va-
czorája-
ról való
eggyesség.

a Tract.
III. in Io

minden vevőknek, még az hitetleneknek is, kic ha szin-
tén kezeckel meg tapasztalnak is az Christust; mind az
által tavol vannak ő tőle, és ő is azoktól mesze vagyon.
*Mert az mint az vak ember, azt mondgya a Augustinus, ha
szintén ot vagyon-is, a hol az világosság vagyon: mind az ál-
tal, ő az világossággal együtt ninczen, hanem tavol vagyon az
jelen valótul: Így az hitetlen s az Istentelen-is, noha sohut
nem lehet az hol nem volna az Christus, mind az által nin-
czen ő az Christussal, hanem csak külső tettetés szerént, mert
az Istenselő hív ember felől nem kel ketelkődni, hogy az Chri-
stussal hit által együtt nem volna. Ez Christus testének
jelen lete, és reztetése; meg nem tartoztatik az helyek-
nek egy mástul valo tavol léteckel, hanem, bizonyos, és
mindenkoron erős, minden híveknek akar mely helyek
ben legyenek ők. Az Christus teste is meg maradván az ő
hely éakar mely időben, akar ez földön, akar menyben,
s akar az földhőkben. Mert mint szintén hogy az fő je-
len vagyon az lábaknak és minden egyéb tagoknak is je-
len vagyon, s meg eleveneti azokat, valámig ő véle, az
inak által eszve foglaltatván maradnac, noha ő ninczen
az lábakban, sem az lábackal egy helyen, hanem az ma-
ga helyen, az az, az testnek leg főlyeb valo helyen ma-
rad. Ezenképpen, az Christusban, és mi bennűnc lako-
zo ugyan azon szent Lélec, az mi testeinket, noha hely-
ség szerént tavol vannak, az Kőrözség, és Ur Vaczorája
által, az Christus testével egy teste, és az Istenec egy Tem-
plomáva teszi a mint az Apostol ezt bizonyítja. I. Cor. 12.
13. Ugyan azon egy lélec által, mi minnyájan egy teste kő-
rössétekedtűnc, és minnyájan ugyan azon egy iral által lettűnc
egy lélekké. Az Christus testének ez jelen leteléről mon-*

dom,

dom, és ételeről, bennűnc valo lakozásáról, és az mi ő ben-
ne valo lakozásunkról, az mely csak időssége s, és egész-
len lőki mi közöttűnc, és az más fel között tellyességgel
egyeség vagyon, melyről igen szépen szol Augustinus:
a Nagyob dolog ugy mond, hogy az Christus szívünkben la-
kozik, mint sem házunkban. Mert az szívűnc minékűnc
bellyeb vagyon házunknál. Es b annakokaért (ugy mond)
enni azt az testet, és innya azt az italt, nem egyéb, hanem
az Christusban maradni. és őtet mi bennűnc lakozni. Ezo-
kaért az ki nem marad az Christusban, és az kiben nem lako-
zik az Christus, kétség nélkül az lelki modon nem eszi az Chri-
stus testét, sem az ő vérét nem iszja, noha test szerént, és lát-
hatoképpen fogairval sorongattya az Christus testének és vé-
rének Sacramentomát.

Mind ez ideiglen penig: csak ez maradot vizsgálko-
dásban, ha az Christus teste valóságosan vagyoné el rőitőztet-
vén az kenyérben, (az mint Németül éneklic, illé értelem
szerint: az k's kenyérben el rőitőztetvén) és ha azt sa-
jal esiké mind hívec s mind hitetlenec (a) csak ez kérdés ma-
radot mondom még pörben: az mint Lutherus meg val-
lotta az Marpurgumban let egyeségben, mely ki nyom-
tattator Anno. 1529. Mert minccutánna mindene-
ket el vegesztenec volna, minden pörös. Articulusokrol
meg ezez vén, mind az két fél meg vallotta ott, hog' csak
egy kérdésről nem alkhatanac meg, tudnya illik: ha az
Christusnac valóságos teste és vére az kenyérben és borban le-
gyeneké test szerént: mel'et egyicrefi allator, és mostis allat,
az mieinc tagadtác és mostis tagadgyác.

Avag' azért ők revelednec el az igaztól, kic azt erősi-
tic, avagy mi reveledűnc el, kic azt tagadgyuc. Akár

g s

melyic

a Sermo-
ne 144 de
tempore
b Tract.
26. in Io.

Micfoda-
zikely-
ben legy-
en az vi-
longás.
c Luthe-
rus maga
meg val-
lya.

melyic legyen, azt mondgyuc hogy nem fundamenton felől való revelgés hanem az fundamentomon föllýű építetert pozdorja, akár mellyikünké legyen az, azt mondgyuc hogy *polyva*, mellyben az hitnec semmi magva, az vigat; taláfnac semmi fengéie nincsen, mint *Sintén Gratianusban* sok haszontalan *Canon* *polyvánac* nevezetnec.

Mert az más félis azt vallya, hogy az Christus testénec sziaial való étele, az lölki módon való étele nélkül senkinec idvősségére nem használ, hanem inkább kárhozas és hog' az közös az hitetlenekkel és hiveekkel. Miért vizsgálkodunc tehát az felől? Melly nagy méltatlan dologh nem tartani azokat hiveknec, kic azt nem hiszi, hogy az hitetlenec ennéc az Christus testét. Mely igen viszályult dologh az hivec ellen az hitetlenöket oltalmazni: melly rut dolog az, hogy az *Theologus*oc, az patuarkodásnac forrosága miat annira iutottanac, hogy csak ez okon hog' az hitetlenec és hivec közöt valamit közönségesnec lenni mutathassanac, erősítne valamit az hivec közöt, nem közönségesnec lenni, és kegyetlenségből hadakoznac az hitetlenöknec az hiveekkel való közösülésért, mint sem az hiveknec az Christussal való részesülésékért.

Engedgyuc meg bár mintha igaz volna, az Christus testénec sziaial való étele, és az Istentelenöknec is azzal való részesülésé, de mivelhog' az nem tartozic az idvőzitő hűrhöz, vallyon s'ha valaki azt nem hiszi azzal Eretneké leszene? az *Anyaszentegyház*bol ki rekesztendő leszene? Sohult az ninczen az *Szent Írásban*, sohult nincz az *Régiék*nél, sohul nincsen az *Augustína Confessioban*, sem azzal *Apologiáiban*.

Az Mar-

Az *Marpurgani* befélégetésben, meg engedte *Lutherus*, hogy ezen kérdésről különbözö felec az ő lölköc ismereti szerént, egymással szeretben élhetnéne, és hog' köllneis élniöc: az után nem s'oc idő múlva az *Helvetia*i *Ecclesiákkal* meg eggyesült *Wittebergában*, kic felől iol tudta, hogy ök nem hinnéc az Christus testénec test szerént való ételét.

Az *Melanchthon* tisztbéli társánac tartotta mindenkoron, és igaz körösztyén Atyafiánac, s' az ő irasit, az magánális inkább *commendalta* az *Ecclesiánac*, noha nem külömben tudna, az mint hogy mijs tudgyuc, hogy ez kérdésben ő töle különbözne, mi velunc penig egyezne *Melanchthon*. Micsoda sziaial kárhozatnac tehát, minket *Eretnekek*nec azoc, kic mostan tellyeséggel *Lutherus*oknac tarttyac magokat? Miért hog' nem azon czédes békeséges tűréssel, és nem azö mértékletösséggel forgattyac ez dolgot? Ez gonosznac egyeb okát nem látgyuc, hanem csak hogy nemelly *Luthert*ül el fault tanítványoc, mivelhog' az ő iofzágos cselekedetnec csak árnyékában sem kaphatnac, az ő fogatkozásit: vag' inkább az magoc gonoságát *Lutherus*nac buzgo indulattyával palástolván, akariác az *Ecclesiára*, erővel vetni: hog' mar csak ök láttassanac *Lutherus*nac igaz követőnec, tanítváninac, és utánna rend szerént következők Tanétoknac lenni. Az mi illeti az töb vizsgálódásokat, tudván vallyon, hogy az Christus testénec mindenütt ielen létéről való tudománt (mellyről mindgyárt masodszor vilongnac az emberek) leg először *Lutherus* hozta elő az Christus testénec az kenyérben való ielen léténec erősítésére, és az elmult öt száz esztendő után közel három esztendeigh

g 4

okals

oltalmazta az *Helvetiai Ecclesiá* ellen, az után pedig ímélen meg vetötte azt az tudománt: Az egyéb vizsgálódások, úgy mint az *elválasztásról* és az hozzá foglaltatott kérdésekről *Lutherus* nac holta után, ez előtt nem sok esztendővel, indéttattanac az ellenkőző féltől az ő vesztet igyeknec segítségére, s nem annyira mi ellenűne, mint önnön maga *Lutherus* ellen, (kit ebben az mi részünkre lenni szintén úgy tudgya az ellenkőző fél mint szintén az ő nevét) ez végre inditottac volt hogy az *Ur Vaczorájáról* valo fogvatkozot igyeknec békeséget szöröznenec, minket pedig az tévölgesseknec sokaságával mindenec előtt gyűlöfegessekké tennénec, és ha külvömben nem: csak így is raytuc győzödelmet vönnénec. Mineművec leg' enec pediglen mind az *ocaz* vizsgálódások nem sükség itt beű beszéddel elő hozni. Azok bizonyára vagy *Theologusokhoz* nemillendő szokon való tufakodások, vag' nemelly írásoknak különbözö magyarázati, de azért az hittel nem ellenkőzőc, csak hogy tiljta lölki ismeretből legyen ítélet felőlőc, mineműec még az *Régie*c írásiban is számlálhatatlanoc találattnac, vagy az hogy igaz körösztyéni tudományoc, az szent írással, és az régi körösztyénőckel egyezőc, csak hogy az ellenkőző fél nem eléggé igazán érti meg azokat, és ostan hamisan vadollya, vagy az, hog' á *fundamentomra* ő tőlőc éppéttet *pozorjác*, mellyeket mi nem javallunc, vagy végezetre hamisan réanc költöt *Articulust* az mint régenten *Augustinus* írás sokat költötenec, az az, á gonosz akaroknac merőn való hazugtagok, az mint oda fel megh mutattuc. Holot annacokaért mi közötrűne ellenkőző felec között, bizonynal semmi egyéb vizsgálódás nincsen,

czen,

czen, hanem csak az *Christus* testénec *szajal* valo ételéről, mely az *idősegre*, sem ő nékiec sem minekűnc nem hasznos sem nem sükséges, meg látsac bator az kemény vilos emberc micsoda lelki ismeretel szakaszthattyac el többé az ismeretnec és békeségnec köreléc.

CAPUT. XX. IRENICI.

AZ EVANGELICUSOC EGGYESSE-
genec formaja, melly *Lutherus* és *Zuinglius*
között let *Marpurgumban* Anno 1529.

EZ előc valo *Caputban* azt emlétoe hogy *Luther* *Marthon* magais azt vallotta, hogy csak az *Christus* testénec az kenyérben valo létele, és testi *szajal* valo étel felől való kérdés maradt pörben. I I. Hogy az miat békeségben és keresztényi szeretetben kellene élni mind az két félnek: I I I. Hogy az után nem sok idő mulva az *Helvetiai Ecclesiá* okal eggyeségben élt, noha ok nem hitte az *Christus* testénec *szajal* való ételét: Ezöket az követközendőkben már meg kel mutatnunc: Így szol azért.

D. PAREUS az XX *Caputban*.

Hogy valaki ne kétekedgyec *Lutherus* nac és *Zuinglius* nac meg eggyesülésökről, annac az eggyeségnec réseit ide helyheztetem, mellyet meg irt *Phülop Melanchion*, ki az *Marpurgumi* gyűlésben jelen volt. Így vagyon azért *Lutherus* nac *Nemetöl* írot könyvében *Tom. 4. German. edition: Jenensis*: Az ide ala megh irt *Theologusoknak* Eggyeségénec részei. Melly let *Marpurgumban* 3. Oct. Anno 1529.

h

Először

I. Refz. E LŐ SZÖR, mindnyájan mind az két részről egyező értelemmel azt hiszűc és tanétyuc, hogy az igaz és terméj, et szerént való, mindeneket teremptő Isten, csak egy legyen; és hogy ő állatnyában egy. személyében három, A T Y A, F I U, és S Z E N T L É L E K, az *Niceabeli Concilium* nac végezése, és vallása szerént, melly az *Christusnacc* gélz *Ecclesiájában* mindenőt enekeltetic, és olvastatic.

II. Refz. M A S O D S Z Ö R, azt hiszűc hogy nem az A T Y A sem az S Z E N T L É L E K, hanem az Atya Istennek természet szerént való F I A l e t e n, berré: és hogy az Szent Léleknek munkálkodásából, férfiu magnélkül fogantatott, és szűlettetett az szeplőtelen Szűz Mariánac méhéből test szerént: és hogy testből s' lélekből való egész ember, mint egyéb valóságos ember, de minden bűn nélkül.

III. Refz. H A R M A D S Z Ö R, hogy ez Istennek és Marianac fia az egy meg, oszthatatlan, személyben lévő Iesus Christus, miéretűnc meg felzittet, meg holt, és el temettet, halottaiból föl emádot, föl ment menyegben s' ül az Istennek jobján, és minden terempter állatokon uralkodic, és hogy eljövendő meg itéleti eleveneket és holtakat.

IV. Refz. N E G Y E D S Z Ö R, hiszűc hogy az eredendő bűnt magunkal ő ököül hozzuc *Adam* al az természet szerént való szűletés által: és hogy az; mindeneket kárhoztató bűn legyen, el annira hogy *ban* az *Iesus Christus*, halálával, és életével minket meg nem legitet volna, az miat mindnyájunknac öröckén való halálban, el kellett volna vesznűnc, és az *Isten Országában* s' az örök életben való menetelűnc, nem lehetet volna.

V. Refz. E Ö T Ö D S Z Ö R, azt hiszűc, hogy ez bűntől, és minden egyéb bűnöktől is, s' az öröckén való haláltól is úgy

izaba-

(szabadulunc meg, ha hiszűnc az Istenfiában, az mi éretűnc meg holt *Iesus Christusban*, és hogy, ez hűt nélkül semminemő cselekedetöcök, semminemő ockal, avagy szerzetességgel, csak egy bűntől sem igaztathatunc meg.

H A T O D S Z Ö R, hogy ez illyetén hűt, Istennek ajándéka legyen, mellyet semminemő elől járo cselekedetinc kel avagy érdemincel nem keresetűnc, avagy erőnc kel meg nem szörözhetűnc, hanem az *Szent Lélec* adgya és terempti azt, az mikor akarja, az mi szíveinkben, mikor az *Evangeliumot* avagy az *Christusnacc* igéjét hallyuc.

H E T E D S Z Ö R, hog' ez hűt legyen az mi Istenűnc elől való igazságunc, úgy mint, az mellynek okáért tart az Isten minket igazaknac és szenteknek, mindennemő cselekedetec és érdemec nélkül, és az által az bűntől, haláltól és az pokoltól meg szabadit minket, és kedvében veszen s' idvözec az ő háért, kiben ecképpen hívén, az hűt által, az igazságnac, az életnek, és az ő Fiának minden javainac részesivé tetetűnc. Ezokáért az *Baratoknac* minden fogadás tételöc, és cselekedetec valamellyec az *idvőség* kedvéjért lesűnc, kárhoztatra méltoc.

N Y O L C Z A D S Z Ö R, hogy az *Szent Lélec*, szokot rend tartása szerént, ez hitöt, és az ő ajándékát senkinek nem adgya, az ő igejének avagy *Evangeliumának* elől járo hirdetése, predicállása nélkül, hanem az predicitatot ige nec által, és vele együtt munkálodgya, és indetgya, (ez hűtöt) az mi módon és az kikben akarja.

A Z K E O R E O S Z T S E G R E Ö L. Kilencedszer, hogy az keresűség az Istenből ez hitre rendelke-

h 2

dölke-

VI.
Refz.VII.
Refz.VIII.
Refz.IX.
Refz.

deltetőt *Sacramentom* legyen: és hogy abban az Istennek paranczolatya is: *Mennyetec el, és kereszteljetec &c.* s' igérete is legyen: *Az ki hiend: &c.* Ezokáért nem csak pusztá jele és billyege az keresztységnek hanē oly jel, és Istennek cselekedeti, az melly hitünkét kívánja, melly által nyjonnan sültecsünc.

X.
Refz.

Tizedszer, hogy ez hűt, az *Szent Léleknek* munkálkodásából, minéc utánna, ez által igazacká, és szentöcké lettünc, jo cselekedeteket teremt mi bennünc, felebarátunkhoz való szeretetet, Istenhez való imádságot, és az kőröztnecc békével való szenvedéset.

XV
Refz.

A Z G Y O N A S R O L .

XI.
Refz.

Tizenegyszer, hogy az *gyonás* nac, vagy az lelki páfj, tortul, és felebarátunktul való tanacz kérdésünknek, ug' vagy on hogy szabadosnác és nem kényszeritesből valonac kel lenni; mind az által az fölötte igen hasznos; az meg keseredet lelki ismeretöknec, mellyec kétferteteckel, és az bűnöknek terhével, és vétkeknek törivel meg nehezítettenecc, főképpen az meg oldozásért, és az *Euangelio* mi vigasztalásért, melly valóságos oldozás.

XVI
Refz.

A Z F E I E D E L E M S E G R E O L .

XII.
Refz.

Tizenketödször: Minden *sejedelem* ség, *Törvényec*, *rendec*, és *polgari itéletec*, valahol vanna, önnön magokban jo állapotoc, s' meg sem tiltattac az mint nemelly *Papistác*, és *Uy kőröstyénec* tanétyác, és *vallyác*, hanem minden kőröstyén, valaki arra hivattatot, vagy sülettetet, az *Christusban* való hűt által, szintén ugy idvözülhet, mint az *Atya*, *Anyá*, *hazi-gazda*, *gazda-aszony*.

Tizen

Tizönharmadször: hogy az emberi találmányoc, vagy rendöles, az lelki, vagy az *Egyházi dolgokban*, ha az Istennek nyilván való igéjével nem ellenkeznecc, szabadgyában meg tartathatnac, avagy el hagyatathatnac, az mint az emberec leendnecc az kikkel együt tarsalkodunc: az nem szükségos botrányozásoknac tellyeségessen való el tavoztatására, és békeségnek okáért: és az *Papoc* hazafságát tilto tudománt-is, ördögi tudománynac módgyuc lenni.

XIII.
Refz.

A Z C H R I S T U S T E S T E N E C E S V é r e n e c S a c r a m e n t o m á r o l .

Tizen negyedször: hiszűc és ezt tarttyuc mindnyájan az *Ur Jesus Christus* nac *szent Váczorájáról*, hogy az mint szeretete, azzal mind két semély alac köllésécc élnünc: és hogy az *Misc*, nem olly czeleködet, mellyel valaki egyebeknek, vagy élőknek vagy holtaknac kegyelmet nyerne: és hogy az *Oltári szentjé* is, az *Christus Jesus* valóságos testénecc és vérenécc *Sacramentoma*: és hogy az testel és vérrel való lelki részesülés minden kőröstyénecnek fölötte igen szükséges legyen. Annac fölötte: az *Sacramentomot*, az mint az igét is, ez végre szerzette, és rendölte a mindenható Isten, hogy az gyöngé lelki ismeretecc az hitre, és az szeretetre föl indéttassanac, az *szent Lélec* által. Noha penig, mi erről: ha az *Christus* nac valóságos teste és vére, az kenyérben és borban legyené test szerént, ez uttal meg nem egyezhetünc: mind az által; mindenic féél egymáshoz (az *menyire* kinéc kinéc lelki ismereti szerént lehet) kőröstyéni szeretettel legyen, és mind az két

XIV.
Refz.

h 3

féél

feél az mindenható Istent minduntalan azon kérje, hogy minket az igaz értelemben meg erősítsen., Amen.

Martinus Lutherus.	Joannes Oecolampadius.
Philippus Melancthon.	Ulricus Zuinglius.
Justus Ionas.	Martinus Bucerus.
Andreas Osiander.	Casparus Hedio.
Joannes Brentius.	
Stephanus Agricola.	

Ez egységnek formájából meg teczik, I. Hogy csak egy kérdés maradt pörben. II. Hogy mind az kétfeél egymáshoz a miát kőöröstyéni szeretettel legyen.

• (O) •

CAPUT. XXI. Irenici.

Az Wittenbergai egységnek formája, melly 1537 esztendőben let. Luther Marton, és az Helvetiai Varasokban lévő Evangelicusok között.

Mivel hogy penig oda föl emlékeztet let az Wittenbergai egységről, melly volt Lutherusnac az Helvetiai Ecclesiákkal 1537 esztendőben, hogy ez mostani időben mindnyajan meg emlékezzenec arról, és meg értsék minemő let legyen az, és okosan ítéljék meg, hogy ha még ma is köllőccké valamit építtetni, tertzet ennekem ananac formáját ide írnom, mel nec Aitai már régen ki nyomtattanac, így vagyon azért az.

Az Helvetia Varasiban lévő Evangelicusoknak levele, mellyben meg magyaráztat az ő vallásoc és tudományoc, az Isten igéjének hirdetéséről, és az Sacramentomoknak ki szolgáltatásáról az Smalcaldiai gyűlésben lévő D. Mart: Lutherushoz az Wittenbergai egység felől. Anno 1537.

Tiszteletes fő tudos, és kedves Urunc barátunc, mindeneknek előtte, az mi erőnc szerént, barátságos, mindenre kész, és háláadatos szolgálatunkat ajánlyuc, szerelmes Urunc és barátunc. Minapiban hogy az Helvetiai Ecclesiáknac nemelley Doctori Isenacumban, és onnan Wittenbergában mentenec volna, az te bőczületes méltóságodhoz, és az szent Evangéliomnac egyéb hirdetőihöz, hogy az Urnac szent séges Vaczorájáról, és az egész kőöröstyéni tudományról, és az egyházi szolgálatról barátságosképpen beszélgetrénec veleőd, és az Ecclesiának CONCORDIAM verletec megerősitennéc: ugyan akkor az mi Szerelmes Atyánk fiait,

Az Hel-
vet. con.
Basileáb.
irattator

Az Arti-
cul. ma-
gyaraza-
tyát Lu-
cherusn.
küldöt-
tec, f. öis
jova had-
ta-

és barátinc, az Argentinabéliek-is, azon dolgot meg írác mi-
nekünk, hogy tudnia illic gyűlés tétetet volna. Es noha tel-
lyes akaratus ez volt, hogy nemelleyeket az mieink közűis oda
az gyűlésben boczatanánc: mind az által sok okokból, félép-
pen pedig az időnek rövid volta miatt nem lehetet az mi töl-
lunc. Ezokáért az Argentinai Predicatorokat, mieinkünk
szerelmes Urainkat, és Atyánc fiait arra kértük, hogy az mi ot
nem lóitunkért, mentenénec bennünket, ti előttetöc, és az mi
vallasunkat, mellyet annac előtté nem sok idővel it, Basilia-
ban, irtunc volt, az kőrsőtyéni tudománynac minden részei-
ről, D. Capitonac, és Bucerusnac jelön letebben ti néktec
meg magyaráznac, és előlökben adnac: Igy annac utanna
az meg nevezet Argentinai Predicatoroc az mi gyűlésünk-
ben jűttenec, (mellyet csak ez okon hirdettünk Basileaban ad
24 Septemb:) és az mellyec Vittebergaban lettenec, mi ne-
künk meg beszélettec azokat, főképpen pedig azt, hogy az te
böczületés méltóságod, az mi vallasunkat önnön magában
javallotta, és jo kedvet vőtte legyen, csak hogy az kőrsőtyéni
békeségnek öregbülésére, mellyet mindenec kívánnac az
sentséges Vaczorarovalo Articulusban, bévib magyaráza-
tot kívánt legyen, az te böczületés méltóságod. Ezokáért
kérte-is, az meg nevezet Capito, és Bucerust, hogy az Vit-
tembergai gyűlésben csinált, és arról írot Articulusokat mi-
nekünk-is előlökben adnác, mivelhogy azokat, az mint az
mi vallasunkból tetzennéc neked, mijs javallani fognác. Mi-
nekokáért az meg nevezeth D. Capito, és Bucerus, az ti
Articulusitokat először irván küldöttéc mi nekünk, és az után
semkül semben az mi gyűlésünkben sorval-is elő beszállottéc.
Mivelhogy pedig azokat, az rövidség miatt, nem mindnya-
ian azon egy értelemben érthettéc volna, ugyan azonokat, an-
nac fő-

nac főltte mi nekünk sorul sora írállokkal is meg magyarástác.
Es mivel hogy főképp az értőitük meg, hogy a ti Articulusi-
toc, semmivel sem kisebbettic meg az, mi Basileaban írot val-
lასunkat, és tudományunkat, hogy ismétlen az Christus Je-
susnac emberiségét, és az ő test szerént való menyben menetelit
nem tagadgyác, ki test szerént nintsen ez világon, hanem az
mennyei diczőségben marad: és hogy, midőn az Ecclesiában
az sentséges Vaczora az Urnac szőrzése szerént kiszolgáltá-
tic, az mi Urunc Iesus Christust csak az hideg hittel valosa-
gossan veszi, és észic: különbet mijs nem érthettünk: hanem
hogy ugyan azont tanítottac ediglen az mieink, és hogy ez
után is ezt fogtatanéttanni: Ezokáért, az ti Articulu-
sitokat-is (ha ugy vagyon az te méltóságodnac értelme, az
mint nem is kételkedünk felőle) az meg mondot magya-
ráz ac szerént, más értelemben nem vihettük: hanem hogy
azoc az mi hitünkkel és vallasunkkal egyezővec, és nem el-
lenkőzőve es hogy ez képpen mijs az Articulusoknak értel-
ben summa szerént egyez zünk: melly dollog az békeségnek elő-
mozdításának okáért mi nekünk főltte kedves.

Mivel hogy pedig az meg mondot okból meg értettük, hogy
sokaknac elméjökben, még nagy gyanosag vagyon felőlünk, mint
ha az igérec predikállása, és az Sacramentomoknak kiszol-
gáltatása felől, nem igazán tanéttánnának mi nálunc: szűk-
ségesnac itéliük lenni, hogy az mi értelmünket világossan
meg magyaráznác, és az te méltóságodnac által küldenénec,
igen kérvén őiet az ant hogy azt mi tölünk jo akaratral vőnne,
és meg olvasna, és az mi ártatlanságunkat egybec elő kik-
(ne talám az mi dolgainkat, nem eléggé értőttéc meg) ha va-
lahol szűkséges leszen, meg mutatni ne neheztellenne az te
méltóságod: mellyért viszontac az mi szolgálatunkat ajályuc.

Né volt
Luterus-
hoz sem
minemű
g'anosag

Ez pedig az mi értelmmünknek summaja.

Hiszen, erősítvén, és vallyuc ezt, hogy az emberi nemzet-ségi csak az Istennek irgalmasságából az Christus által, hittel igazértatik meg; és hogy az Isten, ez idvőséget, (mellyet az Christus minden mi czelekedtetinc, és érdeminc nélkül, érdemlet és ajándékozot minékünk) az Evangelionnac külső hirdetése által, és az szent jegyecavagy az Sacramentumoc által, predikáltattya, és adgya az mi semmencleiben.

De gyanakodnac felőlünk, mintha az igénec, és az Sacramentumoknak külső szolgálatfoknak, meg nem adnocazt, hanem inkább túldc el szakasztannoc, az mit az Isten nekic tulaydonét, az miként bizonyára, az Ecclesianac egész szolgálatyát, el fordéttannanc, és semmivé tennénc, holot inkább az ellen, abban faradozunc, és munkálózunc szorgalmatoslan: hogy it, se fölöttébb, se keveset ne érczunc. Mert megtanultuc az szent írásból és az szent Apostolból 1. 3. de doct: *Christiana c. 5.* hogy nyomorult szolgálatyá legyen az léleknek, az valóságos dolog helyet az jelt vónni. Hogy ílmétlen tevőlgés legyen ez vólni, mint ha az Isten heában szörzötte volna az Sacramentumokat, és hogy az Ecclesianac halzontalanoc volnanc azoc.

Továbbá ezt is mondgyuc, hogy az külső dolgokat, s' jelöket az belső ajándékokért semmiképpen nem kölmeg utálni, mint ha azoc nem szükségessék, vagy halzontalanoc volnanc. Mert tudgyuc, hogy az Cornelius Szazadost, noha belsőképpen az Isten tanéttorta és világósétotta meg: mind azon által, Szent Péter Apostolnak is köllött őtet tanéttanni, és meg köröszölni. Hogy azért, se job, se bal felé ne térüllyunc, hanem it az közönséges u-

utongyrtinc. Az az, hogy az külső igénec és jelektől hazi el ne vegyűnc, az mit nekic tulaydonét az írás, sepenig visszontac, az mi egyedül csak az teremthője, azt az teremthő állatnac ne tulaydoniczuc, avagy az emberöket, köllétinél jobban az teremthő állatokhoz ne kötelezzuc, hanem hogy az Istennek szörzése meg maradjon az ő helyén, és mijs az Istenről arra rendöltetör eszközöc által az emberöket az teremthőköz vezérelvén egyedül az Istennek adgyunc minden diczőséget.

Még eddiglen ez dologrol ilyen módon tanéttottunc és tanéttunk is.

A Z I G E N E C H I R D E T E S E R Ő L.

Noha az Ur nyilván mondotta, hogy senki én hozám nem jűhet, hanem ha az Atya vónny őtet, akarta mind azon által, hogy az Evangelion, az egész világön minden nemzetfogóknec hirdettecnec predikáltatnec, és hogy az Egyházi szolgálaz, nagy hivséggel, és szorgalmatossággal g'akoroltatnec, és hogy az Püspökök fölki pástoroc, tanéttísockál, intésöckel, alkalmas és alkalmatlan időben való szorgalmaztatásockál tisztockben el járnanc, és nagy sokakat, a Christusnac meg nyernénec ez világjac közzül.

Ezokáért még mikoron menyben föl menendő volna is testében, ezt mondotta tanéttválnac: *Menyetec el, és hirde sétec az Evangelionot minden teremthő állatnac:* az melly értelem szerént mondotta Szent Pál is: *az kile szállot, ugymond, ugyan azon az kiföl is ment sockál fölyeb minden egeknél, hogy mindeneket bérölt evne:* Eső adot né-melleyeket Apostolokat, né-melleyeket pedig Prophétákat, né-melleyeket pedig Evangelistákat, né-melleyeket pedig Püspököket és Doctöröket, az Szentöknec egyben való szörköstetésekre, az szolgálatnac munkájára, az Christus testénec

Mar. 16.

Eph 4. 10
11. 12. 13.

mondom eppetefere, miglen jussunc minnyajan az hit-
nec, es az Istenfianac ismeretnec egyfűségere, miglen
leszűnc tellyes ferfiácká, az megh örökösöt Christus álla-
pattyánac mértéke szerént:

Ez Egyházi szol-
gáknac munkájockal él az Isten az ő Anyaszentegyházá-
nac éppéttésében, alkotásában, az mint hogy kenyérrel
él az embernec táplálására, szántó, és magvető emberrel
az magnac el vetésében, Orvosóckal az testnec meg or-
voslásában. Mert ha belsőképpen Isten erején, és
nyereségét nem adgya, hog' az élet az testnec táplálására
változzék, az mag meg elevenítessék, az orvosság hatba-
tos legyen, héában valo leszen minden külső munka. Ezenképpen, ha az Isten az halgatóknac szívökben az igé-
nec elevenségét nem adgya, az külső tanítás, ugymint
öntözés, és plantálás, (csak az hivekben) haszontalan és
héában valo leszen. Mert az Istennek igéje, melly az
hivektől, mint szintén az io földtől, hűttel fogattatic bé,
és az Szent Léleknek, mint belső szántónac kegyelmé-
vel elevenéttetic megh, fölöttre nagy hasznot terem. Azonközben így tetzet az Istennek elni az emberi szol-
gálattal, és azt ezképpen mércéklenni, hogy noha egye-
dül csak önnön maga, maga hatalmával, és munkálko-
dásával teremt mindenecket mindenebben mindenecket
maga czeleködic, és véghez visien, mind az által az ő sol-
gait munkás társai va méltóztatta tenni. Mert nyilván
valo dolog az mit az Apostol mond: 1. Cor: 3. 9. Istennek se-
gítő társai vagyunc: ti pedig Istennek szántófölde és éppülete
vattoc, hogy tudnya ilik tanollyuc meg minden jószágos
czelekedetec hathatóságot, és az munkánac foganatos-
ságot egyedől csak Istennek tulaydonéttani: az Egyházi

Szolgák-

Szolgáknac pedig csak az szolgátot. Ezokáért valóságos-
san és igazán mondgyuc az Szent Pállal: kiczoda tehát az
Pál? s kiczoda az Apollós? hanem csak szolgát kic által hit-
tetec és kinec kinec mint az Isten östogatta: én plántáltam,
az Apollós öntözte: de Isten adia az nevelkődést. Ezokáért
sem az ki plántál nem valami, sem az ki öntöz, hanem Isten
az ki nevelkődést id. Illyen értelemmel ördömet halyuc, és
élűnc az Irásnak illyen módon valo szólásánac formájá-
val, mikoron tudnya ilik az Szent Pál ezt mondgya: Az
Evangelium által én súltelec titóket 1. Cor: 14. 16. Ismeg,
Ti vattoc az én level m, az Christusnat, mi szolgátunc ál-
tal szerzetec levele, nem tentával irattatot, hanem az Isten-
nek lölkével. 2. Cor: 3. 2. Ismeg: Az kiknek meg boczá-
tangyátoc búzóket, meg lesnec boczáttatvún. Ioh: 20. 23.
Ismeg: Küldtes tegedet az Pogányokhoz, hogy meg nissad az
ő semóket. Act 26. 18. Es az Körösölő Janosról azt mond-
gya az Irás: Luc: 1. 17. Eosfordította az Anyáknac szívöket az
fiakhoz, és az ellenkőzőket az igazáknac értelmére hozza,
hogy késsisen az Urnac tökéletes népet. Mert mind eze
mikoron meg lesnec, az az, mikoron az emberek uyion-
nan szülnec, midőn az hit bennec nemzetec, szemec
meg nyilatkozattatic, szivec meg terettetnec. cseleködi
azt, az mint Szent Pál mondgya: az onegy Istennek lölke
ki az ő kegyelmével az sziveket meg világosítja, és szo-
kot rendi szerint vonzza az külső egyházi szolgátunac
czőközevel, noha czőköz nélkül vonharna, az hova, az ki-
ket es mikoron akarná. Ezokáért senki emberekben ne
diczekedgyec, hanem csak abban az ki nevelkődését adgya.
Senki mind az által azért meg ne utállya az embereket,
kic Istenöl küldettetnec: kic fölöl ő ezt mondgya: Az ki

istóket halgat, engemet halgat, az ki titeket meg utál, engemet utál meg. Luc. 10. Ez az mi értelműnc az igének hirdetéséről, melly fölőlbizodalunk is vagy, hogy az Szent írással, és az Szent Ányákkal egyező, mellyet az te mehfogodnak is, az tiente nek írásibann is föl találunk. *Immar az Sacramentomokról is meg jelenttyük az mi értelműnket.*

AZ SACRAMENTOMOKROL.

AZ Sacramentomoc, Isten kégyelmének, és nékünköt igeretinek jegyei, valóságos bizonsági, és szent zalagi, mellyec minékűnc, ez földi és látható jegy alá, mennyei ajándékokat juttatnak elűnkben, és példázák azokat: es az mi elmeinket földi dolgoktól elszakasztván, az mennyekre oda föl emelie: mind ezec fölő az szenteknek egyetlegének zalagi. Ezokaert az Sacramentom nem csak valami pusztá jel: hanem minden Sacramentom áll külső látható jelből, és mennyei dologból, melly jegyestetic, és előnkben adattatic: melly két dolog noka nem, az egy Sacramentomot tessén: mind az által, más az, az mit külső módon az test el veszen, s más az is, az mit az hív lélek, az Isten Lelkének ereje által veszen. Mert az Szent jegyec, és az mennyei dologoc, mellyec amazokkal példáztatnac, nem különben szörköztetnek öltve, hanem csak Sacramentomhoz illédő módon: Nemelyec nevezic Sacramentom szerént valo egyesülesnek, melly ezt akarja: hogy az iel, és az iedzet dolog nem oly módon egyesülnek, hogy egyic valóságossan az másiká legyen, vagy hogy egyic az másikban legyen el rőytvén, avagy be rekesztetvén: mert mindeniet *Gezafusnak is bizonság tetele szerént* maga állat-

Az Sacramentom nem pusztá jel: hanem minden Sacramentom áll külső látható jelből, és mennyei dologból, melly jegyestetic, és előnkben adattatic: melly két dolog noka nem, az egy Sacramentomot tessén: mind az által, más az, az mit külső módon az test el veszen, s más az is, az mit az hív lélek, az Isten Lelkének ereje által veszen.

allattya, és tulaydonságát meg tarttya. Ezokaert az külső jegyec valóságosképpen, avagy állattya szerént, nem azoc az mit jegyeznek, sem azt magoktól, vagy magoc ereiből nem adhattya, az mint hogy az Egyházi falgác sem. Az Urpenig, az Egyházi falgácokat, és az szent jegyeceket, az mint hogy az igévelis ez végtel, hogy az ő ingyen valo kegyelméből, az mikor, és a mi módon akarja, az ő mennyei ajándékot, az ő igéreti szerént hirdeti, és láthatóképpen szemecdeleiben és előnkben adgya. Az mint ennekokaert az igének hirdetésének semmi hea abból nem leszen, ha az mondgya, hogy az igének külső predicatora, semmit nem használ, ha az Isten, az szivekben nevelkődé és annak nem adgya. Az Apostolnac amaz mondása szerént, semmi az kiplántált, semmi az ki öntözis, hanem az Isten az, az ki nevelkődést adgya. Igy az Sacramentokat, senki meg nem külsőbetti, sem azokat meg nem üresíti, az ki ezt mondga, hogy az külső jegyec meg nem tisztitnac, hanem az Isten önmén magá: az az, meg nem utálja, sem meg nem fördözteti az Sacramentomokat, az, az ki mind erő és idvözitő cselekedetet Istenec tulaydonót. Mert szent Peter ezt mondgya: Az Keresztseg megh tart minket, nem az, mellyet az testnek se nyel el mosatnac, hanem az, melly által leszen, hogy az jó bölki ismeret Istentől kezdődn. Mert az mindegyéb terefmet állatokban, úgy mint az Napban, Holdban, Czillagokban, tűzben drágakövekben, szivekben, hasomlo dolgokban, kikkel, ug' mint ezeközöckel, banic velűnc az Isten, semmi bizodalunkat nem kől helyhezettűnc, és az melly jokat azoc által veszűnc azoknac első és fő okainac nem kől tartanunc: azonképpen az külső jelekben sem kől minékűnc bizo-

1. Per. 3.

adatunkat helyhezretűnc, noha az Istentől szent dolgocká tértetnec, kic által akar Isten mi velűnc munkálkodni. *Es ő nekic az menyiben ő magoc van nac, nem tartozunc Isteni szölettel: hanem azoc által az mi hiűnk nec föl kől görjesztetni az földiektől az mennyieiektől, az Istenhöz, ki minden dolgoknac teremője, es első kezdője, meg az Sacramentomoknak.* Ha annakokáért az Sacramentomoc Istennec szörzési, es czelekedeti, bizonyára az hives, meg nem utáljac azokat, mintha haszontalanoc vagy emberi szörzésoc volnanac azoc, noha emberek nec kezec által szolgálatnac ki, hanem mint mennyei ajándékokat, az Istennec kezéből veszie el. Mert az külső igéről, mellyet Szent Pál hirdet vala ezt mondgya: *Az el vet Istennec igejet, mellyet mitőlűnc hallotadoc, nem úgy vettetec mint ember nec igejet, hanem, (az mint hogy valóságosan is az,) mint Istennec igeiet, melly munkaloszic tiben netec, az kic hittetec neki.* Az Sacramentomoknak is szintén olyan állapattyoc vagyon. Ezokáért, az mint hog' az első örömeft vétűnc, es az igénec hirdetése felől mindenkoron el tűrhettűnc az szolásnac imez formáit; úgy mint mikoron ezt mondgya: *hog az Egyházi szolgác, meg terettic az embereket, meg boczattyac azoknak bűnöket: meg nyittyc az ő szivöket, es egyeb ez féléket: így azt is el tűrhettűnc jo értelemmel, hogyezt mondgyuc: az Egyházi szolgác ujjonnán szűlnec minket, es el-mesjac az mi bűneinket az kőrösseg által.* Ilneq, az Ur Vaczorajában adgyac minékűnc, az Urnak tebet veret. Ananasezt mondgya Szent Pálnak: *Kely föl kőrösölködgyel meg, es mosd el az te bűneidet: az Ur Vaczorajarol is ezt mondgya.* *Az Ur vöite kezében az kenyeret, meg áldotta, meg szegte*

Micfoda
értelem-
mel mon-
datnaca:
Egyházi
szolgák
adni az
Christus
reflet es
veret.
Act. 22.

s-adia

s-adta az ő Tanetváninac, es ezt mondotta: Vegyétek, es egyétek, ez az én Testem. Ez illyetén szolásnac modgyával olvassuk, hog' éltene az Szent Anyakís, hog' az Istennec ajándékit, es jo voltát, annyival inkább meg nyilatkoztatnac. Mivel hog' penig az igénec hirdetése, es az Sacramentomoknak ki szolgálatatoc Istennec szörzése es czelekedeti, nem embereké: meg vettyük itt az Uly Kőrössegneknek, es az Donatistáknak tevelgyéseket, kic az Sacramentomokat, azockal elők nec méltóságokból, vagy méltatlanságokból boczűllik.

Hogy penig az mennyei ajándékok, földi jelek által adattatnac előnkben, azt az Istennec kíváltképpen valo jo voltanac kől tulaydonéttanunc, ki ecképpen. akarta az mi erőfelensegűnket meg segéteni. Mert az mi gyarlot elménk, igazban foghattya meg azokat, a mellyek testi jelekkel abrázoltatnac eleiben. Ezokáért az Ur az igéreteket, es az ő mennyei ajándékat, látható jelec által, ugy mint valami képek által adta előnkben: az az, testi jelekben adta azt, előnkben az mit csak azon Lélecekkel vehettűnc.

Az hoñan ezt hozzu ki, hog az Sacramentomok csak azoknac szörettetnec, az ki az Christus Anya-szentegyházaban vadnak: az mely Istentelenec azon kivől vadnac, meg csufolyac az mi Sacramentominkat mivel hog' azoknac csak külső formájokból tesinec felőlec valo itéletet: az hives peniglen az Sacramentomokat mélysegesben vizsgáljac, es azoknac mind szörzéseket, s' mind eréjeiket jobban meg értik. *Az kik azért az Sacramentomokat igaz hittel vessik, hasnot vessnek azokból: ha penig hit nélkül vetetnek, artalmassak azok: nem mint ha az Istennec jo ajándeki, ő magokra nézve artalmassak volnának, hanem hog ha*

k

hit nel

hit nélkül vetetnek nem igazán vétetnek: ezokáért az artalmasság az mi vétkeinknek tulaydonéttatik.

Továbbá: az Sacramentumok, czegerijs az Isten népének, melyek által az Isten Anyaszentegyházában beiktattatunc, és be számláltatunc, és mellyekkel a mi hitünket meg erőssettyűc. Mert így terzet Istennek magának Anyaszentegyházát győíteni, és bizonyos jelekkal meg jézzeni, mellyekkel az ő fogadálókrolis megh emlekeznének: Ez fele Sacramentum pedig kettő az Christus Anyaszentegyházában: az kőrőstiség, mely neveztetik *ujjonnan való születésnek fürdejének*: és az Urnak *Szent Vaczorája*, mely neveztetik *Ur testének és verének*: avagy az Christus testével, és verével való közösölésnek. Mind az kettőről szólunc ennek utánna, és meg magyarázuc az mi értelmünket. Mert eddig csak köszönségesen szolottunc az Sacramentumokrol, az Szent írásnak, és minden igazán értőknek értelmec szerint: a mint az Isten előtt bizonságod tesztűnc, és Szentén el hittűc magunkban, hogy te semmit ezekben többet nem kívánsz.

AZ KEORESZTSEGREOL.

Az Kőrőstiség oly Szentség, melyben az Isten látható jellel bizonyítja, és adgya előnkben az ő kegyelmét, hogy tudnia illic minket *ujjonnan szűl*, az bűnöktől megtisztet, saját népéve fogad, hogy annac utánna az Christusnak elyűnk, az Oo Adamot meg ölyűnk, és az Christusnak minden jöteleményével reszesüllyűnk: Mert mindnyajan bűnökben fogantatunk és születettűnk, azért szükség hogy *ujjonnan születessűnk*, és az bűnöktől meg tisztuljunk. Az pedig az Istennek irgalmassága által lesjen, melyel kegyelméből,

nem

nem valami érdemünkből aiandekoz bennünket: mely kegyelmével Isten minket az ő frigyebe be vesjen, és az ő Fiaac az Christusnak lelkével meg ajandékoz, hogy vele együtt temettette lévén az ő halálában, *ny életre támadgyunk föl*, a mint ez titkos dolog bévebben meg magyaráztatic az Szent Apostaloknak tudományokban. Ez menyei ajandékok pedig tulaydon értelem szerint szolván, senkitől mástól nem adattatnac minékűnc, hanem csak az jó Istentől, ki a végre él az Sacramentomal, hogy azokat hirdettesse, és külső erzekecséginknek eleiben adgya, és azokat föl inditsa, hogy ecképpen minden dicsőség egyedül csak az Istene legyen. Mind az által azért, az jelnek Szentseges szörzést nem kől meg utálni, avagy meg üresíteni, mert valóságosan, és igazán mondgya sz Péter: *Az kőrőstiség megtart minket*: Mindgyárat pedig utánna mondgya: *Nem az testnek seyenek külső el mosása*. Es kőrőstelő János, *En úgy mond vizek kőrőstölök*, az ki pedig én utánam jön Christus, kőrőstet iteket sz. Lélekkel és tűzzel. Erre néztenec az Niceabeli Conciliomban levő Szent Ayakú, ezt mondván: *Az Christusnak kőrőstiséget, nem az testnek erzekecségeivel, hanem az léleknek szömeivel kől vizsgálni*. Ezec fölött az kőrőstiség az Isten népének külső jele, mivel hogy, az mi vallásunknak szolgál. Mert az kőrőstiséget tesztűnc bizonságot arról, az Anyaszentegyházban, minemű hitet valyunc az mi fiainkal, és házunc népével egyetemben, tudnia illic kőrőstiyeni hitet, és hogy egy testnec tagjai legyűnc, melynek feie az Christus, az kinec szentöltettűnc, és az kinec szolgálai közze számláltatunc, úgy mint kinec Hadnagyága, és Záfloia alatt egész életünkben költetnéc vívőked-

1. Pet. 3.

Math. 3.

nűnc, az test, s' az ördög, és ez világ ellen.

AZ URNAG SZENT VÁRAJÁROL.

AZ Urnac Vaczorája *Sacramentom*, avagy szentség, vag' az Urnac sz. czelekedeti, melly minékűnc meg nyjéttya, és bizonyíttya az ő jótéteményit, tudnia illik az ő testének, és vérének velűnc való részfeltetését, s' még penig külsőjellel. Mert az kenyérrel és borral azt jelentti, mit adgyon és ajándékozzon minékűnc, tudnia illik őnnön magát ételűnkre való ételől. Mert őnnön maga táplál bennünket testével és vérével az örök életre. Ezokáért ez *Sacramentomban* az fő dolog, az Istennel ajándékozni tudnia illik az *Christus* teste és vére, s' még penig megérteűnc halálra adattatott teste, s' bűneinknek bocsánattya rá ki ontatott vére. Mert az *Christus* teste és vére, az mi lelkűnknek étkévé készítettet, midőn az Istenfia mi éretteűnc az testben azért holt meg, hogy minket meg elevenítene, midőn az ő vére ez végre ontotta ki, hogy minket az bűnűktől meg mosna és meg tisztéttanna, midőn testét halottaiból föl támasztotta, hogy az mi testeinkis föl támaszkodjunk reménységét és erejét vennéc. Ezképpen az Ur őnnön magát adgya nekűnc ételől és italól, nem valami emberi szörzést, avagy főtől gondolt dolgot maga helyet. Mert *nincsen semmi, sem mennyen sem földön az mi lelkűnknek táplálhatná, és meg elegithetné, hanem csak az Ur őnnön maga.* Az Vaczorában azért az Urnac testét valólagosan eszűc, és az ő vére valólagosan isszuc, nem nyersen avagy testi módon, az mint az *Papist* eddiglen tanéttottac, mintha alattya szerént meg

etet-

étetnéc, az az, test szerént, és természet szerént, tudnia illik az kenyér teste változván, avagy az test az kenyérben lévő, hanem lélec szerént, az az, lelki módon, és hívseges léleccel. Mert az igaz hittel ráadgyuc meg az Istennel ígértit, és vészűc az menyei ajándékokat. Hűttel hasznossan eszűc a *Christus* testét, ug' hog' már ő az őveibé éljen, és az ővei ő benne éllyenec. Az Istennel ez fő és szent ajándéki, mellyéc senkitől nem egyébtől hanem csak őnnön magától az Uról adattatnac, az Urnac szörzése meg tartatván, az kenyérnek és bornak látható jelei által az mi külső érzékességűnknek eleikben adattatnac, nem az kenyérben és borban tartozkodgyunc meg, hanem hogy az mi erőtelenségűnc meg segittesűc, és az mi szíveinc oda föl az Urhoz emeltesűnc föl, és meg gondolyac, hogy valami nagy dolog az, az melly it végben vitetic, tudnia illik, nem csak az, mi módon egyűc it az kenyeret, és így az bort, hanem az is, mi módon őnnön magátis az Urat, kegyelmével és ajándékival egyűc hívseges léleccel vészűc.

Az vévők annakokáért, midőn az Urnal egyetemben az Vaczorával akarnac térsesűlni, mikor az kenyeret láttyac, az ő szívöket és elméjüket az *Christus* testére igazgattyac: mikor az pohárt láttyac, az ő szívöket és elméjüket az *Christus* véreire igazgattyac: mikor láttyac hogy az kenyér meg tördeltetic, és az bor töltetic, elméikben azt forgattyac, hogy az *Christus* teste, az körösztfán meg holt erettec, és az ő vére is ki ontatott érettec, az mint az testet tápláltatnac, és meg erősítetnec az kenyérrel: az szívec meg nyjéttatnac és meg vidaméttatnac az borral: Így az hívők is el hiszic, hogy az *Christus* teste érettec halálra adattatott testével az örök életre tápláltatnac, érzic hogy az ő

k 3

lölki

Az ur testét valólagosan vészűk lelki módon.

Azur va-
czorájá-
bá nem
puszta és
űrös je-
lec vad-
nac.

lőki ismeretec és szívec az Christusnac erettec az köröz-
tán kiontatot vérevel meg nyugottatnac, érzic önnön ma-
gokban az Christusnac elevenítő és vidamító ereit.:
Es ez az Urnac Vaczoráját. lőlkiképpen venni: mely midőn
az Anyaszentegyháznac tagjaitól leszen, azt nem mondhat-
tyuc hogy az Christus testé nec és vére nec Sacramentoma-
czak azon pusztá és űres iel volna.

Innen nevelkődic az sziűben nagy örvendetőség, és
az Isten nec illetén, és enni io tétéményért és aiandéki-
ért való hala adás: Innen származic az Isten nevé nec
hirdetése, diczérati io tétéményért, melyeket egyszer
velűnc czelekődöt, mellyek nec emlekezeti meg Uyiét-
tatic. Főképpen penig az Urnac halálánac emleközeti
meg Ujéttatic, melly egyszer meg lévő, noha régen el-
mult, mind az által az hivek nec ielen valová tétetie, és
mintha mostani volna eleikben állattatic. Mert az Ur-
nac halálánac, az Szent Vaczorában való emleközeti,
mélységesb és szentségesb dolog, mint sem ha az vendé-
geskődőc valamelly barattyokrol emleköznének meg,
az ki neralámborral meg vidaméttotta őket. Mert ez
távol lévő az ő barátiban semmit nem munkálószic:
Az hivek nec penig Sentséges Vaczorájokban ielen lévő
Christus az ő szent lelkével hatharoképpen munkálószik
azoknak szívékben. Mert meg ígerte, hogy valahol ket-
ten avagy hárman ősvé gyűlnec az ő nevében, ővös közöttőc
leszen, mellyet főképpen ez időben telyeséttöt megh.
Mellyekből nyilvánban megh érthetni, hogy mi az Ur
Christust, az Anyaszentegyháznac vő legényét az mi vaczo-
ránkból semmikeppen ki nem rekeszttyűc. Semmikeppen
ezt sem tagadgyuc, hogy az Christusnac testét és vérét az

Az vacso-
rából ki-
nem re-
keszttyűc
az Chri-
stust.

Sent

S Vaczorában ővő életűnek nem vőnnének. Az mieinckel
egyűt penig, kie az körösstyéni tudományban előttűnc
iároc voltanac, ezt tagattuc, s' még ez mai napiglanis ezt
tagadgyuc, hogy az Christus testét testi modon, vagy test se-
rint kellene enni, vagy hogy az Christus az ő testével, avagy
test se-rint és terméset se-rint mindenőt jelen volna. Mert
azt vallyuc és azt erősttyuc az szent irással, és az Szent At-
tyákkal egyetűmben, hogy az Christus ez világot el hadta,
az Atyánac jobján űl az mennyei diczőségben, és hogy
őbbé ez omlando állapadban ala nem jön. Ezokáért
az Christusnac valóságos jelen léte, az Ur Vaczorájában
nennyei nem földi avagy testi. Tagadgyuc aztis, hogy
az kenyér Christusnac testévé változnec, az az, hogy az ke-
nyér terméset, és állattya se-rint Christus testévé lenne, bár
színtentemészec földőc való, és czudalatosképpen mon-
dannákis azt lenni.

Tagadgyuc aztis hogy az Christus teste valamelly más
modon eggyesűlne az kenyérrel, hanem csak Sacramen-
tom se-rint, melyről oda föl eléggé meg magyaráztuc az
mi értelműnk. Ezokáért midőn az Szent Atyákkal,
Tertullianussal, Hieronimussal, Ambrosiussal, Augustinussal,
egyetűmben azt taníttyc, és írjac mi nálunc, hogy az ke-
nyér, jegye és jele az Christus testé nec, mellyet jegyez és pél-
dáz, az az azt akarjac mondani, hogy az kenyér nem valósá-
gos teste az Christusnac, hanem hogy az Christus testé nec je-
gye és Sacramentoma; mellyel mind az által az Christus-
nac valóságos jelen létét az Szent Vaczorában, az mint o-
da föl vallást törtűnc felőle, nem tagadgyuc. Mert az
mi értelműnc szerint az Urnac imez igéiben: Ez az en
testem, im ez czi kel (ez) nem csak az kenyeret mutatya

testi szemeinknek, hanem még s többet is az *Christus* testét mutattya az hitnek szemeinek. Meg vallyuc aztis hogy az *Ur Vaczorájával való* és oly *szent* és *egyetlen* idvőség legyen, hogy valaki az kenyérből hittel eszik, és az pohárból iszik, az *Istentől* meg ígért mennyei ajándékokkal *valóságosan* részesül. Az ki penigméltatlan, az az, igaz hit nélkül veszi (az mellyel egyedől csak részesölünk az *Urral* és minden jó teteményivel) az *ítelest* eszik és iszik *önön* magának, az mint az *Apostol* mondja. Ezokáért az miéinket szorgalmatosán, még annac előtte réa emlékeztettük, és meg inttük, hogy senki az *Ur ástálával* gonoszló ne legyen, hanem hogy ki ki mind magát meg próbálja és meg rostálja. Továbbá az *szent Vaczora* egyesítségnek *szent jeje*, mert az mint hogy sok *búza* szemből egy lizt és egy kenyér legyen, és sok *szőlő* szemből egy bor legyen: Így mi is az *hivőknek* egész szent gyülekezeti, egy kenyerre és borra, és egy teste leszünk.

Vallyuc aztis külső vallás tétellel, hogy azt hiszük, mi, hogy az *Christus* *verevel* váltattunk meg, az kinéki köszönnük, midőn egymásnak való *szabad* tétellel egyben kötötünk: mert egymásnak szerető, és *Atyafi* ságnac szolgálattát ígérjük.

Illyen módon írtuk meg az mi feleletünket az mellyet *Te kegyelmed*, bizunk hozzá, hogy meg nem vet: Mert ez dolgot tisztá szível forgattuk, az *Istent*, az ő igazságát, és az *Ecclesiának* bekecséget tellyes szível keressük. Jolis vettük észünkben, hogy ez dologban, *Te kegyelmed* hozzánk jó indulattal vagyon, mivelhogy az mi szerelmest *Ur*ainc és *Atyáink* az *Argentínabeliek*, egy atalyában meg mondták minékünk, hogy ez *Concordia* és eggyeségh felől, minden *Ecclesiának*, az *Ur Vaczorája* felől

való

való hasznos tanettálokna szabadságoc meg tartatnec, és hogy *Te kegyelmed* elegedendőnek írtel lenni, ha sive, inkben meg eggyesedünk, és ha az hitnek agazatiban leendő főkeppen való eggyeség közöttünk: mert mind az ket fel meg oltalmazza magát azoktól mellyekkel ez dolog felől vagy többet, vagy kevesbet értven, verkezhetnec, az az, hogy az *Sacramentom* *külső czelekedeti* nec ne tulay donitfác azt, az mi eggyedől csak az *Christus* *se* viszontag az *Sacramentomot* meg ne külsébitféc, mint ha puszta jel volna. Mert igen kicsin dolog volna ezt tulaydonítani az *Urnac szent Vaczorájának*, mint ha az kenyér és bor semmi egyeb nem volna, hanem az *körösfyeni* tarfáságnac, és a *Christus* tavol letenec puszta jeleinec tartatnának. Is meg fölötteb sokat tulaydonitanánk az *Szent Vaczorának*, ha azt mondanánk hogy az kenyér *önön* magában az *Christus* *valóságos teste*, test szerint, az mint *fűgőt* az *körözfán* és hogy az *Sacramentom*, ha szinten hit nélkül vétetnekis, ugyan kegyelmet adna. Aranyozzuc pedig, hogy az te *meltóságod* iol láttya, melly szorgalmatosán igyekezzünk mi azon hogy se job se bal kezre ne terítünk, hanem hogy az *Szent írás* *és* az *Christus* igeinek *regulája* mellett maradgyunk.

Ezokáért egyszer le teven minden ketelkődest, remenlyük hogy az közöttünk el kezdet eggyeség veghez megyen, mivelhogy *Te kegyelmed* az ő maga magyarázatya után, ez mi értelmünkis ez dologban, főkeppen az mi Vallásunkból, és ez mostani magyarázatból meg hertette.

Amaz mindenható *Isten*, ki az bekecségnek *Istenc*, engedgye meg az ő kegyelméből, hogy az igaz *körösfyeni* szeretében,

bekecsé

bekeességben és egyességben az Evangelionnac hirdetésére, együt elhúnc és munkálkodgyunc. Ugyan azon Isten, minden botránkozások, mellyec iminnen amonnan származtának, az ő telkénec erejével gyomlálja ki és az igaz szeretetet minden ő tagjainac bővségeffen adgya, ő neki legyen az dicőseges tisztesség. Amen.

Basileæ mense Novemb: Anno. 1536.

Philippus Melanchthonnac levele, melyben meg felel az Helvetiai Varasokban levő Evangelikusoknak.

Az Nemes, Virézlő, Tisztelletes okos Uraknac, Consuloknak, Polgár Mestereknek, Tanaczbelieknek, kic Tigurum Varosában, Bernaban, Basileaban, Schaffhusumban, San Gallumban, Milhusumban, és Buhelben lakoznac ennékem kegyelmes Uramnac.

Istennec kegyelmes, az mi Urunc Iesus Christus általa, legyen veletec, Nemes, Virézlő, és tisztelletes kegyelmes Uraim. Mivel hogy Ti kegyelmetec közönséges irást küldött ide, az mi böczület Urunkhoz Luter Márton Uramhoz, az melly irásban, az Sacramentumokról való tudománt, melly az Ti Ecclesiaticokban tanéttatoc, meg magyaráztátoc, kész vala ugy vagyon Doctor Lutherus tinek jó kedvel megfelelni: detörténec, hogy az betegségét meg bántatnéc, és annyéra meg erőtelenéttetnéc az főreny mia, hogy ez illy nagy dolgot réghöz nem vihetne, és tinek az mennyire szükség kívánva vala, meg nem felelhetne. Es noha az mi Tekintetes Fejedelműnc és Urunc Iohannes Fredericus az Saxonyai Elector, minekűnc kegyelmes Urunc minec utánna Luter Marton Doctor Uram valamennyire meggyozult volna, az tisztelendő Martinus Bucerus Ura-

mat

mat ő hozza küldött: mind az által Lutherus Uramnac még anny ereje hozzá nem volt hogy tinek meg felelhetne. Azért az en Fényes renden való Fejedelmem, az Saxonyai Elector paranczolta ennekem, hogy ez dolgot, kegyelmetök nec megjelenténem: Es reménlem hogy mihelyen haza menendűnc, és Doctor Lutherus meggyozul, ő is kegyelmetök nec bővségeffen meg felel, ugy mint kik nec minden jokat kíván, és nagy buzgósággal kívánja az Istentől, hogy mindnyájan az kőrösyéni egyességben az mi Urunkat, és Istenünket, az Ur Iesus Christust segítségül hívuc, és tisztellyűnc, és boldogul élhűnc, mellyet engedgyen az kegyelmes Isten: Költ, Smalcaldiában. 15. Martij. Anno. 1537.

Philippus Melanchthon.

MInec utánna Lutherus Uram előbbi io egésségére jutván, Wittebergában meg tért volna, és az Helvetiai Varasoknak magyarázattyokat, az ő társaival egyetemben jól meghanta vetötte volna, az után meg felelt az egyességről illyen módon.

Karácson havában.

Luther Martonnac egyességről írt levele, mellyben meg felel, az Helvetiai Varasoknak az ő Magyarazattyokra, az egyesség dolga felől.

Az Tisztelletes és Eszes Uraknac Consuloknak, Polgár Mestereknek, az Veneknek, az Tanaczoknak, és közönségeffen az hozzáioc békéllét Varasoknak Polgárinac, Tigurumban, Bernaban, Basileaban, Schaffhusumban, Sangallumban, Milhusumban, és Buhelben: ennekem kegyes Uramnac és Atyámfainac.

Kegyelmet és bekeiséget, kívánoc az mi idvőztető Christu-

12

sunk-

junkban, Tísieltes, Eses, és szerelmes Uraim, s-Atyámfiai; Kőllentinél már többet késtem, az ti irástokra való feleletemben melly irástokat, Smalcldiában küldőitől volt hozzám: melly kesedelmes voltomat meg mentenem, úgy vagyon, de remélném hogy nem szükséges. Holot az ti kegyességnek jól tudgya, minden napon minemő terhes dolgot legyen az én nyakamon, ki mostan az venség miat, annyéra meg erőltetőtem, hogy még most annikén szerétttem az emberektől, és az munkától felcenn venni magamat, hogy egyser immár ez irást elvegezhetném.

Bizonyára már most ujjobban meg olvastam az ti irásokat, és legelőször is fölőtte igen örvendőzőc rajta, hogy ezt érttem, hogy már egyser minden gyanosagot, és keménységet le tévén, melly volt az mi Predikatorinc közöt, és ti kőssretetec valólagossan és sivetek szerént akarnátok az egyességet sörzeni, és azt előmozdítani. Az Isten minden egyességnec és szeretetnec Atya, az el kezdet io dolgot, kegyelmessen véghez vinni méltoztassá, az mint irván vagyon. Az Ur midőn javallya utár az embernec, még az ő ellenségit is békeségre vezérli. Ugy vagyon hogy nehezen és alég lehet meghog' ily nag' vilogásnac febe, hertelenséget mindgyarást minden sebhel' nélkül meg gyógyullyon; Mert lesznec mind ti nalatoc, s' mind mi nalunc, nemelyes, kiknec ez egyesség kevesse fog tetzeni, hanem gyanosleszen. Hamind az által, mi mind két felől, kiknec ahöz kedvűnc vagyon valóságossan és szorgalmatossan azon erőlködűnc, az fölőtte kegyelmes Atya Isten, kétfegh nélkül az ő kegyelmét adgya, hogy egyebekis lassan lassan meg szelédőllyenec, és az föl haborodot vizek, meg ezőndesződgyenec. Szeretettel kérlec azért tiőket, hog' erre szor

galma

galmatossan gondot vilellyetec, és abban munkálkodgyatoc, hogy ti nalatoc, és az ti feleltőc közöt, amaz kiáltoc, kic mi ellenűnc, és az egyesség ellen, kakognac meg sünyenec az ő kiáltásokról, és az kősséget együgyűképpen canéozic: Annac fölőtte az Egyességnec dolgot commendalljatoc azoknac, kic erre hivattattanac és alkalmaztatoc, és azokat meg ne tartoztassatoc. Az mint hogy mijs ez helyen minden irásunkban s-predikálásunkban békeségre igyekdűnc, és ti ellenetec való haragos beszédűc, meg sünyűnc hogy semmi okot ne adgyunc az egyességnec föl bontására, úgy mint az mellyet (Isten bizo nságunc,) szi vűnc szerént kívánundó lútni: Es hala legyen az Istennek ez időig kőllentinél többet viaskortanac, és kiáltottanac, ha így valami haszonra való előmenetel lehetet volna.

Főképpen pedig erre kérlec tiőket szorgalmatossan, hogy én felelem úgy iré llyetec, mint arról, az kincc ez dologhoz fölőtte nagy kedvem vagyon, és az mennyire az én erőmtől lehet, semmit abban hatra nem hagyoc, valami az egyességnec előmozdítására tartozic.

Tudgya azt az Isten, kit az én lelkemre bizo nságul hívok: Mert az vizsgálkodás sem ennekem sem másnac senkincc nem használt, hanem inkább sok kárt teth, melyből bizonyára semmi hasznót nem reménlhetűnc, s' még ma st sem reménlhetűnc.

Es hogy az ti Articulusiokra, mennyec, az elsőben, mely az igénec hirdetéséről vagyon, semmi fogyatkozást nem latoc, mert mi semtanetunc külömbet, hanem hogy az szent Lélec Istennek belsőképpen az halgatoknac szi vőkben kőllésűc munkálodni, és hogy az külső ige csak önnön magában semmit nem használ.

Egyessé-
g.
1.
Az Isten
igejének
hirdet-
seről.

Mert ha külömben volna, és csak az külső predikálás használna, valamennyin azt hallják, mindnyáian hinnének, mely semmiképpen nem lesz, az mint az szemlatomás bizonyítja, és Szent Pál is Rom: 10. *Nem de nem hallották? de nem mindnyájan hisznek az. Evangeliumnac.* Azonközben meg marad ez, hogy az hirdettető Evangelium, valóságosan Istennek igéje legyen, és Istennek hatalma minden hívőnek idősségére. Rom: 1. Ugy mint az melly által az Isten hívja, és vonzza azokat, Szent Lelkével az kiket akar. Ha pedig vagyon valami az mit ez dologról, vagy az mi irásunkba, vagy az ti irásokban nem elég világosan érteni meg (mert azon egy módon, és azon egy formán, mindnyájan nem szólhatunk) azt *Capitulum*, és *Martinus Bucerus* elég világosan és nyilván meg magyarázhatták: mellyet hogy ők hűségesen, és szorgalmasan meg cselekedgyenec, el hittem magamban, az mint hogy ez ideig is ő felőlő meg tudtam.

2.
Az szent
kereszt-
segről.

Hasznatosképpen az második Articulusban is melly az Szent Keresztsegről, vagyon, semmi külömséget nem talál: Mert az mint immár az igének hirdetéséről, meg mondtuk, mi is így értjük, hogy csak az víz és az ige, (melly fő az keresztségben,) ha az Sz: Lélek belsőképpen, nem munkálósít, külsőképpen semmit nem használ. Csak hogy ezt tartjuk, hogy az keresztség az Istennek külső jegye, sőt ez köze, és cselekedeti, mellyel az Isten mi bennünk munkálósít, hogy hejában való úres, avagy emberi jelnek, avagy Zalágnak ne ielhesse lenni.

3.
Az Ur te-
sténec Sa-
cramen-
táról.

Az mi az harmadic Articulusban illeti, az Christus testénec és vérénec Sacramentomáról, még eddig nem tanítottuk, s-mást sem tanítottuk, hogy az Christus menyből, avagy az

Ajának

Az izac jobjáról le szállana, avagy föl menne látható, vagy láthatatlan képpen: erőssen tartjuk hitünknek amaz igazat, hogy föl ment menyegben, űl az Atya Istennek jobján, onnan lesz en elővendő ítélni: Az Istennek mindenható ságára bizuc az ő teste, és vére miképpen adattassanak minékünk, valahánfor az ő parancsolatjából őssvegyülünk, és az ő szörzésével élünk. Nem teszünk emlékezetet valamelly fölmenetel avagy alajövetel felől, mely az Vaczorában lenne: hanem együgyűen tartjuk az ő igéjét: ez az en testem ez az en vérem. Mind azon által, ha az mit előbbis mondtam, nem eléggé értöttük meg egy másnak akarata, ez legyen mostan leg főveb dolog, hogy egymásnak baráti legyünk, és minden iokat ígérjünk magunknak egymás felől, miglen az daganat meg lapadgyon, és az föl zavart víz meg higadgyon. Ez dologban és minden egyebekben is *Capitulum*, és *Martinus Bucerus*, io tanaczo adhatnac: csak hogy sziveinket czatollyucegyben és minden alatomban való gyűlöséget el tavoztassunk, hogy az Szent Léleknek helyt adhassunk. Mind ezec fölő, hogy az szeretet, és az barátságos egyesség közzötünk véghez vitetvén, meg maradgyon, az mi reszünk-ről abban mi semmit hatra nem hagyunk, főképpen én, az mi én rajtam ál benne, minden bősüségot szivemből tellyeséggel le teszek, és ténéktec minden szeretetemet és hívőségemet ajánlom.

Mert noha mi kik ez dolgot valóban forgattuk, nagy dolgokon mentünk által, mind az által mindenkoron az Istennek nagyobb segítsége és tanácsa nélkül szűkölködünk: mivel hogy az Sátán minékünk, és az egyességnek nagy ellensége, könnyen talál az ővei közül, kik által

Az Ur te-
sténec é-
telének
modgya.

zurzavart indiczon, el annyra, nem köl minékünk egymáshoz való gyanoságnac, és kételkedésnec kedveznünk. Hanem ez szükségesb legfőképpen, hogy sírveinket, és kezeinket egymásnac adgyuc, hogy az utolsók gonoszba ne legyenec az elsőknél.

IV. Az menyországnac kulczairól.

4.
Az meny-
ország-
nac kul-
czairól.

Az ki átkozás felől, és az menyországnac kulczai felől, nem említem, hogy valaha volt volna mi közöttünk külömbözes. Ne talám ti nálátoc jobban vagyon az Egyházisfenyétés, mint sem mi nálunc, és ez czikelly minz, csak az többiben legyünk tökéletössen egyesséc, Istennek akarattjából nem sértetic meg az Concordia: Amen.

Ezeket akartam rövideden mástanában felelni az Ti kegyelmetec írására, kérlec jo neven vegyetec, mert az én feiem minden napon, külömb külömb feledolgockal, és gondokkal sok felé vonyatatoc, el annyra, hogy mindeniket úgy veghez nem vihetem, mint ha csak egy vagy két dologra volna gondom.

Azantom mindnyaján Ti kegyelmetöket az Istennek, minden irgalmaságnac és vigasztalásnac Átyának, és Szent Lelkének malasztjával mind két felől az mi sírveinket, az kőrőstyéni szeretet által ragassa ösve, és az emberi kételkedésnec, és az ördögi gonoságnac s-gyanoságnac sokolyát, és semetec tiszticza ki az ő nevéne diczőségére, diczéretire, és sok lölkeknek idvőségekre, az ördögnek s-az Papának és minden őhözza tartozoknac meg utálasokra Amen. 1. die Decemb: Anno Domini 1537.

Az Ti kegyességtéknek alaja vettetic,
Martinus Lutherus.

Ez mást-

hor.

EZ mástani Lutheranus emberc iol gondolkodgyanac felőle, hogy Lutherusnac igaz Tanétványnac találtassanac, ki az Helvetiai kőrőstyéneknec vallásokat, im láttyuc hogy nem kárhoztatta, hanem javallotta, s-igaznac ítélte. Az végre peniglen hogy részesülhesűnc az Urnac testével, nem ítélte szükségesnec lenny, hogy az avagy mindenöt legyen mindenkoron, avagy csak az Sacramentomnac ki szolgáltatásakor is menyből láthatatlanképpen ala s;alyon, hanem az Istennek mindenhatóságára bízta, kinec vagyon modgya abban, miképpen részesitse velűnc, az ő testét, vérét, bár arról ne tudakozzunc fölöttéb, és magunc feiétől modot abban ne szabjunc: Nem felelte hiszem azt, hogy az kenyérben, vagy alatta, vagy benne volna az Christus teste, és hogy azt szajal kellene véni, és hogy még az Istentelenek is vennéc azt: sőt midőn az Helvetiai kőrőstyénecc mind tagadnéc ezöket az ő levelekben, Lutherus meg nem hamisította. Az Augustana Confessioban, sem olvassunc semmit ez felét: ezokáért sem Lutherusnac nevével, sem az Augustana Confessionac méltóságával nem erősinhetni, ez vélekődéseket, mel-

15

lyek-

lyekben midőn különbözzünc, az maſtanában Lutherus és Auguſtana Confefsio nevét hordozó Atyafiaktul, azzal ſem Lutherus tudományátul idegenec nem vagyunc, ſem az Auguſtana Confefsioſtul el nem távoztunc: Továbbá, tizen nyolcz Articulusokban foglalt karomláſoktul megmentöttünc magunkat, mellyekkel méltatlan terheltettünc és vadoltattunc ez ideiglen; Vallásunkat az kőröſztyéni hit felől megjelentöttünc mindeneknec valakic azt akarjác érteny, és annac az mi vallásunknac, az Auguſtana Confefsioval való eggyeſséget megmutattunc minden czikkelyben: Annakokáért az békeſségnec és eggyeſségnec Iſte ne, az mi ſziveinket ſzent Lelkénec általa haycza az Atyafi ſzeretetre, és eddiglen való gyűlöſéget gyomlállyon ki közzülünc, hogy az mint az kőröſztyéni hitnec vallásában egyec vagyunc, az egymáshoz való ſzeretetbenis egyec legyünc, és ezzel mutaffunc meg, hogy az I E S U S Chriſtusnac tanétváni vagyunc: Ezt czelekedgyed mi velünc kegyelmes Ur Iſten, Szent Fiadnac az mi Urunc Ieſus Chriſtusnac érdeméjért, Amen.

V E G E

